g. m. - zamfirescu

maidanul cu dragoste

★★

george mihail-zamfirescu

maidanul cu dragoste

ROMAN

★★

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ DE
VALERIU RĂPEANU

1967

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

II

MARO, IDOLUL DIN VIS

CAPITOLUL I

Moartea sta la pîndă în barieră

Săptămîna Patimilor începuse cu post, cu vreme frumoasă şi cu presimţiri.

Pornisem, pe drumul calvarului ce ne-a fost scris să-l îndurăm în această săptămînă sfîntă şi bogată în nenorociri, încă de duminică seara. Nici nu ne aşezasem bine la masă şi am fost smulşi din casă de semnalele fabricilor din împrejurimi.

Cînd am ieşit afară, cerul era un rug.

Flacările mistuiau magaziile de mărfuri de lîngă depoul de maşini.

Strada era din nou un furnicar al demenţei.

Mahalagiii plecaseră, cu copiii de mînă, spre locul incendiului. Alergau buimaci, tremurînd şi numai în cămăşi sau cu o ţoală aruncată pe umeri şi ţipau, se chemau pe nume, se ciocneau în neastîmpărul ce-i cuprinsese şi se încăierau fără motiv. Sirenele fluierau mai prelung acum, crescînd panica. O explozie cutremurase geamurile. Oamenii se trîntiseră, ca la o comandă, în praf. Plozii începuseră să plîngă, speriaţi. Nevestele strigau, cu mîinile înfipte în păr şi nu

ştiau încotro s-o apuce. Bunicele se închinau şi boscorodeau rugăciuni, să aibă grije sfinţii de mahalaua cu nume ruşinos şi s-o scape de prăpăd.

Numai cerul era senin şi sus.

Şovăisem, pentru întîia oară, la poartă. Eram obosit de tot acest spectacol halucinant şi ridicol, deopotrivă, în tragicul lui orb. Sirenele nu mai mă impresionau. Fuga de turmă rătăcită prin întuneric, a mulţimii, mă indispusese. Focul nu mai mă interesa. Priveliştea aceea magnifică, a flacărilor şi a distrugerii, nu mai mi-ar fi spus nimic.

Mă întorsesem în casă, bombănind.

— Să le ia dracu de fabrici ! Să ardă toate o dată, pînă-n temelii şi să mă lase, să ne lase-n pace...

Necăjit, mă plimbam de colo pînă colo, cu plînsul stăpînit.

— Poftim : nu tu casă, nu tu masă, nu tu sărbătoare. Nici un pic de odihnă, de linişte ! Iar a plecat, săracu Puişor-mare, nemîncat. Cine ştie cînd se-ntoarce, ud, obosit, flămînd...

Nu mai mă putusem stăpîni şi ţipasem, la Puica şi la Fana, lovind cu pumnul în masă.

— Să-i ia dracu' de patroni, cu fabricile şi cu magaziile lor ! Ce ne pasă, că le ard lor averile ? Să ardă, pînă-n temelii ! Să cînte buha, la miezul nopţii, pe ruini...

Bătrîna încremenise.

— Maică Precistă, da' de ce strigi matale aşa la noi, Puişor ? Ce suntem noi vinovate, dacă...

Mă ruşinasem şi mă certam singur. Recunoscusem, în mine, că mama are dreptate. De ce urlasem la ele, ca un sărit din minţi ? Pe toţi ne apăsa blestemul la fel. Crescusem şi eu, sub soare şi în neguri, cu tristeţile şi cu revoltele lor. Cei mari, însă, avuseseră timp să înveţe să tacă, să se resemneze, să sufere fără murmur.

Fana, care mă privise tot timpul nemişcată, mi-a înţeles gîndul şi mi l-a spus tare, cu dojană.

— Răule ! De ce-o mai necăjeşti, săraca ? Las-o-n pace, că nu-i mai încap amărăciunile în inimă şi nu mai are lacrămi să le plîngă...

Plecasem afară, umilit în mine şi vesel că fata bună de odinioară o apărase pe bătrînă şi-o mîngîiase. O dezmierdasem şi eu, parcă, prin mîna, prin cuvîntul cald, învăluitor, al tovarăşei de vis şi de isprăvi.

Fana rămăsese în casă cu suflet din sufletul meu, lîngă Puica şi sub ochiul de monstru, triunghiular, din icoană.

Strada era plină de gură-cască. Fabricile continuau să cheme ajutor, să deştepte mahalalele vecine şi să le precipite, turme tot aşa de oarbe şi de demente, spre locul sinistrului. Se auzeau goarnele pompierilor şi se întretăiau glasuri surde, departe. În toate geamurile jucau, cu răsfrîngeri repezi, limbi de foc.

Mă înfiorasem, fără veste şi mă pomenisem fugind prin mijlocul drumului, stăpînit de o presimţire : îl lăsasem pe tata, pentru prima oară, să plece singur la un incendiu, să urce pe scări de pe cari ar fi putut să alunece, cu capul în jos, ori să umble pe acoperişuri ce ameninţau, dintr-o clipă în alta, să se prăbuşească

în jăratic, cu pompieri, cu tulumbe şi cu norocul copiilor rămaşi fără sprijin...

Mă amestecasem în lume şi îmi făcusem loc, cu un umăr împins înainte şi lovind cu pumnii, întrebasem, căutasem, trecusem prin cordonul jandarmilor, îl strigasem pe nume, mă smulsesem din mîna unui gardist ce se încăpăţîna să mă întoarcă la cordon — eram în sfîrşit lîngă tata, pe un vagon de marfă împins pînă sub grinzile, aproape arse, ale magaziilor.

Acum nu mai mi-era frică de nimic, convins că simpla mea prezenţă îl apără de orice pericol. Înger păzitor, alături, îi sta dragostea mea — o dragoste peste care, mă încurajam singur, nici o nenorocire n-ar fi putut trece.

Dar moartea îşi fîlfîise aripa, peste jocul flacărilor.

Doi hamali fuseseră ucişi de explozie. Pompierii îi culcaseră alături, pe cîteva lăzi goale. Oamenii se uitau la ei, cu ochii mari, fără cuvînt, poate fără gînd.

O femeie alerga, numai în cămaşe, printre ruini, ca o arătare, ţipînd şi n-o întreba, nu avea nimeni timp s-o întrebe ce are şi pe cine caută.

Au să afle mîine, cînd vor scoate de sub lemnăria prăbuşită un trup negru, de nerecunoscut, răsucit în flacări.

Magaziile de mărfuri, vechi, de scînduri, arseseră pînă în pămînt.

Ne întorsesem acasă în zori, mergînd pe lîngă ziduri, cu pasul rar, încovoiaţi, uzi, flămînzi, murdari de fum.

Mama şi Fana ne aşteptaseră, palide, cu cearcăne la ochi, zîmbitoare şi bune.

— Dar tu, fato — o întrebase tata, uimit că rămăsese toată noaptea lîngă Puica — pînă la ora asta, să nu te duci să faci nani ?

La masă, adormisem cu lingura în mînă, ca să-i visez pe hamalii ucişi şi să-l întreb pe Puişor-mare, plimbîndu-mă cu el prin oraşul din poza lui Ivan, de ce sunt oamenii săraci şi de ce mor aşa de crîncen şi fără folos — ca gîngăniile.

Cînd m-am deşteptat, a doua zi, pe la prînz, toată casa cu nebuni era în fierbere.

Trenul surprinsese, la barieră, o lucrătoare cu copilul în braţe. Femeia fusese mutilată, plodul scăpase ca prin minune. Acum sta în picioare, între linii şi chema, cu mîinile întinse : „mama, mama" — în timp ce acarii adunau bucăţi de carne, de pe traverse şi de sub roţile negre.

Vrăbioara văzuse cum se întîmplase nenorocirea şi se lovea cu palmele peste faţă, povestind — de spaimă, de milă, de oroare.

Ascultasem, cu fruntea îngropată în perne. Fana suspina, muşcînd un colţ al şorţului. Îmi venea să cînt, să urlu, să dau cu pumnii în zid. Începuse să se umple paharul şi în mine. Mi-am ascuns capul sub crucea braţelor şi-am plîns, fără lacrămi.

Gaşperiţă apocaliptică, locomotiva îşi făcuse datoria. Copilul dintre linii, rămas singur pe lume, îmi

scîncise în inimă ca vrabia : cip-cirip, ca să omagieze un Dumnezeu ce ne scrisese fiecăruia, în frunte, un destin...

Vecinii şi cumetrele se adunaseră în jurul Vrăbioarei, să afle tot şi în urmă să comenteze, să blesteme sau să bocească. Pentru unii era de vină trenul, care trece ca o nălucă prin barieră şi nu mai ai timp să fugi, cînd îl vezi venind — pentru alţii, vinovată ar fi fost nenorocita ciopîrţită, pentru că nu se uitase pe unde merge.

Numai Tănăsică filozofase : „ceasul rău, coană, ascultă-mă pe mine"...

— La urma urmei, toţi suntem datori c-o moarte — oftase cineva, cu resemnare.

— Aşa o fi, da' vezi că omu' i-al dracului — continuase spălătoreasa, cu ochii întorşi duşmănos spre Tinca oloaga — crede că n-are moarte ! Tu-l vezi cu un picior în groapă şi el, sări-i-ar ochii, tot nu se lasă ! Roade duşmănia în el, roade-l-ar viermii odată, să mai scăpăm de-o pacoste...

Safta a înţeles de cine-i vorba şi-a început să se lamenteze.

— Aia e, soro, aia eee... că tu eşti femeie cinstită la casa dumitale şi vine duşmanca şi bagă intrigă la bărbat, că te culci cu nu-mai-ştiu-cine şi nu-mai-ştiu-cuum...

Ţiganca se trîntise jos şi se jeluia ca la mort, trăgîndu-se de păr şi legănîndu-se, de la mijloc în sus. Sultana şi Domnica intraseră repede în casă, pufnind

de rîs. Vrăbioara îşi adusese aminte că mai sunt ţaţe în mahala, dornice să afle cum se întîmplase nenorocirea de la barieră şi s-o căineze pe victimă. Plecase, durdulie şi tristă, cu pasul mic şi grabnic, să bată la altă poartă. Tănăsică, filozof, ridicase din umeri, convins că lacrămile femeilor nu scoală morţii şi nici nu-i cuminţesc pe cei vii ! Intrase în birt, scuipînd, nu mai înainte de a lovi o dată cu pumnul în zid — o dovadă că-i amărît şi înjură, în gînd, de papucii Maicii-Domnului. Lîngă Safta rămăsese numai Mădălina picior-de-lemn.

Bocetul ţigăncii fusese molipsitor pentru ea.

Spălătoreasa se aşezase alături de vecina jalnică şi începuse să-şi dezgroape răposaţii, cu o chemare cîntată la fel, parcă pe o singură coardă de contrabas.

— Pătru-al mamii, Pătru... Toderaş al sorii. Toderaş... Şi iar Pătru-al mamii, Pătru...

Ascultînd cum plîng femeile două, mă simţisem umilit —o umilinţă pe care am înţeles-o mai tîrziu : mă duruse gîndul că suferinţa omenească poate să se manifeste aşa de hilar.

Fana mă chemase lîngă ea, pe gard, să văd ce se mai petrece la barieră.

Ştiam — la toate nenorocirile de cale ferată se proceda la fel.

Se aduna mahalaua, în jurul bucăţilor de trup puse una lîngă alta şi ascunse sub un sac : capul laolaltă cu picioarele şi cu inima smulsă printre coapse. I îngă

mormanul acela de măruntaie şi oase, cu siguranţă că un hamal sau un căruţaş milos, cu frică de ce va fi după moarte, cumpărase şi aprinsese o lumînare de ceară, în timp ce cantonierul — superstiţios — arunca — înjurînd — cu pietre în cîini, să nu-i lase să lingă sîngele de pe traverse ori să înfulice o bucată de carne uitată, cum se întîmpla deseori, între şine.

Plutea în atmosferă, în aceste momente, ceva ca o fîlfîire şi ca un zvon.

Locomotivele fluierau cu sfială. Se anunţau parcă, una pe alta, înfiorate, că iar a fost frînt, sub botul cu gratii, un cîine al vieţii.

Pasările, în trecere — mai grabnică trecere acum — piruiau. Bănuiai că zboară să ducă veste tristă la cer.

Tremurau altfel pînă şi frunzele plopilor. Aveam impresia că le aud şoptind, ca pe nişte călugăriţe cutremurate de spaimă, în ceasul monahal al amurgului.

Curînd, trenul avea să plece mai departe, cu un suflet nou prins de coşul maşinii şi fîlfîind ca un steag, în timp ce copilul va întinde pentru ultima oară braţele după namila asasină, să cheme zadarnic: „mama, mămica"...

Tot ce urma, era o ştiută şi tristă poveste...

Mahalaua noastră continua să răscumpere, cu moarte înfricoşetoare, codrul de pîine strîns şi amestecat cu praf şi păcură, în pumnul mîinii protestatare, ruptă din trup şi zvîrlită, răsucit, alături de şina pe care osul, strivit de roată, lăsa numai o uşoară pulbere albă.

— Bine începem săptămîna — oftase mama — şi încă săptămîna asta sfîntă ! Azi noapte foc şi cîţiva inşi pierduţi în pîrjol, acum nenorocire. Maică-Precistă, după prînz şi la noapte ce s-o mai întîmpla ? Apără-ne, Sfîntă Născătoare şi ne izbăveşte de cel rău...

Puica proorocise ca o buhă pe clopotniţă.

CAPITOLUL II

Safta s-a dat huţa în leagănul dracului

La plecare, Safta îl oprise pe Gore în prag.

Hamalul uitase să se pieptene şi-i lunecase părul, de sub cozoroc, pe sprîncene, ca la un parlagiu.

Superstiţios, soţul se supărase că-i „taie drumul" şi tocmai luni, pentru un nimic. Oricum, nu se împotrivise ca nevasta să-l ferchezuiască la minut, convins şi el că nu şade frumos să te duci la gară, om ce te afli, ca o haimana fără simţire, mai ales cînd ştii că o să ai de-a face numai cu domnişori, conaşi şi cucoane.

— Ce focului, Gorică — îl certase ţiganca, în şoaptă — că nu eşti fleac de meşter, ca scîrba de ungur, să pleci la sirvici cum o fi...

Hamalul aşteptase docil, cu şapca în mînă, ca la fotograf. Safta l-a încheiat la toţi nasturii de la bluza albastră, i-a scos, peste guler, ca un fel de fundă, ciucurii roşii de arnici, de la cămaşe şi alegîndu-i în cărare şuviţele aspre, a scuipat mult în palme şi i-a netezit freza. În urmă, neobosită şi tot aşa de grijulie,

s-a lăsat pe vine şi i-a lustruit, cu un colţ al şorţului, bocancii — să-i facă lună.

Surprins, înduioşat, intimidat parcă de atîta dragoste, Gore îngînase blînd, zîmbind galeş.

— Ia lasă, mă nevastă, că n-au să mă facă ginere, la gară.

— Tu să taci — îl certase suspinat ţiganca, holbînd la el ochii tulburi, bulbucaţi de nesomn — eu o casă am şi pe tine ! Nu-s ca altele — continuase ea, arătînd cu un semn mic şi numai de el înţeles, spre pălimarul surorilor — alege-s-ar prafu' de ele, că nu mă lasă-n pace...

— Da dă-le-ncolo — încercase bărbatul s-o mîngîie, bănuind că femeia avusese altă ceartă cu fetele oloagei — fă-te că nu le-auzi şi intră-n casă.

— Nu le-aud eu, da' vezi că le-aude alţii !

Prost, Gore nici acum n-a înţeles.

— Şi dacă ? Gura mahalalei ? Dă-o la dracu de mahala, că gura lumii numai pămîntul o astupă ! Vorba cîntecului : lasă lumea, neică, să moară şi să facă haz— spusese omul, de astă dată el cu imputare în glas — numai tu să nu te dai huţa în leagănul dracului...

Jocul începuse să fie periculos. Erau la un pas de mărturisire, deci de păruială crîncenă ori de împăcare în conştiinţă. Laşi, s-au mulţumit amîndoi să rîdă şi să se spioneze cu coada ochiului.

— Stai că era să uit, uita-m-ar...

Safta vorbise, scuturînd fire imaginare de praf de pe umerii hamalului.

— A zis Paler că dînsu, săptămîna asta, o să robotească pînă la 9 seara, că fabrica lui are comenzi multe de sărbători.

Gore privise gînditor, cu un singur ochi, ca un cocoş în soare, spre plopii în care se deşteptaseră, gureşe, vrăbiile.

— Şi ce-i cu asta — întrebase — ce-mi pasă mie de Paler...

Ţiganca ar fi fost în stare să jure că nici ei nu-i păsa că slăbănogul o să lucreze trei ore în plus, pe zi.

— Ţi-am spus numai aşa, omule, ca să... să ştiu dacă-l aşteptăm cu masa şi pe dînsu sau... mîncăm singuri şi-i oprim lui, în sufertaş...

— Să-l aşteptăm, fă Safto — hotărîse soţul, cavaler şi milos — mai ales că, săptămîna asta, o să avem şi noi dever destul de bun : se duc boierii în conced, de sărbători, care pe unde are şi el rude şi e familist.

Hamalul plecase alene, pe lîngă fabrici, spre gară. Îl înduioşase, deopotrivă : grija cu care îl gătise nevasta, ca niciodată şi destinul lui Paler, condamnat să muncească încă trei ceasuri, pentru cîţiva gologani, în iadul din turnătorie. Era, în această tîrzie înduioşare, un reflex al mustrării de conştiinţă. Faţă de amîndoi, recunoscuse Gore, se purtase urît. Se îndoise de credinţa femeii şi de devotamentul fostului camarad de cazarmă, îi spionase, le urmărise fiecare gest, încercase să le răstălmăcească anume orice cuvînt şi era gata să le crape capul cu barda...

Abia acum pricepînd aluzia făcută de Safta, în timp ce-i lustruia bocancii, la fetele oloagei, cari „nu o lăsau în pace", hamalul se certa în gînd că nu avusese curajul, încă din ajun, să spună toată tărăşenia, mai ales că presupuşii vinovaţi — de data asta era convins — înţeleseseră ce gînduri îl frămîntă.

Duminică, după amiază, tustrei se încuiaseră în casă, că numai de mosafiri nu erau dispuşi atunci şi nu scoseseră o vorbă. Safta sta în odaia mare, pe pat, cu mîna la falcă şi întoarsă cu spatele, fierbînd, gata să facă explozie la cel mai mic cuvînt şi să plîngă de ciudă că are un bărbat nătîntol, ce se luase după gura spurcată a vecinelor, iar Paler ofta din adîncul inimii. în sală, lung şi frînt de la mijloc, cu coatele pe genunchi şi pumnii la tîmple.

Hamalul se plimba prin casă, în papuci şi cămaşe de noapte şi se uita la ei. Era trist, că numai el le adusese necazul pe cap şi-l încerca, în acelaşi timp, gust de glumă. Îi venea să rîdă nestăpînit, cu lacrămi şi răsturnat pe scaun, de nevastă şi de slăbănog, că erau proşti şi se ofticau pentru nimica toată.

Gore se apropiase de cîteva ori de turnător, să-l tragă dezmierdător de păr, să-l îmbrăţişeze şi să-l roage să-l ierte că ascultase zvonul şi-l crezuse capabil de o trădare ce ar fi meritat, în adevăr, o lovitură de bardă în moalele capului.

— Mă, Paler — plănuia hamalul să-i spună, după ce l-o îmbrăţişa — iacă, recunosc, am fost un prost şi-un nemernic. O vorbă ca asta, mă, că ţi se culcă nevasta cu altcineva, o crezi de oriunde-ar veni, că

te frige la ficaţi cînd o auzi şi nu mai stai să judeci. Am crezut şi eu, mă, şi m-a perpelit îndoiala şi gelozia, de-mi simt inima şi acum, ca o bubă coaptă. Ba, o dată, ca să-mi fie şi mai mare ruşinea pe urmă, am venit acasă fără veste, să vă prind în ticăloşie şi să vă lovesc la mir cu barda. Găsii numai un cîrd de muieri la taifas. Ce mai tura-vura, mă Palere şi tu, fă Safto, acum văd că n-a fost nimic şi... hai s-o lăsăm încurcată şi să ne împăcăm. De azi încolo, mama din groapă să vie să-mi spună aşa şi pe dincolo de voi şi n-o mai cred...

Dar, apropiindu-se de Paler, parcă i se uscau buzele. Trebuia în adevăr curaj, pentru o mărturisire aşa de dureroasă şi de umilitoare. Încercase, oricum, să-i convingă, prin felul cum le vorbise, blînd, zîmbitor, de toate nimicurile, prin hărnicia cu care aprinsese focul în locul chiriaşului şi pusese masa, ca să n-o mai supere pe Safta, prin sticla de vin (făcuse el cinste...) şi prin glumele — cu şi fără haz — ce le spusese în timp ce mîncau, că el nu are nimic cu ei, că — dimpotrivă — se simte vinovat şi-i pare nespus de rău că le-a bănuit buna credinţă.

Melancolic, după cîteva pahare de vin şi cu gust de vorbă, pentru întîia oară privind în el ca într-o fîntînă limpede, Gore îşi recapitulase viaţa, o mîngîiase pe ţigancă şi o binecuvîntase, pentru tot norocul ce i-l purtase şi pomenise — atunci, după mai mult de treizeci de ani de uitare — de Oană, de tatăl rob la vechil şi mort de cine ştie cînd, căruia — recunoscuse el, cu glasul umed — încă nu se învrednicise

să-i dea un covrig, un merişor şi o cană cu vin de pomană, că i-o fi foame şi i s-o fi ars gura de sete, pe cealaltă lume, săracu Oană...

Safta şi Paler se priviseră lung, tot timpul şi tăcuseră, cu încăpăţînare.

Hamalul se îmbătase, plînsese şi adormise cu capul pe masă. Luni, cu întîiul cîntat al cocoşului, el a avut un semn de iertare. Cînd a deschis, alene şi tulburi, ochii cîrpiţi de urdori, l-a văzut lîngă pat pe turnător, lung şi palid, cu o ceaşcă de cafea în mînă. Slăbănogul se sculase devreme şi nu uitase să răscumpere, cum se pricepuse, dovada de frăţietate şi hărnicia cu care Gore, în ajun, despicase surcele şi făcuse focul, în locul lui.

— Cafeluţa matale, nene — îngînase Paler, bîlbîit şi aşezase ceaşca lîngă tabachera neagră de carton presat, cu o figură colorată de rege pe capac, pe un scăunel tras repede lîngă pat, să-i fie toate la îndemînă.

Omul n-a avut timp să se mire sau să articuleze un cuvînt de mulţumire. Fostul camarad plecase la turnătorie, mut, misterios, fără să-l simtă cei din casă. Hamalul se uitase lung, prostit, cînd la ceaşca de cafea, cînd la uşa pe care dispăruse chiriaşul, în timp ce Safta, culcată lîngă el, ofta din adînc şi în somn, cu plapuma trasă peste cap.

Oftatul ei îi sfredelise inima.

Ţiganca încă nu-l iertase. Îl mustra, din somn, cu tristeţe. Nimeni altul, mai bine ca el, nu ar fi înţeles-o, în momentul acela. La plecare, însă, tot aşa de sur-

prins, Gore avusese alt semn de iertare : grija cu care-l gătise nevasta şi-i lustruise, ca niciodată, bocancii.

— Tot bivol am rămas — oftase pe drum, cu gîndul lăsat acasă. E adevărat că am liniştit-o, spunîndu-i că nu-mi pasă de gura lumii. A fost o mărturisire, da' şi-o ameninţare, cînd i-am zis că : numai tu să nu te dai huţa în leagănul dracului ! N-am făcut bine că i-am spus aşa, da' nici rău — se încurajase singur — că, la urma urmei, ca bărbat, e bine totdeauna să te ştie muierea de frică. Bine a zis cine-a zis că, pe nevastă, cu ce a lăsat Dumnezeu s-o bucuri, da' cu ochii s-o bagi în răcori...

Se deştepta în el soţul convins, ca oricare altul în mahala, că numai privirile crîncene şi pumnul asigură cumineţenia, hărnicia şi credinţa femeilor.

Trecînd pe lîngă zidul fabricii de mobilă, Gore ascultase cîntecul infernal al maşinilor industriale.

— A dracului muncă — îi compătimise el pe meseriaşi, generos ca niciodată — amară pîine... Lucrezi în praf, urlă maşinile pînă-ţi face balamuc în cap, mănînci pîine cu praf, bei apă cu praf, tragi în tine praf şi cînd scuipi, simţi surcele pe limbă...

Oricum, apreciase hamalul, erau mult mai de plîns cei de la turnătorie.

— Sufletul lui Paler, săracu, o fi negru ca un fund de ceaun...

Destinul fostului camarad de arme îl înduioşase iar. Se mustra aspru, că nu se gîndise mai de mult să-l

scape de iadul cu macarale şi forme, cu căldură leşinătoare şi fum.

Gore fusese o singură dată în atelierul în care lucra slăbănogul şi se cutremurase, ascultînd clocotul — ca în pîntec de animal apocaliptic — al cuptoarelor şi privind muncitorii dezbrăcaţi pînă la brîu şi murdari, pierduţi în nori de funingine sau încovoiaţi, cum purtau pe umeri tiparele aburind peste focul alb al metalului topit, clocotind, sfîrîind, scînteietor.

Cînd a ieşit în curte, din sala topitoarelor, s-a oprit să-şi umple plămînii cu aer proaspăt şi-l binecuvîntase pe domnul Stîrcu de la gară, că-i asigurase un serviciu uşor, curat, în plină lumină.

Hotărît, Paler trebuia smuls din turnătorie şi scos la soare, în larg, mai ales că insul, în ultimul timp, se înverzise, se cocîrjase şi începuse să tuşească sec, a colivă.

— Săracu, ar fi păcat să moară...

Dar, în sentimentul acesta de sinceră compătimire pentru soarta prietenului, a scăpărat un moment şi fără veste, îndoiala. De ce nu-i spusese slăbănogul în ajun, în după amiaza aceea plictisitoare sau seara, la masă, că va lucra trei ore în plus, în Săptămîna Patimilor ? De ce nu-l anunţase cel puţin dimineaţa, cînd îi adusese cafeaua la pat ? El îi mărturisise, pînă atunci, ca unui duhovnic, supărări mult mai mari. N-ar fi avut nici un motiv, tocmai acum, să i se plîngă, prin Safta, de un necaz aşa de mic.

Gore se oprise, scuturat de un fior, cu ochii mari în gol : unic răspuns, la întrebări, îi apăruse în minte

scîrba de „numărul patru", să-i rîdă-n nas şi să se scarpine, în batjocură, prin buzunarul spart al pantalonilor.

— Tu nu vezi, mă, îmbroboditule — vorbise Lahu, în gîndul lui Gore — că e minciună cu coadă la mijloc ? E sigur că nu le mai ajung îndrăgostirile pe furiş şi cu frica-n sîn. Acum scornesc alta : că are turnătoria comenzi, să le rămînă încă trei ceasuri de neruşinare.

Hamalul se pomenise fugind şi se năpustise orb, clocotind, destigurat, pe poarta cu firmă — ca să iasă, peste cîteva minute, liniştit, fluierînd, cu şapca trasă pe-o sprînceană. Omul îl întrebase pe portar, se convinsese : ţiganca nu minţise ! Fabrica lucra, în Săptămîna Patimilor, pînă la 9 seara.

Acum ştia precis ce o să-i răspundă lui Lahu. Avea o dovadă în plus că Paler e un tînăr cinstit şi un prieten devotat, iar Safta o tovarăşe cum nu se mai află. Se isprăvise cu îndoiala, cu frămîntările lui şi cu neadevărurile clevetitorilor. Era şi el un om fără supărări, un bărbat stăpîn pe casa, pe norocul şi pe nevasta lui, liber să cînte cum i-o place şi cît i-o dori inima, prin mijlocul străzii. Nu-i mai păsa de lume, de toţi gură-cască şi de toate lepădăturile oraşului, ce se opriseră în drum şi se uitau, cu nedumerire şi haz, după omul ce urla, ţopăia în jurul felinarelor şi agita mîinile în aer, nestăpînit.

Fericit ca niciodată, chemase lîngă el un covrigar şi un bragagiu şi dăduse de pomană trecătorilor — să fie morţilor şi pentru sufletul lui Oană — marfa cum-

părată cu doi pumni de gologani de la grecul, mirosind a brînză rîncedă şi a gîndaci roşii, şi de la insul cu fes şi şalvari, rumen ca un bigi-bigi şi cu un surîs ca o zaharica.

Ajungînd însă la gară — înviorat şi împăcat cu el, mulţumit că-l săturase pe robul de dincolo de prag cu covrigi, cu bragă şi cu dulciuri — Gore i-a văzut pe hamali strînşi grămadă, pe scara de la intrare, povestind şi rîzînd cu gura mare. Pasul i-a şovăit. A presimţit că despre el vorbesc. Nu ştia ce să facă. Ar fi fost mai cuminte, poate, să intre pe lîngă oficiul poştal şi să treacă, pe la predarea bagajelor, spre peronul de plecare. Fireşte : ocolindu-i, însemna că fuge, că nu are curaj să le strige adevărul în faţă, pentru că se simte cu musca pe vîrful nasului. De cine şi — mai ales — de ce să fugă ? Acum, cînd se convinsese de cinstea celor de acasă, era — dimpotrivă — obligat să-i apere, să-l înfrunte pe Lahu şi să-l umple de sînge, pe el şi pe oricine ar fi îndrăznit să-i spună un singur cuvînt în răspăr.

Vecinul se apropiase de turma clevetitorilor cu pasul sigur, apăsat, hotărît, dar hamalii tăcuseră deodată şi împrumutaseră, risipiţi, figuri indiferente. Singur „număru patru" rămăsese înfipt în calea lui, cu mîna în buzunar. Gore s-a uitat la el, liniştit, cu ochii mici. Calm, l-a prins de umăr, l-a smucit spre el, l-a scuipat între ochi, l-a dat în lături şi a trecut mai departe, cîntînd, cu şapca trasă pe-o sprînceană. N-a mai stat să asculte ameninţările strigate de duşman, în urma lui, cu gura strîmbă de ură. Uscăţi-

vul era liber să îndruge verzi şi uscate. „Numărul nouă“ ştia sigur că nu-i adevărat. Toată gara, tot oraşul dacă i-ar fi spus că Safta se culcă cu Paler, nu s-ar fi clintit în credinţa lui. Ar fi fost în stare să rîdă de prostia lumii şi să-i facă, oraşului întreg, cu tifla...

Omul, după întîmplarea cu Lahu — pe care-l umilise în văzul tuturor, ca un avertisment pentru oricine o mai îndrăzni să îngîne un cuvînt de batjocură despre nevasta lui — lucrase singur, harnic, îndărătnic, pînă la prînz, nepăsător de ura ce o stîrnise în rîndurile albaştrilor, surd pentru toate şoaptele rele şi ameninţările prinse, în trecere, de la un hamal sau altul. Ameninţările nu-l înfricoşau, şoaptele rele îl făceau să rîdă — un rîs nestăpînit, smuls din el şi risipit în toată fiinţa, ca o înviorare.

Mîncase, ca să le facă duşmanilor venin, la un bîrt de peste drum de gară, feluri scumpe şi se cinstise, răsturnat pe scaun şi rîgîind de îmbuibare, cu vin, cu cafeluţă şi ţigări de cinci parale una.

Se întorsese la peron mai dornic de muncă, zîmbitor, uşor, cîntînd. Dar, după cîteva ore de alergare de la intrare la garnitura trenului şi de la vagon la trăsura conaşului, cocîrjat sub geamantane, Gore simţise cum se adună oboseala, ca o furnicare, în genunchi şi cum urcă în el, ca o apă moleşitoare, învăluitoare. Se vedea singur, i se părea toată munca zadarnică şi-l prinsese scîrba : de el şi de semeni, de gară, de toată forfota plecărilor şi sosirilor. Se întreba, pentru prima oară, încotro o fi călătorind tot furnicarul acela de lume şi cu ce rost o fi venind, mulţime

tot aşa de buimacă la ducere ca şi la întoarcere — de unde iese atîta omenire şi ce duh necurat o împinge din urmă, ca pe-o turmă pestriţă ? Fără răspuns în el şi cu buzele arse, a intrat în restaurantul de ultimă clasă, să cadă istovit pe un scaun, oftînd şi să ceară un pahar cu vin.

Damian era un om serios. Albaştrii îl ascultau şi-l respectau. El făcuse, de multe ori, „pace între dobitoace". Hamalii se certau uşor şi cu înverşunare, pentru orice nimic. Ştiau să-şi fure muşteriii sau să se înşele cînd — lucrînd doi-patru laolaltă, pentru acelaşi călător — împărţeau bacşişul. Se luau de păr pentru un gologan de aramă, sfîşiindu-şi bluzele, ca să termine scandalul — abia răsuflînd şi plini de sînge — în faţa tovarăşului chemat să-i împace cu un cuvînt de mustrare blîndă, ce-i ruşina în adevăr pe beligeranţi şi cu o nouă împărţire, egală pînă la para, a cîştigului cu bucluc. Dacă vreunul din ei avea un necaz, acasă ori cu vecinii, Damian îl ruga să-i spună, pe cinste şi în conştiinţă, fără părtinire, tot ce se întîmplase, şi-l asculta atent, cu înţelegere, ca un duhovnic. Sfaturile pe cari le da el erau păstrate cu sfinţenie de hamali şi se întîmpla să le prindă bine.

— Ce-a fost cu „numărु patru", mă, omule ?

Cînd l-a văzut pe Damian lîngă el, cu ochii umezi de bunătate, Gore a simţit nevoia unei mărturisiri.

Aşteptase, căuta de mult un prieten, căruia să nu-i ascundă nici o cută a sufletului. Se voia priceput, ajutat cu o vorbă spusă din inimă, îndrumat.

— Acuma, cînd ştiu, cînd am văzut cum te văd şi am înţeles cum mă înţelegi, că n-a fost altceva decît gura lumii la mijloc, nu mai rabd ! Azi l-am scuipat pe Lahu, da' mîine, dacă nu se astîmpără — să i-o spui asta — îl fac tocană cu satîrul şi-l dau la cîini. Să se ungă cu sfîntul mir pe frunte, ăla care i-a scos vorbă de ocară Saftei, cînd o fi să-l aflu...

Damian îl ascultase îngîndurat. Suferise şi el mult în viaţă, mai ales din pricina femeilor. Suferinţa îl învăţase să vadă limpede, cuprinzător, să pătrundă cu gîndul pînă în ascunzişul sufletului omenesc. El ştia de unde vin necazurile tovarăşului de muncă, Lahu singur îi povestise cum aflase că ţiganca se culcă cu Paler, în lipsa bărbatului.

Lîngă Podul Izvor, pe malul stîng al rîului cu apă dulce şi galbenă, erau odinioară şase-opt case mici, cu bolovani pe acoperişuri, să nu fure vîntul tablele roase de rugină şi desprinse din încheieturi de furtuni. În faţa gardurilor de scînduri într-o rînă, pe trotuarul celălalt, stau toată ziua, alături şi cocoţaţi pe fiarele cheiului, olteni cu coşurile goale pe umeri, soldaţi, haimanale bătrîne şi adolescenţi vicioşi.

Femeile apăreau în răstimpuri la porţi, să schimbe glume porcoase cu bărbaţii de peste drum, să-i cheme cu promisiuni şi să-i atragă cu dezgoliri repetate. Oltenii şi soldaţii se tocmeau în gura mare şi se înjurau amical cu prostituatele, ca să dispară apoi, unul cîte unul, în întunericul greu mirositor al odăiţelor cu un pat, o lampă şi un lighean de tablă. Cînd se întorceau, după cîtva timp, în stradă, bărbaţii erau primiţi de

tovarăşii de pe chei cu rîsete, cu batjocuri şi glume ce zgîriau auzul rarilor trecători.

Sultana şi Domnica lucrau în schimbul de noapte al stabilimentelor amoroase. Lahu o cunoscuse pe sora mare întîmplător, în bordel şi-i rămăsese credincios, încîntat de trupul plin ce i se dăruia întotdeauna cu dragoste. Se împrieteniseră repede şi aşa de sincer, că „numărul patru" nu şovăise să se facă un instrument al răzbunării, în mîna ibovnicei lui săptămînale.

Damian nu ar fi crezut zvonul rău, pornit de la o destrăbălată ca oricare alta. Mai mult : dacă totul s-ar fi redus la şoapta ce-i uimise şi bucurase pe hamali, tovarăşul de muncă nu ar fi şovăit o clipă să-l apere pe presupusul încornorat cu toată căldura şi cu tot prestigiul de care era sigur că se bucură printre albaştri.

Se pare, însă, că el aflase altă taină din căsnicia lui Gore, neştiută de Lahu şi cu atît mai puţin de Sultana. Altcineva din gară, la un pahar cu vin, făcuse o mărturisire senzaţională în legătură cu neruşinările din casa cu nebuni. Damian, care era la o masă vecină, îl auzise pe acest altcineva cum se lăuda că n-a rămas meşteşug al îndrăgostirii să nu-l încerce cu ţiganca şi n-a fost gust destrăbălat să nu i-l satisfacă...

Tovarăşul a înţeles că adevărul, spus fără înconjur, ar despica inima omului înşelat de nevastă.

— Gorică, nentule, recunosc că gura lumii e-a dracului, că Lahu e un porc şi Paler un om cumsecade. Asta e una la mînă, mă, şi istoria cu femeia, cu Safta şi cu oricare din lume, e alta. Că, vezi tu : noi o cu-

noaştem pe nevastă numai de la brîu în jos. Ce diavoli ascunde în inimă şi ce gărgăuni în cap, asta n-o s-o ştii tu sau eu şi nimeni altul. La cine fuge cu gîndul, cînd o culci sub tine, pentru cine-i bate inima şi pe cine-l vede în tine, n-o să afli nicicînd, cum n-o să afle dracul amnarul şi gresia gospodinelor. Nu zic să-i pui vardist la inimă, da' nici să ai încredere oarbă în nevastă...

Damian vorbise rar, cu ochii în pămînt, bătînd darabana pe masă.

— Pacoste mare pe noi, cînd ne muşcă îndoiala din inimă. Rău e cînd te înşală nevasta şi n-o afli, da' e mai foc cînd o prinzi. Ce-am folosit eu, c-am prins-o pe Marioara ? Stau de zece ani, ca un cuc şi-mi cîntă pustiul la cap, ca o cobe ! O să mor, frăţioare, ca un cîine şi n-o să aibă cine mă jeli — că rude n-am, copii n-am...

Gore nu şi-a putut stăpîni înduioşarea. S-a sculat de la masă, fără cuvînt, şi a dat buzna afară, pe un coridor, să nu-i vadă nimeni ochii umezi.

Hamalii îşi încrucişau drumurile, cu pasul grabnic, încovoiaţi sub geamantane, cu valizele în braţe şi cu sfoara pachetelor prinsă în dinţi. Aşa munciseră, asini sub povară, an după an şi aşa vor muri, mîncînd prost şi ducînd dorul unui pahar cu vin, ca să adune — ban lîngă ban — o avere de care n-au să ştie ori n-au să aibă timp să se bucure.

La ce bună şi truda asta pe brînci ? Tot cu o băncuţă legată în colţul basmalei pleci pe lumea ailaltă...

Gore era obosit, dezgustat. Spovedania lui Damian îl duruse. Se deşteptase cineva în el şi striga vieţii ce clocotea împrejur : lasă-mă-n pace, mi-e dor de linişte, de odihnă, de reculegere — în ceasul ăsta vreau să fiu numai al meu ! Hamalul se ştersese cu batista, apăsat, de la frunte la bărbie, ca şi cum ar fi vrut să adu toată oboseala prinsă pe figură ca o funingine din turnătoria lui Paler şi plecase spre casă, încet, încovoiat, pe lîngă ulucile negre din dosul gării.

— Asta aşa e — oftase — cum a spus săracu Damian : pe nevastă n-o cunoşti decît de la brîu în jos...

Adevărul îl descurajase.

Scuturase capul, cu un gest de voinţă, să sperie gîndurile, să scape de ele şi se pomenise, fără să-şi dea seama, mergînd repede, cu pasul mare, prin mijlocul străzii. Se oprise nedumerit, apăsîndu-şi — cu podul palmelor — ticăitul neastîmpărat al inimii. Cine şi de ce-i mărise şi grăbise pasul ? Era devreme, sta aproape, acasă îl aştepta un tabinet cu Safta şi altceva nimic. Se hotărîse să intre în prima cîrciumă, în faţa fabricii de pe calea Plevnei, să asculte o vorbă, să închine un pahar de vin cu un cunoscut şi să mai întrebe ce se mai aude prin lume. Dar, în graba cu care pornise din nou, uitase de cîrciumă şi se trezise, gîfîind, la poartă.

Sultana, rezemată de zid, se uita la el cu dispreţ, poate cu milă, oricum cu neastîmpăr în priviri. Îl aşteptase anume, ştia că are să vină, sau era o întîmplare oarbă ? Pensionara bordelului de pe cheiul gîrlei i-a făcut semn să se apropie, cu degetul la gură

şi privind în curte, să n-o vadă cineva şi i-a şoptit, liniştită, fără să acorde importanţă cuvintelor.

— Să nu te duci în casă că Safta dumitale nu-i singură...

Gore n-a înţeles, un moment, ce vrea să spună sora mare sau i s-a părut că nu înţelege. Încremenise cu ochii albi la ea şi nu ştia ce să facă cu mîinile. Îngîna, repetat, că „Safta nu-i singură în casă" şi se întreba, nedumerit, cu un sentiment curios de clătinare în el, dacă faptul acesta poate să aibă, în adevăr, o importanţă, mai ales acum, cînd se convinsese că nevasta nu-l înşelase şi nici n-ar fi capabilă de aşa ceva. Aflase că, în lipsa lui, ţiganca adună vecinele la o cafeluţă şi la taifas şi nu se necăjise. Nu era o pagubă şi nici mare stricăciune. Femeile — filozofase el, înţelegător — nu sunt păsărele, să le închizi în colivii. Au şi ele slăbiciunile şi parigoriile lor.

Hamalul ar fi fost dispus să ridice din umeri, cu nepăsare şi s-o asigure pe Sultana că nu are nici un motiv de supărare dacă ţiganca lui, în momentul acela, stă de vorbă cu o vecină serioasă. Îl intrigase, însă, felul cum îi vorbise fata de la bordel. Îl îngîndurase gestul frînt şi ascuns cu care-i făcuse semn să se apropie de ea şi-l speriase fulgerul mic ce-i scăpărase în priviri, cînd îl anunţase că Safta nu-i singură în casă. Era ceva suspect : în surîsul cu buzele subţiri al profesionistei, în tremurul frunzelor de roşcov şi în ciripitul vrăbiilor, în somnul picotat al calului mic de la sacaua oprită la pompă şi în uitătura prostită a piciului ce sta în faţa tăvilor cu brînzoaice rumene. Fără înţeles,

sau prea plină de înţelesuri, i se păruse acum şi graba cu care venise de la gară, mai devreme ca niciodată : parcă-l luase cineva de mînă şi-l adusese, fără voia lui, pînă la poartă...

Gore se întrebase, pentru a doua oară, dacă Sultana îl aşteptase anume sau era o simplă întîmplare că o găsise afară. Privind-o drept, ca şi cum răspunsul i-ar fi fost scris pe figură, îşi adusese aminte, nici el nu ştia prin ce salt al gîndului, de Paler. Slăbănogul, fără îndoială, era la fabrică în ceasul acela al înserării. Turnătoria lucra pînă la ora nouă, muncă în plin clocot. Omul era sigur de asta. Îi spusese portarul, de dimineaţă, că întreprinderea are comenzi numeroase şi o să toarne, zilnic, trei ore în plus, stîlpi pentru tramvaiul fără cai.

Hamalul a fost convins, un moment, că Safta nu poate fi în casă cu Paler.

Dar îndoiala şi-a făcut repede loc în inima lui. Dacă-l minţise omul de la poarta cu firmă, învăţat de chiriaş şi în bună învoială cu ţiganca ? Nu ar fi fost exclus, de asemeni, să facă ore suplimentare numai o echipă de lucrători, fără ajutorul hamalilor, deci şi fără Paler. Oricum, încă nu era ora şase. Fostul camarad, prin urmare, nu plecase de la fabrică. Nu ar fi putut să iasă pe la intrarea principală, unde se face control, dar nu-l împiedica nimeni să sară gardul din dos şi să vină acasă pe linia ferată, trecînd prin spărtura gardului dinspre maidanul cu basculă. Încremenit şi mic în faţa fetei de la bordel şi căutînd un răspuns liniştitor atîtor întrebări ce se ridicau lăuntric, ca nişte

flacări şi-l usturau, Gore îşi reamintise cuvintele lui Damian :

— Pe nevastă o cunoaştem de la brîu în jos — nu zic să-i pui vardist la inimă, da' nici să ai încredere oarbă în ea...

Soţul simţise, silabisind în gînd adevărul spus de tovarăşul de la gară, cum tremură şi se stinge în el ultima fărîmă de nădejde.

Sultana, care-l privise pînă atunci cum se frămîntă, cu o linişte diabolică, a înţeles că omul din faţa ei a rămas fără reazim şi n-a şovăit a doua lovitură — dată sigur, cu calcul şi cu pricepere profesională.

— Adică... pe mine — ca să nu mai vorbim de lume, care află şi rîde — mie puţin îmi pasă dacă Safta dumitale e acum cu un ibovnic în casă ! Asta — arcuise fata de la bordel sprîncenele, convinsă că aşa pare şi mai nepăsătoare, o nepăsare plină de dispreţ — ca să zic aşa : te priveşte personal ! Nu zic, sunt proastă că-mi pare rău de matale, ca vecină, da' nici nu mă amestec unde nu-mi fierbe oala...

Gore o întrebase stins, alb, cu pămîntul legănat sub picioare :

— Paler ?

— Altcineva — a rîs Sultana — mai simandicos... Numai să nu încerci să intri, c-au pus zăvorul, mi se pare — să nu-i prindă careva...

Hamalul s-a năpustit în uşe, urlînd, a smuls-o cu un brînci — sfărîmînd geamurile — din balamale şi s-a pomenit, gîfîind, desfigurat, cu degetele încleştate, în pragul dintre sală şi odaia mare. Safta ţipase scurt

și se ghemuise, goală, după perne iar domnul Stîrcu, nașul cu uniformă de postav, încremenise lîngă pat, cu brăcinarul pantalonilor căzut pe ghete și cămașa ridicată, cu amîndouă mîinile, într-un gest instinctiv de apărare și de falsă acoperire a goliciunilor, sub bărbie. Gore i-a privit o clipă, buimac, burta goală, păroasă și zvîcnetul bărbat și rotund de sub pîntec și i s-a părut că vede crescînd, din portarul de la gară, o rîmă uriașă ce-l încolăcește, îi pîrîie oasele în strînsoare, i se face nod în jurul gîtului și-l atîrnă, ca pe un spînzurat, în cîrligul din mijlocul tavanului.

Recules din spaima ce-l îngălbenise. Stîrcu își ridicase pantalonii și începuse să se îmbrace, bombănind o amenințare la el.

— Haimana... am să te dau afară de la gară...

Prostit, dezarticulat, risipit cu desăvîrșire sufletește, hamalul se prăbușise lîngă mașină, în sală, și plîngea, lovindu-se cu capul de scînduri.

— Cu matale, nășicule, n-am nimic — poți să pleci, nășicule, că n-am nimic cu matale...

Gore îl lăsase, în adevăr, să plece, dar la poartă îl așteptau Sultana și Domnica, să-i toarne un vas cu necurățenii în cap. Ud și murdar, ibovnicul o luase la fugă, gonit din urmă de copiii din mahala, pînă la podul gării, cu huiduieli, cu rîsete și bolovani.

Cînd s-a întors Paler de la fabrică, tîrziu, tuciuria și flămînd, a găsit-o pe Safta în vîrful patului, îmbufnată, legată la cap cu felii de cartof...

Gore plecase de acasă — nu știa nimeni unde.

CAPITOLUL III

Blestemată zi a mai fost atunci

Mahalaua aflase drăcovenia din casa hamalului. Şoapta zburase de la o poartă la alta, cu repeziciune, iar cumetrele se adunaseră pe bănci şi scăunele, în plină uliţă, să comenteze zgomotos, s-o ocărască pe Safta că a fost şi a rămas o tîrîtură nesăţioasă şi să povestească în amănunt, cu figura pudică şi vorba neruşinată, scena dintre ţigancă şi portar, în momentul cînd a năvălit bărbatul în casă.

Strada avea un aspect de iarmaroc — un adevărat tîrg al clevetirilor, unde fiecare conştiinţă era o tarabă plină cu turta dulce a şoaptelor cu multe înţelesuri, cu muzicuţele măscărilor sau cu stambele ieftine şi colorate ţipător, ale răutăţilor. Oricît de spart şi de puternic ar fi fost glasul cu care Stanca-Roiba încerca să-şi domine vecinele, oricît de neastîmpărată voia să fie Bica-mărunţica şi parcă în ciuda Raliţei, ce se agita pe un scăunel şi da din mîini, slabă şi murdară în rochia ei cu volănaşele înfoiate şi de culoarea lintiţei, totul se pierdea în murmurul de stup uriaş al mulţimii, în pantomima unică a grupuri-

lor de la porţi, cu gesturile la fel şi împletite, în balta cu miros urît a sufletului colectiv.

Sufletul acesta impur şi dement, de care nu mă apropiasem pînă atunci, pentru că trăisem numai în robia casei cu nebuni şi în necuprinsul maidanelor, urla şi se da peste cap ca un saltimbanc, în orice nevastă sau cumătră din mahalaua cu nume ruşinos.

Şoseaua Basarab, cu zidurile mari şi fumurii de fabrică alături de casele mici, cu gardurile trîntite şi cu cerul viu colorat în fund, peste podul gării, de răsăritul apropiat al discului lunar, părea un decor imens de panoramă, în care se juca una din cele mai triste şi mai dezgustătoare farse ale vieţii.

Roşcovii sălbatici semănau, în ceasul acesta al îngemănării dintre zi şi noapte, cu nişte candelabre imense şi întoarse. Aşteptam să se aprindă, în ele, lumini colorate şi mici, de serată dansantă sub cort.

Firește, cele mai revoltate erau ţaţele din sobor, care o blestemau pe Safta crunt şi porcos. Gore nu scăpase, de asemeni, de ocări. Femeile îl învinuiau că se purtase, cu nevasta şi ibovnicul de la gară, ca un tont. Bătrînele erau de părere că hamalul trebuia să le toace capul la amîndoi, cu barda, în timp ce tinerele opinau că ar fi fost mult mai nimerit să-i măcelărească sub pîntec cu un brici, să nu mai aibă cum se îndrăgosti. O zvăpăiată cu fantezie şi aventuri fără număr ţipase că s-ar fi dus pomina, dacă încornoratul i-ar fi despuiat pe ticăloşi şi i-ar fi purtat, legaţi cot la cot, prin mahala, să-i înjure bărbaţii, să-i scuipe nevestele

cumsecade şi să facă haimanalele mascări cu ei, la fiecare răspîntie.

Oricum, mahalaua aştepta de mult un scandal şi era în fierbere acum : se frămînta, se pasiona, trăia din plin...

În casa cu nebuni, în acest timp, era o linişte suspectă. Bela se încuiase în odăiţa lui şi renunţase să cînte la vioară. Ivan lăsase perdelele, iar Mădălina, deşi se întunecase, nu avea curaj să aprindă lampa în casă. Noi mîncam tăcuţi, copleşiţi de întîmplare, cu tresăriri mici, de cîte ori ni se părea că auzim mişcare la uşe. Aşteptam, din moment în moment, să se petreacă în curte ceva înfiorător. Liniştea de afară era deseori sfîşiată de rîsul nestăpînit, bucurat, provocător, al surorilor două, vesele pînă la nesimţire de victoria ce o cîştigaseră.

Mama îngîna o tristeţe cunoscută :

— Of, ce lume, în ce lume am ajuns să trăim...

Tata asculta rîsul de afară, ridica din umeri, descurajat ori se scutura, cu dezgust.

— Scroafe ! Scroafe şi altceva nimic...

Acum ştiam cine a fost matahala ce-i ridicase papucii ţigăncii spre tavan şi-i lipăise de călcîi, în seara cînd mă uitasem, printr-o spărtură a perdelei, în casa hamalului. Mă bucuram că Safta fusese prinsă, eram trist pentru Gore şi mă revolta bucuria neruşinată şi crudă a fetelor de la bordel.

După-masă, Fana a venit la noi, chihotind, să ne povestească păţania vecinei cu garoafa. Renăscuse, în ea, fata din pod. Vorbea cu o voluptate stranie

în ochii întredeschiși, neatentă la cămașa ce se desfăcuse la piept și la fusta ce i se ridicase, cum sta pe pat, peste genunchi și dispusă să repete, ca nevestele și țațele de pe stradă, cu figura pudică și gestul mai neruşinat ca vorba, toate măscările ce ocoliseră mahalaua.

Mă întrebam, ascultînd-o, cu același dor vag lămurit în mine, ca un ecou îndepărtat de muzică tristă și obsedantă: unde era Fana ce-mi destăinuise, plină de dezgust, cu cîteva zile în urmă, ce pun la cale „scroafele tinere și porcii bătrîni", fata care-mi plînsese cu capul pe umăr și se jurase că nu se mai întoarce în cocină?

Am țipat, nestăpînit, lovind cu pumnul în masă, brusc răsucit în mine de ciudă că nu o regăsesc pe tovarășa din vis și din viața de odinioară și în egală măsură de revoltă și scîrbă pentru toate neruşinările pe cari le spusese, printre hohote zgîrietoare de rîs, în fața bătrînilor.

— Nu mai bîrfi, spurcăciune! Taci din gură, că te bat!

O ameninţam, pentru întîia oară, și mă uitam la ea cu ochii scăpărînd. M-a durut gîndul că o ameninț și o privesc dușmănos — o durere încercată la fel, de cîte ori o vedeam pe Mădălina picior-de-lemn înfigînd mîinile în părul ei frumos, ales în cărare la mijloc.

Sora mică, însă, era străină acum de suferința mea și nu s-a lăsat intimidată. Venise din cocină, cu sufletul dezgolit și prins în toate măscările

auzite de la cei bătrîni — era şi ea, în momentul acela, o Tincă veninoasă şi o Sultană fără ruşine.

— Ce să le fac eu — mi-a răspuns, sărind în picioare şi vorbind precipitat, cu ochii închişi şi cu figura ca o mască — dacă sunt proşti ? Tu nu vezi că nici unul nu-i mai cu scaun la cap ? Ivan face papuci de atlas pentru Maro — pentru aia care...

Încremenisem lîngă masă.

Fana ar fi fost în stare să spună tot ce văzusem în pod în noaptea de pomină, ca să facă dovada că, în adevăr, Ivan n-ar fi mai deştept ca Gore, din moment ce nu era nici o deosebire între ţigancă şi grecoaică. Speriat că bătrînii îmi vor afla isprava şi scos din fire de bestia mică şi albă, ce vocifera — în timp ce mama şi Puişor-mare, suprinşi, nu ştiau cum s-o împace — m-am repezit la ea şi i-am astupat gura. Fata a încercat, zbătîndu-se gemut în braţele mele, să se elibereze. Cum ştiam ce va urma, dacă o vorbi, nu mai mi-am dat seama ce fac şi orbeşte, cu disperare, hotărît s-o reduc oricum la tăcere, i-am dat doi pumni în figură.

Fana s-a clătinat o clipă, amuţită, cu sîngele gîlgîind din nas şi s-a prăvălit la picioarele mele, mototol. Mama a ţipat, îngrozită şi s-a grăbit s-o ridice, iar tata — pentru întîia oară, în viaţa pe care o petrecusem alături şi puişori — m-a lovit peste obraz cu mîna lui mare, mîngîiată şi dragă.

— Să ieşi afară, să pleci de la noi din casă — măgarule, zurbagiule şi asasinule !

Scena a fost aşa de neaşteptată şi s-a petrecut cu atîta repeziciune că nici eu singur, revenit după o clipă, smuls din vîrtejul ce mă ameţise şi stăpîn pe mine, nu am înţeles precis ce se întîmplase. Numai obrazul îmi era o flacăre. Palma primită îmi rămăsese pe figură, ca o pată. Nu am putut să suport gîndul că Puişor mare m-a bătut şi m-am tîrît pînă în curte cu pămîntul nesigur sub picioare, ţinîndu-mă de zid, de uşe, de scaune.

O auzeam pe mama, ca în ceaţă şi departe, blestemînd viaţa şi norocul.

— Of, c-a dracului zi a mai fost...

Dar calvarul nu se sfîrşise.

Casa cu nebuni, furată tîrziu de un somn zbuciumat, plin de spaime, a fost deşteptată în plinul nopţii de un strigăt prelung.

Sărisem în picioare, buimac, în întunericul din sală. Am avut impresia, un moment, că aud semnale de alarmă. Am aşteptat, încremenit în prag, nesigur. Nu ştiam dacă ţipase cineva sau mi se păruse, dacă fluierau în adevăr fabricile. Afară s-au precipitat paşi, cîteva umbre şi-au întretăiat fuga şi am ascultat în urmă, lămurit, chemarea disperată a ţigăncii.

— Săriţi ! Săriţi, oameni buni, că iar o omoară cîinele, săraca...

Am înţeles : după ceremonialul erotic cunoscut, începuse un nou scandal în casa simigiului.

Era noapte cu frumuseţi de basm — ca să ne vedem mici şi mai murdari, în muşuroiul tuturor scîrnăviilor.

Chiriaşii se adunaseră la uşa grecului, ca de obicei, şi-l rugau, tot aşa de milogi.

— N-o mai bate, domnule Tino, c-o omori, săraca... şi e păcat...

Ilfovenii apăruseră la poartă, umăr la umăr, glumind în şoaptă, rîzînd, nepăsători de furtuna ce răsturna cuibul stăpînului.

Am avut, atunci, o primă şi mare nedumerire: unul din ei era ibovnicul grecoaicei, îl văzusem din pod, cum o îmbrăţişa. Ce taină, ce învoială se făcuse între slugă şi jupîn, ce mister mai presus de înţelegere îl obliga pe flăcăul voinic s-o lase pe Maro martirizată de coropişniţa umană, neputincioasă şi sadică? Nepăsarea asta începuse să mă revolte.

Eram convins că milogelile vecinilor nu vor îndupleca inima simigiului. Ştiam, de asemeni, că Paler, Pascu şi Bela vor încerca zadarnic să spargă uşa cu drug de fier pe dinăuntru şi în curmeziş. Gore nu era acasă, să ameninţe cel puţin, tata nu mai vrea să se amestece, după cum spusese odată: în tărîţa porcilor, iar Ivan nu învăţase altceva decît să plîngă la icoană şi să prindă glas după ce Maro n-o să mai aibă putere să geamă — sfîşiind întunericul cu un cîntec în care suferinţa lui nu ar mai fi avut nimic nou să ne spună.

Rusul mi s-a părut, atunci pentru întîia oară slab, prost, ridicol. Îmi era silă: de el, de cei trei mototoli ce dau tîrcoale uşii, fără s-o atingă. Scena dintre mine, Fana şi Puişor-mare mă clătinase sufleteşte. Gîndul că, după cîteva luni de linişte, vom reîncepe

seria scandalurilor săptămînale şi a nopţilor de neodihnă şi de teroare, mă îngrozise.

Cu plînsul clocotind în mine, îmi venea să-mi înfig degetele în păr şi să urlu ca un cîine prost la lună sau să-mi sfîşii cămaşa şi să le strig celor din casa cu nebuni — lor şi vieţii, laolaltă :

— Destul ! Nu mai pot să văd, nu mai pot să aud, nu mai pot să rabd...

Tremurînd, plecasem spre poartă, să-i rog pe ilfoveni, să-i implor s-o salveze pe stăpînă sau să le ţip în faţă toată scîrba, toată revolta, toată ura ce mi-o inspirau.

Dar, după primii paşi, m-am oprit surprins.

Ivan smucise uşa şi apăruse lîngă mine, uriaş, cu părul vîlvoi şi ochii tulburi. Renunţase în sfîrşit la icoană şi se hotărîse să nu-şi mai cînte durerea pe care nu i-o înţelesese şi nu i-ar fi putut-o nimeni înţelege. Tino o martirizase destul pe nevastă, în carnea cîrpaciului, în visul lui de dragoste şi în întruchipările din ceaslovul cu sfinte...

În odaia simigiului s-a auzit o trosnitură, ca o sfărîmare de scaun izbit în ziduri, iar Maro a ţipat, pentru ultima oară, înnebunită.

Crescut în el şi alături de noi, Ivan s-a repezit în uşe, cu umărul. Tabliile au pîrîit şi au căzut. Cîrligul ce fixa drugul de fier a fost smuls cu uşurinţă, prin una din spărturi, şi rusul s-a năpustit înăuntru. Încremeniseră toţi chiriaşii din casa cu nebuni, pe lîngă ziduri, umbre. După o clipă de linişte, parcă o eternitate, gospodin a apărut în prag cu Maro

— goală — pe braţe. Tino se prinsese cu amîndouă mîinile de un picior al lui şi — tîrît ca un muţunache — se ruga printre sughiţuri de plîns :

— Lasă, Ivan — lasă nevasta...

Sora de la Candia, pe braţele lui batiuşca, în lumina lunii, era sculpţurală şi pură.

CAPITOLUL IV

Casa cu nebuni — casa cu năluci

Cînd a venit, în zori, chemată de ilfoveni, să vadă ce se întîmplase în timpul nopţii şi să ia o măsură care să pună capăt scandalului, Salomia a găsit toată mahalaua adunată la poartă şi pe gardul dinspre maidanul cu basculă. În curte era un adevărat pelerinaj. Ţaţele şi cumetrele, numai în cămăşi şi papuci, urduroase şi nepieptănate, cum săriseră de sub plapumă, intrau la rînd prinse de mînă şi în vîrfuri, să vadă drăcovenia făcută de „omul cu casa mişcătoare". Unele se speriau, cu palma la falcă. Bătrînele suspinau de mila grecului, iar codanele se muşcau de mînă ori îşi astupau gura cu pumnii, să nu rîdă în hohot.

Salomia încremenise. Tabloul era de un pitoresc în adevăr crud. Simigiul, legat în curele şi sfori de trunchiul mărului din faţa atelierului lui Ivan, leşinase sau numai adormise crucificat sub coroana de flori albe. Cum Tino era gol cînd îl smulsese rusul din casă, cineva îi legase un şorţ dinainte. Era o imagine de un ridicol tragic. Te revolta, te înduioşa şi te

amuza, în egală măsură. Gospodin se culcase pe pragul casei lui, istovit, încovrigat, ca un dulău credincios la picioarele unei stăpîne. Prin fereastra deschisă, stăpîna se vedea dormind în patul cîrpaciului.

— Ce-i asta — întrebase Salomia — nu mai înțeleg nimic...

Ilfovenii au lămurit-o, în șoaptă.

Ivan, după ce o scăpase pe Maro de loviturile bărbatului, o adusese la el, o spălase de sînge și o lăsase — învelită în cearceaf să se odihnească. Amețită de spaima prin care trecuse și de pumni, grecoaica adormise repede : somn zbuciumat, cu înfiorări și gemete surde, de durere și oroare.

Tino, prins în brațe de vecini și trîntit în așternutul cu flori răvășite, să se astîmpere pînă a doua zi, cînd — afirmase Ivan — va veni Salomia să-i afle isprăvile și să pună, într-un fel sau altul, capăt balamucului, se zvîrcolise, sărise din pat și revenise la ușa rusului, furios, să-l amenințe cu spume la gură ori să-l roage, plîngînd, umil, milog, să-i dea nevasta. Batiușca l-ar fi lăsat să strige și să joace tontoroiul, pricolici și umbră cu ochii injectați, în jurul casei de scînduri, dar cu fiecare strigăt al lui, Maro tresărea în somn și se apăra, cu brațele întinse și tremurînd, de bestia ce continua s-o terorizeze și în vis.

Scos din fire, gospodin se repezise afară, la grec, să-l fărîme. Din fericire, așa cum îl ridicase, prins de gît și de picioare, să-l trîntească de pămînt, și-a simțit brațele slabe. Simigiul, în mîinile lui, era o cîrpă, o otreapă cu lacrămi, brusc, urît mirositoare.

Pe rus l-a cutremurat scîrba : de gîngania pe care era s-o omoare şi de el...

Abia acum îşi adusese aminte de porunca treia din decalogul învăţat de la puşcăriaşul frumos din Cotroceni : să nu ucizi pe oricine !

Cald, murdar pe mîini, de pe pulpele moi şi tremurînd ca o piftie, Ivan l-a aruncat pe covrigar în ţărînă şi i-a rugat, pe Bela şi Paler, să-l lege de măr şi să-i astupe gura să nu mai sperie somnul, şi aşa destul de chinuit, al frumoasei din adăpostul sigur al atelierului, pentru că — a doua oară — dacă pune mîna pe el, nu mai scapă cu viaţă...

Bela şi slăbănogul au înţeles că sfatul e cuminte şi s-au supus.

Tino, crucificat de copacul spre care Maro privise deseori, cu un dor nelămurit în suflet, se zbătuse îndelung în curele şi sfori, morfolind în gingii cîrpa ce-l sufoca. Istovit, lăsase capul pe un umăr : leşinase sau adormise numai...

Slugile asistaseră, tot aşa de nepăsătoare, la pătimirile simigiului. Înclinînd fruntea, ca o renunţare din urmă, sub cerul ce se împodobise — parcă numai pentru el — cu flori de măr, grecul îl blestemase, în amîndoi ilfovenii, pe acelaşi ucenic slab din fire, lepădat de trei ori de stăpîn mai înainte de cîntatul cocoşilor.

Pudică, ţiganca îşi desfăcuse şorţul şi acoperise goliciunile celui răstignit.

Fapta o transfigurase.

Uitînd isprava cu portarul de la gară şi rana ce-o adîncise în inima lui Gore, cu cîteva ore mai înainte, Safta avea atitudini şi priviri de sfîntă cu nume uitat acum, răsărind cu năframa pe braţe în calea Omului cu suferinţa scrisă în început de veac, pe un drum în care umbrele celor de odinioară vorbesc româneşte cu îngerii şi-i dau bineţe Atotputernicului cu trei măşti pe figură : a Lui, a Fiului sacrificat şi a Duhului sfînt — coborît în dimineaţa aceea, în chip de stăncuţă, pe umerii fostei cîntăreţe...

Ivan, satisfăcut că pricoliciul fusese în sfîrşit redus la tăcere, se aşezase pe pragul casei de scînduri, hotărît să aştepte liniştit, împăcat în conştiinţă şi dîrz, ca o straje lîngă comoara de care nu-i era nimănui iertat să se apropie, lumina răsăritului şi sfatul bun, de stăpînă şi soră, al Salomiei.

Vecinii, de asemeni cu somnul speriat, se retrăseseră pe scăunele, în faţa uşilor, să aştepte ca batiuşca, dar nici ei singuri neştiind ce, poate o întîmplare mult mai covîrşitoare sau o poruncă de la cineva de sus şi de departe, liberatoare din atmosfera aceea de bîlci şi de sanctuar. Dar, cu întîia trîmbiţă a zorilor, chiriaşii obosiseră. Pleoapele, grele de toată neodihna de peste noapte, se închiseseră fără voia lor — ca să surprindă soarele, peste o oră sau mai puţin, o privelişte rară, uluitoare.

Ivan adormise cel din urmă, iar ilfovenii, cuminţi, plecaseră s-o anunţe pe Salomia.

O mahalagioaică venise, cum se luminase, să-şi ia papucii daţi în ajun la cîrpit. Văzîndu-l pe Tino

atîrnat, ca o stafie, în copac şi pe vecini adormiţi în lungul peretelui şi la fel, pe scăunele, cu bărbia în piept, femeia s-a speriat şi a rămas cîteva clipe rezemată de zid, încremenită, mută, interzisă. Nu era sigură dacă vede în adevăr, sau e prada unei arătări scornite de un duh necurat, pe care cîntecul cocoşului nu-l gonise încă pe pustii locuri. Cînd şi-a revenit, a plecat spre poartă, în vîrfuri, prelinsă pe sub gang, de frică să nu deştepte vedeniile şi s-o înconjoare cu miorlăiturile şi cu dansurile lor de iad. Ajunsă la poartă, însă, a luat-o la fugă şi nu s-a oprit pînă acasă, unde şi-a chemat vecinele, peste gard, şi le-a povestit, palidă, tremurînd, tot ce văzuse.

Zvonul se împrăştiase ca un miros nedorit, de la o stradă la alta, iar mahalaua pornise în pelerinaj spre curtea cu „stafia spînzurată", să vadă — după cum afirmase cumătra cu papucii — ceva ce „nici nu gîndise"...

Salomia privise îndelung, aproape cu înduioşare, tabloul acela necrezut. Era linişte şi răcoare, în aerul tare, limpede, înviorător, al dimineţii. Vrăbiile, deşteptate de mult în plopi şi pe sub streşini, nu începuseră totuşi gîlceava lor matinală, obişnuită, asurzitoare. Nici ele nu îndrăzniseră, parcă, să strice somnul trudiţilor din casa cu nebuni. Proprietăreasa, de asemeni, ezitase să-şi deştepte chiriaşii. În şoaptă, ea îi rugase pe ilfoveni să-l dezlege pe Tino uşor, nici să nu simtă, să-l ducă pe braţe în odaia lui şi să-l culce.

Scăpat din sfori şi curele, grecul se prăbuşise gemînd, rîcîind pămîntul cu degetele. Abia avea putere să îngîne, ca o implorare :

— Stăpîna, stăpîna noastră, stăpîna...

Salomia, lîngă el, vorbise blînd.

— Taci, Tino, că ai să scapi, în curînd, de necazuri ! Am să ţi-o iau pe Maro, ticălos bătrîn — am să ţi-o iau...

Era o ameninţare crîncenă, în glasul ei muzical, pe care numai ilfovenii au înţeles-o, cum rămăseseră — palizi şi umăr la umăr — cu simigiul ghemuit la picioarele lor, în ţărînă. Proprietăreasa le-a surprins tremurul uşor al buzelor, s-a încruntat şi i-a dojenit pe amîndoi, cu o privire la fel.

— Doi flăcăi voinici, ca voi şi să lăsaţi o stăpînă ca Maro, bătută de un vierme...

Numai unul din ei a oftat.

— Aici e o poveste, e o taină la mijloc ! Cînd am s-o spun — dacă... Stăpîna ne rugase să nu ne amestecăm, cînd...

Tînărul tăcuse, mai palid, cu ochii în pămînt.

Salomia îşi înnăbuşise clocotul lăuntric, să poată spune, cu glasul tot aşa de blînd, o ameninţare la fel de crîncenă.

— O să văd eu ce taină. Am s-o întreb pe Maro, o să înţeleg, poate o să vă scap şi pe voi de necazuri...

Ilfovenii au încercat, îngînîndu-se unul pe altul, o altă apărare, dar ibovnica puşcăriaşului frumos nu-i mai ascultase. Le strigase peste umăr, cu dispreţ :

— Slugi ! Slugi şi nimic altceva...

Ivan tresărise în somn şi se ridicase surprins, zîmbitor. Tot aşa de zîmbitoare, cu recunoştinţă şi dragoste de soră în privirile cu cari îl învăluise, Salomia s-a apropiat de el şi l-a sărutat pe frunte.

— Gospodin, gospodin, eşti un copil, un copil uriaş şi drag...

Tîrziu, după ce Maro — îmbrăcată în grabă — plecase cu sora vitregă, în trăsura ce le aşteptase la poartă, spre casa boierească din mahalaua Grantului, cîrpaciul intrase în atelier să se aşeze pe scaunul mic şi să reia munca, înviorat, cu mai multă rîvnă. Glasul binefăcătoarei, însă, îi rămăsese în suflet ca o undă: „Gospodin, eşti un copil uriaş şi drag!" Rusul îi îngînase cuvintele, de cîteva ori, cu ochii închişi şi se înfiripase în el un început de cîntec. Transfigurat, aruncase sculele şi se întorsese spre raftul în care-şi păstra amintirile, să ia chitara. În picioare, în faţa patului, Ivan nu şi-a putut stăpîni, însă, un strigăt: aşternutul păstrase conturul corpului sculptural al grecoaicei...

Fără să-şi poată aduna privirile risipite pe cearceaf, el a întins mîna, automat, spre icoană şi a întors-o cu faţa la perete.

Acum avea la ce să se închine...

CAPITOLUL V

O floare albă şi otrăvitoare

Mahalaua aflase — cum şi de unde, nu interesa pe nimeni — că Salomia se hotărîse să termine cît mai curînd cu balamucul din căsnicia simigiului. Pînă una-alta, se ştia sigur că Maro nu se mai întoarce în casa cu nebuni. Tino primise ordin să se mute pînă în sărbători, să plece unde i-o place, cu tăvile lui de corăbioare, cu şirurile de covrigi şi cu dovlecii copţi.

— Capră rîioasă — strigase proprietăreasa din balcon, la plăcintar, care încremenise la poartă, cu pălăria în mînă — să ştii că te-ai şters pe bot de nevastă ! Maro rămîne aici, la mine şi... am să-i găsesc eu alt noroc. Pînă atunci, să nu te mai văd — să pleci, cu slugi cu tot. Fugi, ticălosule şi să nu te mai găsesc pe Basarab, că te spînzur cu capu-n jos, de roşcovul din faţa prăvăliei !

Vecinii aflaseră, de asemeni, că ilfovenii au rîs cînd au auzit de porunca Salomiei — ca să ameninţe în urmă, întunecaţi.

— Tino o să plece, noi nu. Sau, dacă plecăm, mai luăm pe cineva. Oricum, Ivan o să rămînă cu buza

umflată. Noi n-am fost slugi la Tino pentru gologani. Am avut altă învoială, pe care a ştiut-o Maro şi n-o s-o mai afle nimeni. Aşa că, dacă plecăm, Maro vine după noi...

Fantezia ţaţelor şi a cumetrelor din cartier era liberă, acum, să brodeze după plac, să închipuie întîmplări şi să dezgroape taine. Ilfovenii, deşi nu spuseseră nimic precis în jurul înţelegerii pe care „numai Maro o ştia" — înţelegere ce o legase pe fosta stăpînă de slugi sau numai de una din ele, pentru totdeauna, cu asentimentul şi poate după îndemnul bărbatului — neliniştiseră mahalaua şi aţîţaseră, la culme, curiozitatea femeilor. Toate scornirile şi clevetirile plecau de la o întîmplare ce-şi afla, abia acum, un înţeles revelator. Nimeni nu uitase că flăcăii apăruseră, în casa cu nebuni, în ziua cînd şi-a adus simigiul nevasta tînără.

Adevărul acesta lămurise misterul.

Acum se ştia de ce şi din pricina cui suferise Maro maltratările, se aflase taina — nepătrunsă doi ani — din căsnicia grecului uscăţiv şi bătrîn.

Tino era compătimit, iar sora de la Candia şi presupuşii ibovnici ocărîţi crîncen, de bătrîne şi de bărbaţi. Dar, după cîteva ore, codanele şi iniţiatele din sobor au redus la tăcere ura şi clevetirile celor în vîrstă, schimbînd vîntul simpatiei generale. Marele vinovat, în cele din urmă, rămăsese covrigarul, care ar fi fost dator să nu se însoare, pricăjit şi stors de vlagă cum era, cu o fată frumoasă, dornică de viaţă, cu sîngele clocotind de neastîmpăr şi carnea arsă de dorinţi.

— Ce, fă — strigaseră codanele generoase la babornițe — era să se usuce Maro, ca o sfîntă Filoftee, numai ca să nu-l înșele pe brînzoiu de palicar ? Cine l-a pus să se înhame la trup tînăr, cînd nu era în stare decît să-i morfolească, în gingii, sfîrcul țîțelor ? Brava ilfovenii ! Ea numai draci, ei ca niște tauri : asta zicem și noi că-i dragoste...

Isprava țigăncii lui Gore fusese uitată cu desăvîrșire, cel puțin deocamdată.

Mahalaua, după ce judecase căsnicia simigiului și stabilise vinovățiile, avea să răspundă la altă întrebare : ce-i cu Ivan, de ce spuseseră cei doi flăcăi că rusul o să rămînă cu buza umflată și o să fluiere, ififliu, după fosta nevastă a grecului ? Zvonul că el ar fi fost, cu ani în urmă — cînd se întîlniseră prin streinătăți — ibovnicul Salomiei, începuse din nou să preocupe cartierul, firește în legătură cu ultimele întîmplări din casa cu nebuni.

Acum nu se mai îndoia nimeni că Safta avusese dreptate, pe vremuri, să afirme că gospodin venise în țară convins că ibovnica de odinioară îl aștepta cu parale și îmbrățișări. El se făcuse cizmar ca să înlăture orice bănuială a lumii și — mai ales — a pușcăriașului frumos din Cotroceni, de care Salomia promisese solemn că o să scape cît de curînd. Dar, între timp, proprietăreasa se gîndise, muiere isteață cum era, că n-ar fi rău să-și păstreze amîndoi bărbații — pe Fane amant de casă și de lume, iar pe Ivan iubit tainic, cu îmbrățișări furișe și îndrăgostiri repezi, gîfîite, chinuite, pe după ușile acareturilor boierești de pe Grant,

cînd era ibovnicul celălalt plecat, sau în întunericul chiţimiei cu duh necurat, de cîte ori venea să-i încerce rusul papuci de atlas. Opt ani, apreciau mahalagioaicele, batiuşca avusese timp să se convingă, deopotrivă, de primejdia jocului ce-l făcuse Salomia cu inima lui şi a puşcăriaşului frumos din Cotroceni şi de nestatornicia sentimentelor ei. Obosit, scîrbit, convins că — în cele din urmă — jocul acesta o să aibă un final sîngeros (pentru că ar fi fost imposibil ca Fane să nu simtă, într-o bună noapte, că-i înşelat), Ivan se hotărîse să termine, într-un fel sau altul, cu o dragoste de pripas.

Rusul ameninţase aşa :

— Ori îl laşi şi trăim cinstit, pe faţă — ori te las şi plec în lume...

Femeia nu ştia cum să scape de adoratul cu tricou şi nu vrea, pentru nimic în lume, să se despartă de gospodin, care era cărturar cu rude mari în ţara moscoviţilor. Nu se împăca numai cu boieria ce i-o asigurau casele ciocoieşti de pe Grant, trăsura cu doi armăsari murgi şi slugile patru, pălmuite după plac şi fericite, totuşi, că tirana le dă să mănînce o dată pe zi şi numai de post. Ea ambiţiona să se simtă mai cucoană, cu fiecare îmbrăţişare a lui Ivan. Visa să ajungă — prin dezveliri pe după uşi şi proptiri în zid — os moscovit şi nobil, dacă nu împărătesc..

Salomia învăţase din tinereţe, pe cînd era la Constantinopol — că nici ea, afirmau vecinele strînse la sfat, nu fusese o poamă mai bună ca sora de la Candia — că ruşii nu ştiu de glumă, cînd spun o vorbă şi

nu se pricepea cum să facă să-l lege pe cîrpaci de inima ei, cît mai strîns, să-l păstreze cu orice sacrificiu şi în ciuda tuturor pericolelor ce-o ameninţau.

Cumetrele, în taifasul lor, erau sigure că proprietăreasa, dacă ar fi avut o fată, nu s-ar fi sfiit s-o mărite cu gospodin numai ca să nu-l piardă. Fireşte că nu ar fi fost ea singura ibovnică din lume ce şi-ar fi făcut amantul ginere. Una din nevestele tinere, Paulina-cu-pistrui, pe care soborul din casa ţigăncii o poreclise Cocoşel, fusese servitoare la o maioreasă din centru şi se convinsese că — între boieri — schimbul de ibovnic, de la mamă la fiică şi de la amîndouă la alte rubedenii, se face cu uşurinţa cu care ai întreba : „cum o mai duci, fante ?“ — ca să ţi se răspundă la fel şi tuşind a colivă : „mulţumesc dumitale, sănătoşel...“

Maro — frumoasă şi prostănacă, după părerea ţaţelor — fusese sortită să joace, între Ivan şi Salomia, rolul fetei de măritat. Boieroaica de pe Grant făcuse un plan minunat, pentru că — de acest adevăr era sigură, acum, toată mahalaua — tărăşenia cu scandalul de la simigiu, voinicia neaşteptată a cîrpaciului şi crucificarea lui Tino de copac fusese pusă la cale, în deplină înţelegere cu gospodin, ca să poată ea, a doua zi, s-o ia pe grecoaica tînără acasă, s-o descoasă, s-o încînte şi să i-o facă plocon.

Batiuşca se învoise la jocul acesta — bucuros că o să aibă încă o amantă, mai fragedă şi mai frumoasă — fără să bănuie că — prin Maro — Salomia îl lega pentru totdeauna de fusta ei.

Vîntul simpatiilor se schimbase din nou.

Tino era o biată victimă, acum, iar ilfovenii ce-l amenințaseră pe Ivan că o să rămînă cu buza umflată împrumutau, în fantezia tuturora, aureole de trimiși ai cerului, veniți pe pămînt să facă dreptate cu sabia, cu pumnii și poate cu o răpire misterioasă.

Era, în egală măsură, în romanul acesta închipuit de soborul țațelor, minciună și adevăr. Oricum, minciuna era mult mai frumoasă ca adevărul.

Salomia, în cele cîteva luni de liniște, se convinsese că nu mai are nici un motiv să se amestece în căsnicia surorii vitrege, mai ales că — după întîmplarea din noaptea revelionului — ea nu se îndurase să-i trimită un cuvînt de dojană sau de recunoștință, pentru pumnul ce o scăpase de maltratări. Se bucura că răușise, cu atîta ușurință, să astîmpere bestia mică și sălbatică, ascunsă în grec. Ivan, în tot acest timp, era fericit de asemeni că poate să răscumpere ura de odinioară cu dragoste și umilință, bănuind că numai așa va putea să-l sugrume în el pe Cain și să se mîntuie de păcatul lui gîndit numai. Tino rămăsese stăpîn la el în casă și-ar fi putut să continuie, fără supărare, ceremonialul păgîn de dragoste, pe care — alături de ilfoveni — numai eu și Fana îl știam și-l tăcusem, ca pe o boală rușinoasă sau o diformitate a sufletului.

Ultimul scandal, însă, deschisese din nou rănile și le adîncise.

Salomia o luase pe sora de la Candia la ea, hotărîtă să nu mai lase os din osul căpitanului Paminonda batjocorit de pumnul slugii de altădată. Porunca ei

fusese deopotrivă de energică şi clară : plăcintarul să se mute cît mai repede, iar ilfovenii să plece cu el sau să se ducă, singuri, unde le-o place. Maro va rămîne sub aripa ei protectoare o lună, un an, oricît, pînă i-o găsi alt noroc. Se gîndise, cum era şi logic, la Ivan, pe care — în opt ani — învăţase să-l aprecieze şi să-l respecte. Rusul ar fi fost, în adevăr, după opinia ei şi a lui Fane, un bărbat admirabil pentru copila din flori a corăbierului de la Pireu. Se convinseseră amîndoi, după spovedania din noaptea revelionului, de dragostea lui fără margini şi erau siguri că — la prima întîlnire — Maro o să-l îmbrăţişeze pe salvator cu dragoste la fel şi recunoştinţă.

Prietenii de pe Grant stabiliseră planul prin care voiau să asigure fericirea viitorului cămin. Gospodin va fi ajutat să-şi deschidă în locul simigerici, un atelier de încălţăminte ca în oraş, cu vitrină, ucenici, lucrători şi comenzi. Pe firmă trebuia scris neapărat :

„Cizmăria Meşterului Ivan — la Căpitan Paminonda — reparaţiuni şi comenzi de lux." Pînă la nuntă (o să aibă loc, oricum, cît mai curînd), batiuşca o să se mute singur în odăile lui Tino, iar sora vitregă o să rămînă lîngă stăpîna acareturilor cu balcon şi slugi, ca o fină frumoasă şi cuminte. Ce vor mai face, după cununie, au să vadă după ce vor sta de vorbă şi cu Ivan, ca să-i cunoască — în amănunt — dorinţele şi felul cum înţelege să-şi cimenteze viaţa nouă.

— Mă rog, s-ajungem noi pînă acolo...

Maro, însă, îi deziluzionase din prima zi.

La toate dovezile de dragoste ale Salomiei — îmbrățișări și daruri, promisiuni și lacrămi de bucurie că sunt și vor fi alături de atunci încolo — ea răspunsese cu o privire speriată, streină și rareori cu un surîs vag. Sta ascunsă prin colțuri, mută, nu tristă dar nici veselă : absentă. Trăia cu gîndul în altă parte. Sufleteşte, nu o lega nimic de casa boierească și de oamenii ce-o înconjurau, pînă la plictis, cu o afecțiune ce nu le-o ceruse. Fane se grăbise să-ı spună — ca odinioară lui Ivan — toată aventura căpitanului Paminonda cu Glicheria, văduva lui Iani din Candia, iar gazda, îmbrățișînd-o, strigase fericită :

— Surori ! Suntem surori, drăguțo...

Maro se eliberase, cu un gest scurt, din îmbrățișare și îngînase cu glasul alb, privind afară, pe strada plină de praf și de plozi numai petice :

— Nu știam că suntem surori. Mi se pare că ai fost bună cu mine — mulțumesc...

Salomia nu-și putuse stăpîni revolta.

— Cum, asta e tot ce ai să-mi spui, acum, cînd ne regăsim surori ? Nici o lacrimă, nici un semn de bucurie, nici un sărut ? Ce inimă de piatră, ce suflet de lighioană ai, progenitură a Glicheriei și a altcuiva nimeni ?

Ea a rîs, pentru întîia și ultima oară i-a rîs în față, ca un mîrîit, cu capul dat pe spate și dinții strălucitori în corola gurii.

— Frumoasă sălbăticiune, îngînase Fane, îngîndurat.

Maro rămăsese, în adevăr, sălbăticiunea pustiului de piatră și de nisip din insula copilăriei. Zburdase ca

o iadă şi crescuse ca un fruct, în soarele fierbinte al amiezelor şi în vîntul ce înţepa obrazul, aducînd amurgul multicolor pe grumajii valurilor şopotitoare, verzi sub coamele de spumă. Ţipase scurt şi speriat, ca pasările mării şi alergase pe bancurile de nisip cu braţele deschise şi ochii închişi, să i se pară că zboară. Între mizeria de acasă şi splendoarea depărtărilor marine, pe cari fata fără stăpîn lopăta cu gîndul — spre apus pînă la ţărmurile de poveste ale cîntatului Rodos, iar spre miazănoapte pînă la dantelăria insulelor egeice — ea nu învăţase altceva decît să fie şi să rămînă o sălbăticiune. Copila din flori a căpitanului Paminonda nu se amestecase în jocul plozilor, nu avusese prilej să se înduioşeze, nu simţise nevoia unei îngemănări de suflet şi nu cunoscuse motiv de tristeţe. În primii ani ai adolescenţei, numai singurătatea mării şi legănarea zărilor pe valuri o neliniştiseră şi numai soarele îi despicase în carne mugurul dorinţei : ca o beţie în priviri, ca o sete în toată fiinţa, ca o poruncă de arcuire sub cer, cu pîntecul gol.

Maro se îngropa în nisipul fierbinte, ca să-şi admire apoi formele pe cari le păstra culcuşul de pulbere şi să le cînte, fără cuvinte, îngenuncheată, cu părul căzut peste faţă, pînă la pămînt.

Sălbăticiunea se bucura că trăieşte liberă şi singură.

Tino o găsise hoinărind pe ţărmuri, cu doi ani în urmă, cînd debarcase la Candia cu scrisoare de la Salomia pentru Glicheria, să-i ia fata şi să i-o ducă în ţara unde curge lapte şi miere, să-i facă un rost în lume. Maro plecase fără împotrivire cu streinul

scheletic, ademenită de poveştile lui despre oraşul în care o aştepta frumoasa din Pireu, cu daruri şi găteli sclipitoare şi bucuroasă că va călători zile şi nopţi — mai ales nopţi — pe valuri, pe creste : peste mări, peste munţi.

Drumul fusese ca un vis pentru ea, ca să se deştepte obosită şi tot singuratică, într-o casă — mică pentru sufletul despletit deseori pe tot cuprinsul mării — dintr-o mahala murdară şi săracă de tîrg oriental ca oricare altul.

— Frumoasă sălbăticiune — îngînase Fane şi atunci, mai îngîndurat, cu privirile mai fierbinţi.

Maro trecuse — peste cîteva zile numai — din salonul binefăcătoarei spre cuibul casnic, unde o aştepta simigiul, cu pasul uşor tremurat, dar stăpînă pe zvîcnetul inimii.

Cînd a văzut-o goală în faţa lui, parcă răsărită din spuma mării, Tino a ţipat de admiraţie şi deznădejde şi şi-a scuipat şi lovit, cu pumnii, făptura uscată.

— Sunt mort, mort pentru corpul tău tînăr, de care nu mai pot să mă bucur !

Supt de suferinţă şi stors de mizerii, de timpuriu, covrigarul era mort — în adevăr — pentru toate comorile şi minunile ascunse în trupul fraged.

— Iartă-mă, Maro, iartă-mă...

Ea îl asculta fără gînd şi se uita la el fără să-l vadă, sfîşiind voalul şi mototolind în palmă floarea de lămîiţă. Beteala îi lunecase pe şolduri şi-i încolăcise gleznele, ca un şarpe de aur.

Grecul i-a mărturisit că o luase de nevastă pentru că numai aşa putuse să scape de slugărit. Neputincios şi sterp, nu putuse face altceva decît s-o binecuvînteze : ea îi rupsese lanţul robiei, prin ea ajunsese stăpîn pe o simigerie. Visul lui, de cînd tràia : să aibă un cuptor şi cîteva tăvi cu corăbioare şi brînzoaice pe tarabă...

Maro îşi scuturase părul pe umeri şi răspunsese abia dezlipind buzele, în tăcerea de cavou a camerei nupţiale.

— Ai să mă pierzi, Tino şi-ai să pierzi, o dată cu mine, taraba cu brînzoaice şi corăbioare...

Vorbind, îşi prinsese sînii în palme, cu trupul tot destins. Era, în gestul acesta, o poruncă şi un ţipăt.

Simigiul a înţeles. Plîngînd, s-a tîrît pînă la uşe şi a deschis-o. În prag aştepta, blond, zîmbitor şi atletic, unul din ilfoveni.

Femeia a tresărit, înfiorată şi l-a privit lung, tremurînd, pe flăcăul voinic.

— Bine, Tino, primesc tîrgul. Stinge lampa, repede şi ieşi afară.

Cocoloşit în întuneric, într-un colţ, grecul ascultase şi suferise, ca un scuipat în obraz, toată bucuria nestăpînită a trupurilor goale, tinere, încleştate. Mirii oficiaseră dragoste, tăvălind sub ei pînă l-au strivit, în nebunia întîiului spasm, sufletul ca un crin înfăşurat în otrepe al mortului întîrziat.

Dar sufletul acesta strivit, ultragiat, o diviniza pe Maro. Renăscut, a doua zi, în soarele după-amiezii,

el cîntase făptura de vis — din visul ce-i rămăsese curat, frumos şi încă neîmplinit.

— Te ador, nepreţuito — din toată durerea şi cu toată nebunia şi umilinţele mele de azi noapte, te ador...

Tino smulsese sufletul din Nedu, care rămăsese numai un trup frumos şi voinic. Prin el palpita, se zbuciuma şi se bucura — îmbrăţişînd cu mîinile puternice ale slugii — iubirea vie a vrăjitorului cu înfăţişare de vierme şi de batjocură. Adorata nu-l simţise, în fiecare sărut şi nu-l recunoscuse, pentru că nici suferinţa şi nici lacrima lui n-o cutremurase. Numai credinţa ei de mîine o să despice taina de acum şi o să-l mîntuiască.

Maro îl privise lung, prin intredeschizătura ochilor leneşi şi zîmbise vag :

— Tu ai fost mirele meu din prima noapte şi vei rămîne mirele meu de totdeauna.

În serile următoare, apariţia ilfoveanului, în pragul dormitorului, fusese precedată de ceremonialul pe care-l văzusem în noaptea de pomină, din pod şi de simfonicul sufletesc, transfigurător — acel cîntec al iubitei „la care nici o vină nu găsise", ascultat alături de Fana. Era, în glasul elegiac al bătrînului, un omagial pentru formele desăvîrşite ale femeii şi un act de prezenţă, în acelaşi timp, al duhului dogoritor ce-l înviora pe Nedu şi poseda, prin el, cu o forţă îndoită, fiinţa ce i se dăruia cu toată beţia dragostei.

— Din tinereţea neobosită a unuia şi din sufletul blînd şi pierdut de fericire, al celuilalt, mi-am făcut un bărbat întreg aşa cum îl visam.

Singură, în faţa surorii vitrege, Salomia ascultase palidă, uimită, scîrbită, copleşită. Maro îşi povestise viaţa, sinceră pînă la neruşinare, încolăcind reptile în adîncul privirilor. Simţea o nevoie organică să se răzbune : pe viaţă, pe dragoste, pe oameni, pe memoria căpitanului Paminonda şi pe tot pămîntul. Se răzbuna din ură şi ura din perversiune, cu tot sufletul acela crescut cotropitor, ca să poată îmbrăţişa şi robi cu ramurile bărbaţii amîndoi, într-o încleştare contopitoare.

— Urăsc, cu toată nebunia şi patima cu care m-am dăruit sufletului viu, din trupul mort şi tinereţii fără suflet !

Maro era ca un crin cu suc de cucută urcat în tulpină.

CAPITOLUL VI

Ivan era un copil uriaş şi altceva nimic

Ivan se gătise cu rubaşca de mătase şi cizmele roşii, înfăşurase în jurnal papucii de atlas lucraţi de curînd pentru Maro, în taină, şi plecase repede spre Grant. Era sigur că Salomia îl chemase să-i spună o veste bună, hotărîtoare în viaţa lui.

Încuiat toată ziua în casa de scînduri şi prosternat în faţa cearceafului ce-o învelise pe grecoaică şi-i păstrase, ca un tipar, linia muzicală a formelor, rusul se gîndise, pentru întîia oară, la destinul lui. El îşi recapitulase viaţa, pas cu pas, din ziua cînd renunţase la avere şi pornise, cu toiagul în mînă, să colinde imperiul ţarilor şi să limpezească în el marea taină a vieţii şi a nefericirii umane şi pînă în noaptea aceea de scîrbă şi de grea încercare, pe care Tino o stropise cu murdăria trupului schilav, scuturat de spaima morţii. Fapta mare, de odinioară, a renunţării la toate bunurile trecătoare ale pămîntului şi suferinţa ce-o îndurase pe drumuri, suflet obidit alături de milioanele de suflete la fel, îl apropiaseră de adevărurile existenţei. Aceste adevăruri revelatoare, însă şi gîndul

înaripat de mai tîrziu, că luptă şi se sacrifică pentru binele tuturor, în vîrtejul revoluţiei aşteptate ca o sărbătoare liberatoare, rămăseseră palide amintiri după opt ani de muncă şi de frămîntări sterile în promiscuitatea morală din casa cu nebuni.

Pelerinul ce cutreierase, cu pasul apostolic, depărtările pravoslavnice, trăise parcă în altă planetă, cu alt suflet, peste care se scuturaseră elanurile, ca florile în toamnă şi-l îngropaseră.

Revoluţionarul rămăsese în Ivan, cu toată răzvrătirea din scriptura lui Kropotkin clocotind în învelişul cuvîntului, dar credinţa, în izbînda apropiată a mişcării, se clătinase.

Viaţa de univers miniatural şi prozaic a mahalalei bucureştene, fără orizont şi fără elanuri, redusă la nimicurile mari ale intrigilor de la o poartă la alta, îl înconjurase şi murdărise, cînd nu putuse să-l rănească. Dragostea lui de oameni încercase inutil să îmbrăţişeze turma îndobitocită de trudă şi mizerii, cu traiul ca o tăvălire în cocină. Destinele — cu întregul lor cortegiu de pătimiri şi neruşinări — se desfăşurau într-un ritm curios, neînţeles de intelectualul slav, obositor, copleşitor pentru omul cu frăgezimi de simţire şi de gînd, iar moravurile îl oripilaseră, cu toată eroica împotrivire a luptătorului ce nu ucisese omenia în el, pe boierinaşul rămas ascuns în cine ştie ce cută a inimii.

Zvîrlit departe de o umanitate pe care şi-o apropiase şi înţelesese şi ajuns, epavă, în pragul unei lumi cu care se convinsese, nu fără amărăciune şi curînd, că

nu are nimic comun, Ivan încercase să se apere de viaţa ce ameninţa să-l fure şi să-l ducă la fund, să-i mutileze sufletul şi să-l asemene celorlalţi, izolîndu-se în colţul de ţară şi de lume ruscă, închis între cei patru pereţi ai casei de scînduri. Dacă, în primii ani, nu trecuse dincolo de aceşti pereţi nici un zvon din frămîntarea oarbă dimprejur, ajunseseră totuşi cîteva veşti triste de la tovarăşii risipiţi prin toate metropolele europene.

Revoluţia se amîna pentru mai tîrziu — poate pentru un tîrziu pe care puţini au să-l trăiască...

Ivan se privise în oglindă şi se întristase : albise pe la tîmple, îi slăbiseră vederile, nu mai cînta ca odinioară.

— Îmbătrînesc şi n-am să mai văd steagurile roşii fluturînd în zare — am să fiu în mormînt şi n-am să le mai văd...

Rusul încerca, îndărătnic, să domine aceste momente de descurajare. Se încleşta cu disperare de orice veste îndoielnică, venită de departe, ca să ridice în el, cu ultimele resurse de optimism, colonada între trandafiri a entuziasmului pentru ziua mare a mîntuirii, anunţată pentru o dată cît mai apropiată de alt revoluţionar, de la Berlin sau din cuiburile elveţiene (poate tot aşa de descurajat ca şi Ivan), într-un articol de fiţuică tipărită clandestin şi cu mari sacrificii, în hrubele unui oraş mic, necunoscut şi ospitalier sau într-o scrisoare în care pîlpîia, cu siguranţă, ultimul licăr al credinţei. Era un entuziasm febril, simptomatic — clocotea sub rînduri, în articole şi scrisori, un

strigăt de durere pe mormîntul visului ce murise sau se amînase pentru altă dată, acel altă dată pe care presimţi că n-o să-l mai ajungi. Gospodin se încăpăţîna să nu audă acest strigăt de durere, de departe şi din el. Se străduia, dimpotrivă, să smulgă din învelişul fiecărui cuvînt o taină, să interpreteze într-un anumit sens epistolele primite şi să afle articolelor din jurnal un tîlc inexistent. Se certa că s-a descurajat aşa de repede şi se învinuia, se umilea, se detesta că a fost şi a rămas un soldat şi un tovarăş prost, nepregătit să întîmpine cu stoicism loviturile şi să rămînă, neclintit, nestrămutat, în lupta pentru dezrobirea umanităţii slave de sub jugul ţarismului.

Seara tîrziu, însă, cînd lăsa din mînă sculele şi papucii, obosit, cu ochii roşii de neodihnă şi de încordare în lumina mioapă a lămpii cu petrol, tot entuziasmul voit de peste zi era risipă — cum erau risipă gîndurile, peste sufletul frînt. Ivan se vedea singur, cu desăvîrşire singur, într-o lume ce n-o să se întrebe niciodată, poate, ce elan îşi fluturase aripele peste ea, ca o binecuvîntare a duhului răzvrătit din casa de scînduri.

Acum îi da perfectă dreptate puşcăriaşului frumos din Cotroceni. Ce însemnase viaţa lui de pînă atunci, între calapoade şi petice şi la ce-o să se reducă, pînă cine ştie cînd — poate pînă în pragul mormîntului — traiul lui de singuratic neînţeles, sălbatic din frică în faţa sălbăticiei oamenilor din mahalaua cu nume ruşinos ? Cususe şi avea să coasă, cît va mai trăi, pentru cîteva parale, papucii ţigăncii lui Gore sau îşi trecuse

vederile prin urechile acului, o dată cu sfoara ceruită, ca să repare o cizmă murdară, mirosind a iuft şi a sudoare — încălţăminte de om sărac, plină de toată mocirla străzilor şi de tot băligarul grajdurilor.

Rusul îl asculta deseori pe Fane în el, ca o dojană.

— Care ţi-a fost folosul că ai încercat să schimbi rostul lumii rusieneşti ? Ai dat cu piciorul la avere şi cine ştie dacă n-ai lăsat în urmă şi o dragoste...

Ivan scutura capul, să nu-şi mai aducă aminte de nimic şi relua lucrul, dar adevărul amantului de lîngă stăpîna de pe Grant răsuna în el ca o poruncă şi-l lega de mîini, cu un fir nevăzut.

— Dragoste şi moarte, gospodin — altceva nu există pe lume...

Cuiul, alb şi liliputan, rămînea înfipt în talpa muiată de mîna subţire în apa murdară din vasul de tablă de sub masă. Acul îşi uita sibiaşul în petice. Raşpelul cădea, greu, peste cutioara cu cioburi de geam...

— Dragoste şi moarte — poate ai lăsat în urmă o dragoste... Cîntă pentru Sonia, pentru Liuba sau Marusia din inima matale...

Fane nu ştiuse ce spune. Nu trecuse, pînă atunci, prin viaţa şi prin inima tovarăşului moscovit, nici o Sonie blîndă ca în tragica întîmplare a lui Rodion Raskolnikov, nici o Liuba romantică, fiică a unui mare latifundiar din a doua capitală a imperiului pravoslavnic şi cu atît mai puţin o Marusie bizară, brună, cu priviri de noapte şi cu blazon. Ivan nu avusese timp de dragoste. Ce nebun îl convinsese că unui

revoluţionar perfect nu-i e permis să aibă un suflet, o dorinţă, un vis mai presus de ideie şi tot aşa de preţios, poate, ca şi cauza sfîntă a libertăţii şi a egalităţii? Acum toate întrebările erau fără rost. Rusul străbătuse, prin zbuciumul ultimilor optsprezece ani, surd pentru orice altă chemare, orb pentru orice semn ce nu i-ar fi vorbit de ideal, de jertfă, de baricadă sau de paradisul uman de mîine, pentru care se hotărîse să lupte pînă la ultima picătură de sînge, sub egida celor patru cavaleri ai apocalipsului roşu...

Abia acum, cînd se simţea singur şi la căpătîiul visului bănuit mort pentru el, după ce făcuse un drum anevoios de încercări mari şi de suferinţă, sîngerat în toţi spinii traiului aspru, nesigur, scos din lege şi împotriva tuturor legilor imorale şi asasine, înţelegea Ivan ce hain fusese cu destinul şi cu sufletul lui — floare fără culoare şi fără parfum, păstrată în umbra unei austerităţi de asprime monahală.

Rusul le privise pe femei ca pe nişte tovarăşe de luptă pentru binele comun. Le considerase surori şi pe fetele de stradă, cunoscute întîmplător în oraşele pe unde colindase şi posedate nu fără mustrări.

Le vorbise, oricum, de societatea viitoare, în care trupul lor ultragiat nu va mai fi exploatat, ca o marfă, pe taraba cetăţilor-bordel şi nu uitase să le roage, în genunchi, plîngînd de mila sufletului pierdut, să plece cu el în lume şi să spele, prin suferinţă, păcătoşenia de pînă atunci.

— Şi Isus a salvat-o pe Maria din Magdala...

Femeile îl ascultaseră tăcute, unele zîmbind, altele obosite, toate pornite de mult pe toboganul profesiunii, ca să-l mai poată înţelege. Multe îl certaseră, ca Salomia, că e un copil uriaş şi atîta tot.

— Am să vă chem într-o zi — proorocise el, despărţindu-se de nefericitele cu tarif fix, întîlnite prin toate tîrgurile pămîntului europenesc. Veniţi, surioarele mele, am să vă spun, daţi fuga la mine, oiţele Maicii Domnului, că a căzut jugul şi au muşcat ţărîna exploatatorii. Şi o să veniţi, bucuroase, întinerite, regăsite, reînviate, să creştem armata liberatoare a Noului Mesia, care-i va bate cu vorba, cu cnutul, cu sabia şi cu trăsnetul pe toţi nebunii, saltimbancii, pungaşii şi asasinii cu sau fără fireturi, panglicuţe şi decoraţii.

Din armata Noului Mesia nu au să facă parte, în nici un caz, nevestele şi ţaţele din cartierul cu numele tăcut. Ivan le dispreţuia, pe toate, pentru că erau vulgare şi proaste şi practicau imoralitatea cu nevinovăţia cu care mîncau sau se scăldau, goale, laolaltă cu bărbaţii, în gîrla oraşului. În mistica lui revoluţionară şi romantică, sufletul slav rezervase paradisul de mîine numai cocotelor stigmatizate — ca în romane...

Ofensată de dispreţul nemeritat al cîrpaciului din casa cu nebuni, mahalaua se hotărîse să se răzbune fără milă. Zvonul vieţii de afară pătrunsese în adăpostul de scînduri cu întîiul ţipăt de groază al grecoaicei şi se înfipsese în inima rusului ca o cange.

Ivan era prizonier şi urma să fie, în curînd, păpuşe ca oricare alta, în mîna întîmplărilor.

Romanul de dragoste începuse, cum era şi logic, pentru un auster ca el, cu frînturi de viaţă suprapuse imaginilor din ceaslovul cu imaculate mirese ale cerului ortodox, cu renunţări şi concubinaj sufletesc, cu lacrămi, cîntece şi umilinţe, ca să închidă primul capitol cu spovedania din noaptea revelionului — noapte pe care numai recunoscuta scrupulozitate a puşcăriaşului frumos din Cotroceni, în afaceri pasionale, nu o voise cea din urmă din viaţa lui Tino, ce ştia — fără voia lui — să-şi maltrateze nevasta în carnea şi în inima vecinului din izba. Ce este sufletul nostru, se întrebase deseori Ivan dar fără să încerce să afle un răspuns, convins că taina e mai presus de prostia lui de simplu muritor [...].

Aparent iraţională, fapta din ultima noapte cu scandal îi nedumerise pe vecini. Doi ani, gospodin nu se amestecase în balamucul din căsnicia simigiului. Se mulţumise să se roage la icoană sau să cînte, convins — afirmau fetele oloagei, în hazul tuturor — că i-ar fi cîntecul alifie unsă peste rănile şi vînătăile grecoaicei, ca să n-o mai doară sau să n-o mai usture. Ce este sufletul lui Ivan, se întrebaseră acum chiriaşii, în faţa covrigarului gol şi legat de mărul înflorit.

— Are scatii la cap — constatase Pascu, în cele din urmă — e sigur că are păsărică la cap ! Asta e : cine zice rus, nenişorule, zice nebun.

Paler se făcuse mai lung, de nedumerire şi mai palid.

— Adică, mă vericule, cum vine asta — se întrebase şi turnătorul, după ce se culcase, zgribulit în plapumă şi cu palmele lipite între genunchii strînşi —, pînă mai ieri îi rabzi toate toanele, îl laşi să te facă, nici una nici alta, ca pe-o albie de porci şi-odată te prinde furia şi-l apuci de picioare, să arunci cu el în pămînt, să nu mai zică nici aleluia...

Tănăsică dăduse sentinţa.

— Ascultaţi-mă pe mine : e daravela dracului la mijloc...

Ţaţele şi cumetrele au fost, bucuroase, de părerea flăcăului clăpăug, care le înţelesese şi le mărturisise gîndul.

Fantezia lor încercase să smulgă taine din ultima întîmplare, scornind minciuni aproape de realitate. Ori, adevărul lui Ivan, pe care-l căutaseră atîta vreme, era limpede acum, sincer, dezrobitor : îl urîse întotdeauna pe Tino şi o dorise pe Maro cu toată patima celor optsprezece ani de rară cuminecare în dragoste. Jocul cu sufletul femeii dorite, venit să ceară adăpost şi să se ascundă, cu spaima şi durerile toate, ca într-un cuib, în singuraticul din casa cu duh necurat, era frumos şi mincinos — cum erau frumoase cuvioasele din ceaslov, pe cari dorinţa puternică a bărbatului le însufleţise, împodobindu-le cu farmecul robitor al grecoaicei. Tot aşa de frumos şi de mincinos fusese şi jocul cu Abel, din noaptea siberiană a revelionului, pe care Cain — prea laş ca să asculte strigătul inimii şi să-l urmeze — îl ura cu toată apostolica dragoste ce-l în-

demnase să-l salveze pe covrigar de sub loviturile Salomiei și să-l apere pe drum de biciul viscolului.

În mustrările de conștiință, în dorința lui de ispășire prin rugăciuni și pomeni la barieră, cu brînzoaice și corăbioare, nu era altceva decît fuga austerului pravoslavnic de adevărul cărnii lui, cu care luptase patru luni, încercînd s-o învingă prin tot acel șirag de umilințe îndurate cu stoicism de la simigiu.

Totuși, în clipa cînd țipătul grecoaicei ne speriase din nou somnul, Ivan n-a mai putut să sugrume în el adevărul acesta. Ușa pe care, doi ani, vecinii încercaseră fără folos s-o deschidă, sărise în țăndări sub izbitura, ca de frunte de taur, a umărului cu puteri înzecite.

Tino își jucase ultima carte și cea mai riscantă în casa cu nebuni.

Cînd a luat-o pe Maro în brațe, s-o apere de soțul furios, cîrpaciul a simțit și a crezut că femeia începe să fie a lui, că destinele li se vor împleti pînă la moarte.

Rusul juca întîia carte pe masa murdară a vieții din mahalaua cu nume rușinos, o carte — cum avea să spună Gore, nu așa de tîrziu — parșivă. Își pontase toată viața, fără nici o șovăială, sigur de cîștig. Era așa de convins, sălbatic convins, de logica isprăvii lui neașteptate, că o dusese pe sora de la Candia în izba și o culcase în așternutul lui, nu mai înainte de a o înfășura în cearceaful de mătase purtat pe toate drumurile, ca să aibă tovarășii în ce să-l îngroape, în cazul cînd l-ar ucide un spion al țarismului — pentru

că Ivan, pînă în ultimul timp, bănuia că soarta lui a fost hotărîtă : ori vede flamurile roşii desfăşurîndu-se în zare, biruitoare, ori moare asasinat din porunca bestiilor imperialiste.

În noaptea aceea, însă, uitase pentru întîia oară şi cu desăvîrşire, de visul lui revoluţionar şi de trimişii împăratului. Era alt om acum. Îşi alesese şi cucerise femeia lui de mîine şi de totdeauna, azima sufletului şi izvorul răcoritor pentru însetarea trupului şi şi-o alesese tocmai din mahalaua dispreţuită profund aproape opt ani.

Viaţa de afară îl biruise şi triumfase adevărul puşcăriaşului frumos din Cotroceni : dragoste şi moarte, altceva nu există — adevăr pe care gospodin îl amuţise în el atît amar de vreme.

— Dragoste — strigase Ivan în ziua aceea, privind cearceaful în a cărui strălucire se adînciseră formele iubitei — altceva nu există decît dragoste !

Uitase, în febra apropierii de visata fericire, că mai e şi moarte...

CAPITOLUL VII

Sunt fericiri pe cari nu le putem înţelege

Fane plecase dinadins de acasă, după ce povestise, pentru Maro, aventura romantică a răposatului căpitan Paminonda.

— E mai bine să vă las singure, Salomio. Eu sunt, oricum, un strein pentru ea sau — ca să nu te superi — aproape un strein. Pe cînd voi : femei şi pe lîngă asta, pentru prima oară, una în faţa alteia, surori. Sigur că o să aveţi multe să vă spuneţi. Să nu te miri că nu s-a bucurat, cum te aşteptai, cînd i-am spus că e soră cu tine. Eu sunt vinovatul. Sunt oameni cari nu pot sa-şi arate bucuria în faţa tuturor. Nu mă îndoiesc că ţi-ar fi leşinat în braţe de fericire, dacă i-ai fi spus tu, între patru ochi, că-i eşti soră. După cum vezi, e mai bine să plec, ca să vă puteţi îmbrăţişa. Mai e ceva : de faţă cu mine, nici tu nu o să-i poţi vorbi deschis de Ivan, de dragostea lui şi de planul ce l-am făcut, să i-o dăm de nevastă şi să-i cununăm şi nici ea nu ţi-ar putea răspunde, fără sfială, din toată inima. Sălbăticiune cum o vezi, ar fi în stare s-o ia anapoda, numai aşa, ca să nu cred eu că moare după

un bărbat voinic şi frumos ca gospodin. Aşa ceva se spune numai de la o inimă la altă inimă de femeie...

Maro, după ce plecase Fane, se spovedise în adevăr, dar spovedania ei sinceră, crudă, neruşinată, o revoltase pe Salomia, deşi nu era prea mare deosebire între aventura ei cu puşcăriaşul frumos din Cotroceni şi concubinajul în partidă dublă al surorii vitrege. Nedu — ca şi Fane — corectase viaţa, cu singura deosebire că ilfoveanul îşi împlinise fapta chemat de simigiu şi de comun acord cu el, în timp ce stăpînul romantic al mahalalelor bucureştene forţase destinele sau, cum se exprimase el : plesnise viaţa, cu dosul palmei, peste ochi. Salomia îşi făurise un iubit pe placul inimii, adăogînd, la frumuseţea şi tinereţea amantului, averea lui Hagiu. Maro şi-l confecţionase pe al ei însufleţind voinicia primară a ilfoveanului cu dragostea elegiacă, desprinsă de pămînt, a pricoliciului cu schilodenia trupului transfigurată de cîntecul ce prologa ceremonialul nocturn al încălecării. Singura notă discordantă, în tragedia la fel a celor doi încornoraţi, era faptul că Tino martirizase, pe cînd Hagiu fusese şi continua să fie martirizat.

Spovedania de la o inimă la alta nu le apropiase pe surori, cum sperase Fane, iar Maro, în loc să-i cadă gazdei în braţe, leşinată de fericire, îi strigase în faţă, ca o dojană şi ca o ameninţare, singurul adevăr ce mai avea să i-l spună.

— Urăsc — urăsc cu toată nebunia şi patima cu care m-am dăruit sufletului viu, din trupul mort şi tinereţii fără suflet...

Salomia, deprinsă să fie stăpînă, să ridice fruntea în faţa oricui, cu un gest imperativ de voinţă şi să înfrunte, plecase capul învinsă, vinovată, în faţa surorii vitrege, care-şi ţipase duşmănia cu figura prelungă, strîmbă, de o paloare inumană dar fără să se mişte de pe scaun şi fără gest, ca o statuă cu glasul smuls din piatră şi de dincolo de moarte. În ochii ei mari, aprinşi, reînviase căpitanul Paminonda, s-o acuze şi s-o afurisească pe sora mare că-i împinsese fiica din flori pe povîrnişul ticăloşeniei — el, ticălosul iubeţ de odinioară, cu toate păcatele trecute prin moarte şi uitate în pragul cu prapuri, cu pomeni şi veşnică pomenire cîntată pe nas de popi şi de dascăli mahmuri.

Salomia îşi uitase mîndria şi revolta. Plîngînd, o îmbrăţişase pe Maro şi-l implorase în gînd, pe răposat, să n-o mai blesteme cu ura lui de mort, că nici ea nu are altceva mai bun pe lume decît o dragoste...

— Iartă-mă, iartă-mă surioară ! Nu bănuiam, nu ştiam, n-am avut cum să aflu că Tino... Un an şi mai bine am stat cu el de vorbă, mi-a spus tot ce avea pe suflet, ca unei stăpîne, a plîns cu fruntea în ţărînă, la picioarele mele şi m-a rugat, m-a implorat să-l ajut, să-l scap de viaţa ticăloasă de pînă atunci, să-l fac om. Era un grec ca mine, ca noi şi trebuia, m-am simţit datoare să-l ascult, să-l scot din sărăcie. Mă convinsese că e blînd şi iubitor, că e darnic şi cinstit. Mi s-a părut tînăr, încă în putere. I-am dat bani, v-am dat bani, ultimul ban, v-am făcut stăpîni pe o simigerie şi pe viaţa voastră. Te visam bogată şi fericită

la casa ta. Maro, surioară, nu bănuiam că te arunc în suferinţă de iad. Doi ani ai fost lîngă mine şi n-am ştiut, n-am avut de unde să ştiu, n-a venit nimeni să-mi spună patimile tale...

Fireşte că totul se sfîrşise acum.

Tino va fi gonit, ca un nemernic, din prăvălia de pe Basarab. Să plece, să-şi ia şirurile de covrigi şi tăvile cu corăbioare, să se ducă unde i-o place. O să ajungă iar slugă. Mai rău să-l văd ! Maro n-o să-i mai fie nevastă. Se sfîrşise calvarul. Sora mare o luase, de acum, sub aripa ei ocrotitoare. O să-i croiască ea altă soartă. A fost o proastă, recunoaşte. Norocul frumoasei de la Candia aştepta, la doi paşi şi ea nu-l văzuse, trecuse pe lîngă el, oarbă, zăpăcită. Ivan nu era, ca Tino, o slugă nerecunoscătoare. Dovedise, dimpotrivă, că e neam boieresc, moscovit cu mîini de domnişoară, cărturar, cinstit, harnic, om de viitor, un suflet rar, de sfînt. O iubea pe Maro. Se convinsese şi Fane, de mult, de sentimentele lui. Rusul o cîştigase pe grecoaică prin dragoste şi prin voinicia cu care spărsese uşa blestemată. O smulsese de sub pumnii tiranului, o luase în braţe şi o dusese la el, o culcase în aşternutul lui şi o păzise la uşe, ca un cîine credincios. Doi ani suferise, fără murmur — doi ani o plînsese şi o cîntase, în neodihna lui albă. În noaptea revelionului venise să-i spună Salomiei, ca unei rude apropiate, că nu mai poate să îndure calvarul. Se hotărîse să-l omoare pe Tino, ca s-o scape pe Maro de chin şi să-şi libereze sufletul din suferinţă — sufletul lui de sfînt, care ar fi fost în stare să nu ceară nici o răs-

plată pentru fapta ce ar fi putut să-l îngroape, pentru totdeauna, în ocnă. Alături de Ivan, nevasta lui şi aproape de o soră mare, bogată şi ascultată, o să fie şi ea în sfîrşit fericită — o fericire meritată, pentru că o cîştigase prin doi ani de durere mută, cum fusese mută suferinţa din dragostea rusului.

Vorbind repede, printre lacrămi, Salomia o sufocase cu îmbrăţişările, o imobilizase şi nu-i lăsase timp să articuleze un cuvînt. Maro o ascultase, păpuşe în braţele ei voinice, fără voinţă, fără gînd, aproape fără înţeles, cu mîinile în poală, cu toată făptura moale. Aşteptase să-şi epuizeze ultima fărîmă de dragoste şi să invoce toate argumentele în favoarea unei viitoare căsnicii cu Ivan, ca să-i poată răspunde alb, nemişcată, cu ochii mari în gol şi fără gînd, fără viaţă, ca un manechin cu obraz de cîrpă şi articulaţii de gumilastic.

— Tino a fost mirele meu dintîi şi rămîne mirele meu de totdeauna. Nimeni n-o să ştie să mă iubească, nimeni ca el : cu sufletul lui şi cu tinereţea lui Nedu.

— Ce mire — se încruntase Salomia, dispusă să se înfurie din nou, cu uşurinţa cu care se înduioşase şi plînsese, cu cîteva clipe mai înainte — de care mire n-ai gust să te desparţi ? De bătrîn sau de cel tînăr, de sluga ce mi-a lins vîrful papucului sau de sluga slugii ? Unde-i Tino cel blînd, cel iubitor, cu sufletul mare şi robitor ? Bestia ce te maltrata în fiecare noapte, nu-i aşa ? Asta-i era dragostea mare ! Pumnii şi palmele cu cari te-a umplut de sînge şi te-a învineţit doi ani de zile. Ce te mai ţine lîngă Tino ? Eşti

nebună ori sîngele căpitanului Paminonda n-a reuşit încă să sugrume în tine gustul de robie din inima de neam prost a Glicheriei de la Candia ? Ai să faci aşa cum zic eu ! Dacă eşti nebună, te leg şi smulg de pe tine, cu mîna mea, cea din urmă fîşie de carne din carnea de roabă a mamă-ti.

Salomia se oprise în faţa surorii vitrege, clocotind, crescută în furia cu care-i vorbise, ameninţătoare, gata s-o prindă de umeri şi s-o scuture, brutală, dar Maro nu se speriase. Se ridicase din fotoliu, uşor, aparent liniştită. Numai privirea, sfredelitoare, se înfipsese pînă în sufletul boieroaicei de pe Grant şi i-l înmărmurise.

— Nu mă despart de Tino — silabisise, cu rezonanţe metalice în glas — n-o să poată nimeni să mă despartă de el. Tino m-a bătut pentru că e mirele meu şi stăpînul meu. Eu le-am poruncit ilfovenilor să nu se amestece. Tino martiriza în mine tinereţea ce mi-o dăruise prin Nedu, pe el îl chinuia în carnea şi în sufletul meu. Vrea să ucidă în mine diavolul ce nu ne lăsa sufletele să se îmbrăţişeze pentru totdeauna. După plăcerea pe care Nedu mi-o deştepta şi sătura, bătaia lui Tino era ca o baie rece, înviorătoare. Nedu, cînd mă lăsa din braţe, parcă-mi lua sufletul. Tino, cu loviturile lui, mi-l reda. Bătaia de la el era ceva ce mă durea şi-mi făcea bine. Nedu îmi sătura trupul, Tino îmi astîmpăra sufletul... Crezi că strigam de durere ? Nu, surioară ! Sunt fericiri aşa de mari, că ţipă în noi ca pasările de noapte...

Metalul din glasul tăios cu care despicase primele cuvinte, se topise. Ochii, prelungi la început şi scăpărînd ascuns, se umeziseră şi mari, fixaţi în gol, adunau în privire o lumină de vis şi de pace, de rară împăcare cu sine. Mîinile ce rîcîiseră pînă atunci, cu degetele nervoase, mătasa vestmîntului, se încrucişau acum în poală, în odihnitoare părăsire. Capul, greu de strălucirea părului şi de gînduri, se înclinase uşor pe un umăr, iar zîmbetul — poate întîiul ei zîmbet cald — îi întipărise pe figură o nevinovăţie de imaculată arătare. Maro se spovedise, în cele din urmă, în şoaptă :

— Sunt fericiri pe cari tu niciodată n-ai să le înţelegi, surioară. Eu, care am crescut între mare şi cer, în pustiul ţărmurilor, nu-i de mirare să par o ticăloasă pentru cuminţenia ta de femeie ca oricare alta, iubită la timp şi mereu la fel, azi ca şi acum zece ani, mîine ca şi peste zece ani.

Numai pentru Tino, ea era o fărîmă din marele suflet al neînfricoşatului şi mereu triumfătorului Eros, care domină şi fecundează natura. Acolo, pe malurile fierbinţi de la Candia, îşi făcuse un chip din lutul ce-l frămîntase cu mîinile şi-l apropiase, rece şi ud, lipicios, de sîni şi de pîntec, să-l încălzească, să înduplece pămîntul să ia forma pe care o doreau palmele, strîngînd înfiorate rotundul cu lunecări de reptilă prin inelul larg al celor două degete unite cap la cap. Se culca dezgolită, în nisipul dogoritor, lîngă chipul cioplit şi-l împodobea, în gînd, cu toate misterele neastîmpărului animal, pînă cînd simţea cum începe s-o domine, să crească şi să i se încolăcească în

jurul mijlocului ca un şarpe, să-i frigă pulpele, să-i sugă sînii şi s-o pătrundă, cu un răcnet triumfal, ce i se părea că scutură pămîntul sub apăsarea de jur împrejur a cupolei celeste. Eros de pe malul mării o poseda şi o fecunda sufleteşte. Tino avea sau îi împrumutase ea, cu forţa dorinţei, ceva din puterea de vrajă a chipului cioplit de la Candia. Îi robise şi înflorise gîndurile. Numai cînd îl simţea pe el alături, mic şi uriaş, îşi deschidea şi încolăcea braţele în jurul lui Nedu. Într-o seară — era devreme şi soţul sta încă în prăvălie — flăcăul se năpustise la ea în odaie, o culcase sub el şi... n-a fost nimic, nu i-a spus nimic, absolut nimic. Dimpotrivă, o brutaliza, animal şi sterp. A simţit că-l urăşte şi — cum o crucificase pe marginea patului — a adus un picior printre braţele lui şi l-a izbit cu călcîiul în gură, cu putere, cu sete, cu dezgust. Noaptea, însă, cînd a venit uscăţivul vrăjit lîngă ea, ilfoveanul a fost Pan şi i-a cîntat, păstor şi ţap, pentru toată pofta cărnii cu mugurul pîntecului deschis şi zvîcnind.

— Să ştii, surioară : eu am să mor, pentru dragoste, în clipa cînd o muri Tino. Asta e tot ce avem să ne spunem. Nu te mai încrunta şi nu încerca să mă înţelegi. Ţi-am spus că sunt fericiri mai presus de omenesc şi de pricepere. Nu a ţipat încă, în tine, bucuria sălbaticului Eros şi nici nu ai trăit, ca mine, între Tino şi Nedu, ca între dragoste şi moarte. Ar trebui să plîngi cum am plîns eu doi ani, de mila lui Tino, în timp ce Nedu îmi sătura trupul şi să simţi, în fiecare noapte, cum se adună şi urcă în tine un strigăt de

oroare, de cîte ori te deştepţi din somn şi te vezi culcată alături de un schelet a cărui atingere te cutremură de dezgust. Cine ştie ? Poate că eu am pus dorinţă şi vigoare în Nedu şi l-am însufleţit pe schilavul de simigiu, ca să trăiască amîndoi prin mine — aşa cum, prin mine, minţindu-mă poate, mi-am făurit, ca altădată pe malurile Candiei, un paradis ce nu-i altceva decît o vale a plîngerilor. Oricum, nu am de ce să-ţi fiu recunoscătoare ! Văd, simt că mă urăşti în clipa asta din urmă, surioară. Mi-e milă de tine, profundă milă. Eşti şi tu o femeie ca oricare alta, soră prin tot ce clocote în mine suflet şi sînge din sufletul şi sîngele lui Paminonda. Pentru că eu, nu tu — numai eu îl port în inimă şi-n gînd, în carne şi în suflet, pe căpitanul Paminonda...

Seara, venind acasă, Fane le-a găsit pe surori îmbrăţişate, cu ochii plînşi.

Salomia şi Maro se recunoscuseră, se împăcaseră şi aveau să se despartă, peste o oră, pentru totdeauna poate...

CAPITOLUL VIII

Un suflet mare a trecut

Fane, căruia Salomia îi povestise tot ce se întîmplase şi-i dezvăluise — aşa cum îi fusese mărturisită — taina din casa simigiului, evitase să dea un răspuns precis.

Om al hotărîrilor energice şi imediate, şovăia — pentru întîia oară — în faţa unei încurcături la care, cu tot spiritul lui de prevedere şi cu toată competenţa, nu se aşteptase. Era şi el convins, alături de amantă, că ar fi cazul să se procedeze energic, fără întîrziere. Nu mai aveau nici un motiv s-o reţină pe Maro la ei în casă, cu atît mai mult că ea le strigase în faţă, cu pumnii strînşi şi ochii scăpărînd : „plec, lăsaţi-mă să plec la Tino şi la Nedu !“ Era pierdută. Voia să se întoarcă la bătaia şi la mizeria de pînă atunci şi nici o putere din lume n-ar mai fi putut s-o împiedice să-şi urmeze destinul cărnii şi al sufletului ei de sălbăticiune a pămîntului şi a iubirii. Orice sfat, pentru aducerea ei pe calea fără spini a vieţii, ar fi fost de prisos, aşa cum era inutilă tentativa de-a o reţine, cu forţa, într-o existenţă de care nu o mai lega nimic. Îşi smul-

sese fericirea din ticăloşenia în care era, deopotrivă şi roabă şi stăpînă.

Salomia o plînsese ca pe-o moartă.

— Simt, presimt că n-am s-o mai văd niciodată! Sora, surioara mea, pe care n-am s-o mai văd...

— Pe ea să n-o plîngi — oftase Fane, plimbîndu-se cu pasul rar pe cele patru laturi ale covorului persian din mijlocul salonului — pe ea să n-o plîngi, pentru că o să-şi urmeze soarta şi poate şi blestemul ei, cu toată zburdălnicia animalului frumos şi prost sau numai nebunatic, ce şi-a aruncat conovăţul pe cap, ca să i se pară — ca în poveste — ovăzul pe care-l mănîncă, bulgăraşi de aur şi jăratic. Dragostea, cînd eşti tînăr mai ales, are atîtea taine şi înţelesuri! Cine ştie, poate că e o fericire pe care iubirea i-a dezvăluit-o numai ei. În dragoste şi în fericire nu e hotar, pentru unii oameni şi cu atît mai mult pentru o fiinţă ca Maro, care a trăit trista şi neaşteptata întîmplare din noaptea nunţii. Tu o plîngi, ca pe o moartă, da' eu sunt convins că o să ni se mai încrucişeze o dată cărările. Abia atunci vom lămuri taina unei fericiri de care şi Maro se îndoieşte uneori, numind-o vale a plîngerilor. Noi am făcut-o nemernică şi ea poate să fie o sfîntă, prin suferinţa ce a tăcut-o şi-o tace cu resemnare. Tot ce am spus şi tot ce vom spune despre ea, acum, au fost şi rămîn vorbe goale. Adevărul îl vom afla mult mai tîrziu. Pînă atunci, altceva, alt gînd mă cutremură pe mine şi nu mă lasă să văd limpede, ca să-ţi dau sfatul bun pe care mi-l ceri. Ivan! Ce ne facem cu Ivan? Să ştii că gospodin o să sufere cum-

plit, cînd o auzi că surioara asta frumoasă de la Candia se întoarce la simigiu. Dar cînd o afla că ticăloasa a fost şi rămîne ibovnica slugii ? Rău, tare rău îmi pare de batiuşca, săracu'...

Maro, însă, nu aşteptase să dispună Salomia de destinul ei — destin ce şi-l alesese singură şi apărase cu îndărătnicie, împotriva tuturor ademenirilor din viaţa ce-i fusese promisă.

Ea îl chemase pe Nedu şi hotărîse, în bună înţelegere cu el, ce vor face. Proprietăreasa îi gonise din casa cu nebuni ? Nici grecoaica n-ar mai fi rămas, după tămbălăul din ultima noapte. Mai ales acum, cînd adevărul tot fusese spus, fără şovăială, drumul surorilor vitrege trebuia să se despartă. Nu le mai lega şi nu le mai apropia nimic. Se urau poate, ca femei sau numai se dispreţuiau — oricum, se căscase o prăpastie între amîndouă. Ce l-ar mai fi legat, de asemeni, de mahalaua cu nume ruşinos, pe Tino ? Bîrfelile de acum ale ţaţelor şi cumetrelor, în jurul căsniciei lui sau amintirea anilor mulţi şi umilitori, de muncă fără folos, slugărind pe la toţi covrigarii din barieră ? Erau nevoiţi să plece, din cartier şi chiar din oraş, în altă parte, oriunde, la Brăila sau la Galaţi, mai curînd la Constanţa, să înceapă tuspatru o viaţă nouă, într-o lume nouă.

Se mirau că au putut să trăiască, doi ani, în balamucul de lîngă pompa de apă.

La Constanţa vor fi pe ţărmul mării.

Maro o să primească vapoarele venind cu amintiri de departe, tocmai din apele egeice, fluturîndu-şi su-

fletul în vînt ca o batistă şi le va conduce, la plecare, pînă au să se facă, în zare, mici ca nişte coji de nucă verde, cu ochii întredeschişi şi umezi de nostalgie.

— Acolo, în port — se înflăcărase ea şi-l înflăcărase şi pe ibovnic — vom fi mai aproape de Candia şi de adevărata dragoste. Tu o să fii mai neobosit, Tino, mai stăpîn iar eu mai darnică pentru amîndoi. Vom trăi cu adevărat sub aripa lui Eros. Dorul de ducă o să ne învingă după cîţiva ani şi-o să ne urce într-o navă cu care o să despicăm depărtările. Abia atunci, cînd voi sări pe malurile din insula în care am copilărit, am să vă pot striga : iată, am ajuns în paradis — bucuraţi-vă, jucaţi-vă în apă ca delfinii, ţopăiţi ca iezii şi iubiţi-mă cum vă place...

Grecul, căruia Nedu plecase în fugă să-i spună ce plan făcuseră, nu se împotrivise. Răspunsul adus de la el, peste cîteva minute, era un chiot de triumf şi o binecuvîntare pentru stăpîna ce se gîndise, cu atîta celestă înţelepciune, la viaţa lor de mîine.

Sfatul simigiului era ca Maro să nu mai piardă timpul pe Grant. Să plece imediat, cu Nedu. În oraşul de pe ţărmul mării, nevasta şi ibovnicul vor închiria o prăvălie sau se vor pune în legătură cu grecii din port, să afle printre ei un viitor tovarăş de negoţ. Tino va rămîne în Bucureşti cu Neicu, să desfacă simigeria, să vîndă sacii de făină şi lemnele, rafturile şi cărămizile cuptorului, mobila, tăvile şi lopeţile. După o săptămînă, vor veni şi ei la Constanţa, unde — bătrînul era convins — vor începe în adevăr o viaţă nouă, norocoasă, plină de belşug şi luminată de dragoste.

— Aşa facem — se hotărîse Maro — luăm primul tren.

Vestea unei plecări aşa de grabnice, spre un oraş de departe, o întristase nespus pe Salomia.

— Simt, ştiu că e bine să ne despărţim, eram sigură, după spovedania pe care mi-ai făcut-o, surioară dragă, că n-o să putem rămîne, prea mult, una lîngă alta — suspinase ea — da' nu bănuiam c-o să te duci aşa de departe şi aşa de curînd. Ar fi fost bine, drăguţo, să mai stai. Mi-ar fi plăcut să te ştiu aici, undeva în Bucureşti, în altă mahala dar aproape, mai aproape de mine, să pot să trimet pe cineva, din cînd în cînd, să vadă ce mai faci, dacă ai nevoie de ceva sau eşti bolnavă...

Adevărul ţipase în ea, cu întîia lacrimă.

— Oricum ai fi, oricum aş fi, suntem surori !

Maro abia dezlipise buzele, cu o linişte evident impusă.

— E mai bine să plec — cît mai curînd şi cît mai departe...

Erau inutile suspinele şi ar fi fost de prisos orice stăruinţă.

Fane a vorbit calm dar destul de răspicat, pentru amantă.

— Las-o să plece ! Noi nu mai plîngem ! Cu soarta nu se ia nimeni de păr şi n-o s-o înduplecăm tocmai noi, cu o biată lacrimă... Ea o să plece şi — cu asta — am isprăvit cu noi, cu întristările şi cu plînsul. Da' mai e cineva. Ar fi frumos şi mai ales creştineşte, să nu-l uităm...

Se oprise lîngă fotoliul în care se îngropase Maro, cu ochii în pămînt. Nu ştia cum să-i spună, în cuvinte puţine, ca în pragul oricărei plecări, ce durere va lăsa în urmă, ce dramă o să se petreacă într-un suflet uitat de surori.

— Acum, cînd destinele au fost hotărîte şi nu ni le mai poate schimba nici o putere din lume, am să vă spun şi am să vă rog şi eu ceva. Nedu e tînăr şi n-o să mi-o ia în nume de rău, iar tu eşti femeie — frumoasă şi femeie — şi sunt sigur că ai să mă înţelegi. Afară de noi patru, a mai fost cineva prins în hora asta blestemată, cineva pe care suntem datori să-l ferim de o lovitură prea crudă.

Fane nu-şi putuse stăpîni glasul, vorbind de Ivan. Nu avea timp şi-ar fi fost de prisos, acum, să-i povestească întreg romanul. Maro era rugată numai să nu uite că rusul o iubise doi ani, mut şi că pătimise, tot atît de mut, pentru ea, pentru suferinţa sau numai pentru presupusa ei suferinţă din nopţile cu scandal. Oricum, era o dragoste la mijloc, o nefericire pe care adorata era obligată s-o răscumpere cu un surîs, cu un cuvînt de mîngîiere şi de încurajare în acelaşi timp, ca să i se pară lui despărţirea cît mai uşoară.

— Mîine sau la noapte, cînd o auzi că ai plecat fără veste, fără să-i spunem, ar bănui că totul a fost pus la cale, că eu şi Salomia l-am trădat şi nu vrem, nu vreau să-mi încarc sufletul cu durerea lui, cu...

Îşi muşcase buza şi tăcuse, cu pleoapele lăsate repede peste ochii împăinjeniţi de tristeţe. Amanta îl vedea pentru întîia oară plîngînd.

Frumos şi tînăr, cum spusese puşcăriaşul tot aşa de frumos din Cotroceni, deci de două ori dator să fie bun şi înţelegător, Nedu se înduioşase mai mult de lacrămile lui Fane decît de soarta lui Ivan. Oricum, o asigurase pe Maro că gospodin e un om tare cumsecade.

— Nu mă sinchisesc eu acum de dragostea lui, da' ştiu că — în fiecare noapte — după zavera din odaia stăpînilor, cînta de-mi sfîşia şi mie inima, că nu ştiam de ce cîntă...

Cinstit, ilfoveanul spusese adevărul aşa cum îl simţise : el recunoscuse că batiuşca e un om cumsecade, dar nu-l interesa durerea lui, din moment ce-i era ibovnica la mijloc — aşa cum îl întristase cîntecele lui, pentru că nu ştia de dragul cui suferă...

— Bine, să-l chemăm — se îndurase Maro, în cele din urmă — poate că am să-l fac şi pe el să mă urască...

Nu era o ameninţare pentru Ivan, în surîsul — acelaşi surîs provocător, plin de amărăciune şi dispreţ — înţeles numai de Salomia.

— Cine te mai urăşte — se încruntase stăpîna caselor, din nou dispusă de ceartă, după ce-şi plînsese toate lacrămile — de ce ai spus că ai să-l faci „şi pe el să te urască" ? Ai mai făcut oare pe cineva, aici, să... te urască şi pe cine ? Acum, că ne despărţim şi nu mai avem ce să ne ascundem, poţi să vorbeşti mult mai limpede.

Sora de la Candia n-a răspuns. Sta nemişcată în fotoliu, cu palmele una peste alta în poală şi ochii

închişi. Începuse să nu mai facă parte din lumea ce o înconjura. Sufletul, eliberat, i-o luase înainte, spre ţărmurile spălate de spuma valurilor...

Ivan nu ştia ce se întîmplase.

Cîntînd, deschisese poarta cu umărul, strîngînd la sîn papucii de atlas înfăşuraţi în jurnal şi urcase scările uşor, sprinten. Era aşa de convins că Salomia îl chemase să-i comunice o veste bună — o singură veste bună : căsătoria cu Maro — că nu observase trăsura aşteptînd la poartă, cu sluga pe capră şi nici nu se întrebase al cui o fi şi cine avea să plece cu geamantanul cu care cobora Nedu pe umăr, în timp ce el urca spre salon.

Flăcăul îngînase, rîzînd în el şi privind — oprit pe o treaptă — în urma rusului, o glumă răutăcioasă.

Ivan nu-l auzise.

Acum nu-l mai interesa nimic. Era la doi, la un pas, de fericirea ce-l aştepta, spre care venise fugind, cîntînd, orb şi surd pentru tot zbuciumul vieţii — viaţa pe care o lăsase în stradă, lîngă trăsură, ca pe-o cerşetoare murdară şi obraznică.

Urcase cîte trei trepte odată, dornic să ajungă mai curînd, să audă — cu o clipă mai devreme — ştirea minunată.

Salomia, însă, îl întîmpinase în prag, palidă, cu ochii plînşi. Fane îi strînsese mîna mut, ocolindu-i privirea, vădit emoţionat. Gospodin a presimţit că se petrecuse ceva neobişnuit. Cu repeziciune de fulger, i-au trecut prin minte cele două imagini de afară : trăsura de la poartă, cu sluga pe capră, ca un cioclu

şi ilfoveanul coborînd cu geamantanul, ca un sicriu de copil pe umăr. Cum nu ştia ce să facă mai întîi : să întrebe cine pleacă sau să sărute mîna femeilor, cu ceremonialul cunoscut, rusul rămăsese în picioare, lîngă uşe ; cu ochii în pămînt, rupînd fîşii din jurnalul în care împachetase papucii de atlas.

A urmat, pentru toţi, o clipă de tăcere apăsînd umerii : cu tavanul, cu acoperişul şi cu cerul tot, nevăzut şi imens.

Maro urmărise, atentă, orice mişcare a cîrpaciului din casa cu nebuni, mirată, înduioşată parcă de stîngăcia lui de urs copilăros. În adevăr, ascultase şi ea, după fiecare scandal, cîntecul ca o durere strigată în noapte şi se întrebase, nu fără înfiorare, ce suflet neînţeles, fără noroc, poate singur pe lume, nu-şi află odihnă şi împăcare nici sub pologul înstelat al slăvilor.

Privind, uneori, prin ţesătura perdelelor, la mărul înflorit din uşa atelierului, ea aşteptase să vadă pe cineva şi nu ştia pe cine, apropiind totuşi în gînd taina copacului cu coroană albă de misterul inimii fără astîmpăr şi fără cuib, cu spovedania în cîntec.

Acum, cînd aflase adevărul, ea zîmbise — cu ochii umezi — visului de dragoste ce-i zburase doi ani, ca un flutur, în jurul frunţii.

— Îmi pare rău, gospodin Ivan, îmi pare nespus de rău...

Maro muzicalizase cuvintele, fără un înţeles anume lămurit în gînd. Nu ar fi ştiut să spună dacă regreta numai că lasă o rană în sufletul omului, ce o binecuvîntase în suferinţa lui mută, sau se întristase că nu

mai era posibilă o întoarcere din drumul ce şi-l alesese singură. Vădit tulburată în momentul cînd îl văzuse intrînd, ea simţise, cu inconştienţa animalului tînăr şi vibrînd de neastîmpăr, că rusul ar fi putut fi mirele visat, în care să psalmodieze duhul vrăjitoresc din simigiu şi tinereţea clocotitoare din Nedu. De ce, atunci, nu o ascultase pe Salomia, de ce nu aşteptase să-l vadă pe Ivan, mai înainte de a se hotărî să plece cu Tino şi ilfovenii la Constanţa, de ce sugruma în ea îndemnul puternic de a rămîne lîngă gospodin ? Nu afla nici un răspuns. Fane spusese : „cu soarta nu luptă nimeni, nu o îndupleci cu o lacrimă şi nici n-o răstălmăceşti cu un răspuns ce poate să nu spună nimic, la urma urmei". Maro nu se mai îndoia că, plecînd spre oraşul de pe malul mării, asculta o poruncă implacabilă : încă nu-şi împlinise destinul alături de grecul uscăţiv, nu sorbise toate amărăciunile sau nu culesese, de pe ramura cu întîiele daruri ale vieţii, toate florile grele de soare şi primăvară. Robită acestui destin surd pentru orice durere omenească, era nevoită să-şi sfărîme visul ce începuse să se înfiripe şi să sîngere inima cîrpaciului sub pasul pe care o să-l facă — plecînd — cît mai uşor...

Sora de la Candia n-a mai avut timp să ascundă lacrima ce-i tremura în gene, mare şi limpede.

— Iartă-mă, gospodin, acum, cînd stăm pentru prima dar nu şi pentru ultima oară unul lîngă altul, iartă-mă că te fac să suferi fără voia mea...

Tresărit, Ivan îşi adunase privirile de pe covor şi le ridicase, cu pleoapele grele de toată şovăiala gîndului

nelămurit încă, spre Maro, ca să le mute apoi, nedumerit, întrebător, la prietenii amîndoi. Fane, însă, îşi rezemase capul de pervazul ferestrei şi se uita afară, tăcut, poate fără să vadă. Salomia a făcut un efort să surîdă, a vrut să spună ceva dar i-au tremurat buzele.

Rusul era sigur, acum, că se apropie de o nefericire. Vestea rea plutea în atmosferă, o citise pe figurile celor doi amanţi, cari continuau să păstreze un mutism ce i se păruse diabolic şi în ochii prea limpezi şi prea buni ai grecoaicei. În adevăr, ea spusese că stau pentru prima dar nu şi pentru ultima oară unul lîngă altul, dar Ivan nu tresărise, pentru că nu înţelesese sau i se păruse că nu era nimic de înţeles în aceste cuvinte. Sensul trecuse pe lîngă el sau se izbise în el şi se prăbuşise, alături, ca o pasăre ameţită.

Laş în faţa primejdiei ce se apropia, se prinsese cu mai multă disperare de gîndul că Salomia îl chemase ca să-i spună o veste bună, că prezenţa lor în salon nu avea alt rost, pentru că alt rost — în logica lui din momentul acela — nu exista şi nici nu ar fi putut să existe. La început nedumerit, acum vădit indispus, obosit, enervat de atitudinea lui Fane şi a ibovnicei lui şi chinuit de ochii mari şi limpezi, prea mari şi prea limpezi, cu cari Maro continua să-l învăluie, tăcută la rîndu-i şi misterioasă, el smucise capul în sus, cu un gest de voinţă şi de regăsire în sine şi se hotărîse să se aşeze pe un scaun şi să aştepte cîteva minute, o oră, oricît, pînă se vor convinge ceilalţi că farsa lor sinistră nu mai poate fi împinsă mai departe.

Maro, însă, îi făcuse semn să se apropie, îl aşezase în fotoliu şi rămasă în picioare, în faţa lui, îi prinsese tîmplele în palme şi-l privise lung, cu dragoste, cu neţărmurită şi întristată dragoste.

— N-am să te uit, n-am să te uit niciodată, gospodin ! Ai fost bun cu mine ca un frate, m-ai plîns ca un logodnic şi m-ai dorit ca un mire. Îţi mulţumesc şi-mi pare rău, gospodin, îmi pare nespus de rău...

Ivan o ascultase nemişcat şi se uita la ea cu ochii mari şi aiuriţi, ca un copil speriat pentru că nu înţelege ce se petrece cu el. Fane, care trăise odată o despărţire tot aşa de dureroasă, nu şi-a mai putut stăpîni plînsul. Salomia îl trecuse în altă cameră, să-i aducă aminte de ce spusese : „nu se ia nimeni de păr cu soarta şi nici n-o înduplecăm cu o lacrimă sau un suspin“...

Maro se transfigurase, vorbind. Tremurînd, lipită stăruitor de rus, ea îi apăsase capul pe sîn, să-i simtă batiuşca zvîcnetul plin al cărnii şi poate să-i asculte inima ce nu mai putea, în momentul acela de neaşteptată întîlnire a sufletelor, să mintă.

— N-am să te uit, n-o să mai pot să te uit — îngînase, ca o mărturisire sub aripa morţii şi ca o poruncă de dincolo de ea — m-ai robit şi mi-ai înveninat sîngele cu o dorinţă ce n-o să rămînă neîmplinită. Am simţit, în clipa cînd te-am văzut intrînd pe uşe, ca o dogoare în sînge şi am înţeles că ne căutăm de mult şi că ne vom mai întîlni acum, sau în altă viaţă ne vom mai întîlni ! Am să te chem şi — plîn-

gînd am să te aştept, să lămurim împreună, cu toată patima, cea din urmă şi cea mai sfîntă taină...

Sărutul ei, ca o frunză de muşcată apăsată pe gura unui mort, îi pecetluise sufletul lui Ivan cu semnul unei nefericiri ce nu iartă pînă în pragul mormîntului — semn prin care Maro însăşi se condamnase...

Tîrziu, cînd au auzit trapul cailor de la trăsură în pietrişul drumului şi au înţeles că sora vitregă s-a dus — plecase, în adevăr, fără un cuvînt de adio cel puţin — Salomia şi Fane, precipitaţi în salon, l-au găsit pe gospodin încremenit în fotoliu, desfigurat de o durere pe care nu mai avea glas s-o spună şi cu ochii mari, de o strălucire inumană, pierduţi în neantul ce i-l căscase în faţă, haotic, albul cu flori şi ghirlande al tapetului.

Rusul rămăsese cu braţele încrucişate strîns la piept, peste peticul mototolit de jurnal din care Maro luase papucii de atlas. Pe obraz îi luneca o singură lacrimă şi nu a lui — picurată, la despărţire, din geana ca o aripă de flutur a surorii vitrege.

Fane a şoptit, înfiorat, în tăcerea salonului :

— A trecut un suflet mare, pe lîngă noi şi l-a luat pe aripi şi pe gospodin.

Ivan era, în încremenirea lui de chip cioplit în piatră, surd şi orb.

SUFLETE CU RUFELE MURDARE

CAPITOLUL IX

Mierla şi cucul gălbior

După întîmplarea cu nevasta şi portarul de la gară, Gore plecase de acasă buimac, clătinîndu-se pe lîngă ziduri şi hotărît să nu se mai întoarcă.

Fără să aibă curajul să-i povestească păţania, Safta l-a trimis pe Paler să-i caute şi să-i aducă omul, iar slăbănogul umblase două nopţi şi fără folos, prin coridoarele gării, în vermina peroanelor şi prin cîrciumile din împrejurimi, să-l afle pe fostul camarad de cazarmă şi să-l roage — cum îl învăţase ţiganca — să nu mai facă „pe disperatu, că şade ruşine de lume", altminteri.

Gore, însă, intrase în pămînt.

Hamalii, întrebaţi, ridicaseră din umeri, iar domnul Sîrcu — de care turnătorul se apropiase, într-una din seri, plin de amărăciune, să-i spună că el nu mai înţelege nimic sau că nu şi-a crezut prietenul aşa de neserios încît să-şi ia cîmpii, din senin — îl gonise fluturînd palma la el, de departe şi ameninţînd.

— Fugi, fugi d-aici, haimana — că te dau afară şi pe tine...

Spaima ce-l cutremurase, în momentul cînd se pomenise cu Gore în prag, desfigurat de furie şi gata să-l frîngă în mîini, îi întipărise domnului Stîrcu în minte fraza cu care îl redusese pe soţul încornorat la tăcere. Rămăsese convins, de atunci, că „haimana" şi „te dau afară" sunt cuvinte vrăjitoreşti, pline de o forţă magică al cărei mister numai el îl aflase. Se bănuia invincibil, de cîte ori le pronunţa.

Paler se oprise nedumerit, cu capul împins înainte de gîtul subţire, cu trupul ca un arc şi picioarele frînte de la genunchi. Nu se aştepta la o primire aşa de puţin amicală din partea naşului, căruia îi numărase de atîtea ori spatii peste umăr şi-i scrisese tablele de la tabinet, cinstit, cu plaivazul muiat bine pe limbă şi apăsat stăruitor pe hîrtie, să nu mai aibă nimeni un motiv de ceartă.

— Na, ăsta ce-o mai fi avînd cu mine — se întrebase el, întors în loc şi mutat de lume de colo pînă colo, în forfota de la intrarea peronului — că nu-i făcui nimic, păcatele mele! După ce că umblu de două nopţi, ca un vardist, după un haimanac ca Gore, mă mai ia şi el cu „fugi", cu „haimana" şi cu „te dau afară". Mare scofală dacă mă dă afară, c-am ajuns să scuip rugină şi să ronţăi cărbuni în măsele, de cînd m-au băgat în iadul de la turnătorie, el şi cu Safta, sări-le-ar...

Demn, în revolta lui sinceră de amic jicnit fără nici un motiv, şi-a readus capul în poziţia normală, a întins picioarele, şi-a destins trupul şi a plecat spre ieşire, bombănind şi înalt, bălăbănind mîinile şi tîrşî-

ind potcoavele de la cizme pe cimentul de pe coridoare, cu un dispreţ demonstrativ pentru Stîrcu şi pentru toată gara lui, pe care — în momentul acela de nestăpînire a gîndului şi de necaz clocotind lăuntric — o blestemase s-o vadă cuprinsă de flacări, ca să scape oraşul de hamali, de portari şi mai ales de tren — animalul hidos ce trecea de două ori pe noapte prin bariera Regiei, urlînd asurzitor şi scuturînd coşmelile Salomiei din temelii, ca să-i sperie lui somnul puţin şi trudit, de turnător cu sufletul plin de funingine.

— Gata — se hotărîse el, plecînd spre Basarab — asta e ultima dată cînd mai umblu după nebun. Dacă-i place ţigăncii ! Dacă nu, să tocmească un vardist să-i caute omu ! Nu mai pot. Ziua la muncă, seara pe drumuri şi pe unde umblai, numai pui de pupăză...

Acasă, povestind ţigăncii scena surprinzătoare de la gară, se bătuse cu pumnii în cap şi blestemase ceasul rău ce-l apropiase de ea şi i-o făcuse ibovnică.

Sosise, pentru cei doi amanţi, ora mustrărilor de conştiinţă şi a incriminărilor reciproce.

Convins că Gore plecase în lume de disperare, aflîndu-le isprava, turnătorul a plîns şi a blestemat-o porcos pe Safta, pentru că se urcase peste el, în pat şi-l silise să-şi înşele fostul camarad de cazarmă.

— Tocmai eu, fă — se jelise vinovatul — tocmai eu să-i fur nevasta ! Şi încă ce nevastă ! Că m-a cules de pe drumuri, ca p-un milog — că mi-a dat un culcuş şi-o fiertură şi m-a omenit ca p-un frate iar eu,

în loc de „mulţumim dumitale, vere“, am fost porc, ticălos şi porc : i-am necinstit obrazul şi l-am gonit din casă, din casa lui.

Paler plînsese la fel şi în prima noapte.

Gore avusese, în ultima săptămînă, o purtare ciudată. Slăbănogul trecuse, îndeosebi în Duminica Floriilor, prin răcorile morţii. Toată după-amiaza, stînd în sală, frînt de mijloc şi cu tîmplele prinse în pumni, el numărase paşii omului ce se plimba prin casă oftînd şi lipăind papucii.

Bărbatul se apropiase de cîteva ori de el, cu intenţia precisă — bănuia — să-l prindă ca pe un ticălos de păr, să-i ridice faţa din palme şi să-i strige, scuipîndu-l cu dezgust între ochi : „ştiu, nu te mai ascunde, ofticosule, că ştiu tot“ ! Tresărind, strîns în el de spaimă ca o gînganie, cînd îl simţea pe hamal mai aproape, îşi închinase limba în gură şi aştepta un singur cuvînt sau numai un semn al tovarăşului înşelat, ca să cadă în genunchi şi să-i spună, fără înconjur, cum se întîmplase mascarada.

Recunoscînd, după mărturisire, că e vinovat, se hotărîse să-l roage pe Gore să-l omoare fără milă, că viaţă sau moarte pentru el, de atunci încolo, o să fie tot una.

Hamalul, din fericire pentru amîndoi sau numai pentru Safta, nu întîrziase prea mult lîngă el. Auzindu-l cum se depărtează, cu ştiutul lipăit de papuci peste pragul dintre sală şi odaia mare, Paler ofta adînc, în egală măsură fericit că scăpase de păruială şi

trist că spovedania ce i-ar fi luat povara de pe inimă, se amîna pentru cine ştie cînd...

Scena cu barda, pe care el singur o pusese pe masă, ca un început de împlinire a destinului, îl obsedase toată noaptea.

— Are să mă omoare — se înfiorase slăbănogul, în întuneric — să vezi că are să-mi facă de petrecanie ! La urma urmei — se resemnase el — mare scofală c-o să urce dealul, la balanga-balang, o scîrbă de turnător ca mine ! Ducă-n mama dracului de noroc. Porc am fost, ca un porc să mor, cu beregata sîngerată de tăiş.

Oricum, n-ar fi vrut să moară ca un păgîn, fără lumînare şi fără spovedanie. Trebuia să-l convingă pe Gore că-i rămăsese, în adîncul inimii, credincios. Isprava cu Safta se întîmplase fără voia şi fără ştiinţa lui. Povestind, ar fi stăruit asupra fiecărui amănunt al neruşinării, convins că numai aşa va descoperi şi va pune adevărul în plina lui lumină.

— Dacă spui ce s-a întîmplat — intenţiona el să-şi înceapă mărturisirea — n-o fac ca să scap de moarte. Mă spovedesc matale numai ca să înţelegi ce-a fost vis şi ce-a fost ticăloşenie în mine, fin'că vreau să mă duc la Maica Precista numai cu tainul meu de păcate şi să pătimesc, cum mi-o fi scris, numai pentru el, adică pe bună dreptate — c-o fi un pic de dreptate în cer şi pentru mine...

Paler visa într-o noapte — nu trecuseră mai mult de trei săptămîni de cînd îl găsise Gore în pustiul peronului — că e la ţară, în luncă, hoinărind cu Truda,

fata văcarului, o codană cărnoasă, proastă şi pofticioasă. El o prinsese de mijloc. Ea îl înşfăcase de păr. Amîndoi se rostogoliseră în iarbă — ispita cu ochii mari la cer şi pulpele deschise larg iar slăbănogul cu fruntea în pămînt, abia răsuflînd şi cu mîinile prinse în două smocuri verzi, cu întîia încordare a trupului. În spasmul visului, însă, el se trezise întins pe marginea patului şi respirînd greu, cu o matahală albă aşezată pe pîntec, săltînd şi apăsîndu-şi cărnurile rotunde, încinse cu cea din urmă, mai îndelungă şi mai sălbatică zbatere.

Aiurit un moment, rămăsese cu privirile holbate în întuneric şi se întrebase dacă nu-i şi acum pradă măscărilor din somn dar — în locul covorului de iarbă — simţise sub palme, curînd, preşul pe care-l ştia întins pe pat. Trupul din luncă şi plin, de codană zvîrlugă, cu miros de fîn în păr, nu semăna cu matahala transpirată din clipa cu spaime a deşteptării.

Dezmeticit, şi-a dezlipit cu greu buzele arse de febra întîmplării misterioase şi a întrebat, cu sfială. aproape plîns :

— Cine fuse ?

Nu era nimeni în sală şi nu i-a răspuns nimeni...

Gore, în odaia mare, sforăia.

Convins că totul nu fusese altceva decît un vis rău, turnătorul îşi ştersese pîntecul cu poala cămăşii, îşi închinase perna şi se culcase, nu mai înainte de a scuipa de trei ori spre uşe, bătînd cu vîrful limbii între buzele strînse, ca şi cum ar fi suflat într-un muştuc de goarnă — ca să nu-l mai frămînte altă-

dată şi tot aşa de murdar, poftele cărnii şi iasmele întunericului.

Mascarada, însă, se repetase şi a doua noapte, de astă dată fără Truda şi fără luncă.

Deşteptat din somn şi înţelegînd imediat cum stau lucrurile, el prinsese matahala de umeri, să nu mai fugă şi o răsturnase în pat, ca s-o recunoască. Descoperită, ţiganca îi astupase gura cu palma şi trăgîndu-l smucit peste ea, îl îndemnase cu zvîrcolirile trupului şi cu şoapta.

— Taci, că Gorică e de sirvici ! Nu mai fii prost, nu face pe cîrpa cu mine, că mă vezi cum fierb şi-ţi scot ochii dacă mă mai morfoleşti aşa, fără spor şi fără saţ.

Buimac, cu toate gîndurile risipite de animalul ce se ridicase şi poruncise în el, slăbănogul s-a dăruit visului scîrnav ce abia atunci începuse, în sala pe care o crezuse luncă şi strîngînd cu amîndouă mîinile, în locul smocurilor de iarbă, preşul ghemuit sub umerii Saftei. Ca un bou în jug, la plugul ce avea să răstoarne brazda adînc şi ascuns, fără popasuri, el înfipsese capul, cu gîtul încordat, între sînii ţigăncii, flăcău şi scrîşnit. Nu uitase, însă, să mîngîie cărnurile de sub el cu numele păstrat în suflet şi drag : Truda...

În zori, după ce căzuseră unul lîngă altul, peste plapumă, potoliţi şi extenuaţi, Paler şi-a trecut braţul pe frunte, să adune broboanele de sudoare şi a întrebat, modest şi suspinat :

— Cum a fost ?

Turnătorul vrea să afle cum şi de ce venise femeia peste el, în prima şi în noaptea următoare. Era curios să cunoască motivul şi preliminariile aventurii ce împrumutase, pentru el — după ce trecuse furtuna şi adormise bestia dorinţii — proporţiile unei catastrofe.

Safta i-a spus o poveste simplă, în cîteva cuvinte fireşti.

De cînd se mutase la hamal în casă, slăbănogul dormise dezvelit. Ţiganca îi admirase, de cîteva ori şi tăcută, chinuită de pofte, ispitele nici în somn astîmpărate. Cînd n-a mai putut să reziste diavolilor mici şi răscoliţi în ea de obsesia pîntecului ce-o chema zvîcnind şi superb, s-a prelins — tremurînd — de sub plapumă şi de lîngă bărbat şi s-a apropiat de patul chiriaşului, să încerce cu trupul lui neadormit pentru dragoste, ceremonialul profesional oficiat în tinereţe cu chefliii pătimaşi pe cari-i imobiliza pe un scaun, în camera separată a unui local, ca să se aşeze apoi, cu fusta răsfrîntă şi rîzînd, în poala lor, sub ochii complici şi orbi ai lăutarilor ce cîntau anume, pentru jocul erotic şi inedit al frumoasei lor stăpîne, o sîrbă din ce în ce mai îndrăcită, după ritmul dat de corpul săltat, apăsat şi uneori răsucit pe axa cu toată flacăra albă sorbită în final, o dată cu acel tremolo epilogal şi grav pe care-l executau numai ciocănelele ţambalului şi contrabasul, în timp ce vioriştii piculinizau, pe coarda subţire, un fel de ciripit paradiziac.

— Tu eşti de vină — oftase Safta, plecînd de lîngă Paler, s-o găsească bărbatul în pat, cînd s-o întoarce

de la gară — tu ai fost nemernic, ofticosule, c-ai dormit gol.

Surprins că ţiganca aruncă pe umerii lui toată ticăloşenia, deşi singurul lui păcat era c-o visase pe codana văcarului şi revoltat de lipsa de cavalerism a ibovnicii negre, ce ameninţa să-i cadă pacoste pe cap, flăcăul s-a ridicat în cot şi a ţipat :

— Scroafă, mîine să nu te mai prind peste mine, că te spui lui Gorică !

În ciuda acestui avertisment, însă şi cu toate mustrările de conştiinţă de peste zi, el o aşteptase şi a treia noapte, perpelit de dorinţă şi tremurînd, iar Safta venise cuminte şi caldă, mută şi meşteră, să repete jocul, de astă dată în ritmul de contrabas din sforăiturile soţului cu somnul trudit.

Aventura continuase de atunci, ziua cu mustrări de conştiinţă pentru slăbănog, noaptea cu încleştări şi figuri inedite din repertoriul vast de coregrafie erotică al profesionistei de odinioară, pînă în după-amiaza cînd năvălise Gore în casă, fără veste, să caute pe sub pat, prin garderob, pe după uşi şi dincolo de perdele, cu furia clocotind în pumni şi în ochii ascunşi sub sprîncenele groase.

— Ştie, a aflat — plînsese cineva în Paler, vinovat şi cu spaimă, cînd i-a spus ţiganca isprava hamalului — ne-am dus, o să ne omoare !

Safta încercase inutil să-şi convingă ibovnicul că nu era nimic serios, din moment ce soţul nu spusese încă de ce venise de la gară. Ea pledase, cu încăpăţînare, pentru versiunea lansată, în primul moment, de cume-

trele din sobor. Gore uitase un act sau o ţidulă ori pierduse ceva pe drum, portofelul sau tabacherea şi venise, supărat cum e omul la pagubă — mai ales că găsise casa plină de vecine — să ia alţi bani sau să caute taşca de tutun pe care-o păstrase, amintire din anii de cazarmă, între rufe, în cutia mare a garderobului. Speranţele ei, însă, au fost repede spulberate şi tocmai cînd se aştepta mai puţin : într-o după-amiază de sărbătoare. Tăcerile bărbatului, uitătura lui piezişe, vorbele în doi peri şi puţine cu cari le sfredelise inima, o convinseseră — în cele din urmă — că bănuiala slăbănogului e întemeiată.

Acum era sigură că Gore ştie tot. Fireşte, nu ar fi fost acesta un motiv să se lamenteze, ca amantul cu frigul morţii pătruns în oase. Ţiganca nu dezarmase. Aştepta furtuna, gata să se prindă cu dinţii, cu mîinile şi cu toate tentaculele sufletului, de o unică şi sigură barcă de salvare : negarea ! Nu ar fi fost nimic mai uşor decît să plîngă şi să se jure pe viitor şi pe morminte, pe noroc şi pe odihna morţilor, că ea nu ştia şi nu văzuse nimic. Cum nu era înlăturată surpriza ca slăbănogul să-şi recunoască vina în faţa hamalului, Safta — făcînd un apel disperat la fantezia cu care, de atîtea ori, inventase şi explicase viaţa altora — adunase argumente suficiente şi destul de tari ca să-l convingă pe bărbat că Paler ar fi nebun sau — în cazul cel mai bun — vîndut duşmancelor : fetele de la bordel...

Cinstit, turnătorul se resemnase să moară.

Adormise tîrziu, în noaptea de duminică, sigur că

n-o să mai vadă lumnia soarelui şi cu tot plînsul, pe care-l adunase în el gîndul apropierii de moarte, topit într-o singură lacrimă, uitată în gene, mare, luminoasă, ca o candelă de veghe aprinsă de suflet şi pentru zborul lui din urmă şi se deşteptase, în zori, surprins şi fericit că scăpase de bardă, că mai avea cel puţin cîteva ore de viaţă.

— Nu m-a omorît — se bucurase slăbănogul, stînd pe scăunel, la gura maşinii, cu palmele lipite între genunchi — simte şi el că n-ar fi drept să mă ucidă mai înainte de spovedanie. Asta e : să-i spui că, în fundul inimii, cu toată destrăbălarea în care m-a împins nevastă-sa, eu i-am rămas prieten credincios...

O primă dovadă că-i rămăsese, în adevăr, credincios şi prieten, fusese cafeaua ce i-o dusese la pat, o dată cu tabacherea. Din ceaşca plină se ridica, în aburi, sufletul lui cinstit, strepezit de necazuri şi plin de toată zgura iadului din atelierul de turnătorie, dar curat, iubitor şi peste măsură de trist, pentru tot ce se petrecuse fără îndemnul şi fără voia lui.

La fabrică umblase toată ziua buimac, frămîntat de întrebări şi se întorsese, seara, cu pasul mare şi sigur, hotărît să-i spună hamalului ce şi cum a fost cu ţiganca şi cu Truda, ca să scape o dată de mustrări, să nu mai simtă în jurul gîtului laţul tot mai strîns al privirilor lui piezişe şi al tăcerilor prea pline de înţeles.

Acasă, însă, o găsise numai pe Safta, urcată în vîrful patului şi îmbufnată ca o stăncuţă bolnavă, legată la cap cu felii de cartof şi oftînd des, adînc, molipsitor.

Era după isprava cu Stîrcu.

— Nu ştiu ce-i cu Gorică — minţise ea, plîngînd sincer — că stam cu el la masă, adineauri şi-odată-l văd că-şi ia şapca, zice: „plec în lume, fă Safto" şi-a plecat...

Paler a făcut ochii mari, încremenit un moment pe scaun, apoi s-a lovit cu amîndoi pumnii, o dată şi puternic, în piept şi a căzut mototol, pe pragul dintre sală şi odaia mare bocind, ca o cumătră în Vinerea Mare, la cimitir.

— Cum să nu plece, sărăcuţ de maica lui, cînd ne aflase mîrşăvia ? Safto, fă, meşteră la cîntec şi în dragoste, usca-ţi-s-ar sînii pîn-o face gospodin rusu papuci de moartă din ei, cum ne-ai mîncat tu norocu la amîndoi ! Gore, frăţioare, plecaşi în lume, vericule, că n-ai avut inimă să mă omori ! Mă lăsaşi în casa ta, cu cioropina ta, ciuguli-i-ar ciorile, puiul roşu-al cucului...

Inima ţigăncii era pusă la mare încercare.

Un moment ea se gîndise că ar fi mult mai bine să-i mărturisească slăbănogului aventura cu Stîrcu, fără ocol şi fără tremur în glas. Prin această mărţurisire l-ar fi convins uşor că zbuciumul lui de pînă atunci nu avusese nici un rost, cum fără rost îi era şi plînsul de acum, deoarece Gore nu-l bănuise şi nici nu plecase în lume din cauza lui şi n-ar fi fost exclus să şi-l facă complice, alături de naş şi împotriva soţului încornorat, pe care — prin orice mijloace — erau datori să-l convingă că mascarada cu portarul de la gară fusese o părere sau o glumă, dacă nu cumva o minciună, o

goală şi neruşinată minciună scornită de surorile două, duşmance şi tîrfe, cum le ştia toată mahalaua.

Planul era în adevăr bun. Fusese experimentat cu succes, în cîteva împrejurări la fel, cu ibovnici proşti.

Ţiganca, însă, se îndoia de bărbaţi şi mai ales de Stîrcu, om serios şi niciodată dispus să se amestece unde nu-i fierbe oala. Insul cu uniformă de postav o avertizase din vreme şi cavaler, demn şi convins.

— Ascultă, fă Safto, acu' că-mi eşti fină, n-am ce zice, ne putem drăgosti în lege, cum mi-o place şi cum ţi-o pofti inimioara şi neică, mai ales, pînă-n pînzele albe, că o viaţă avem, da' una s-o ştii de la mine, fă : de-o fi la o adică, să miroasă ceva bivolu de Gore, pe mine să nu mă bagi în daravelă şi în tărîţa porcilor, că zic, neică, nu ştiu, n-am văzut ! Asta, fă Safto, fin'că una e să am de-a face cu tine, că te ştiu de cînd erai — ca să zic aşa — artistă şi alta e să fiu prins cu musca-n lapte de un nepricopsit de hamal — eu, care sunt cineva în gară şi i-am dat o pîine să mănînce.

Ori, fără concursul asigurat al naşului, fosta cîntăreaţă risca să rateze planul. Dacă portarul de la gară se voia cu tot dinadinsul om serios, Paler era, dimpotrivă, copilăros, aşa de copilăros că ar fi fost în stare să se supere, ca un prost, aflînd că iubita cu garoafă mai avusese un ibovnic, ca şi cum — filozofase ea — pierzi ceva dacă, în puşculiţa în care aduni tu bănculţele fierbinţi ale dragostei, mai aruncă şi altul, cînd poate şi după puteri, cîte un gologan de aramă.

Safta a simţit, pentru prima oară, că-i urăşte pe bărbaţi. Se convinsese, în sfîrşit, că toţi se poartă cu femeile ca porcii, profitori şi laşi, cînd nu sunt nebuni ca Gore sau miorlăiţi ca turnătorul.

Slăbănogul, îndeosebi, o revoltase. Specimenul cu muzicuţă şi lacrămi continua să se bată cu pumnii în piept şi să se lamenteze că-l înşelase pe binefăcător şi-l gonise din casă, de la masa lui, de sub acoperişul şi din plapuma lui, mai ales de lîngă nevasta lui. Ţiganca îl privise o clipă, cu dispreţ şi se întrebase, amintindu-şi nu fără furnicare în carne, de nopţile neuitate petrecute în braţele flăcăului cu ispita trupului triumfală, cum poate fi o brînză aşa de bună într-un burduf de cîine pricăjit.

Exasperată, în cele din urmă, că Paler nu are de gînd să termine cu bocetul, ea şi-a smuls legătura cu feliile de cartof de la cap, a sărit din pat şi-a început să se plimbe prin odăi, plîngînd la rîndu-i şi rupîndu-şi cămaşa, disperată că mult iubise şi mult muncise în viaţă şi n-avusese noroc de un ibovnic aşa cum îl visase.

Speriat de accesele ei neaşteptate de deznădejde, flăcăul uitase cu desăvîrşire de necazul şi de lacrămile lui.

Safta ştia să plîngă convingător şi original. Lega nu fără rost, bocind, toate frînturile de cîntece triste, rămase în amintire din anii de glorioasă carieră, răuşind astfel să-şi spună durerea în stihuri — o nefericire de mierlă străină pe lume, cu singura mare deosebire că mierla poetului anonim avea „un frăţior, pe

cucul cel gălbior", pe cînd mierla cu clonc, din casa cu nebuni, era singură-singurică...

Prost şi sentimental, Paler fusese uşor înduioşat şi repede convins că e dator să joace, în greul impas în care se aflau, rolul cucului gălbior şi plecase, flămînd şi după treisprezece ore de muncă în infernul cu fum şi metal topit, să cutreiere străzile şi cîrciumile, ca să-i afle urma celui dispărut şi să-l aducă la cuibul mierlei cu ţîfna ispitelor nocturne.

Umblase mult şi fără nici un folos şi se întorsese, după praftoriţa pe care i-o trăsese portarul de la gară, cu o dovadă în plus că Gore fugise în lume din pricina lui.

Slăbănogul era sigur, deşi contrazis de Safta, că hamalul îi spusese naşului de ce şi din cauza cui şi-a părăsit casa şi norocul. Nu se îndoia, de asemeni, că domnul Stîrcu, om serios şi firesc revoltat că insul adunat de pe drumuri fusese capabil de o ticăloşenie aşa de mare, se purtase cu el în consecinţă, strigîndu-i în auzul mulţimii : „haimana" şi ameninţîndu-l că-l dă afară, ca pe un nemernic.

Vinovat şi resemnat de mult să suporte, în tăcere, urmările faptei lui ruşinoase, Paler se mirase că portarul nu-l luase la palme, să-l înveţe minte să nu mai doarmă altădată cu ispitele trupului goale şi să n-o mai viseze pe Truda din luncă...

Ajuns acasă în zori, el o anunţase pe Safta că îl căutase pe Gore pentru ultima oară şi, fără să-i mai aştepte răspunsul, se trîntise în pat, îmbrăcat şi adormise. Sărise în picioare peste o oră, smuls din somn de

ceasornicul deşteptător şi-i comunicase ibovnicii, mai înainte de a pleca la turnătorie, a doua hotărîre, mult mai serioasă, pătruns de toată solemnitatea momentului şi căscînd zgomotos.

— Asta nu-i drept să plece el din familie şi să mă lase pe mine. Am să mă duc eu ca să se-ntoarcă el. Mai stau pînă sîmbătă, să iau leafa, să dau unde ce am de dat, la datornici şi pe urmă o să vă las sănătoşi...

Ameninţată din nou să rămînă singură ea se grăbise să plîngă, dar slăbănogul nu s-a mai înduioşat.

— Plec, fă, plec !

Pe drum şi în atelier, le spusese tovarăşilor de muncă şi prietenilor că i se făcuse dor de sat şi de rude.

— Nu mai stau. Ori la oraş, ori la ţară, tot un drac. Numai că aici scuip cărbuni şi acolo cînt din frunză.

La prînz, însă, în poarta turnătoriei, tocmai cînd pierduse orice speranţă să-l mai vadă, se pomenise faţă în faţă cu Gore.

Slab, neras şi cu ochii tulburi, hamalul îl aşteptase, îl prinsese de mînă şi, fără cuvînt, pornise cu el spre podul gării.

Stăpînit de un sentiment ciudat de spaimă şi nedumerire, cu ochii tot aşa de tulburi de neodihna din ultimele nopţi, Paler mersese ca o umbră — cu picioarele slabe de la genunchi şi împiedicat — alături de omul pierdut şi regăsit, pe strada plină de lucrători, de căruţe, de vrăbii şi de roşcovi sălbatici.

CAPITOLUL X

Maica Precista de pe strada Vespasian

Gore, plecînd de acasă, nu ştia precis unde se va duce şi ce are să facă.

El prinsese odată un şobolan în cursă şi după îndemnul unui vecin cu haz amar, îl stropise cu petrol şi-i dăduse foc. Cuprins de flacări, şoarecele se zbătuse în capcană şi se izbise cu capul — furios, orb, disperat — de împletitura în sîrmă, cu speranţa că va găsi poate o ieşire din prăpădul în care-l aruncase gluma proastă şi crudă a oamenilor.

Mergînd încovoiat şi lovit de toţi roşcovii sălbatici de pe stradă, în înserarea neuitată de atunci, hamalul îşi adusese aminte de şobolanul pe care-l privise, nepăsător, cum arde. Era şi sufletul lui, acum, ca o lighioană captivă şi răsucită în flacări, în hazul amar al întîmplării neaşteptate...

Recunoscuse, în primele momente de disperare, zbătut în el şi căutînd orbeşte un liman, că singura ieşire posibilă din vîrtejul ameţitor ce-l prinsese ar fi în moarte — o sinucidere crîncenă şi la îndemînă : sub roţile întîiului tren ce ar fi intrat în gară.

Murind el, fireşte că Safta ar fi rămas ibovnica portarului de la gară, amîndoi bucuroşi că scăpaseră de pacoste dar — mai ales — amîndoi nepedepsiţi.

— Ar fi nedrept şi-ai fi un prost — ţipase cineva în Gore — dacă i-ai lăsa să se bucure, mai departe, de păcat şi de batjocura ce ţi-au adus-o...

Uitase de sinucidere, cu uşurinţa cu care se hotărîse să se arunce înaintea unei locomotive. Acum voia să se răzbune, o răzbunare tot aşa de cruntă ca şi moartea ce şi-o alesese, în primele clipe de deznădejde : să se ducă la gară sau acasă la Stîrcu, să-l prindă de umeri, să-i frîngă mijlocul pe masă şi să-i rupă beregata cu dinţii.

Gore văzuse scena judecăţii, în amănunt şi o simţise, o trăise, gîndind-o, în toată intensitatea ei. Clocotind, cu ochii injectaţi, simţind de pe acum în gură gust de sînge, se pomenise alergînd prin mijlocul străzii.

Dar, în fuga lui de animal flămînd şi dornic de pradă, soţul înşelat îşi adusese aminte de tovarăşii de muncă, pe cari-i provocase şi îndeosebi de Lahu, considerat acum singurul prieten adevărat, pentru că numai el, din toată ceata albaştrilor, aflînd de isprava ţigăncii, se simţise obligat să-l dezlege la ochi.

Oprit, rezemat de un zid, hamalul a oftat şi a simţit cum i se umezesc privirile.

— Săracu Lahu ! L-am scuipat şi n-a zis nimic...

Dacă ar fi fost „numărul patru“ lîngă el, în momentul acela, i-ar fi îmbrăţişat gleznele şi l-ar fi ru-

gat, sărutîndu-i bocancii, să-i apese capul de viperă în ţărînă — că altceva nu merita...

Îl chinuia şi-l alerga din nou, pe străzi, nevoia să se umilească în faţa tovarăşului jignit sau la picioarele oricui. Era convins că numai aşa şi-ar regăsi şi înviora sufletul.

Plănuia să-l oprească în drum pe întîiul trecător, să-l ia de mînă şi să se înfunde cu el — oricine o fi — într-o cîrciumă, să-i comande băutura ce i-o place şi să-l implore sau să-l oblige să-l asculte. Gore nu se spovedise încă la popi sau la oameni, pentru că niciodată nu-şi simţise, ca atunci, inima prea plină şi sufletul greu de adevăruri şi mustrări, pînă la sufocare.

O bătrînă cu figură prelungă, suptă, osoasă şi încă voinică pentru părul alb şi gura ştirbă, îi răsărise parcă anume în cale, de după un colţ de stradă.

El se oprise în umbra firavă a unui copac înflorit. I se păruse că baba, în trecere, îl privise adînc, încruntat şi totuşi fără ură, dar sfredelitor, cu ochii ei de ani optzeci.

— Rău te mai uitaşi la mine, bunico — oftase hamalul, încovoiat — rău al dracului ! Bine-mi faci, că merit ! Să ştii că sunt un ticălos, un mare ticălos şi un biet om...

Bătrîna, probabil, avea gust de vorbă, pentru că s-a oprit şi i-a răspuns, cu toată înţelepciunea deceniilor de viaţă frămîntată şi de înţelegere, prin durere, a tainelor ascunse în fiecare din noi.

— Dragul mamii, toţi suntem mari ticăloşi, fin'că suntem toţi numai nişte bieţi oameni. Că să ştii una

şi bună de la mine. Vin ucenicii o dată la Hristos şi cică : „uite, Doamne, un ticălos, să-l ucidem cu pietre“ ! Sfîntu rîde, că ştia el ce ştia şi le zice : „bine, care din voi se simte cu sufletul curat, să ridice piatra şi să-l omoare“ ! Au tăcut ucenicii, săracii şi s-au ruşinat, da' mîna pe piatră nici unul n-a pus. Păi vezi ? Aia e...

Gore n-a înţeles ce spusese bătrîna şi a surîs amar, clătinînd capul.

— Na, c-am brodit-o rău cu matale, bunico ! Nu ştiam că ai luat calea bisericii.

Omul era convins că n-o să poată nimeri să-i vindece rana din inimă cu un cuvînt — mai ales un cuvînt de bătrînă ştirbă şi botezată în apele morţii. Numai o faptă, a lui sau a altuia, l-ar fi putut smulge din haosul în care simţise cum se afundă, cu cît încerca — mai disperat — sá iasă la un liman.

— Lasă pilda, babo, că n-am ce face cu ea ! Scuipă-mă, că-s nemernic sau arată-mi cum să-i scuip pe ticăloşi, ucide-mă sau învaţă-mă cum să ucid crîncen, să-mi astîmpăr setea ce mă arde la bojoci...

Bătrîna l-a ascultat fără tresărire. Figura i se luminase bizar şi în afundul ochilor şi-au ridicat, o clipă, cozile de flacări, şerpii gîndului vecin cu nebunia.

— Iaca, omoară-mă, pe mine, dragul mamii !

Surprins, Gore s-a zbătut o clipă în el, ca un şobolan în capcana aprinsă.

Femeia a înţeles de ce se frămîntă şi a rîs.

— Vezi, inimă slabă, că nu se poate ? Voinic, cum te văd, tremuri de frică. Numai eu nu tremur. Speram

să mor la şaptezeci şi la şaptezeci şi cinci şi mă miram că nu se mai îndură sfîntul să mă cheme la el. Aşteptam să mor, da' nu mă pregătisem. Şi aşa, nopţi la rînd, am început să-mi dezgrop viaţa şi-am făcut două grămezi, de-o parte şi alta : aici fapte bune, aici păcate. Că ştii cum e cu omu cînd moare ? Parcă s-ar muta dintr-o casă. Cu mult înainte, gospodina ia în mînă, una după alta, rufele murdare şi perdelele şi le spală, le cîrpeşte, le calcă şi adună în urmă preşurile de le scutură. Cînd vine camionarul să încarce, zice gospodina : „gata" şi rîde, că n-o mai ţine nimic în casa unde a fost şi n-o să mai fie. Ai înţeles ? Aia e, dragul mamii ! Spală rufele murdare din tine şi pe urmă caută-mă, să te ucid sau să te-nvăţ cum să omori un creştin de român...

Gore îşi prinsese tîmplele în pumni, chinuit.

— Of, bunicuţo, să ne ia dracu pe amîndoi, că nu ne înţelegem ! Cine mi te scoase-n drum ? Cine eşti matale, de vorbeşti în taine şi fără înţeles pentru mine ?

Bătrîna a răspuns solemn, crescută în ea şi în înserare, încrucişînd mîinile la piept.

— Eu sunt Maica Precista, fiule...

Hamalul se pomenise într-o cîrciumă, abia răsuflînd de fugă şi de spaima ce-l gonise de lîngă nebuna de pe strada Vespasian, cu buzele iască de sete şi broboane reci de sudoare pe frunte. Ceruse vin şi băuse tremurînd, pahar după pahar, să adoarmă — cu fiecare strop — un gînd duşman, să sugrume, după fiecare

sorbitură cu mai multă putere, suferinţa, să nu mai simtă nimic şi să nu se mai simtă.

Se trezise, a doua zi, pe un loc viran din mahala. Nu ştia şi nu se întrebase cum ajunsese acolo. Dormise toată noaptea lîngă un mărăcin. Deşteptat, clipise buimac în soarele blînd aromitor, înviorător, al dimineţii de primăvară. Întins pe spate lîngă buruiană, cu braţele deschise, el simţise cum îi zvîcneşte sîngele, mai cald, mai puternic, în făptura întinerită de odihnă şi de lumina cu mîngîieri a discului solar. Uitase tot ce se întîmplase şi se bucura, animal năpădit de viaţă — o viaţă nouă, plină şi mustind de seva pămîntului renăscut, ca în mugurii despicaţi.

Beţia şi somnul strînsese şi ascunsese, după uşa altarului păgîn din suflet — pe care furtuna din ajun îl cutremurase cu vîntul şi-l spălase cu ploile — toate rufele murdare de cari vorbise bătrîna de ani optzeci, lucidă în demenţa ei de cotoroanţă ştirbă şi bisericoasă.

Gore se înfrăţise, în inconştienţa ce-l dăruia soarelui, cu firul fraged de iarbă şi cu copacii, cu gîngăniile şi cu bulgării de pămînt, în cari se dezmorţeau rîmele. Insul cu ambiţiuni de persoană serioasă, care-şi îmbîcsise cîteva decenii părul aspru cu undelemn şi purtase inele, baston, lanţ gros pe pîntec şi botine cu scîrţîietori, numai ca să convingă mahalaua cu nume ruşinos că domnul Gorică e *cineva*, fusese uitat cum se uită toate nimicurile. Un glas cunoscut îl strigase pe nume şi omul de acum se ridicase, tresărit, în faţa lui Damian. Tovarăşul de muncă, în drumul lui spre

casă, se oprise nedumerit şi se apropiase, curios să vadă ce bluză albastră se lăfăia în soare, cu atîta nepăsare de sine şi de lume.

— Ce-i cu tine, mă ?

Trezit de întrebarea prietenului din beţia ceasului feeric al deşteptării şi al contopirii cu plantele şi minereurile, în lumina cu minuni a soarelui tînăr, şi-a reamintit — în zborul unei clipe — toată drama din ajun.

— Nu înţeleg cum am ajuns aici — a răspuns el, surd — da' să ştii, frăţioare, că am prins-o pe Safta ! Am prins-o, mă, cu Stîrcu de la peron — anafura mă-sii la amîndoi !

Damian a tăcut un moment, privind — peste umărul lui Gore — o vrabie neastîmpărată pe o ramură înflorită.

— Şi acum ?

Tovarăşul întrebase mai mult ca să spună ceva. Ştia că nu va primi răspuns.

Retrăia şi el, lîngă omul ce se ascunsese de lume lîngă un mărăcin, cu frămîntările şi toată suferinţa, o poveste la fel de tristă, cu o nevastă mult mai ticăloasă pentru că era mai tînără şi mai frumoasă ca Safta. Cineva îl întrebase, atunci, ce are de gînd iar el — ca şi Gore acum — fără lacrămi şi fără gînd, ridicase din umeri şi nu găsise nici un răspuns...

— Hai la mine — hotărîse, înţelegător şi camarad — mergi la mine să mîncăm şi să vedem ce-avem de făcut !

Porniseră alături pe strada cu gropi, cu rufe întinse prin curţi şi pomi ninşi la porţi, doi oameni înfrăţiţi şi încovoiaţi de o suferinţă la fel.

Damian locuia pe o uliţă strîmbă, noroioasă, într-o odăiţă curată în care aglomerase un pat, o masă, un scaun, o sobă de tablă şi o fotografie à la minut, în ramă de carton şi melci, cu panglici decolorate, cu flori uscate şi un smoc de beteală, prinse cu ace de gămălie pe margini sau înfipte între melci. Sub poza ştearsă ce perpetua memoria iubirii defuncte era o icoană. Seara, cînd se închina, omul nu ştia dacă se roagă la sfîntul zugrăvit pe lemn sau la chipul necredincioasei tinere şi frumoase, păstrat cu dureroasă cucernicie.

Gore întrebase, oprit cu şapca în mînă în faţa fotografiei :

— Ea ?

Damian a îngînat după o clipă de şovăială, întorcînd capul.

— Ea.

Oftaseră amîndoi, cu o durere egală în inimă, dar numai musafirul a scrîşnit :

— Scroafe !

Mîncînd, cei doi tovarăşi au vorbit de neveste şi de viaţa lor fără rost şi fără noroc.

— N-ar fi fost bine acum — se întrebase trist Damian — să am şi eu o casă ca oamenii gospodari ? Plec de la gară şi mă-ntreb, cu tot urîtul vieţii în suflet : unde mă duc ? Cine mă aşteaptă ? De cine mi-e dor ? Deschid uşa şi nu mai mă-ntîmpină ni-

meni ca altădată, vorbind repede şi rîzînd, nu mai mă-ntreabă nimeni dacă mi-e foame şi nu mai aud pe nimeni cîntînd. Asta, mai ales asta, mă omoară : că nu mai aud pe nimeni cîntînd...

Gore uitase să mănînce. Îşi amintise, cu un val cald de înduioşare în inimă, că şi Safta lui cîntă frumos.

— Viu acasă, singur — continuase Damian spovedania — şi n-am cu cine schimba o vorbă, n-am cui spune un necaz sau o veste bună şi mă culc, singur, sub plapuma rece. Urlă urîtul în mine şi în odaie...

Omul îşi ascunsese repede faţa în palme, cu umerii tremuraţi.

— Dacă ştiam una ca asta, n-o lăsam — n-o lăsam pentru nimic în lume !

— Cum nu era s-o laşi — îngînase Gore, surprins şi nu fără negură în priviri — cînd... ai prins-o cu ?...

Vădanul tăcuse. Era sigur că, în spovedania lui simplă, tovarăşul de necaz va găsi un răspuns pentru întrebări mult mai chinuitoare şi că va înţelege, în curînd, de ce nu poţi şi e bine că nu poţi să te desparţi de nevastă cu uşurinţa cu care dezbraci un surtuc, mai ales cînd femeia ţi-a intrat în sînge şi şi-a făcut cuib în sufletul tău.

— Eu am vrut, m-am încăpăţînat să fiu cîine şi-am smuls-o din inimă. Ori, mă neică, obrazul îl mai speli de ruşine, mîndria ta de bărbat o mai cîrpeşti pe ici şi pe colo, da' inima nu ţi se mai vindecă...

Gore asculta, privind tîmp în gol. Uneori se scutura ca de-o vedenie ori ridica ochii spre tavan şi desfăcea, larg, gulerul cămăşii : îl sugruma.

Damian redeschisese, în el, toate rănile din ajun şi-i scormonise gîndurile.

— Ce să fac — ţipase încornoratul din casa cu nebuni, cu pumnii la gură, să nu-l audă cei de dincolo de ziduri — cum să ies din încurcătură ? Ce fac cu Safta şi cu Stîrcu, cum o să mă ierte Lahu, că l-am scuipat şi Paler, că era să-l ucid cu barda şi ce fac cu mine, cu vecinii, cu mine...

Damian înlăturase, cu sfatul lui bine gîndit, multe piedici şi necazuri din viaţa albaştrilor şi se hotărîse să ia, pe umerii lui, o bună parte din sarcina ce-l împovăra pe Gore.

— Cu hamalii stau eu de vorbă. Nici o grije. Nu ţi-au aflat păţania. Poţi să vii în mijlocul lor ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Cu Lahu o să bem un pahar de vin şi vă-mpac. L-ai scuipat c-a fost porc. Asta să-i fie paguba. Alţii l-au umplut de sînge pentru cinci parale şi tot s-au împăcat. Cu Paler al tău venim pe urmă la taifas. Ai auzit că te-ar înşela nevasta cu el şi era să-i crăpi capul. Va să zică a fost o pricină. Să zică slăbănogul bodaproste că nu l-ai ucis iar tu, tot aşa, că ai scăpat de păcat mare. Era să omori om nevinovat ! Aşa, de Lahu şi de Paler nici o grije. Acu', rămîne să vedem ce facem cu Safta şi cu Stîrcu. Vorba e că ori o laşi, şi-atunci îl dai în plata dracului pe Stîrcu, ori îl omori pe portar şi n-o mai vezi pe Safta, cum n-o să mai vezi soarele.

Ar mai fi o cale : să te-ntorci la nevastă, adică s-o ierţi, şi dac-o ierţi, nu mai ai de ce să te gîndeşti la Stîrcu. L-ai uitat, cum ai uitat şi fapta nevestei. Sunt, după cum vezi, trei întrebări şi la oricare din ele ai să răspunzi cu altă întrebare : ce ai de gînd cu tine ? Pe urmă o să faci aşa cum te-o îndemna inima...

Damian plecase la gară, după-masă, iar Gore rămăsese singur în odăiţa vădanului, să stea de vorbă cu el şi să-şi hotărască destinul cum i-o place.

Recapitulînd întîmplările, simţise cum creşte din nou, în el, întîia mare nedumerire.

Zvonul fusese că Safta s-ar culca, în lipsa lui, cu Paler. Bărbatul crezuse şi-l pîndise, îl spionase, încercase să-i despice fiecare cuvînt. Era aşa de convins că turnătorul poate fi ticălosul, că numai o minune îl scăpase de bardă, în întîia noapte de frămîntare. În seara cînd se năpustise în uşe, cu toată asigurarea Sultanei că nevasta e în casă cu altcineva, el era convins c-o să-l găsească pe slăbănog în braţele ţigăncii. La portarul de la gară nu se gîndise, i-ar fi fost imposibil să-l creadă aşa de ticălos. Stîrcu îl cununase, erau oricum rude. Cînd s-a pomenit, însă, în faţa lui şi l-a văzut gol, încremenit între pulpele tot aşa de goale ale Saftei, Gore a simţit că fuge pămîntul de sub el, s-a clătinat şi a căzut, dezarticulat, lîngă masa din sală.

Scena fusese aşa de neaşteptată şi de ilogică, în logica de atunci a hamalului, că tulburase în el toate înţelesurile. Soţul n-a mai fost capabil să înfiripe un gînd sau să reacţioneze. Zvîrlit alături de viaţă, vă-

zuse imaginile răsturnate, ca şi cum rîma ce crescuse din pîntecul naşului şi-l încolăcise pînă la sufocare, l-ar fi spînzurat cu capul în jos, de cîrligul din mijlocul tavanului.

Se mira şi acum : Stîrcu, tocmai el, ruda — se ospătaseră, jucaseră tabinet, se îmbătaseră şi se îmbrăţişaseră frăţeşte...

Dacă în ajun, însă, era ferm hotărît să-i rupă beregata cu dinţii, acum nu-l mai ura. Portarul era bărbat. În faţa unui trup ce i se oferise şi-l ademenise cu dezgoliri, i se întîmplase şi lui Gore, de multe ori, mai ales în anii cînd era prăvăliaş, să uite de oameni şi de Dumnezeu. Hamalul aflase încă de atunci, de la oameni serioşi, că ispita trupului bărbătesc nu ştie carte şi nu are lege, spre deosebire de bobocul de trandafir involt al pîntecului femeiesc, pe care-l considerase — după spusa aceloraşi oameni serioşi — ca o poartă ascunsă de cetate, ce se deschide numai în faţa stăpînului.

Ştia o întîmplare ce făcuse vîlvă pe vremuri, în oraşul în care feciorul lui Oană se speriase de dric şi de goarna pompierilor. Gore şi-o repovestise în gînd, să se convingă şi mai mult că Stîrcu nu era vinovat.

Un flăcău voinic şi prostănac de la ţară, a cărui tinereţe dospind în trup nu ştia carte şi nu-i păsa de lege, violase fata ofiţerului la care era ordonanţă. Cum fapta nu rămăsese fără urmări, odrasla n-a mai putut, la un moment dat, să-şi ascundă pîn-

tecul fecund şi, strînsă cu uşa de părinţi, le-a mărturisit cine era tatăl copilului.

Vinovatul a fost desfigurat în bătaie, legat cot la cot, dus la închisoare şi de acolo la judecată.

Apărătorul lui din oficiu, o figură celebră în protipendada bucureşteană de atunci, a pledat în cuvinte puţine dar cu o pildă menită să ilustreze admirabil logica faptului în sine şi să stabilească, în acelaşi timp, partea de culpabilitate a celor doi eroi. El ceruse sabia părintelui reclamant, o dăduse procurorului şi-l rugase s-o introducă în teaca pe care i-o ţinea înainte. Dar toate tentativele magistratului rataseră, pentru că advocatul mişcase mîna în sus şi-n jos, într-o parte şi alta.

În sală era un freamăt surd de nedumerire şi curiozitate.

— Poţi s-o bagi ?

— Nu pot.

— De ce nu poţi ?

— Pentru că nu mă laşi.

— Cum nu te las ?

— Mişti teaca, domnule apărător şi sabia trece pe alături.

— Dar acum poţi — îl întrebase din nou advocatul pe omul legii, ţinînd mîna nemişcată în faţa lui.

— Pot, cum să nu — a fost răspunsul şi procurorul, în adevăr, a introdus lama de oţel cu uşurinţă.

— Poftim, domnilor, aşa a fost cu flăcăul inculpat şi cu fecioara — a strigat apărătorul, trium-

fător. Ordonanţa, n-ar fi făcut nimic cu sabia lui, dacă nu i-ar fi stat teaca fetei la îndemînă, supusă...

Judecata era lămurită, iar pledoaria a fost întreruptă. Ordonanţa, totuşi, n-a scăpat de condamnare.

Gore aflase că advocatul, revoltat, scos din fire în faţa nedreptăţii ce i se făcuse inculpatului, nevinovat după opinia tuturor, sfărîmase crucifixul pe care jurau împricinaţii, afirmînd că nu mai există justiţie în ţara românească.

— N-ar fi fost drept — strigase şi Gore acum, cu revoltă din revolta apărătorului de odinioară — n-ar fi fost drept să-l omor pe Stîrcu ! Scîrba ce i-a pus teaca la îndemînă e vinovată şi pe ea am s-o omor...

Se mira că n-o sugrumase pe loc, în clipa cînd o prinsese cu portarul de la gară. Se liniştise, însă, la gîndul că o pedeapsă nu vine niciodată prea tîrziu şi convins că de moarte n-o să scape ţiganca — o moarte tot aşa de crîncenă : s-o prindă de umeri, să-i frîngă mijlocul pe genunchi şi să-i rupă beregata cu dinţii...

Hamalul se cutremurase. Avusese impresia că i se zbate ceva sub frunte şi ţipă, ca o pasăre. În ajun, trăind scena uciderii lui Stîrcu, simţise gust de sînge în gură. Acum îl duruse sălbăticia cu care plănuise crima. Ca s-o omoare pe Safta, va trebui s-o prindă de umeri — încă fragezi, arămii şi cuprinşi cu palmele de atîtea ori, să-i fie dragostea mai voinică. Se gîndise, de asemeni, cu melancolie, la mijlocul pe care o să i-l frîngă brutal — şarpe înlănţuit deseori cu braţele, să ţină trupul cald şi posedat cît mai strîns

lipit de el — şi se întristase că o să-i rupă beregata cîineşte : guşa ei de pasăre măiastră ce încîntase odinioară mahalalele bucureştene, ca să-l adoarmă numai pe el — în anii cu număr uitat — cu triluri şi cu ofuri.

Gore, însă, nu se lăsase prins, prea mult, în capcana înduioşării. Scuturase capul, energic şi izbise cu pumnul în masă, să-i fie hotărîrea cît mai neclătinată.

— S-a dus, o omor !

Cîndul că va ucide nu-l speriase. Acum era un om care ştia ce are să facă, un suflet împăcat cu el şi cu lumea. Convins că va rezolva, prin crimă, toate problemele de conştiinţă ce-l frămîntaseră în ultimul timp şi că-şi va deschide — spălat de necazuri, eliberat — un drum nou, în existenţa lui de cineva ce se dorise respectat şi temut, începuse să se plimbe liniştit şi îngînînd o frîntură de cîntec, în jurul mesei de brad şi pe după lucrurile puţine din casa văduanului. Se bucura că ajunsese, în sfîrşit, la un liman şi era fericit că înţelesese cine era adevăratul vinovat, în romanul lui casnic. Fără îndoială, ar fi fost mare păcat să-l omoare pe portar. În ajun era ferm decis să-l suprime şi n-ar fi şovăit să-şi pună planul în aplicare, dacă n-o întîlnea pe Maica Precista de pe strada Vespasian.

Gore, aducîndu-şi aminte de nebună, a recunoscut că baborniţa îi spusese cîteva adevăruri mari. Ascultînd-o, cum sta prostit în faţa ei, în umbra firavă a copacului înflorit, nu înţelesese nimic. Cuvintele, însă, i se întipăriseră în minte. Acum, după ce tre-

cuse furtuna, aceste adevăruri se ridicau din adîncul sufletului ca nuferii din apă.

La început crezuse că povestea cu Isus, cu ucenicii şi păcătosul nu are nici un rost, dar în clipa cînd i-a strigat bătrîna : „iacă, omoară-mă pe mine, dragul mamei", înţelepciunea din cuvintele Mîntuitorului îi răsunase, în golul de sub frunte, ca o trîmbiţă.

Dacă eşti curat, ridică piatra şi omoar-o !

Gore se simţise mic, murdar, nemernic, în faţa femeii cu capul tremurînd de bătrîneţe şi se răsucise în el, neputincios şi scrîşnind, cînd îi explicase nebuna cu rufe curate în suflet de ce e mai tare ca el — ea : umbra vieţii, în faţa lui : bivolul ce nu tremurase în faţa nimănui.

— Spală otrepele din tine şi pe urmă caută-mă... să te-nvăţ, cum se omoară...

Hamalul rîsese, lovind cu palma în gol.

— Mă, că mare zăpăcită şi Maica Precista asta de ieri ! Să mă-nveţe ea pe mine cum se omoară, parcă — la aşa ceva — mai trebuie şi dascăl...

Aventurile lui de dragoste, din anii cînd era prăvăliaş şi flăcău, cu servitoarele pe cari le pîndise în întuneric şi le răsucise — strînse de mînă brutal — cu spatele la el şi dezgolite, îl trecuseră de multe ori pe lîngă crimă şi pe lîngă moarte. Ungurenii îl loviseră cu ură, iar el se apărase, împotriva tuturor, lovind cu o ură egală. Numai sfînta întîmplare îl apărase de ocnă sau de masa de zinc a autopsiei.

— N-are omu' nevoie să-nveţe cum se omoară — vorbise Gore singur, privindu-se în oglinda cu su-

port de pe mescioară. Înveţi să ucizi cum te deprinzi să mergi, să mănînci şi să te dai la trup de muiere...

Totuşi, nu uitase că bătrîna din ajun avea o privire pe care nu o putuse suporta şi-o putere lăuntrică de nebănuit, în făptura ca o umbră.

— Numai cu nu tremur — îl sfidase nebuna mistică — fiin'că sunt mai tare ca tine...

— Vrăjitoare — înjurase el, scrîşnind — vrăjitoare şi nimic altceva. Ar fi fost în stare să mă facă să alerg călare pe mătură, prin gară şi în lungul peroanelor, să nu mai pot pe urmă să scot capu-n lume de ruşine...

Hamalul credea în strigoi şi în forţa farmecelor. Fusese martor la o întîmplare ce-l uimise şi-l înfricoşase, pe vremuri. Era prăvăliaş, atunci, la un cîrciumar de la bariera Vitan. Negustorul, cu toată vigilenţa copoilor de la accizele comunale, se îmbogăţise trecînd mărfuri pe sub mînă în oraş. Banda cu care lucra el era condusă de Frosa, zisă Jianca, o olteancă frumoasă cu suflet de haiduc. Îndrăgostit de ea, jupînul — un oarecare Ionică Cioropină — a uitat de prăvălie, şi-a lăsat femeia cu cinci copii şi s-a mutat la ibovnică, tocmai în mahalaua Belului, într-o casă de piatră ridicată între vii şi la adăpost.

Mândica, nevasta cîrciumarului, a făcut pomeni şi a dat acatiste, a turnat cositor şi a strigat-o pe Jianca pe gura hornului, fiindcă o asigurase o vecină că numai aşa o omoară sigur pe teleleică.

Cioropină, însă, continua să rămînă lîngă amantă. Dragostea lor înduplecase mînia celestă, invocată de popi şi învinsese farmecele.

Se făcuse vîlvă mare, tocmai atunci, în jurul unei vrăjitoare ce sta într-un bordei, pe apa Colentinei. Baba Hîda mînca rădăcini şi lăcuste şi era meşteră în sorociri şi descîntece, vindeca oamenii de turbare, tăindu-i cu un os ascuţit sub limbă, aşa cum îi vindecase pe mulţi de holeră, cu buruieni fierte şi cu afumări, în trei nopţi fără lună.

Manda s-a dus la ea în taină, întovărăşită de Gore, un băietan tare sperios pe atunci şi i-a spus de Ionică şi de Jianca, de necazurile ei de vădană cu cinci plozi rămaşi pe cap. Baborniţa o ascultase morfolind o rădăcină în gingii, fără cuvînt. După ce şi-a isprăvit cîrciumăreasa, printre lacrămi, spovedania, vrăjitoarea a dat din cap în semn c-a înţeles.

— Bine, fă fato, să ştii că la noapte ţi-l aduc la uşe, călare pe mătură şi nechezînd.

O avertizase, însă, în şoaptă piţigăiată de buhă a infernului :

— Da' să ştii să nu te sperii, cînd o să vezi în ce hal am să ţi-l opresc la uşe, că dacă ţipi sau îl strigi pe nume, crapă inima în el şi cade mort.

Baba fusese adusă într-o birje cu un cal sur, cum ceruse anume, pînă la prăvălia de la bariera Vitanului şi călcase, în prag, cu călcîiul răsucit şi miorlăind, în mijlocul unei cruci făcute din grîu nou.

Se stîrnise, încă din amurg, vreme rea.

La miezul nopţii, cînd şi-a început Hîda boscoro-

delile infernale, vîntul şuiera pe sub streşini şi se da peste cap furios, pe acoperiş, lovind tabla cu pumnii iar ploaia izbea cu putere în geamuri şi luase coteţele cu orătănii pe dedesubt, să le plimbe de colo pînă colo şi să le fărîme de stîlpi şi de ziduri. Cîinii urlau a cobe, în întunericul compact de afară, iar găinile, toate, începuseră să cînte cocoşeşte.

Manda şi Gore tremurau, albi, lipiţi cu spatele de uşe.

Vrăjitoarea, stînd greceşte în mijlocul camerei, sub cîrligul tavanului, de care legase cu sfoară un semn cabalistic de ciolane, mărgele şi surcele, ceruse o tingire, o piuliţă, o cămaşe purtată în ultimul timp de Ionică Cioropină, un corn de bou şi lumînarea de la cununie, tăiată în bucăţele, ca să le înşire apoi, aprinse şi în cerc, în jurul ei. Dar elementul principal al preocupărilor era grămada de oase subţiri şi albe, pisate de baba Hîda în piuliţă, unul cîte unul, în timp ce bolborosea frînturi de cuvinte şi se freca de duşumele cu şezutul, ca o javră bolnavă de pîntecariţă verde. Oasele albe erau ale unei pisici negre, după care Gore cutreierase mahalaua cîteva ore, din porunca scorpiei umane de pe apa Colentinei.

Cînd a intrat băietanul pe poartă, victorios, cu animalul de smoală în braţe, în curte da în fiert un cazan cu apă.

Bătrîna luase pisica de picioare, o scuipase în trei rînduri de cîte trei ori, în bot şi mai înainte ca Gore să prindă de veste ce are să facă, o zvîrlise în apa clocotită. Lighioana se zbătuse, se zgîrcise şi-i ples-

mise ochii. Carnea, în cele din urmă, s-a desprins singură de pe schelet.

Gore, care asistase oripilat la scena sacrificării, era martor acum — nemişcat şi alb, cu frig de moarte în suflet — la fantasmagoria crescută pînă la halucinaţie de furtuna de afară.

După ce terminase pisatul oaselor, vrăjitoarea se îmbrăcase cu cămaşa lui Ionică Cioropină şi începuse să bată în tingire cu putere, din ce în ce mai repede şi mai tare, în timp ce sufla în cornul de bou ca într-o goarnă din nopţile de gheenă şi de sfîrşit de lume. În gura ei, cornul împrumutase un sunet ascuţit, strident şi prelung. Era un amestec înfiorător de miorlăituri şi de nechezări, de ţipete repezi de cucuvae şi de lătrături, intensificîndu-se — în concertul acela de sabat — cu zgomotele sparte ale tingirii lovite cu o forţă uriaşe, înviată în trupul scheletic parcă de o voinţă supranaturală.

Baba Hîda, la un moment dat, se desfigurase şi făcuse spume la gură. Era un semn că se adunau în ea spiritele rele pe cari le chemase cu pumnii, cu cornul şi cu ochii, măriţi şi metalici, verzi, somnambulici.

— Repede — poruncise — zvîrle tot de pe tine!

Cu gesturi ce nu erau ale ei, cadaverică şi tremurînd, Manda se dezbrăcase. Gore o privise fără gînd rău. Cîrciumăreasa avea un corp urît, diformat de cele cinci sarcini grele, cu picioarele scurte şi braţele subţiri. Sînii atîrnau moi, cu sfîrcul veşted. Femeia uitase să-şi ascundă goliciunea cu palmele, în

fața Băietanului ce încremenise cu ochii la ea fără s-o vadă.

Bătrîna ocolise de trei ori, bolborosind, cu Manda de mînă, cercul de lumini. La ultimul ocol, ea se oprise lîngă fiecare capăt de lumînare și smulgîndu-i jupînesei trei fire de păr de sub cutele pîntecului, le arsese în flacăre, strigînd :

— Asta sunt, scoică vie — Ionică să miroasă și să vie...

O dată farmecul cu trupul gol făcut, Baba Hîda — aruncînd pe gura sobei și spre geamuri pumni din praful alb al oaselor pisate — urla țopăind și ridicînd fusta, ca să se bată cu palma peste scîrba ca o pungă de tutun din bășică de bou :

— Uhù, aò, ahi, Scaraò, adu-mi-l pe Ionică Cioropină călare pe cal împărătesc !

În timp ce striga bătrîna, lui Gore i se păruse că aude toate lighioanele infernului lătrînd, miorlăind, urlînd, guițînd și răgînd în podul caselor și afară, în prăpădul furtunii. Încercase, înnebunit, să fugă dar primul pas lunecase în gol, ca și cum s-ar fi despicat pămîntul sub el. Băiatul s-a clătinat, a vrut să țipe și a rămas cu gura căscată, mut. N-a mai știut, în urmă, ce-i cu el.

Leșinase.

A doua zi, cînd a deschis ochii, era soare afară. Manda sta pe scaun, lîngă patul lui. Îl doftoricise toată noaptea, cu leacuri date de vrăjitoare. Bătrîna dispăruse. Nu mai era, în odăi, nici o urmă din podoabele și din amestecurile ei diavolești.

— Ce-a fost — întrebase el, încă buimac.

— Lasă c-a fost bine — îl mîngîiase cîrciumăreasa, răzînd. Ştii că Ionică s-a întors ? M-am pomenit cu el la uşe, cum a spus baba, călare pe mătură şi nechezînd. Doarme şi el, dincolo, că-i rupt de oboseală. Să nu-i spui, Gorică puiule, să nu-i spui ce-am făcut, că moare. Nici el singur nu ştie cum şi cînd a venit.

Prăvăliaşul zăcuse toată vara, scuturat de friguri...

Retrăind, după aproape treizeci de ani, această întîmplare de vis rău şi necrezut, hamalul se înfiorase. Maica Precista din ajun semăna cu Hîda. Ochii ei străluciseră tot aşa de metalici şi verzi, glasul i se subţiase şi tremurase ca o miorlăitură în cornul de odinioară.

Gore se cutremurase în faţa arătării de pe Vespasian, stăpînit de un sentiment ciudat de nelinişte şi risipire, mult mai puternic şi mai învăluitor decît în ziua cînd se apropiase, alături de cîrciumăreasă, de bordeiul cu vrăji de pe apa Colentinei.

Sfînta fără minte ştiuse ce spune. Sunt puteri mai presus de înţelesul şi de voinicia bărbaţilor, în faţa cărora numai sufletul curat nu tremură. Safta, pe care soţul o prinsese deseori că umblă cu descîntece, că fierbe rădăcini de leac şi are darul necurat al ghicirii în palmă, ar fi în stare — ca să se răzbune sau numai ca să scape de gîndul lui ucigaş — să sune din corn şi să ardă păr în cîrlionţi la flacăra luminării.

Sfatul din porunca nebunei avea un rost, acum, şi-un înţeles revelator. Hamalul trebuie să ia, din

vreme, măsuri de apărare şi să-şi îmbrace sufletul în zale, ca să nu se pomenească intrînd, prin gangul casei cu nebuni, nechezînd ca Ionică Cioropină şi călare pe-o coadă de tîrn sau pe-o nuia.

— Ascultă, omule : spală toate rufele murdare din tine !

Gore nu fusese uşe de biserică în tinereţe. Trăise, pînă la însurătoare, ca un animal. Nu învăţase altceva decît să se înhame la muncă, să doarmă, să mănînce mult şi clefăit, să se îmbete şi să-şi sature poftele stînd la pîndă în bezna grajdurilor, cu ibovnica oricui, bătrînă sau tînără. Nu şovăise să culce sub el, pe maidan, o babă cu şubrezenia făpturii abia dusă în băţ şi violase, prin pivniţi sau în fînul podurilor, cîteva fetişcane ungurene cu carne de cireaşă pietroasă.

— Nu-i pasă Saftei, n-am să-i dau ei socoteală de ce-am făcut înainte ! N-a fost nici ea mai bună...

Rufele murdare din anii lui de singurătate aveau să fie spălate altădată, în faţa lui Dumnezeu sau în albia diavolului.

— Aşa am fost, cum m-ai lăsat pe lume ! Mila şi fapta Ta, în toată ticăloşenia mea de sălbăticiune ce speria femeile. Urît m-ai făcut şi malac m-ai sortit, aşa am fost...

Un an, după însurătoare, trăise numai pentru nevasta şi casa lui. Ţiganca era meşteră în dragoste şi neobosită. Bestia din trupul păros al bărbatului adormea cu botul pe labe, sătulă, în fiecare noapte. Dar, într-o seară, urcîndu-se în garnitura unui personal

abia sosit şi trecînd din vagon în vagon, în speranţa că va găsi un obiect preţios uitat ori pierdut de pasageri, hamalul se pomenise în faţa unor pulpe dezvelite. O curăţitoare mătura, stînd cu spatele la el şi aplecată mult. Rochia scurtă se ridicase şi-i dezgolise picioarele pînă sus. În lumina slabă din vagon, pulpele erau pline şi ademenitoare.

Gore simţise cum se deşteaptă în el prăvăliaşul de odinioară şi, mai înainte ca femeia să prindă de veste, o apucase strîns de mijloc şi o proptise cu capul de spătarul canapelei. Surprinsă, mută de spaimă, încremenită în cătuşa necunoscutului ce o poseda gîfîit şi brutal curăţitoarea se trezise peste cîteva momente, singură în vagon, cu un ban de argint în palmă. Poate se întrebase şi ea, cum avea să se întrebe Paler, în noaptea cu visul din luncă :

— Cine fuse ?

Isprava se repetase cîteva seri la rînd, cu singura deosebire că femeia, o văduană tînără, simţindu-l cum se apropie cu paşi de animal flămînd, se descoperise singură şi aşteptase, înfiorată, s-o cuprindă braţele providenţiale, de oţel.

După ce lăsase în palma tuturor curăţitoarelor de la garniturile trenurilor sosite cîţiva bani de argint, hamalul îşi mutase pînda în jurul despărţiturilor de scînduri din curtea gării, pentru călătorii de ultimă clasă, unde veneau ţărănci sfioase şi tremurînd în întuneric, de frică. Luate pe neaşteptate de umeri şi răsucite, ele se grăbeau să-şi ascundă cu amîndouă mîinile la gît sau la sîni, şirul de galbeni ori basmaua cu

paralele legate la un colţ, lăsînd mijlocul fără apărare.

Dacă încercau să ţipe, erau ameninţate şuierat în beznă şi ameţite de lovituri.

Sătencele suportau batjocura tăcute, bucuroase că scapă numai cu atît — o batjocură la care multe din ele, mai tîrziu, se vor fi gîndit, poate, cu înfiorare în trupul şerpuitor întins sub velniţă, lîngă tontul adormit şi sforăind cu gura deschisă spre tavanul aproape...

— Da, am fost un ticălos — strigase Gore, singur în odaia vădanului şi frămîntat de mustrări — am fost un mare ticălos ! I-am spus-o şi nebunei de ieri, fără să mă ascund : „scuipă-mă, că-s ticălos, sau ucide-mă"...

Acum era gata să recunoască, în faţa tuturor, c-o înşelase pe Safta. Bărbaţii au o lege a lor, nevestele alta. Ea era datoare să-i păstreze credinţă cu sfinţenie, să nu rîdă de obrazul lui de om în putere şi să nu-i terfelească cinstea cu Stîrcu sau oricare altul, oricît ar fi el de firoscos ! Ţiganca, prin urmare, era vinovată. Dar în faţa sufletului ei, cu o singură rufă murdară ştiută, sufletul lui — mult mai soios — o să aibă tăria să înfrunte şi să condamne la moarte ? Nu va şovăi oare, mic, slab, răsucit în toată neputinţa lui, apropiindu-se cu gînd răzbunător de ea, cum şovăise lîngă Maica Precista din ajun ? Începuse să tremure de acum, să se simtă dezarmat şi strivit, ca o rîmă, de propria lui conştiinţă.

— La urma urmei — oftase el nu fără obidă, cu capul în palme — eu cu stricăciunile mele şi ea cu ibovnicul pe care şi l-a ales. Fiecare să dormim aşa cum ne-a plăcut să ne aşternem. O las, o las ca pe-o scîrbă ce-a fost. Să vedem, are s-o ia Stîrcu de nevastă ? Că n-o fi prost...

Ar fi fost ridicol să caute răspuns unor întrebări ce nu-l interesau. Nimic nu-l mai lega de Safta. Se hotărîse s-o lase. Asta însemna că fosta nevastă, pentru el, murise. Începuseră, poate, să-i crească bălării pe mormîntul fără cruce din inima lui.

Gore era, din momentul acela, văduv. Se mutase, ca Damian, într-o cămăruţă tot aşa de curată şi se plimba singur prin casă, aşteptînd ceasul înserării, să plece la serviciu. Tot aşa o să-şi cumpere şi el, pentru viaţa lui de ciuhurez de atunci încolo : un pat, o masă, o sobă de tablă, un scaun şi... o cadră cu fotografia...

Rămăsese cu ochii la rama cu melci în rotocoale. Privind-o lung, a avut impresia că, în locul fostei neveste a tovarăşului, îi surîde Safta — tînără, cu garoafă între dinţi.

— Asta, mai ales asta mă omoară : că nu mai aud pe nimeni cîntînd...

Glasul celuilalt plînsese în el, prevestitor.

Abia acum remarcase că e mare asemănare între povestea văduanului şi începutul romanului său casnic. Va fi şi el, peste cîteva săptămîni, un hamal singur pe lume, trist că vine acasă şi nu ştie de ce vine.

Primăvara următoare, în drumul lui de la gară spre odăiţa pustie, era sigur că va zări pe un loc viran, tolănit la soare, un necăjit în bluză albastră. El o să întrebe, ca Damian : „ce-i cu tine, mă“ iar fratele nou de suferinţă o să răspundă ca Gore, cu ochii în pămînt şi oftat, că nu ştie cum a ajuns să doarmă lîngă un mărăcin, că nu mai înţelege nimic de cînd şi-a prins nevasta cu altul.

— Hai la mine, să vedem ce-avem de făcut.

Va fi rîndul lui, atunci, să plîngă — cum plînsese Damian la prînz :

— N-ar fi fost bine, acum, să am şi eu o casă, ca oamenii gospodari ? Plec de la gară şi mă-ntreb, cu tot urîtul vieţii în suflet : „unde mă duc, cine mă aşteaptă, de cine mi-e dor ?“ Deschid uşa şi nu mă-ntîmpină nimeni ca altădată, vorbind repede şi rîzînd, nu mai mă-ntreabă nimeni dacă mi-e foame, nu mai aud pe nimeni cîntînd ! Asta, mai ales asta mă omoară : că n-o mai aud pe Safta cîntînd...

Gore se pomenise vorbind singur, ca şi cum tovarăşul din primăvara ce va veni ar fi fost lîngă el şi l-ar fi ascultat.

— Dacă ştiam una ca asta, n-o lăsam, mă — n-o lăsam pe Safta pentru nimic în lume...

Lacrima ce-i lunecase pe obraz, în momentul acesta rar, de anticipare a suferinţii, îi hotărîse destinul.

Cînd s-a întors acasă, Damian l-a găsit plîngînd. Vădanul cu inima spînzurată printre panglici prăfuite şi flori veştede, în rama de la icoană, a înţeles

că prietenul n-o să aibă putere s-o smulgă pe țigancă din el, cu fîșii de suflet și a surîs, înțelegător.

— Lasă. mă, că e mai bine — o să fie mult mai bine așa...

Gore nu pricepuse cum și de ce o să fie mai bine, pentru că nu luase nici o hotărîre. Se gîndise numai că ar fi o prostie să-l ucidă pe Stîrcu de la gară, din moment ce nu era de vină. Safta rămăsese singura vinovată. El recunoscuse, însă — de astă dată în fața lui Damian — că fusese mult mai ticălos. Atunci de ce s-o omoare, cum o să aibă putere s-o sugrume? La urma urmei, n-ar fi păcat de el să putrezească în ocnă? In adevăr, nu știa sigur dacă o să se despartă de nevastă sau nu, dar era decis să n-o ierte, pentru nimic în lume, pînă la moarte! Acasă n-o să se mai întoarcă sau n-o să se ducă așa de curînd, deși i se făcuse dor și nu știa de cine, poate de Paler. O să aibă mult de vorbit cu slăbănogul. Nu-l văzuse, parcă, de un an. Gîndul că se purtase eșinos cu el și-l bănuise de o faptă mîrșavă, îl mustra și acum. Trebuia să-l împace și cît mai neîntîrziat. Damian, cînd l-o cunoaște — pentru că au să petreacă ei o dată, împreună — o să se convingă, la rîndu-i că e un tînăr tare cumsecade. Se vor ruga amîndoi — nu de scîrba de portar, firește — de cineva de la direcțiune (poate are Damian o protecție) să-l primească și pe Paler în rîndurile albaștrilor. Turnătorul lucra acum între forme și cuptoare. Păcat de tinerețea lui, c-a ajuns să scuipe negru. Adevărată pomană, dacă l-ar

ajuta cineva să-l scoată la lumină, în aer. La ocnă tot aşa o fi, ca la topitorie ?

Gore se gîndise, după-masă, şi la osîndiţii de sub pămînt, la viaţa lor fără soare şi fără speranţă şi oftase, clătinînd capul. Era atîta nefericire, pe lumea asta oricum frumoasă, plină de comori : o inimă de prieten, o nevastă, un pahar de vin, un tabinet, un buzunar doldora de gologani şi un ceasornic cu două capace, patent...

Damian îl ascultase înduioşat. El deosebise în tot pămînjenişul de gînduri pe care-l ţesuse, fără control, gustul simptomatic de vorbă al tovarăşului de muncă, firul ce pornise, din nelămurire şi durere, spre un adevăr unic : încornoratul începuse să renunţe, arunca armele, era — din fericire pentru el, după opinia vădanului — un învins...

— Bravo, Gorică neică, îmi place ! Eşti un bărbat cu scaun la cap. Acum, ia şapca şi hai să mergem.

Lahu aştepta, într-o cîrciumă de pe strada Francmazonă, să se împace cu omul ce-l scuipase. Comandase fleici şi un castron cu zeamă de varză şi adusese doi danci viorişti, să le cînte de dor şi de inimă fără noroc — cînd o începe prăvălia să se ridice cu ei, ca un dulap de la bîlci.

CAPITOLUL XI

Biserica între bordele

Cheful ţinuse toată noaptea.

Cei trei cavaleri ai servituţii în uniformă se mutaseră, cu dancii cîntînd în urma lor, din local în local. Ascultaseră trîmbiţele cocoşilor în Cotroceni şi salutaseră răsăritul soarelui cu două degete la cozoroc, solemni şi clătinaţi, din pragul unei cîrciumi de pe dealul Arsenalului.

Plozii cu viorile dispăruseră de mult, iar Gore, după întîiul pahar sorbit sub şopronul pe care-l aleseseră — cu jurămînt — ultim popas al petrecerii, uitase cu desăvîrşire pe ce lume se află. Avusese el vedenii sau Damian şi Lahu se dezbrăcaseră pînă la brîu, în răcoarea crudă a dimineţii de primăvară şi-şi turnaseră, la puţul de alături, cîte o găleată cu apă în cap? Sigur n-ar fi putut să spună nimic, a doua zi, cînd se trezise — sub acelaşi şopron — singur la masă.

Învioraţi de duşul rece ce şi-l făcuseră reciproc, tovarăşii au băut o cafea amară şi au plecat repede la gară, să nu piardă acceleratele de 9,45 şi 11,50, lă-

sîndu-i vorbă prin cîrciumar lui Gore, care adormise, că se îmbătase ca un porc şi le-a fost imposibil să-l ducă în cîrcă, pînă acasă. Oricum, nu l-ar fi lăsat în locuri aşa îndepărtate, dacă negustorul nu i-ar fi asigurat că n-o să i se întîmple nimic, din moment ce era sub acoperişul lui. Amîndoi îl sfătuiau ca, imediat ce s-o deştepta, să se ducă la Tribunal sau la Poştă, unde i-o fi mai la îndemînă, să ia tramvaiul cu cai şi să vină să-şi reînceapă serviciul în toată regula. Deşi la tramvai n-o să-i ceară decît 15 bani, ei îi lăsaseră o băncuţă în buzunarul de jos de la vestă, în stînga, să aibă cu ce să-şi cumpere un covrig sau un sfert de pîine, de i-o fi cumva foame, cînd s-o scula. Damian şi Lahu îi mai comunicau că, în buzunarul de sus de la vestă, tot în stînga, îi puseseră patru ţigări Naţionale cu carton, cinci beţe de chibrituri şi o bucăţică de scăpărătoare.

Cîrciumarul nu uitase, după ce-i repetase epistola fără slovă a tovarăşilor, să-i aducă o cafea mare, fierbinte şi cu caimac, pe care prietenii o plătiseră, de asemeni, la plecare...

Gore ascultase zîmbind. Băncuţa era în buzunarul de jos, ţigările în cel de sus şi se ridicau aburi cu aromă tare din ceaşca albă şi groasă, adusă de jupîn.

— Mai este preteni în lume — îngînase el, înduioşat de grija ce i-o purtaseră albaştrii — nu ca Stîrcu...

Îl cunoscuse pe Damian de mult şi-l ştia om cumsecade. Pe „numărul patru“ nu-l putuse suferi niciodată şi-l ura de moarte, după zvonul cu Safta şi

Paler. Acum îl adora. Nu bănuia că se poate ascunde, într-o inimă de duşman, atîta dragoste.

Se împăcaseră frumos, cu lacrămi, cu îmbrăţişări şi jurămînt de credinţă veşnică.

Bucuros că poate să-l convingă la moment de sinceritatea lui, Lahu îi mărturisise cum şi cine-i şoptise că ţiganca ar fi ibovnica slăbănogului.

— Una Sultana, mă, care zice că stă cu voi în curte...

Hamalul, aflînd că noul lui prieten petrece o noapte pe săptămînă cu fata oloagei, se stăpînise să nu o înjure de mamă şi-l asigurase pe „numărul patru" că, nici el şi cu atît mai puţin nevasta, n-au să încerce să se răzbune. Profesionista de la bordel era — o singură sau mai multe nopţi pe săptămînă, asta nu avea o importanţă prea mare — iubita unui frate şi se simţise dator — din moment ce-şi juraseră credinţă reciprocă — să-i respecte sentimentele.

Singur, a doua zi, sub şopronul cîrciumii de pe dealul Arsenalului, Gore nu s-a mai putut stăpîni. Înjurătura a scăpărat printre dinţi, ca şi cum ar fi fost smulsă din amnar. Sultana, aşadar, era cauza nefericirii lui ! Dacă n-ar fi lansat ea zvonul infidelităţii, el n-ar mai fi stat la pîndă şi nu s-ar mai fi frămîntat atît amar de vreme. Ar fi rămas, departe de el, gîndul uciderii lui Paler şi nu l-ar fi scuipat pe Lahu, iar Safta i-ar fi stăpînit inima, cum i-o stăpînise şi pînă acum, ca o femeie harnică, cinstită şi meşteră la cîntec şi la îndrăgostire — adică : o nevastă cum nu se mai află...

Vecina, firește, îl ajutase să descopere adevărul, dar la ce-i folosise lui adevărul — se întrebase cu amărăciune, fumînd ultima țigare lăsată de „numărul patru“ în buzunarul de la vestă — din moment ce era incapabil să ia o hotărîre bărbată ? Mai rău îi zdruncinase viața. Țiganca n-o să mai aibă clipă de liniște, cît i-o mai fi scris să trăiască, iar el o să mănînce cu noduri, o să doarmă ca pe țepi și n-o să știe cum să plece mai repede în oraș, prin cîrciumi sau la munca de la gară, numai să n-o mai vadă. Fără îndoială că o să-și bată soția crunt, pentru orice nimic, la prînz că e fiertura rece ori prea fierbinte, iar seara că n-a aprins lampa, cînd o găsi-o stînd pe întuneric sau că face risipă de petrol, dacă l-o aștepta cu lumină.

Gore se decisese, încă din ajun, să se întoarcă în casa cu nebuni, dar abia acum știa precis motivul unic al întoarcerii : s-o pedepsească pe Safta — o pedeapsă de fiecare clipă și cu orice cuvînt, cu porții cotidiane de pumni dați îndesat, cu umilințe și torturi sufletești, pînă o găsi-o întinsă pe masă, cu frunză de mușcată pe gură. O noapte pe săptămînă, Sultana o să fie ibovnica lui. Nu în cocioaba de pe cheiul gîrlei. În odaia lui, sub ochii țigăncii. În timp ce se vor zvîrcoli amîndoi în spasmul îndrăgostirii, necredincioasa cu garoafă va sta în picioare, lîngă pat, cu o lumînare aprinsă în mînă : să-i vadă și să nu tremure, să-i audă gîfîind și să nu țipe. Au s-o oblige, la sfîrșit, să le sărute mîna și să le spună : „să vă fie de bine“...

Uitase unde se află.

Gîndul plin de cruzimi îl schimonosise, iar pumnul lovise în masă cu tot clocotul lăuntric ce brodase, în amănunt, planul răzbunării.

Cîrciumarul îl privise cîteva clipe mut, surprins, şi-l întrebase, nu fără sfială :

— Nu-i aşa, frăţioare, că-ţi frige inima o mare supărare ?

Gore se ridicase, oftînd, şi plecase fără să răspundă.

Străzile, pline de soare şi de copaci înfloriţi, coborau — strîmte şi felurit întortocheate — spre oraş. Era o atmosferă de sărbătoare şi de alb odihnitor. Mergînd pe lîngă zidurile în ruină ale fostei curţi domneşti, spre podul Izvor, hamalul simţise cum îi urcă sîngele în obraz. Vedea în vale, peste gîrlă, casele într-o rînă, cu bolovani pe acoperiş unde Sultana şi Domnica erau — de patru ani — de noapte mare.

— Na, să nu mori se întrebase el, rînjind poftim cine-o rîde pe Safta, cine are nas să spună că o femeie ca dînsa ar fi capabilă... tocmai cu Paler, un prieten...

Gîndul, pornit pe panta unui adevăr pe care Gore nu mai voia să şi-l spună, făcuse un salt peste figura rămasă în amintire ca o rană, a portarului de la gară, ca s-o apropie pe nevastă de turnător. Plasată, în jocul capricios al fanteziei, alături de slăbănog, necredincioasa fura ceva din simpatia cu care hamalul şi-l reamintise pe amicul presupus credincios. Soţul o dispreţuia, o ura cu tot necazul ce-l înfierbîntase, de cîte ori revăzuse scena neruşinării, dar rămăsese

în el o fărîmă din sentimentul prăvăliaşului de odinioară, mîndru de femeia ce şi-o alesese şi cucerise — sentiment ce-l împiedica s-o compare pe Safta cu o întinzătură de la bordel. Destinul lui se împletise, în anii cei mai frumoşi din viaţă, cu destinul ţigăncii. Formaseră amîndoi, atît amar de vreme, un trup şi-un suflet. Batjocorindu-i tovarăşa de zile bune şi rele, prin zvonul ce-l lansase, Sultana îl stropise şi pe el cu noroiul intrigii. Cum era s-o cheme în casa lui, o noapte pe săptămînă, s-o dezbrace şi s-o crucifice în pat, de faţă cu nevasta — ticăloasă, dar nevasta lui, fărîmă din fărîma lui de suflet ? Ce duşman, ascuns în el, gîndise planul de răzbunare de sub şopronul cîrciumii de pe dealul Arsenalului ? Avea, în adevăr, o mare răfuială cu Safta. Fără îndoială, o să-i arunce vorbe grele în figură şi n-o să numere niciodată pumnii repeziţi între coapse şi în fălci, dar totul se va petrece fără să audă sau să vadă vecinii. Nu-i interesa pe ei ce rană adîncise, în inima lui, fapta cu măscări a ţigăncii şi cum o să fie vindecată. Era o durere numai a lui. Cunoscuţii şi cumetrele din mahala trebuiau s-o respecte pe Safta, pentru că ea simbolizase şi va continua să simbolizeze — pentru ochii şi părerea lumii, cel puţin — prestigiul lui casnic.

Gore se mîngîia cu speranţa că nu-i aflase nimeni păţania. Se îndoia, însă, de Sultana. Crescuse în el, cu fiecare pas, presimţirea că ea ştia întîmplarea cu Stîrcu. Hamalul se întreba chinuit, cu capul în palme, oprit pe podul de la Izvor : „cum şi cine să-i spună,

de unde ar fi putut ea să audă că-l înşelase nevasta cu portarul de la gară ?“ Cînd şi-a trecut degetele peste faţă, parcă să adune negurile, începuse să se facă lumină în el. N-o găsise la poartă, în seara cînd se întorsese mai devreme de la gară ? Ea îl anunţase că ţiganca nu-i singură în casă...

Fata de la bordel, aşadar, ştia sigur — aflase cu cîteva ore mai înainte, poate cu cîteva luni, că-i încornorat...

Slab, se prinsese cu mîna de balustrada podului, să nu cadă.

Dîmboviţa curgea, cu rotogoale mari de păcură pe luciul galben, mută şi leneşe între malurile cu iarbă crudă, cu sălcii despletite, cu oţetari firavi şi cuiburi de şobolani, ducînd spre inima oraşului toată murdăria adunată din canale şi din fabrici.

Rafturile anticarilor se înşiruiau pe cheiul stîng, din spatele cazărmii pompierilor şi pînă la podul Mihai-Vodă, ca nişte sicrie imense, iar pe maidanele din faţa negustorilor de hîrţoage se instalaseră, de curînd, cîţiva fotografi à la minut, haimanale cu roata norocului şi circul unui aşa-zis căpitan, nefericit şi stăpîn pe un urs scofîlcit de bătrîneţe, pe-o maimuţă făcînd tumbe în cerc şi pe-o duzină de purceluşi albi cu coada cîrlig, ce ştiau să sară peste scăunel, să caute o batistă în nisip ori să se plimbe, doi cîte doi, numai pe labele dinapoi şi gătiţi cu panglici albastre, subţiri şi legate la gît şi peste burtă, ca nişte hamuri.

Piața Valter Mărăcineanu era, atunci, un bîlci în miniatură. Aici, se adunau, la prînz, lucrătorii de la Socec, salahorii de la construcțiile din împrejurimi, ucenicii și hamalii de la Arsenal, ușierii de la Casa de Depuneri și factorii poștali. Mîncau în soare, tolăniți pe jos și căscau gura la obiectele numerotate de la roata norocului sau la ursul adormit și bolnav, priponit cu lanț la ușa circului în care niciodată nu intra un spectator, cu toate drăcoveniile în cerc ale maimuței.

Erau mult mai norocoși patronii de la cortul de dare la semn. Firma îi îndemna pe trecători să „exerseze ochiul și mîna, pentru patria română" iar înăuntru se auzeau rîsete și arii romantice, cîntate răgușit și alene la un pian cu manivelă.

În fundul cortului se aliniau felurite figuri, toate cu un punct alb în centru : un jandarm în fața unui semn de întrebare, înfipt între doi copaci — un cuc, pe o cracă — o linie ferată minusculă, montată în lungul unui perete și dispărînd între faldurile unei cortine tot așa de minuscule. Fiecare figură avea o taină sau o legendă. Era suficient să duci pușca de salon la umăr, stînd la o depărtare indicată de un șnur, să ocheşti bine și să loveşti cu o alică ținta, ca să descoperi — pentru jandarm — unde s-a ascuns banditul Pipa (printr-un dispozitiv anume, în locul semnului de întrebare apărea, tăiat în tablă, un chip fioros, țipînd în hazul tuturor, spre omul legii, în batjocură : uoaa, uoaa, uoaaa...), să faci cucul să cînte, dovedind astfel asistenței pestrițe și gălăgi-

oase că „plopul făcuse mere iar răchita micşunele“ sau să porneşti, cu toate farafastîcurile de rigoare: semafor, goarna de plecare, fluierul locomotivei — trenul direct Bucureşti-New York...

Jocul spre care se îndreptau însă, nu fără emoţie, ochii tuturor, rămăsese mormîntul din care — odată centrul atins — se ridica regina Draga Maşin, de curînd asasinată, să-şi plîngă singură nefericirea în faţa victoriosului ce răuşise s-o smulgă din moarte, pentru un minut, cu o simplă alică...

Ajuns-am eu regină
Şi toţi mă pizmuiesc —
Deşi n-am zi senină...

Generoşi, bucureştenii îi copătimiseră sincer pe cei doi eroi ai dramaticului asasinat de la Belgrad. Ziarele timpului publicaseră reportagii senzaţionale, iar opinia publică de pe cele două maluri ale Dîmboviţei se pasionase, dornică să afle ştiri din sursă sigură, cît mai aproape de adevăr. Pe mahalagii, însă, îi interesa mai puţin adevărul istoric. Draga Maşin devenise, pentru ei, o figură de legendă, un simbol: era frumoasa fată din popor, pe care lepra ciocoiască şi în uniformă cu zorzoane sîrbeşti n-o iertase că ajunsese pe tron. Orice domnişoară săracă visa, atunci, îngînînd cîntecul fostei regine, că urcă aurite trepte de palat, alături de un Făt-Frumos cu coroană pe frunte. O trupă de comedieni colinda toate oraşele ţării, în acest timp, jucînd o piesă confecţionată la minut şi abundînd de scene

patetice şi tirade, de efecte şi lovituri, a cărei eroină principală era, fireşte, glorioasa aventurieră.

Nici un lăutar, însă şi nici o domnişoară romantică nu cîntase cu mai multă pasiune ca Safta, cu mai multe lacrămi şi ofuri, nefericirea mlădiţei cu diademă strălucitoare în cosiţele neapărat blonde.

— Parcă ar fi aidoma regină — se gîndise deseori Gore, ascultîndu-şi nevasta, cu un sentiment legitim de mîndrie.

Dar ura oamenilor te sapă la fel, pretutindeni : la Belgrad şi în oraşul cu nume de păstor, în umbra unui tron rîvnit, stropit cu sînge şi între pereţii igrasioşi, căptuşiţi de şoareci, ai casei cu nebuni din mahalaua cu poreclă ruşinoasă...

Aducîndu-şi aminte de Sultana, hamalul îşi adunase privirile risipte pe cercurile leneş călătoare de păcură, de pe luciul murdar al gîrlei şi le mutase, cu o smucitură a capului, spre cocioabele de peste drum.

Casele cu fete se înşiruiau, mici şi îndesate una în alta, la poalele unei movile pe care se ridica, cenuşie şi uitată, o biserică fără trecut istoric. Bordelele o înconjurau ca un brîu viu, cu miros de stîrv sau ca o mlaştină ce aduna scursorile din canalele dezgustului citadin şi plebeu. Credincioşii părăsiseră altarul cu sfinţi şi strane de lemn putred, iar clopotele mici sunau, duminical, o dojană din ce în ce mai puţin ascultată. Numai pensionarele din vale, în papuci şi goale sub capoatele largi, cu dantele, intrau în fiecare sărbătoare în biserică, două cîte două şi în pas egal, cu ochii în pămînt, să se roage la icoana Născă-

toarei de Dumnezeu să se îndure de viața lor de Marii din Magdala, să le dea noroc și să le apere de boli lumești. Fetele de tractir — în adevăr oițele Domnului — scriau pomelnice pentru odihna celor morți: părinți, un ibovnic, un copil și se spovedeau, cumpărau prescuri și le dau de pomană ori aprindeau lumînări de ceară și făceau mătănii fără număr, într-o tăcere cucernică, de totală contopire în atmosfera de mister și de transfigurare a locașului ceresc.

Preotul bătrîn anunța cu voce gravă, cădelniţînd din ușa altarului, că e mai mare bucurie în cer pentru o oaie rătăcită de turmă și aflată, iar curvele — cuvîntul se sanctifica sub ochii umezi de nesfîrșită bunătate a Pururei-Fecioare Maria cu pruncul la piept — plîngeau și se loveau cu capul de trepte, își dezgoleau sînii și măturau cu ei, impuri și scofîlciți, lespezile de piatră ori cădeau cu fruntea pe picioarele Crucificatului și se rugau, fără cuvînt, cu brațele aduse peste cap.

Bucureștenii știau că acolo e biserica pensionarelor de la bordelele din vale dar nu aflaseră încă, sau nu voiau să creadă că există și un Dumnezeu al destrăbălatelor, viu în credința lor fără margini de ticăloase ale pămîntului, etern prin eterna durere ce o mîngîia și pur ca potirul alb de floare crescută din smîrcul sufletelor, pure în toată ticăloșia lor, spre cerul și spre soarele tuturor, o dată cu rugăciunile și fumul leneș de smirnă și tămîie...

Destinul altarului de pe deal se împletise așa de mult, în viața orașului, cu destinul caselor cu fete că

— nu peste mulţi ani — biserica şi cocioabele au fost dărîmate odată, ca să se ridice — în locul lor — magnificul edificu al cucoanelor intelectuale, generoase şi morale.

Sub Casa Femeii conştiente şi demne de azi au fost îngropate, laolaltă, pietre din altar şi resturi din lighenele de tablă în care se spălau, după fiecare crucificare, profesionistele inconştiente şi nedemne de ieri.

A fost o răzbunare sau poate numai o ironie a vremii, această înălţare de altar nou spre slăvi, din smîrcurile preacurviei.

Gore se pomenise — fără gînd anume dar stăpînit de un neastîmpăr de animal adulmecînd pradă bună în apropiere — umblînd prin faţa porţilor într-o rîvnă şi căutînd fără să ştie ce caută. Zărind printre şipcile gardului, într-una din curţi, cîteva pensionare tolănite pe scaune şi cu capoatele descheiate în faţă, să le învioreze soarele plin trupul stors, s-a apropiat şi-a întrebat, cu plecăciuni.

— Aici Sultana, sau... ?

Numai una din ele a deschis un ochi somnoros şi i-a făcut un semn uşor înţeles : fata de care întrebase putea fi găsită la a doua casă pe stînga.

— Sultana... la Scăricică... nu aici...

Hamalul se rezemase de un stîlp, îngîndurat. Îşi adusese aminte că vecina lui e de noapte mare, întotdeauna.

— Acum o fi acasă — mormăise el, cu ciudă — să vezi că are noroc şi nu-i la interes !

Continuase, totuşi, nu fără şovăială.

— Ştiu că dînsa numai seara vine şi...

— Acu', că-i Săptămîna Patimilor, avem mult de lucru şi nu ne mai ducem nici una la domicil. Stăm aici, la tulumbe şi la muls, zi şi noapte — scuipase femeia cu un singur ochi deschis, printre dinţi şi cu necaz — parc-am fi haznale nu al'ceva, duce-i-aş coliva cui ştiu eu...

Prostituata se închinase, blestemînd-o pe patroană şi oftase, cu obidă.

Gore n-a mai stat să-i asculte necazul. Bucuros că Sultana era la bordel, salutase şi plecase, grabnic, spre a doua casă. Urcase, de pe trotuar, cîteva trepte de lemn şi se oprise la prima din numeroasele uşi înşirate în lungul unui pălimar. O nemţoaică durdulie şi roşcovană îl întîmpinase, săltîndu-şi sînii mari şi plini, de doică, în graba cu care încercase să-l acapareze.

Hamalul, însă, o dăduse la o parte cu mîna, fără cuvînt şi intrase înăuntru.

Salonul era o încăpere goală, fără preşuri pe jos, cu pereţii murdari şi luminată de o singură fereastră cu geamul spart la un colţ şi lipit cu jurnal iar sub fereastră fusese înghesuit un pat de scînduri, acoperit cu un macat fără culoare precisă, pe care sta greceşte o namilă de carne, bătrînă, neagră şi şaşie, cu un dinte galben şi unic scos peste buza de jos. Era ţaţa, patroana stabilimentului sau, cum o mîngîiau fetele, nu fără duioşie şi recunoştinţă în glas: mămica!

Stăpîna domina salonul cu făptura şi cu uitătura ei în cruciş.

Lîngă pat, pe un scăunel, se aşezase un individ inexpresiv, fără nici o vîrstă, uscat şi ştirb, pătat pe obraz şi pudrat mult, să fie frumos şi să pară mai curat. Avea ochi mici şi ageri cînd se uita, de la una la alta, încruntat, la pensionarele ce stau — pe băncile înşirate pe cele trei laturi libere ale încăperii — cuminţi ca nişte mironosiţe, cu mîinile în poală.

Ştirbul era nenea, ibovnicul „dînsei". Fireşte că ţaţa nu se supăra cînd pleca el la odaie cu vreuna din fete, în fiecare zi alta. Îl ierta pentru că — băiat bun — o asculta, nu-i toca prea multe parale la stos şi nu avea gust — ca Pupişor al proastei de Lina Caracuda, patroana bordelului de alături — să se plimbe în fiecare seară, cu muscalul, pe Calea Victoriei.

Mămica, de altfel, n-ar mai fi avut nici un motiv să se revolte sau să sufere că Mieluş se culca şi cu alte femei. Secase de mult, în pîntecul cu trei rînduri de guşi, dorinţa. El îi rămăsese, aşadar numai amant de inimă, o inimă înecată în osînză încinsă.

Nenea era un personagiu foarte important, în angrenajul aşa de complex al stabilimentului. El alerga pentru regularea tuturor încurcăturilor ivite cu poliţia de moravuri sau cu serviciul sanitar. Săptămînal, asista pensionarele în timpul vizitei medicale şi tot aşa de săptămînal pleca, în trăsură, cu una sau mai multe din ele, la spitalul Colentina. Joia şi duminica după-amiază lua din nou drumul spitalului, să se intereseze de sănătatea celor internate şi să le lase pungi

cu mere şi tutun. Mieluş era, de asemenea, îngerul păzitor al fetelor îndeosebi în timpul nopţii. El încerca să aplaneze conflictele dintre „domnişoare" şi „domni" pe cale paşnică şi aplica lovitura de şiş numai în cazuri de forţă majoră. Cînd, dimpotrivă, era vorba de o simplă păruială între prostituate, apărea lîngă ele cu o vînă de bou şi le bătea fără urà dar şi fără milă. Executa, ca un automat, un ordin ce asigura disciplina în bordel. Le învineţea spinările cu devotamentul cu care le apăra de streini ori le ducea fructe şi tutun la spital. Se voia omul profesiunii lui, o profesiune pe care o practica, de optsprezece ani, cu o pasiune de artist.

Nenea avea, în orele libere, o singură „boală" : să lipească mucurile de ţigare de tavan, cu capătul aprins în jos şi o mare îndatorire : să spună măscări crude, ca s-o distreze pe mămica. Rîzînd, ţaţa se zbuciuma toată, da capul pe spate şi căsca o gură haotică, imensă, cu buzele groase, vinete şi cu stropi mari de scuipat prin crăpături.

Dacă se întîmpla ca una din pensionare să aibă un ibovnic, Mieluş n-o mai obliga să se culce cu el. Ştirbul, ca orice cavaler, respecta dragostea altora. Prostituatele, însă, nu aveau voie să se încurce cu adolescenţii din liceu, deoarece s-ar fi putut ca şcolarii să vină cu părinţii şi să facă scandal sau să reclame profesorii la „moravuri". Fetele erau obligate să fie serioase, să nu-şi zvîrle inima decît în palmele unor oameni tot aşa de serioşi : artiştii de bîlci, jucătorii cu bobul sau cartoforii, uneori sergenţii instructori şi plu-

tonierii de la regimentele de roşiori şi călăraşi, întotdeauna bătrîneii simpatici cu pensioara sigură, cu ceva acareturi prin mahala şi fără nici un moştenitor. Morală, mămica le interzisese, de asemeni, să se „lege la cap" cu bărbaţii însuraţi.

Toţi aceşti ibovnici făceau parte din familia numeroasă a bordelului. Erau buni tovarăşi, cu patroana şi nenea, la petreceri dar şi la necazuri. Se bucurau să acorde tot concursul lor ori de cîte ori era nevoie şi se interesau îndeosebi de încurcăturile amantelor respective cu poliţia sau cu vizita medicală. Plutonierii veneau, deseori, cu soldaţii din unitate după ei şi-i înşiruiau pe două rînduri, la bordura trotuarului. Militarii intrau, doi cîte doi şi se lăsau duşi de mînă spre odăi, de fete. Cînd termina prima serie, intra a doua. Afacerea era strălucită pentru bordel dar şi pentru oşteni, pentru că iubeau — săptămînal — cu tarif de favoare...

Cînd a pătruns Gore în salon — Sultana şi Domnica au tresărit, nedumerite, îngrijate oarecum. Ce căuta acolo hamalul din casa cu nebuni ? Avea de gînd să se poarte cu ţiganca lui dinte pentru dinte, s-o înşele cum îl înşelase, ori venise s-o reclame la mămica pe sora mare, că se amestecă în căsnicia lui, cu intrigi şi vorbe de ocară ? Ţaţa, foarte scrupuloasă cu viaţa privată a pensionarelor, le ameninţase şi uneori le bătuse cu vîna de bou, pentru cea mai mică vină.

— La mine-i casă de încredere — decretase ea, solemn, şi fără replică — şi te porţi cum ţi-e meseria,

ca la pension. Adică : taci şi faci ! Da' pe stradă să fii cucoană, nu ca stricatele de pe bulivard, iar în familiune, cu ai tăi şi cu vecinii, muiere cinstită.

Gore clipise repede, să scuture din gene toată lumina rămasă din soarele orbitor de afară. Privirile, încă nedeprinse cu întunericul din salon, lunecaseră pe lucruri, pe figuri...

— Domnu ?

Mămica întrebase, mirată că noul-venit se oprise lîngă prag, într-o atitudine de neînţeles.

— Domnişoarele Sultana şi Domnica — îngînase hamalul, încercînd de astă dată să vază cine-i vorbise.

Fiinţa puhavă a patroanei se conturase, în cenuşiul murdar al geamului din fund, ca o dihanie.

Surorile se ridicaseră, la un semn ştiut şi scurt al domnului Mieluş, şi se apropiaseră cuminţi, ţinîndu-se de mînă şi tremurînd. Le chinuia o întrebare la fel : ce-o fi, de ce-o fi venit ? Formulaseră în gînd oricum, un început de apărare, să aibă ce spune în cazul cînd vecinul s-ar plînge, în adevăr împotriva lor.

— Uite-le. Cu care din ele ?

Muşteriul fusese invitat politicos să se pronunţe şi să plece, fără altă formalitate, cu trupul ce şi l-o alege, la odaie. Răspunul clocotise în Gore şi-i scăpărase în priviri. Le ura deopotrivă pe surori şi ar fi vrut să se răzbune pe amîndouă la fel, bestial.

Sultana se înfiorase. Albastrul încă nu vorbise. Muţenia lui era o ameninţare. Insul căuta, bănuia fata,

cuvîntul cu care să-şi înceapă reclamaţia sau aştepta o nouă întrebare a patroanei, ca s-o poată ruga să-i acorde o întrevedere de cîteva momente, între patru ochi. Şovăia, probabil, să vorbească de necazurile lui, de faţă cu oricine.

Domnica, însă, se liniştise. Hamalul le învăluise, pe amîndouă, cu o uitătură crîncenă dar numai Sultana se clătinase. Sora mică zîmbise. Nici ea singură nu ştia de ce. Se bucurase că e frumos afară sau se gîndise, poate, la mărul înflorit din uşa lui Ivan şi se înveselise, ca un copil cu sufletul rămas în fundele păpuşii de acasă ? Oricum, ea nu se ştia vinovată, faţă de vecin, cu nimic.

Privind-o, Gore îşi aduse aminte — cu toată ciuda ce-l încerca atunci — că fata-i fusese dragă. Nu o dată îi spusese slăbănogului : „ce-ar fi, neică, să te-nsori cu mijlocia asta chipeşă a oloagei ?“ Lui i se păruse mai drăguţă, mai cuminte parcă, oricum mai bună, mai înţelegătoare, mai ruşinoasă în neruşinările ce-i robise şi stropise viaţa. Sfătuindu-l pe fostul camarad s-o ia de nevastă, fireşte că se grăbise să-l asigure că nu-i nimic dacă tovarăşa lui de mîine are — pînă una alta — condicuţă.

— Meserie, mă, ca oricare alta. Cum ar zice Safta : oameni săraci, ne cîştigăm o pîine, care cum putem. Cînd o fi cu tine n-o să mai facă, asta-i sigur...

Paler nu se împotrivise dar amînase un răspuns precis. Mărturisise, însă, că-i e dragă şi-i trimisese

în ascuns garoafe albe şi roşii, rupte din ghiveciul ţigăncii.

— Cum o s-o iau cu mine la odaie — se întrebase Gore — cum o să mă răzbun pe ea ? Mîine, poate, o să fie consoarta prietenului meu bun...

Era salvată.

— O aleg pe domnişoara Sultana — dacă nu-i cu supărare...

Domnica se reaşezase, cu acelaşi surîs inconştient pe figură, iar sora mare pornise spre coridor, cu pasul şovăielnic, urmată de client. Fata continua să se frămînte : „ce-o fi avînd de gînd ?" Şi găsea un singur răspuns logic : „să vezi c-a venit să-i facă felu ţigăncii şi s-o înşele tocmai cu mine, duşmanca ei de moarte"...

În odaia în care intraseră era miros greu, de încăpere cu spoiala încă neuscată. Mobilierul strict necesar fusese, de curînd, uns cu petrol, în vînătoarea ce-o porniseră toate profesionistele, după ploşniţe. În rama oglinzii se aglomerau poze cu prinţi şi animale de circ sărind prin cercuri, tăiate dintr-o revistă ilustrată străină, ajunsă — prin cine ştie ce miracol — tocmai la Scăricică...

Sultana pusese ivorul la uşe, scosese prosopul şi turnase apă în lighean. Mut, cu pumnii strînşi în buzunare, hamalul îi urmărea toate mişcările. Fata îşi scoase rochia, o aruncase pe tablia patului şi rămase în cămaşe în faţa lui, suspinase pudică, privind în jos.

— Vai, nene Gorică, mi-e aşa ruşine de matale, că — vecin şi...

Nu şovăise, totuşi, să-i cuprindă gîtul cu mîinile şi, strîns lipită de omul cu bluză albastră, să-l sărute pe gură profesional, apăsat, cu vîrful limbii între buze şi neastîmpărat, ca un sfîrc de flacăre sau ca o gură de lipitoare. Duşmanul, însă, se desprinsese din îmbrăţişare şi lăsase şapca pe scaun, mormăia : „bine, neică, las'că nu-ncape ruşine — ca să zic aşa — între vecini cum ne aflăm..."

Sultana a înţeles că bărbatul e prea plin de dorinţă şi nu mai are nevoie de alte preliminarii. Se întorsese sprintenă, să dea macatul în lături şi să pregătească perna. Gore, care venise la bordel cu intenţia — mai tîrziu lămurită în el — să se răzbune pe intriganta ce lansase zvonul şi s-o reducă la tăcere, prin umilire, pe unica martoră a întîmplării cu Safta şi portarul de la gară, nu ştia încă — deşi mai erau cîteva clipe pînă la gestul final — cum şi în ce fel are s-o umilească pe prostituată, dar în momentul cînd a văzut-o aplecată peste pat, să ajungă pînă la perna de la perete, gîndul a fulgerat în el orbitor, barbar şi i s-a înfipt sub frunte.

Subţire, cămaşa femeii se lipise de corp, conturînd ademenitor formele două, egal rotunde, ale spatelui.

Sultana, prinsă neaşteptat în braţele voinice, încercase inutil să scape, să se întoarcă şi să se aşeze cum învăţase şi cum practicase meseria pînă atunci.

Gore, însă, o trîntise — frîntă de mijloc — cu faţa în jos şi se prăbuşise peste ea, ca un munte. Amu-

ţită de surpriză şi nepricepînd încă bine ce intenţii are hamalul, ea făcuse un efort să desfacă picioarele şi să-i ofere fructul tarifat dar mîna butucănoasă luneca, tremurînd, între formele două şi egal rotunde ale spatelui, spre locul încă virgin.

Sora mare simţise, în trupul ce se zbătuse o clipă, neputincios sub povara ca de bivol a hamalului, o usturime atroce şi n-a mai avut putere să ţipe. Ochii, înţepaţi cu ace parcă, se umpluseră de lacrămi iar mîna, cu greu eliberată, a căutat — repede şi oarbă — un sprijin, a prins cu degetele încleştate un colţ al saltelei şi a rămas aşa, înţepenită.

Cînd s-a ridicat Gore de pe ea, gîfîind, Sultana era leşinată. El a luat-o în braţe, ca pe-o cîrpă, şi-a aruncat-o peste macat, cu faţa în sus.

Lacrămile se amestecaseră, pe masca fără culoare a figurii, cu broboanele de sudoare.

Omul cu număr de tablă la inimă şi-a privit victima rînjind şi a scuipat-o victorios, cu dispreţ, între pulpe. S-a îmbrăcat, în urmă, şi a plecat — nesupărat de nimeni.

Mieluş, în salon, continua să lipească mucuri de ţigări în tavan şi să spună măscări, ca să se distreze mămica şi să-şi tremure cărnurile rîzînd, pe patul de scînduri.

CAPITOLUL XII

Gore era în adevăr fericit

Satisfăcut că se răzbunase şi convins că duşmanca umilită n-o să mai aibă curaj să se ocupe de căsnicia lui, Gore plecase grabnic spre gară.

Damian şi Lahu aveau dreptate : trebuia să reînceapă munca neîntîrziat. Pierduse — în ultimul timp — o mulţime de trenuri şi cu fiecare tren : un pumn de gologani. Pe lîngă asta, dacă ar fi fost prelungită, absenţa lui nu ar fi rămas fără urmări. Vădanul avusese grije, fără îndoială, să anunţe la birou că „număru 9“ e suferind dar domnul şef îl asigurase că n-are ce face cu oamenii betegi.

— Bolnavii la spital — decretase el, bătînd cu pumnul în masă — şi sănătoşii la peron ! Îl iert de data asta, numai fin'că-l iei tu, Damiane, pe garanţie. Da' să ştii că, a doua oară, nu se mai prinde ! Asta e : dacă eşti bolnav, dă fuga neică la spital, mori şi lasă-mă-n pace „pe mine“, să-mi văd de sirvici cu cine-i sănătos — că d-aia a sortit Dumnezeu, pentru unii boală şi colivă, pentru alţii sănătate şi jug.

Şeful hamalilor, domnul Pompilică — poreclit de subalterni Şontîc — fusese pe vremuri impiegat de mişcare la o staţie de pe linia Buzăului. Surprins de un tren, într-o noapte cu viscol şi cu ceas rău, a fost scos de sub vagoane însîngerat şi mai mult mort decît viu. Spitalul îl trimisese din nou la muncă, după cîteva luni, cu piciorul stîng amputat dar şeful îl pusese, cu raport în regulă, la dispoziţia direcţiunii generale, nu mai înainte de a striga enervat, bătînd cu pumnul în birou, la invalidul oprit în prag, cu şapca de care nu se despărţise în mîna tremurîndă : „Lasă-mă-n pace *pe mine,* neică, să-mi văd de sirvici cu cine-i sănătos"...

Pompilică le ceruse superiorilor de la centru o singură favoare : să nu-l dea afară ca pe-un schilod neputicios. Visul lui fusese gara, trenul, telefonul şi uniforma. Cum erau să-l arunce pe drumuri, şchiop şi cu visul mort ? La ce bun i-ar mai fi folosit viaţa, de atunci încolo ? Nu regreta piciorul rămas pe masa de zinc şi n-o să-l regrete niciodată. Aşa i-a fost scris. Dar fără uniformă şi scos din atmosfera căilor ferate, i-ar fi imposibil să trăiască.

Înduioşat de lacrămile lui, directorul personalului îl numise — nu se declarase vacant, atunci, nici un post de portar — şeful hamalilor. Era un serviciu uşor şi plăcut, mai ales, pentru fostul impiegat de mişcare. Măgulit profund că ajunsese, în sfîrşit, conducător şi încă la centru, Pompilică făcuse şi continua să facă eforturi eroice să se păstreze la înălţimea rolului important ce i se acordase, în angrenajul aşa de complex

al activităţii ceferiste. Nu uitase cuvintele cu cari îl încremenise şeful staţiei de pe linia Buzăului în ziua cînd se întorsese, în cîrje, de la spital. Ele constituiau, acum, crezul de viaţă şi programul pe baza căruia organizase biroul servituţii în uniformă. Repeta, de cîte ori avea ocazia, ca un cîntec.

— Dacă eşti bolnav, dă fuga neică la spital, mori şi lasă-mă-n pace „pe mine", să-mi văd de sirvici cu cine-i sănătos...

Amic bun cu Stîrcu, domnul Şontîc se purtase foarte prietenos, pînă atunci, cu „număru 9". Gore profitase de bunăvoinţa lui. Uneori, în pauza dintre o plecare şi o sosire de tren, Pompilică îl chema la el în birou, să fumeze o ţigare şi să stea de vorbă despre accidentul ce-l nenorocise şi despre drumul de fier. Nu uita să-l întrebe, la despărţire, ce-i mai face nevasta, pe care nu se sfia s-o laude cu orice prilej şi în faţa oricui, că e o gospodină pricepută, harnică şi serioasă. Încîntat, hamalul o rugase pe Safta să se sacrifice, o dată pe lună şi să se ducă la omul în cîrje, să-i scuture prin casă, să-i spele rufele şi să-i coasă nasturii, că e singur pe lume şi tare cumsecade.

Damian se mira că şeful se schimbase aşa de mult, în ultimele zile, dar Gore înţelesese de ce şi din cauza cui uitase superiorul prietenia de odinioară.

— Ticălosul de Stîrcu, să vezi că mi-a luat-o înainte cu intriga. Cine ştie ce minciuni i-o fi spus. Nu-i nimic, lasă c-o dreg eu...

Ajuns la gară, nu intrase în biroul lui Şontîc, să facă act de prezenţă şi să-şi motiveze, cu ploconelile

de rigoare, lipsa de serviciu. Trecuse printre hamali, strîngîndu-le mîna tăcut şi se oprise, clocotind, cu ochii ascunşi sub sprîncenele fioroase, în faţa naşului.

— Ascultă la mine, mă, portar ticălos. Pompilică face pe nebunu şi ştiu că numai tu eşti pricina. Să nu mă-nfurii, să nu te joci cu moartea ! Luni te-am iertat, că bărbaţi cum ne aflăm, am socotit că nu e vina ta. Da' pentru daravela cu şontorogu nu te mai iert ! Acu' mă duc la Paler la fabrică, să stau cu el de vorbă, că umblu zăpăcit de cînd te-am aflat la mine şi nu ştiu încă dac-o să mai mă-ntorc lîngă Safta sau nu. Casa mi-ai stricat-o. Nu încerca să-mi furi şi codrul de pîine de la gură, că se alege praful de amîndoi.

Surprins, slab în faţa omului desfigurat de ură, Stîrcu bîlbîise un început de apărare.

— Mă, fine Gorică, eu...

— Nu lătra şi ascultă !

Îl prinsese de piept şi-l scuturase de cîteva ori, lovindu-l cu capul de zid.

— Acu' mă duc, năşicule, cum am spus, la Paler. Mîine dimineaţă viu la muncă. Să ştii că dacă mi-o zice ceva-cumva Şontîc, te fărîm ! Auzitu-m-ai ? Stai cu el de vorbă după prînz sau diseară, te priveşte cînd. Numai atît să nu uiţi : că de felul cum s-o purta el cu mine, atîrnă viaţa ta.

Gore îi înfipsese mîna în gît şi-l proptise, îmbrîncit, de cîntarul de la bagaje.

— Ne-am înţeles, nu-i aşa ?

Portarul, în adevăr, împinsese gluma prea departe. El îl convinsese pe şef că n-ar strica să-i facă mizerii „numărului 9“, care se cam obrăznicise în ultimul timp. Nu-i dovedise încă de ce şi cum se obrăznicise dar îi promisese că — în cursul săptămînii — o să-i facă dovada. Sigur că finul o să se plîngă superiorilor şi tovarăşilor de muncă de isprava cu ţiganca, el i-o luase înainte, ca să poată răspunde, la un moment dat, în apărarea ce şi-o pregătise :

— Nu v-am spus eu că şi-a luat nasul la purtare ? Auzi, o persoană ca mine, tocmai eu — cu o baldîră ca Safta...

Stîrcu spera, pe de altă parte, să-l sperie pe încornorat şi să-l ţină sub o continuă ameninţare, prin severitatea amicului de la biroul albaştrilor.

Hamalul, însă, nu se intimidase. Ameninţase precis, hotărît să treacă la faptă. Nebunul nu mai avea nimic de pierdut. Bucuros că soţul înşelat îl iertase, naşul n-ar mai fi avut nici un motiv să se teamă de el. Intenţionase să-l asigure că, a doua zi, va găsi în Pompilică un prieten ca mai înainte dar insul nu-l mai ascultase. Îi întorsese spatele, îşi făcuse loc cu coatele prin vermina peroanelor, trecuse pe sub podul de fier de la scăricică, fugind printre linii şi ieşise în şoseaua Basarab, pe la bariera de la magaziile de mărfuri de lîngă depoul de maşini.

Era aproape ora prînzului.

Gore îl aşteptase pe Paler în poarta turnătoriei, îl luase de mînă şi plecase cu el, fără cuvînt, spre una din cîrciumile din bariera Griviţei. Sufletul hamalului

era plin ca un ciorchine. Simţise nevoia să se spovedească, la un pahar de vin, în singurătatea unei odăiţe, să-i spună slăbănogului — ca unui frate — tot ce pătimise în ultimele zile. El o să-l înţeleagă mai bine ca Damian. Mai mult, o să-l lase să-i plîngă cu capul pe umăr şi o să-l îmbărbăteze în cele din urmă : cea mai bună dovadă că-i iertase păcatul ce-l făcuse, bănuindu-l că-i furase nevasta şi-i necinstise obrazul.

Întîmplător, turnătorul avea parale la el iar încăperea în care se ascunseseră de lume, cu necazurile şi frămîntările lor, părea anume făcută pentru o mărturisire de la o inimă la alta. Dar, după întîiul pahar băut, în sufletul lui Gore se făcuse un gol prăpăstios. Nu ştia să înceapă şi uitase tot ce voia să spună.

— Te adusei aici să vorbim — îngînase el chinuit, cu coatele pe masă şi degetele butucănoase înfipte în păr — şi uite că mă prostii...

Paler îl privise tresărit, palid. Bănuia ce rană îl doare. Aşteptase, la rîndu-i, ceasul acela de ispăşire. Nu mai putea să ţină în el taina ce-i rosese inima pe dinăuntru, ca un vierme şi-i usturase sufletul cu flacăra mustrării. Se hotărîse să nu-i mai ascundă fapta cu ţiganca, orice s-ar întîmpla, să plîngă — nemernic şi copil — povestindu-i tot şi să-l roage, în urmă, să-l ucidă.

Ciocnind al doilea pahar cu vin, bărbaţii se priviseră în ochi, şovăielnic. Simţiseră, în acelaşi timp, că adevărul se va rupe din inimi, cu sau fără voia lor. Dar mai înainte ca flăcăul să aibă timp să cadă la picioarele prietenului înşelat, pentru spovedania sortită

să-l împace, definitiv, cu cerul şi cu oamenii, Gore se prăbuşise în braţele lui, plîngînd.

— Am prins-o, mă — am prins-o pe Safta cu Stîrcu de la gară...

Turnătorul holbase ochii şi încremenise pe scaun, strivit sub greutatea hamalului. Trăise cîteva minute suspendat în neant. Uitase ce-i cu el şi unde se află şi nu mai ştia cine-i insul ce i se atîrnase de gît. Un glas, strein de el, întrebase tîrziu, abia dezlipindu-i buzele.

— Ce spuseşi, frăţioare, de m-am uluit aşa ?

— M-a înşelat, măă — continua soţul să plîngă — am prins-o cu portarul de la gară...

Paler auzise limpede acum, dar adevărul rămăsese alături de el, nepătruns, de necuprins. Aiurit, îşi plimbase palmele pe umerii lui, să se convingă bine că namila ce-i vorbise nu era o simplă vedenie şi-i privise atent : gura, ochii tulburi, figura vînătă de neodihnă şi zbucium, să se asigure că fostul camarad nu încerca să-şi bată joc de el ori să-i întindă o cursă care să-l oblige la o recunoaştere deplină. Îngînase, alb : „am prins-o... Safta... Stîrcu de la gară“ iar gîndul pipăise fiecare cuvînt şi-l despicase, să-i afle înţelesul tot...

Slăbănogul uitase mustrările de conştiinţă. Se deşteptase în el ibovnicul şi se identificase cu Gore. Li se contopiseră durerile. Formau, laolaltă, un singur suflet ultragiat, un singur obraz scuipat de fapta ţigăncii. Sufereau, unul în altul, o nefericire la fel : a

masculului trădat, clocotind de revoltă şi cu necazul trecut prin inimă ca o aţă prin buba coaptă.

— Care va să zică, nenicule, ne terfeli cioropina tovalul la amîndoi ? Brava, n-am ce zice ! Aşa cinste, să ne fie de cap, cînta-ne-ar dascălii veşnica pomenire...

Paler întrebase suspinat şi tot el îşi răspunsese, cu adîncă amărăciune.

Hamalul îl privise cu recunoştinţă. Pricepuse de ce suspinase turnătorul şi de ce se considera, alături de el, umilit de Safta. Fără îndoială, era vorba de mîndria lui de bun prieten şi de chiriaş. Nevasta — filozofa Gore, revenit pe scaun — îl înşelase pe el, cu inima şi cu trupul, înşelînd — în acelaşi timp — toate gîndurile frumoase ale slăbănogului şi tot respectul ce i-l purtase, pînă atunci. Spusese, cu drept cuvînt, după ce golise paharul cu vin, că „ne terfeli cioropina tovalul la amîndoi", pentru că — tovarăş sincer de zile bune şi rele — luase pe umerii lui cocîrjaţi o parte egală din suferinţa pe care hamalul n-ar mai fi putut s-o ducă singur în cîrcă.

Minciuna asta, în logica de atunci a soţului încornorat, era unicul adevăr posibil.

Dacă ar fi venit cineva să-i şoptească, în momentul acela, că Safta s-a culcat şi cu Paler, Gore ar fi fost în stare să-l ia la palme şi să-l dea afară din cîrciumă în pumni şi ar fi rîs cu lacrămi, ca de-o glumă cu haz, dacă flăcăul i-ar fi mărturisit tot ce avea pe conştiinţă. N-ar fi crezut, nu ar fi putut să creadă, nu mai era loc în el pentru o altă veste tristă. Gîndul ar

fi refuzat s-o înregistreze iar sufletul, ascuns în cangrena primei dureri, n-ar mai fi simţit noua lovitură.

Devotamentul acesta împins pînă la sacrificiu, pe care-l dorise şi visa crescut ca o ramură de merişor în bîlbîitul ce sta în faţa lui, murdar de funingine şi rugină, îl mîngîiase şi înviorase.

Damian era, fără îndoială, un camarad bun, un om priceput şi-i fusese de mare folos, îndeosebi prin bunăvoinţa cu care-l ascultase. Rămăsese, totuşi, un strein. Tovarăşul de la gară îi înţelesese durerea pentru că recunoscuse, în ea, propria lui durere de odinioară dar numai chiriaşul luase în cîrcă o bună parte din povara ce-l strivise pînă atunci. El juca, în fantezia hamalului, rolul sfîntului ce-l ajutase pe Isus să ducă, pînă la capăt, crucea.

Gore avea impresia că, o dată cu Paler, suferă alături de el masa la care mîncaseră împreună, fotografiile din cadre, lampa cu petrol şi paturile, preşurile şi uşile amîndouă, cu perdele la fel : toată casa părăsită şi poate o fărîmă — încă rămasă curată — din sufletul Saftei.

Acum nu mai era singur, în nefericirea lui...

Adevărul e că lovitura îl zăpăcise pe slăbănog. Nu se aştepta la o surpriză aşa de uluitoare. Toate gîndurile lui, în ultima săptămînă, îşi fîlfîiseră aripile într-un ritm anume, spre un liman ştiut : spovedania şi moartea. Nu ar fi tremurat dacă, în urma mărturisirii ce se pregătise să i-o facă, l-ar fi văzut pe Gore ridicînd barda, să-i crape capul. Liniştit, împăcat cu el, şi-ar fi închinat limba în gură şi ar fi aşteptat lo-

vitura liberatoare, convins că numai ea îl mai poate spăla de păcat.

Descoperind un nou ibovnic şi o dată cu el o faptă neaşteptată, în sarcina ţigăncii, Paler simţise cum se răstoarnă în el toate rîndunelele judecăţii, în zbor invers.

Omul ce trădase încrederea fostului camarad şi-i răsplătise binefacerile cu batjocură, se trezise — alături de el — trădat de Safta şi uitase de propria lui josnicie, cu gîndul la răzbunare — o răzbunare a lui şi poate tot aşa de neîndurătoare ca şi lovitura de bardă pe care se resemnase, în ajun, s-o suporte. Avea să lămurească, mult mai tîrziu, problema de conştiinţă dintre el şi prieten. Deocamdată sta, umăr la umăr cu hamalul, cu o ură şi o durere la fel, în faţa femeii ce-i necinstise pe amîndoi, în acelaşi spasm neruşinat, cu portarul de la gară. Recunoscînd, în lacrima celuilalt, noua lui suferinţă, nu-şi mai putuse stăpîni clocotul lăuntric şi suspinase, cu o sinceritate împinsă pînă la inconştienţă :

— Care va să zică, nenicule, ne terfeli cioropina tovalul la amîndoi...

Slăbănogul comandase altă sticlă şi băuse cîteva pahare la rînd, să se îmbete, să uite, să nu-şi mai dea seama de nimic, dar vinul aşternuse vălul uitării numai peste rănile din sufletul lui Gore. Hamalul îşi culcase tîmpla în palmă şi mai împăcat cu sine, mai zîmbitor după fiecare pahar sorbit pînă la fund, începuse să îngîne domol, furat, cu ochii umezi în gol : *„cucuruz cu frunza-n sus, dusu-mi-s-a dorul, dus“* —

cîntecul cu care ţiganca îl împăcase de atîtea ori cu domnul Stîrcu, după gîlceava de la tabinet, cînd „era cartea parşivă şi se încăpăţîna să-i facă mizerii"...

Turnătorului, dimpotrivă, vinul îi limpezise gîndurile şi-l aplecase, fără voia lui, peste adîncul prăpăstios al sufletului.

Dacă, în urmă cu două zile, mîndria rănită a bărbatului deşteptase în Gore animalul dornic să rupă cu dinţii beregata portarului de la gară, mîndria cu faldurile stropite a ibovnicului se oprise şi se căţărase, plantă amară, de unica mare nedumerire pe care o simţise cum creşte în el şi-l depăşeşte.

— Cum a putut, cum a avut ea curaj să mă înşele ?

Zbuciumul lui, cu această primă întrebare rămasă în gol, începuse să se diferenţieze de zbuciumul celuilalt...

Safta nu mai era ticăloasă pentru că se culcase cu Paler. Isprava lor avea, acum, o importanţă de fapt în sine : un adevăr independent în timp, nu urît şi nici frumos. Soţul, după opinia singulară a amantului, nu ar fi putut face altceva decît să constate faptul, să recunoască adevărul şi să se supună, mut şi fără gest, ca în faţa oricărei realităţi impuse de un imperativ implacabil. Înaintea hamalului, cugeta slăbănogul, ea nu poate fi vinovată ori nevinovată, monstruoasă ori sfîntă, ci pur şi simplu ibovnica lui : bărbatul ales, victoriosul, predestinatul.

Era cu totul alta, după opinia tot aşa de singulară a turnătorului şi faţă de el, situaţia femeii necredincioase. O considera mai mult decît vinovată, mai mult

decît monstruoasă ! Nedemnă, oricum, să mai vadă lumina soarelui ! Dar, ca s-o condamne definitiv şi, mai ales, ca să-i poată alege felul morţii, el trebuia neapărat să răspundă unei întrebări chinuitoare :

— Bine-bine, înţeleg să-l înşele pe Gore cu mine, da' să mă înşele şi pe mine cu scîrba de portar ? Cum vine asta, nenişorule ?

Cuvintele, prinse unul de altul, se făcuseră cerc iar cercul se învîrtise, incandescent şi din ce în ce mai repede, în jurul frunţii.

Paler avea impresia că-i plesneşte ţeasta şi — ca să se smulgă din vîrtejul ce-i încurcase şi încîlcise minţile — a muşcat paharul şi l-a sfărîmat sub pumn...

Hamalul era absent.

Nu-l mai interesa Stîrcu de la gară şi cu atît mai puţin sîngele ce-l stropise pe figură, ţîşnind din mîna tovarăşului de alături.

Cînta „dusu-mi-s-a dorul, dus" în surdină şi în adevăr fericit, pentru că uitase — cu desăvîrşire — tot ce se întîmplase...

CAPITOLUL XIII

Safta se sanctificase prin sacrificiu

Miercuri la amiază, ţiganca îl aşteptase zadarnic pe chiriaş cu masa pusă.

Fabricile din împrejurimi fluieraseră o dată şi scurt, ca un avertisment, la „fără un sfert", mîncarea se răcise în cratiţă iar Safta ameţise umblînd, plină de neastîmpăr, din casă la poartă şi de acolo iar în casă. Nu trecuse turnător pe care să nu-l întrebe dacă nu ştia cumva ce-i cu Paler. Toţi ridicaseră din umeri. Slăbănogul lucrase pînă la prînz. Asta era tot ce puteau spune.

— Ce-o fi cu el, unde s-o fi dus ?

Se căina oftat, cu palma la gură şi pleca în sală, să mai arunce o despicătură de lemn în soba de tablă, dar înăuntru nu avea astîmpăr şi se întorcea din nou la poartă, să se uite în toate părţile şi să-i întrebe pe alţi trecători dacă nu-l văzuseră pe slăbănog, în atelier sau pe stradă, prin cîrciumi ori la un birt.

Paler, în adevăr, o ameninţase că o să-şi ia lumea-n cap. Precizase, însă, că va aştepta mai întîi leafa, să nu lase în urma lui nici un datornic cu buza umflată.

Lefurile se dau, la toate fabricile, la sfîrşitul săptămînii. Pînă atunci, numărase ea pe degete, mai erau patru zile.

— Dînsu' — se încuraja Safta — nu-i o haimana sau un golan, s-o ia razna cum se găseşte. Mai înainte de plecare ar fi venit sigur acasă, să se spele, să se îmbrace cu hainele de sărbătoare şi să-şi ia rufele. Cel puţin pentru asta ar fi venit...

Nu se aştepta la mulţumiri şi laude din partea slăbănogului. Era şi el, ca Gore şi ca oricare altul, un bărbat şi nimic altceva, adică — după opinia ei de dată recentă — porc, profitor şi nerecunoscător, la care adăugase o calitate în plus, personală : răuşise s-o convingă, în ultimele trei zile, că-i un udă-ochi speriat de umbra lui şi a plopilor de pe maidanul cu basculă.

— Dacă l-o fi găsit — se întrebase ea, cu un fulger nou în gînd — dacă s-au întîlnit undeva, din întîmplare şi s-au înfundat într-o cîrciumă ?

Ţiganca simţise un fior rece pe şira spinării.

— Dacă sunt la băutură, să vezi că află Paler de Stîrcu şi Gore de Paler şi se-ntorc beţi ca porcii ! Sigur c-au să mă bată, bate-i-ar ăl de sus...

Suspinase, cu o singură lacrimă prelinsă pe obraz.

Safta era o victimă a trecutului ei de aventură şi de generozitate amoroasă, dar şi a stricăciunii omeneşti de pe vremea casei cu nebuni şi de oricînd.

Fosta cîntăreaţă se decisese, în noaptea cînd îi poruncise prăvăliaşului îndrăgostit să spargă diblele lăutarilor, să renunţe la viaţa zbuciumată de pînă atunci şi să se dedice, cu toată inima şi pînă la

mormînt, unei căsnicii cinstite şi durabile, nu fără nopţi de iubire încă tînără, în tovărăşia omului ales stăpîn şi asin cu samarul nevoilor în spinare.

Gore nu era, fireşte, bărbatul ideal, frumos şi bogat, dorit în serile cu lună plină. Din păcate, murise de mult şi în ea bestia fără astîmpăr de odinioară, cu poftele nechezînd şi alergînd în carne nestăpînite, flămînde.

Timpul visurilor trecuse.

— Acum s-ar zice că sunt o femeie coaptă...

Safta cunoscuse donjuanii din cele patru culori ale oraşului. Le ascultase cuvintele şi le cîntărise faptele. Toţi, ibovnicii desăvîrşiţi şi secăturile — haimanale cu breton pe frunte şi cîine mops dar fără sfanţ în buzunar, lichele sentimentale şi nestatornice, cu viaţa împărţită între harmonică, scandal şi aventură vremelnică — o făcuseră să sufere.

— Suflete ca fluturii...

Nu găsise, printre amanţii fără număr, un singur om serios, cu gînd de muncă şi dornic să se culeagă de pe drumuri, să-şi vindece rănile şi dezgustul de el şi de lume în adăpostul cu linişti şi împăcări al unui cămin.

Gore era urît şi voinic. Inimă de slugă, ar fi fost capabil — de dragul ei — să ucidă şi să dea foc la mahala. Safta presimţise în el un suflet simplu, pe care nu-i era greu să-l modeleze cum i-o place. După isprava cu lăutarii, ea nu se mai îndoise de credinţa oarbă a îndrăgostitului şi plecase din cîrciumă cu el de mînă — spre o viaţă nouă.

Ploua mărunt, în lumina felinarelor rare cu petrol, de pe strada cu nume uitat de mult — cum au fost uitaţi tîrgoveţii...

— Băiatule — întrebase ţiganca, pătrunsă de solemnitatea momentului — ştii tu, mă, ce facem noi acum ?

— Nu ştiu.

— Facem lucru mare, mă brabete — oftase ea, lipită de prăvăliaşul urît şi voinic — ne luăm amîndoi...

Flăcăul nu înţelesese.

— Nu zici nimic ?

— Ce să zic ?

Omul ales era prost şi împiedicat.

— Păi nu ţi-am spus că ne luăm ? Adică : eu mă mărit cu tine şi tu te-nsori cu mine. Acum ai înţeles ?

Ajunseseră la poartă.

El o prinsese de mînă şi-o strînsese cu putere, rînjind.

Aşa se pricepuse să răspundă.

Safta l-a împins în casă.

— Bine, acu' hai să facem nuntă.

Nu aprinseră lampa şi nici nu avuseseră răbdare să se dezbrace.

Visul ţinuse o săptămînă. Gore, care iubise pînă atunci animal şi în plin, învăţase cu uşurinţă să se comporte tuturor capriciilor şi atitudinilor erotice impuse de fantezia deşucheată a femeii cu experienţă. Ea descoperise, în bivolul neostenit şi supus, aptitudini rare de ibovnic şi convinsă că un om aşa de preţios merită un destin mult mai frumos, i-a inter-

zis să se mai întoarcă la mătura şi la fota verde de la cîrciumă.

Calvarul începuse, pentru Safta, din momentul cînd urcase cele cîteva trepte de la domiciliul portarului de la gară, să-i solicite concursul.

Stîrcu o cunoscuse la o grădină de vară, cu cinci ani în urmă. El era atunci sergent instructor, într-un regiment de artilerie. Ţiganca se îndrăgostise de chipiul cu cozorocul de lac tras pe-o sprinceană, de mustăcioara cu sfîrcurile în rotogoale, de batista purtată în mîneca stîngă, de cataramc şi nasturi. O electrizase, mai ales, ritmul bizar al paşilor cu pintenii sunînd ca nişte clopoţei, acompaniat de zdrăngănitul săbiei lovite de pietrele caldarîmului.

Militarul se aşezase în faţa tarafului.

Safta cîntase numai pentru el. Se înţeleseseră dintr-o singură ocheadă. Prim avans, sergentul instructor o invitase la masa lui, o tratase cu o mandarină şi un pahar cu vin roşu, special, iar după închiderea localului plecaseră împreună.

Aventura ţinuse, noapte după noapte, o lună. El se jurase, de cîteva ori, că are s-o ia de nevastă, iar iubita cu garoafă se gudurase de fericire. După o lună, însă. artileristul dispăruse tot aşa de misterios cum apăruse.

Ea plînsese şi-l căutase, îşi smulsese părul din cap de disperare şi se grăbise, în cele din urmă, să-l uite.

Aflase, tocmai peste un an, ca Stîrcu se retrăsese din armată, trist că se desparte de sabie şi pinteni dar bucuros că găsise o slujbă mult mai bănoasă,

mai liniştită şi cu perspective mari în viitor. Deocamdată era numai portar la gară dar de prima clasă ! Aşadar, muncă puţină şi pe scaun, ca boierii, uniformă de postav şi pensia sigură. Om serios şi deştept, nu se îndoia că va ajunge, în curînd, şeful unei magazii de mărfuri. Postul acesta însemna avere în cîţiva ani.

Safta, convinsă că un singur cuvînt al lui i-ar asigura lui Gore un serviciu bun, curat şi uşor, se dusese la fostul amant să-i solicite protecţia. Portarul, cum o văzuse intrînd pe uşe, o luase în braţe, încîntat că va retrăi o clipă de demult, o sărutase şi fără cuvînt, fără să-i lase timp să-l supere cu un gest mic şi leneş de împotrivire, o trîntise în pat. Cînd şi-a adus ţiganca aminte că e măritată acum şi prin urmare datoare să-i rămînă credincioasă bărbatului, era prea tîrziu. Stîrcu gîfîia, prăbuşit peste ea.

Potolit şi numai în cămaşe de noapte, portarul de la gară se ridicase într-o rînă, între perne şi răsucise tacticos o ţigare, zîmbind.

— Ce vînt te aduce pe la mine, fă ?

Abia acum se îndura s-o întrebe, stînd greceşte şi fumînd, cu ochii mici în rotogoalele mari de fum.

Safta uitase să-şi tragă fustele în jos. Rămăsese întinsă în curmezişul patului, cu faţa ascunsă în palme, ruşinată, plină de mustrări.

— Ce făcuşi, pişicherule ? Matale nu ştiai şi eu uitai — prea mă luaşi repede şi uitai să-ţi spui că nu se cade să mai facem ce făcurăm ! Acu, dă-o-n ciorile, sunt măritată...

Omul a rîs cu poftă.

— Nu te mai bucura aşa — oftase ea, ridicîndu-se în sfîrşit şi acoperindu-se — lasă-mă dracului, că parcă mă tai felii şi-mi dai sare, de mă ustură la ficaţi, cînd te-aud...

Filozofase, mai mult pentru sine şi tristă nespus, cu falca proptită în palmă.

— Ehei, nu-i de loc uşor să fii femeie cinstită...

— Fugi, fă, nu te mai sclifosi aşa, pentru un flecuşteţ de plăcere ! Spune, mai bine, ce vrei.

Stîrcu o ascultase tolănit şi binevoitor.

— Bine, fă Săftico — o asigurase el, în cele din urmă — să ştii că am să fac ceva pentru Gore al tău. Vorbesc azi cu Şontîc. Numai să fie ascultător şi harnic iar tu — mai ales tu — să fii deşteaptă şi să-nţelegi rostul lumii. Mîine să mă caute la gară şi tu să vii la mine peste o săptămînă, să-mi mulţumeşti şi să ne mai aducem aminte, ca azi, de ce-a fost..

Safta plecase de la el tîrziu, tristă că-şi înşelase bărbatul cu atîta uşurinţă. Se bucura în ea, oricum, cîntăreaţa electrizată odinioară de sabia şi pintenii artileristului dar se strecurase, în veselia revederii şi un strop de melancolie. Portarul, deşi rămăsese rumen la figură şi nu avea nici un fir alb pe la tîmple, nu-i reînviase în carne poftele nepotolite din luna de dragoste şi de nesomn. Gîfîise, se mulţumise cu puţin şi se retrăsese după ispravă între perne, ca un cocoş bolnav.

— Tare-mi pare rău că-l înşelai pe Gorică, săracu — îşi lămurise ţiganca gîndurile, privindu-se în oglinda unei vitrine de pe calea Griviţei — da' parcă mai rău îmi pare că ăsta de la gară nu făcu altceva decît să mă întărîte. La urma urmei, să mă fi ales cu ceva...

Acasă, prăvăliaşul o aştepta cu veste bună.

Safta îi spusese, în cîteva cuvinte, că domnul Stîrcu i-a promis tot sprijinul. Nu-l sfătuise, însă, să-i accepte sau să-i refuze protecţia. Ştia bine că intrarea lui în serviciu va fi plătită cu dezgoliri în patul de burlac al portarului şi voia să fie cu conştiinţa împăcată. Avea impresia că se scutură de orice vină, din moment ce-i lăsa libertatea să procedeze cum o crede de cuviinţă. Primind de bună voie să fie susţinut de Stîrcu, însemna că primeşte — cu sau fără ştiinţă, asta n-o interesa deocamdată — şi coarnele.

— Tu ce zici să fac ?

Ea ridicase din umeri : „fă cum vrei" — şi se gîndise, în acelaşi timp : „dacă zice da, asta-i ca şi cum m-ar arunca el singur în braţele ăluilalt şi n-o să-mi mai pară rău că-l înşel"...

— Am să mă duc — se hotărîse bărbatul — la ce să nu mă duc ?

Speriată şi veselă deopotrivă, Safta l-a luat în braţe, răsuflînd uşurată şi l-a sărutat, cu imputare şi recunoştinţă.

— Uf, tare mi-a fost teamă c-o să zici nu...

Gore a intrat la gară, iar ţiganca, săptămînal, s-a

dus acasă la portar, să-i spună cum o mai duce soțul cu slujba dar — mai ales — ca să-i fie recunoscătoare.

După ce a cununat-o cu hamalul, Stîrcu n-a mai așteptat-o în bîrlogul lui de holtei. Acum se considera rudă apropiată și era liber, prin urmare, să-i facă vizite săptămînale în casa cu nebuni. Nașul știa cînd e finul de serviciu, între ce ore sunt aglomerate sosirile și plecările de tren și se punea la adăpost de orice surpriză. Fără îndoială, ar fi fost mult mai în siguranță, continuînd aventura la el. Stîrcu, însă, în felul lui, era un mare pervers. Prefera să vină el la amantă, pentru că numai așa i se părea isprava mai interesantă iar țiganca mai frumoasă și mai pătimașe. Gîndul că albastrul ar putea totuși să-l surprindă cu nevasta lui, îi da fiori și-i accelera zvîcniturile sîngelui. Safta, mult mai darnică, tremura cu flacările mai vii în trup, îmbrățișările erau mai puternice iar șoapta împrumuta întregului ceremonial o atmosferă de mister.

Gore, într-o seară, venise acasă bine dispus și perfect convins că șeful, domnul Pompilică, e un om cu suflet mare.

Șontîc, după-amiază, îl chemase pe subaltern, la el în birou, îl invitase să ia loc pe scaun, îi oferise o țigare bună și o cafea și-l întrebase. prietenos, cum o mai duce cu slujba și casa, dacă e mulțumit de viață, de tovarășii de muncă și de cîștig.

— Slavă cerului, coane — răspunsese hamalul, sincer și copleșit de deosebita cinste ce i se face —

n-am ce să zic ! Aici o duc bine şi de matale — care eşti bun ca o pîine caldă — n-am la ce să mă plîng. Aşa că, să spui drept, mare pomană ţi-ai făcut cu mine ! Pe lîngă asta, la ce să mint, nevasta... iar : mare noroc avui, că harnică...

— Am auzit. Ştii că mi-a lăudat-o Stîrcu ? A zis că are o bomboană de fină : să-i trăiască, nu altceva...

Recunoscător, Gore nu uitase să îngîne un cuvînt frumos şi despre naş.

— Lasă, coane, că nici dînsu...

Voia să spună că dacă Safta e gospodină şi harnică, portarul nu rămăsese mai prejos, fiind — în egală măsură — prietenos şi bun la inimă. Convins că numai aşa şi-ar mărturisi gîndul întreg şi lămurit, omul a ţuguiat buzele, cu respect adînc :

— Lasă, că nici dînsu... ca să nu zic într-un ceas rău : la aşa fină, aşa naş...

Pompilică zîmbise ascuns.

— Tocmai, că la asta cuget şi eu de multe ori — oftase el, întristat la comandă — la voi şi... aşa, la cine-i însurat. Că mă uit la mine : singur ! N-are cine-mi scutura prin casă, n-are cine-mi... Nu zic de rufe, că le dau şi mi le spală, da' e vorba că — la scuturat — pot s-aduc o femeie de pe stradă, în care n-am pic de încredere ? Nu numai că nu-ţi face treabă serioasă, da' mai dă iama şi prin lucruşoare...

Gore înclinase capul spre umărul stîng : „păi, aşa e" şi se gîndise : „săracu conu Pompilică, dacă n-ar fi şchiop s-ar însura"...

Între o sosire şi două plecări de trenuri, alergînd cu geamantanele şi calabalîcurile călătorilor de colo pînă colo, hamalul se gîndise numai la pustiul amar din viaţa şefului.

Măgulit de prietenia cu care-i vorbise, nu se mai îndoia că Şontînc e cel mai cumsecade om din toată gara, dacă nu din tot oraşul. Spovedania lui simplă îl înduioşase. Ar fi fost bine să-şi găsească şi el o femeie harnică, iubitoare de casă, ca Safta. Oricum, prietenii lui sinceri şi căsătoriţi ar fi fost datori, din cînd în cînd...

Hamalul se oprise tresărit, ca şi cum l-ar fi lovit cineva cu palma peste frunte. Gîndul fulgerase şi rămăsese cu saltul în gol.

— Ce-ar fi, dacă... ?

De ce să-i învinuiască pe ceilalţi cunoscuţi ai lui Pompilică ? El îi era amic tot aşa de bun : fumaseră o ţigare, băuseră cafea şi vorbiseră de necazuri şi de bucurii, se spovediseră. Numai amicii sinceri se spovedesc. Era, prin urmare, ca un frate cu şeful şi nu se gîndise totuşi, el ca toţi ceilalţi, că ar fi obligat să-i dea o mînă de ajutor. Safta, în cîteva ore, i-ar face casa ca un cristal. În definitiv, n-ar fi mare osteneală pentru ea dacă — o dată pe lună sau la trei săptămîni, fie şi la două — s-ar duce şi i-ar scutura boarfele.

— Ne facem un interes şi-o pomană...

Şontîc primise bucuros oferta ce i-o făcuse subalternul generos şi-l anunţase că a doua zi, după-amiază, o să aştepte la domiciliu. Nu uitase, la despărţire, să-i întindă mîna şi să i-o strîngă cu afecţiune.

Prietenia dintre hamal şi şef se cimentase.

Seara, la masă, Gore îi povestise ţigăncii cum îl invitase domnul Pompilică în birou şi-l onorase ca pe un adevărat mosafir de zile mari. Şontîc fusese descris în culori simpatice şi recomandat, cu insistenţă, ca o persoană superioară. Ar fi fost păcat să i se refuze, omului singur pe lume, un ajutor cerut în termeni atît de amicali.

Safta ascultase îngîndurată. Avea o presimţire urîtă.

— Şi ce zici tu, mă, să mă duc mîine la şontorog ?

— De ce să nu te duci ?

Nevasta oftase, resemnată.

— Bine ! Voia ta este şi-ncolo amin...

Făcuse, în felul ei, gestul spălării pe mîini.

Presimţirea nu o înşelase. Pompilică, în adevăr, o aşteptase a doua zi dar cu perdelele lăsate. O întîmpinase cu o figură severă şi-o întrebase ce caută, aşa de supărat, că femeia nici nu avusese timp să răspundă.

— Îl dau afară din gară — ţipase el — am să-l dau afară pe Gorică al dumitale ! Mie să nu-mi umble cu marafeturi, că nu mă-ncîntă cu migdale amare ! Crede că, dacă şi-a trimes muierea la mine, o să-l iert ? Am să-i arunc toate catrafusele în cap, să-l învăţ minte...

Safta nu se intimidase. În lunga şi glorioasa ei carieră amoroasă trecuse deseori prin momente mult mai critice şi nu se speriase. Învăţase, din experienţă, să întrevadă ce plan se ascunde dincolo de cuvinte... De altfel, procedeul prin care încercase şeful acum s-o înfricoşeze era clasic. Ţiganca ştia că ameninţările lui nu se vor traduce în faptă decît în cazul cînd i-ar

refuza fructul dorit. Se mîngîia cu gîndul că Gore o rugase să vină la şchiop. Conştiinţa îi era curată. Bărbatul o aruncase, pentru a doua oară, în braţele unui ibovnic. Ar fi fost inutilă orice împotrivire. Laţul, bine aruncat, o prinsese. Nu-i mai rămăsese altceva decît să se supună fatalităţii.

Enervat că femeia întîrzia să i se ofere — cum se aştepta — ca să-l înduplece să-i ierte soţul de vina lui imaginară, Pompilică începuse să se plimbe prin încăpere, bocănind cu piciorul de lemn pe scînduri. Safta se uita la el, zîmbind şi se bucura.

— Uite-mi-l, cum îl fierb în nisip ! Acum nu mai face pe nebunu. S-a prostit. Nu mai ştie ce să zică şi i-a pierit curajul. Şase ceasuri să stau aici, cu el, n-ar îndrăzni să mă atingă. Mototolul dracului...

Şontîc, în adevăr, se fîstîcise.

Stîrcu, care i-o recomandase pe fină şi-l învăţase cum să procedeze, mai întîi cu Gore şi pe urmă cu nevasta lui, nu-l obligase să memoreze decît cele cîteva fraze ţipate în momentul cînd intrase ţiganca în casă, convins că simpla lui ameninţare cu concedierea hamalului o s-o sperie şi o s-o facă să se culce — goală şi fără multe mofturi — în patul schilodului.

Naşul se plictisise de ţigancă şi i-o oferise, bucuros, bunului prieten de la biroul servituţii în uniformă.

Pompilică, însă, nu era un cuceritor. Portarul o avusese uşor pe Safta, pentru motivul binecuvîntat că rămăsese — în fantezia şi în inima ei — omul aventurii de o lună, fostul ibovnic cu pinteni, cu sabie, cu batistă în mîneca stîngă şi cozoroc de lac. Şeful era

numai omul mutilat de tren. Ţiganca îl pironise cu o privire dispreţuitoare. Şontîc se făcuse mic pe scaun. Singur piciorul în curele stăruia ţeapăn, întins ca o barieră între amîndoi. Femeia învinsă, îl domina pe învingător : i-ar fi fost uşor să-l umilească cu un gest, să-l rănească numai cu un cuvînt, să se apropie de el şi să-l lovească. Şontorogul nu ar fi reacţionat momentan, dar a doua zi bestia nu ar fi uitat să se răzbune pe subaltern. Victorioasă şi înfrîntă — în acelaşi timp — prin propria ei izbîndă, Safta înclinase capul, în cele din urmă, ca să termine jocul dezgustător cu o clipă mai devreme...

— Coane Pompilică — avusese ea tăria să surîdă eu zic să-l lăsăm pe Gorică în pace şi să avem grije de noi şi de poftele noastre. E mai frumos să ne spunem, cinstit, ce gînd al dracului ne paşte. La urma urmei, vorba cîntecului : sunt femeie, eşti bărbat — nu tocmai întreg, da' bărbat... Văd că dumneata, aşteptîndu-mă, nu ai uitat să laşi perdelele. Ce zici, să încui eu uşa ?

Înviorat, Şontîc făcuse un gest afirmativ, se ridicase de pe scaun şi începuse, tremurînd, grăbit, să se dezbrace. Safta încremenise în prag, amuţită, cu ochii holbaţi la el. Gol acum, şeful hamalilor era respingător. Bontul piciorului retezat mai sus de genunchi se bălăngănise, în timp ce insul făcea eforturi mari, prins cu mîinile de masă şi de spătarul scaunelor, să se apropie — ţopăit — de femeia ce se îndura, în sfîrşit, să fie a lui.

Ţiganca s-a rezemat de zid, moale, ameţită, cu privirile împăienjenite — şi n-a mai ştiut ce se petrece cu ea.

La despărţire, gentil, Pompilică îi oferise două caramele şi-o rugase să-i transmită, bunului amic Gore, salutările şi mulţumirile şefului pentru bunăvoinţa şi hărnicia cu care stimata lui cucoană îi scuturase şi gătise casa.

Safta plecase cu sufletul întors pe dos. O cutremura gîndul că iar îşi înşelase bărbatul sau o dezgustase numai neputinţa de muţunache într-un picior, a schilodului ? Nici ea singură nu ştia. Se mulţumise doar să constate că se cîştigă greu o pîine, mai ales cînd vrei să fii nevastă cinstită.

Bănuia de la cine-i venise necazul cu Şontîc şi-l aşteptase pe Stîrcu, în prima şi a doua săptămînă, dornică să se răzbune, dar portarul de la gară nu apăruse. Mai erau şi alte femei în mahala, poate nu aşa de meştere în dragoste ca ea dar mai tinere şi mult mai frumoase.

— N-o să-mi petrec eu toată viaţa cu baldîra de ţigancă...

Fosta cîntăreaţă se îngrăşase, în adevăr şi începuse să-şi îndese şi să-şi ridice sînii în brasieră.

Stîrcu însă, invitat de fin, continua să vină la petrecerile săptămînale din casa cu nebuni.

Nu voia ca, prin absenţa lui, să-i dea hamalului ceva de bănuit. Ar fi fost, pe de altă parte, ridicol să refuze o masă îndestulată, cu pui rumeniţi în frigare şi tăvăliţi prin usturoi, cu vin bun şi plăcintă cu mere.

Safta era o gospodină neîntrecută iar Gore, după fiecare ospăţ, pierdea la tabinet cîţiva franci.

O primă decepţie în dragoste, însă, cu o cîrciumăreasca de pe strada Cameliei, îl readusese pe portar, pocăit, lîngă ibovnica din tinereţe. Fina uitase de răzbunare. Fericită că-l strînge din nou la sîn, plînsese şi-l implorase să n-o mai facă să sufere atît iar el îi promisese, solemn, că n-o mai părăseşte niciodată. Oricît ar fi fost de grasă şi în ciuda perilor albi de la tîmple, ea mai răuşea să deştepte poftele în el şi (asta îl interesa în primul rînd) i se da fără mofturi. Nu-i pretinsese, ca Olga de pe strada Cameliei, să-i facă dar casele din dosul cimitirului evreiesc de pe strada Filantropiei şi nici nu-l obligase, ca fîşneţele frumoase şi tinere din mahala, să le cumpere — după fiecare îmbrăţişare — un şort sau ciorapi, dacă nu o pereche de papuci.

Safta se lăsa stoarsă de dragoste ca o vacă elveţiană, cu ugerul prea plin.

Conştiinţa femeii ce se visase cinstită cîndva, amuţise. Ţiganca luneca pe pantă, împinsă de fatalitate şi mai ales de Gore, cu o resemnare apostolică. Se mîngîia cu ideea că numai aşa poate să-i asigure soţului o slujbă curată, uşoară şi bănoasă şi se considera o victimă a stricăciunii omeneşti.

Cînd l-a văzut pe bărbat intrînd cu Paler în casă, a avut o nouă presimţire.

— Să vezi că şi ăsta o să mă dezbrace şi-o să mă culce sub el...

Întîmplător, slăbănogul era un tînăr sfios. Departe de intenţia pe care i-o bănuise gazda, el se mulţumise să-i răspundă timid şi monosilabic la întrebări, să-i facă surcele şi să-i spele vasele, cuminte ca o fetiţă. Safta îl lăuda pretutindeni şi începuse să-i dea, la prînz şi seara, mîncare cu carne multă şi zgîrci. Aflase că-i place să ronţăie în măselele sănătoase. Totuşi, diavolul ascuns în ea, încercase, de cîteva ori, să pună la grea încercare inima chiriaşului. Femeia se apleca mult peste masă, în faţa lui, cu cămaşa trasă dinadins pe sîni ori se trîntea în pat, dezvelită şi se făcea că doarme.

Flăcăul se uita în jos, clipind repede, să nu vadă pieptul gol ori se apropia în vîrfuri, s-o învelească uşor cu plapuma sau cu broboada şi pleca afară, tot în vîrfuri, să nu-i strice somnul.

Singură în casă şi înciudată, Safta nu-şi putea ascunde dispreţul :

— Mare nătăntol, sări-i-ar...

Stăpînă imediat pe gînduri, se mustra că nu se astîmpără. Se redeştepta în ea nevasta ce se mai visa, încă, serioasă şi cinstită...

Gore, într-o noapte, a stat de vorbă cu ţiganca lui.

— Ce facem, fă, cu Paler ăsta ? Iacă, se împlini o săptămînă de cînd l-am adus la noi. Nu că-mi pare rău că i-am dat un aşternut şi un codru de pîine, da' e om în toată firea şi trebuie să se apuce de muncă. Pentru el, nu pentru mine...

— Asta-i drept — îngînase ea, cu palmele sub cap şi ochii în tavan — vezi bine : să s-apuce de muncă,

da' să nu mai mă pui pe mine să mă rog de careva să-i dea un servici, că nu se mai prinde. Nu mai mă duc, să ştiu c-a înviat mama acolo...

— Mde, cum vrei. Da' e vorba că el, săracu Paler, nu-i un om căruia să nu-i faci un bine. Mai ales că Stîrcu, cu care am vorbit azi, mi-a spus că dacă te-ai osteni tu pînă la unu Lică Păun, maistor colea la turnătorie..

— Nu mă duc, mă, nu mă duc !

Gore nu dezarmase.

— Naşu e preten bun cu Lică ăsta şi dacă tu... cu o scrisoare de la el... Stîrcu zice că tu, ca femeie, vorbeşti altfel, te porţi altfel...

Pericolul în definitiv, era exclus acum. Safta nu ar fi avut nici un motiv să nu încerce să-l ajute pe slăbănog, mai ales că — prin ajutorul acesta — scăpau şi ei de o pacoste. Bun stăpîn pe leafa lui, flăcăul urma să se mute de la ei sau să le plătească o sumă oarecare, dacă ar fi rămas, pentru pat şi pentru masă.

— La urma urmei, nu-i mare lucru să iau o scrisoare de la Stîrcu şi s-o duc la Lică Păun, care-o fi el acolo. Se poartă frumos cu mine, bine : îl rog să nu-l uite pe Paler şi-i zic, la plecare, mersi. Face pe porcu, îi dau una peste mînă şi plec — îl las în mama iadului : şi pe Lică şi pe domnul Palerică...

Calculul a fost, în adevăr, foarte logic.

Oricum, ea condiţionase concursul ce i se ceruse.

— Cum e Lică Păun ăsta ? Tînăr, scofîlcit, burlac sau ?...

Gore nu ştia dar era sigur că portarul de la gară nu poate să fie prieten cu lichelele şi haimanalele. De altfel, aveau o mare garanţie de seriozitate : viitorul protector era şef la o fabrică, prin urmare om deştept, cu meşteşug subţire şi bătrîn, neapărat bătrîn...

— Ehe, pînă s-ajungi maistor trece multă apă pe gîrlă...

— Iacă vorbă de prost şi la tine — se supărase nevasta. Poftim, Bela e tare şi mare la „Lessel" şi nu-i babalîc. Aici e vorba că... dă-l încolo, cum o fi, nu-mi pasă ! Eu altceva aş vrea să ştiu ! Mă Gorică — suspinase ea, cutremurată de un fior — numai şchiop să nu fie, omule, că iar mi se apleacă şi nu mai mănînc o săptămînă...

Hamalul îi adusese, a doua zi, scrisoarea promisă. Stîrcu o asigurase pe fină că amicul de la turnătorie e sănătos tun şi întreg : nu şontorog şi nici ciung.

Safta se dusese la Lică într-o după-amiază de sărbătoare. Plecînd de acasă, deşi se hotărîse ca — la primul gest neruşinat — să-l pună la locul lui pe îndrăzneţ cu o sudalmă şi să iasă trîntind uşa, ţiganca nu uitase să schimbe pantalonaşii.

— Nu se ştie ce se-ntîmplă !

Meşterul sta într-o clădire nouă, pe o stradă cu nume de domniţă — un fel de ulicioră mai mult, plină de soare şi praf, ce pleca din calea Plevnei, prin spatele unei fabrici de scrobeală. Şeful turnător, burlac şi el, era un om înalt şi încă tînăr, cu o figură ce impunea, din primul moment, respect. Avea în gest, în felul cum clătina capul cu bunăvoinţă, cînd

asculta ce i se spune, o distincţie pe care fosta cîntăreaţă n-o mai întîlnise. Ea se fîstîcise, pentru întîia oară în faţa unui bărbat.

— Coane maistore — îngînase, după ce fusese invitată pe scaun şi întrebată, blînd, de ce-a venit — am o epistolă de la domnul Stîrcu, naşul nostru şi...

Lică luase scrisoarea dar n-o citise. O pusese pe masă, sub o carte cu copertele roşii, pe care o răsfoise pînă atunci.

— Să lăsăm epistola, că dumneata ai să ştii mai bine ca Stîrcu ce te aduce la mine.

Safta povestise, în cîteva cuvinte, cum apăruse Gore în prag, într-o noapte, cu Paler de mînă. Vorbise frumos de slăbănog, ca de un băiat cuminte şi ruşinos ca o codană, pe care o dezbraci şi o laşi goală în faţa ta, pînă-i purici cămaşa. Nu uitase să-i remarce îndemînarea la despicatul surcelelor şi la aprinsul focului, la curăţatul cartofilor şi la spălatul vaselor.

— Ar fi o mare pomană, coane, dacă — aşa, la turnătorie... orice şi oricum, că-i tare muncitor...

Lică Păun o ascultase zîmbind şi-i promisese, la despărţire, c-o să încerce să facă ceva pentru Paler. Oricum, a doua zi cînd vor fluiera fabricile, flăcăul să se prezinte la birou.

Safta se întoarse acasă mulţumită de ispravă dar tristă că-şi pusese zadarnic pantalonaşi curaţi, cu dantelă. Acum şi-ar fi înşelat bărbatul fără şovăială şi fără mustrare de conştiinţă, cu sentimentul precis că — oferindu-se unui om frumos şi distins cum era meşterul — ar îndeplini un ceremonial ce n-ar

avea nimic jicnitor pentru ea şi cu atît mai puţin pentru un tont căruia şi portarul de la gară şi domnul Şontîc îi puseseră coarne, cu atîta senină neruşinare.

Paler fusese angajat chiar de a doua zi, la turnătorie şi adusese, în prima sîmbătă, un pumn de gologani de aramă şi două băncuţe. Era leafa lui pe o săptămînă : zece lei şi cincisprezece bani. Şeful îi promisese c-o să-l avanseze. Numărînd încă o dată banii, slăbănogul îi vărsase, din palmă, în poala ţigăncii şi-o rugase să facă cu ei ce-o vrea, ca o mamă sau o soră bună. Gore îi dăruise fostului camarad o puşculiţă de pămînt să strîngă în ea leafă după leafă, pînă o avea cu ce să-şi cumpere rufe, haine şi încălţăminte.

— Acum, măi băiatule — îl bătuse hamalul pe umăr, protector — n-avem nevoie de ajutorul tău. Cîştig destul... Agonisește să ai cu ce-ţi face nevoile şi pe urmă vedem noi cum ne descurcăm. Prin noi ţi-ai găsit un rost în lume, parcă văd că tot noi o să te cununăm...

Dar, pînă la însurătoarea lui, mai era destul timp.

Safta era curioasă, deocamdată, să afle ce mai face domnul Lică Păun, cînd şi cum vine la fabrică, dacă-l salută ori nu lucrătorii şi hamalii din atelier, dacă şi cum le răspunde, cum şi ce le spune subalternilor, ce zice cînd se supără şi cum îi ceartă, cu ce cuvinte, pe cei vinovaţi ? Meşterul o obsedase toată săptămîna. Îl visase, în fiecare noapte, cînd sergent instructor la atelier, cu sabie şi pinteni, cînd slugă în simigeria lui Tino, muncind gol şi superb, alături de cei doi ilfoveni. Fiecare vis se termina cu o înlănţuire pătimaşă

iar ţiganca, în fiecare dimineaţă, se trezise — alături de Gore — cu gura amară şi dureri de cap.

Obsesia crescuse şi o stăpînise deplin, în clipa cînd îl văzuse pentru întîia oară, pe chiriaş, dormind dezvelit.

Safta nu ar fi putut să-şi explice prin ce salt al gîndului fusese posibilă apropierea pe care o făcuse — privind pîntecul ademenitor al slăbănogului — între Lică Păun şi Paler. Avusese, însă, impresia clară că în momentul acela, în sală, dormea meşterul. Numai un bărbat ideal ca el putea să aibă o podoabă aşa de ispititoare.

Robită, tremurînd în întuneric şi nepăsătoare în faţa pericolului ce o pîndise pas cu pas, ţiganca se apropiase de pat, să-şi trăiască visul din ultima săptămînă.

Dar visele se împletiseră.

Safta se dăruise flăcăului, cu gîndul la Lică Păun, în timp ce Paler o îmbrăţişa — bărbat şi în luncă — pe Truda, fata văcarului...

CAPITOLUL XIV

Mascaradă sub clar de lună

Se înserase.

Strada era plină de copii gălăgioşi, de roşcovi sălbatici şi de vrăbii.

Primăvara urca sevă în copaci, piruia în guşa pasărilor şi se juca, ţipînd şi tăvălindu-se prin praf, laolaltă cu toate haimanalele.

Abia întorşi de la fabrică, mahalagiii se spălaseră şi se adunau pe la porţi, alături de neveste, curaţi în bluze murdare, cu mînecile sumese şi gulerul răsfrînt.

Oamenii, săraci şi proşti, nu ştiau întîmplări cu Isus. Gîndul că trăiau în Săptămîna Patimilor nu-i înfiora. Erau plini de necazuri numai ale lor şi se zbuciumau, de cînd se pomeniseră pe lume, în neînsorita şi nesfîrşita săptămînă a pătimirii din viaţa la fel şi aspră, de trudă şi lipsuri. Aflaseră, nu ştiau cum şi cînd — parcă trecuse un liliac cu zvonul prins de aripă, ca un clopoţel — că sărbătorile toate au fost scornite de popi şi numai în folosul lor. Isus exista cu adevărat, pentru ei, în neastîmpărul de pre-

tutindeni al împrimăverării, în misterul ce despica mugurii şi în taina limpezimilor celeste sau în joaca sprintenă a pisoilor, scoşi în lumină o dată cu frunza şi cu firul ierbii.

Bătrînii, în cămăşi de noapte şi papuci, făcînd semne numai de ei înţelese, cu vîrful bastoanelor, în ţărînă şi încă nedumeriţi de ce nu se împiedică luna, răsărind, de marginile stîncoase de la capătul pămîntului, erau bucuroşi să spună minuni cu Dumnezeu şi cu muritorii.

— A venit o dată Milostivul la noi în oraş...

Povestea era nesfîrşită iar amintirile bunicilor ca oglinzile aburite.

— A venit o dată Milostivul la noi în oraş şi s-a oprit taman la Şipotul Fîntînelor. Ştiţi voi unde era Şipotul Fîntînelor ? Cam pe dealul de la balta Cişmigiului. Asta, pe vremea cînd nu erau, ca azi adică, felinare în Bucureşti. Oamenii, care le da mîna să plece noaptea prin oraş, umblau cu masalale. Că au fost mai întîi masalale şi după ele, felinare cu lumînări...

Primăvara ce începuse risipise în mahala, o dată cu ploile şi ghioceii, broşurile cu coperte roşii.

Calfele şi ucenicii învăţaseră, din ele şi din colecţiile „Mişcării Sociale", diriguită de Panait Moşoiu şi P. Zosîn, cuvinte ca flacările : proletariat, tovarăşi, patroni exploatatori, minciuna popilor, robia bisericii, nici muncă fără pîine şi nici pîine fără muncă, revoluţia proletară, *Internaţionala*...

Cîntaseră şi se pomeneau cîntînd de cîte ori deschideau braţele, larg, să respire adînc, pentru setea sufletului, aerul ca o apă limpede de izvor :

„Veniţi, voi oropsiţi ai vieţii..."

Feciorii de căruţaşi, de hamali în triaj şi de spălătorese, cari se săturaseră pînă atunci cu „bulcă" şi se bucurau deseori că au „şparlit" un pepene din grădinile sîrbilor, renunţaseră acum la rişcă şi la stos, se pieptănau cu freză, nu mai umblau desculţi şi nu rareori „discutau", adunaţi în cerc pe trotuar — îl discutau pe Isus, în timp ce Dumnezeu din poveştile bunicilor bea apă de la Şipotul Fîntînelor şi umbla pierde-vară pe uliţele bucureştene...

Mîntuitorul a fost fiul unui lucrător cu mîna încleştată pe teslă, un *om* dar mai ales copil de proletar. Nu mai era nici o diferenţă între Gogu Gioală, progenitura dulgherului Arvinte Troacă din Cărămidari şi Isus, care se dovedise frate bun cu o haimana ca Rel, feciorul grăjdarului de la fabrica de bere, din moment ce nu învăţase nici un meşteşug, numai ca să fie liber s-o ia hai-hui prin lume, ca orice desculţ din mahalaua cu nume ruşinos. Christos pătimise pentru că luptase împotriva bogaţilor iar popii îl crucificaseră din porunca guvernului odios şi asasin de atunci, ca să-l facă — în urmă — sfînt şi să-i speculeze sacrificiul.

Fiul Omului avusese fraţi şi surori, ca Aron Blaga (roşcovanul cu obiceiuri urîte mărturisite) şi o iubise pe Maria Magdalena cu pasiunea lui Bimbirică. Poet,

lucrătorul de la curelarul şvab se îndrăgostise de Domnica numai pentru că era cocotă şi se bucura că-şi găsise, în sfîrşit, un rost pe pămînt : trăia s-o vadă zilnic pe fata de bordel şi muncea pe brînci, cîntînd, ca să aibă sîmbătă seara cu ce să-i cumpere cîteva flori, bomboane şi batiste colorate, cu dantelă pe margini.

Tînărul înţelesese să se crucifice, pentru sentimentele lui de adorare, ca Isus. Amorul îi risipise toţi banii. Toamna din urmă îl prinsese desculţ, cu o singură cămaşe şi fără pantaloni. Umbla pe stradă înfăşurat în şorţul de piele din atelier. Romantic, ar fi fost în stare să împingă nebunia şi mai departe dacă iubita, primindu-i florile, nu i-ar fi spus odată, fără înconjur :

— Vai, domnu Bimbirică, mata îmi aduci muşcate şi bomboane da' umbli în izmene şi — pardon — cu picerele goale prin frig. Să nu mai vii să-mi dai nimic, pînă nu te-oi încălţa...

El nu se aşteptase la o ofensă aşa de mare. Se clătinase, cu darurile strînse la sîn, palid dar Domnica îl mîngîiase şi-l asigurase că tot ce-i spusese nu era altceva decît un sfat şi încă un sfat pornit din cea mai adîncă şi mai curată dragoste. Ca să-l convingă, în cele din urmă, că-l iubeşte în adevăr, ea scosese pieptenele din coc şi-i alesese cărare, vărsase un pic de apă de colonie în palmă şi-i netezise părul iar la despărţire îi promisese că în ziua cînd o veni la ea, acasă ori la bordel, îmbrăcat curat şi încălţat, o să-i dea voie s-o iubească fără taxă.

Nefericit, Bimbirică încercase să se sinucidă.

Domnica nu-l înţelesese. Nici el singur, poate, nu ar fi ştiut să spună lămurit de ce şi cum o are dragă pe sora mijlocie. Sentimentele, toate, erau numai ale lui şi pentru el. Simţise nevoia să sacrifice orice bun material şi să se dăruiască, sufleteşte, cu orice floare şi în dantela ieftină a fiecărei batiste. Nu se gîndise să ceară o recompensă şi cu atît mai puţin o scutire de taxă, la tractir. Pe femeie n-o rîvnise. O visase, numai pentru el, altar — la care să vină cu daruri toate noroadele gîndurilor. Fata, din păcate, îi strivise visul cu un surîs.

Acum nu-l mai lega nimic de pămînt.

Din fericire, biciuşca de care intenţionase să-şi atîrne, în eternitate, trupul în zdrenţe şi desculţ, a fost putredă şi trista figură a iubirii se pomenise, a doua zi, lungit pe ţolul din bucătăria patronului, cu un cucui în frunte şi gura încă sîngerată.

Bimbirică rămăsese, de atunci, în cercul larg al tinerilor cu broşuri socialiste şi aprinse discuţiuni, un simbol al dragostei. El se sanctificase prin suferinţă, ca şi ţiganca din casa cu nebuni. În toate convorbirile despre amor, cuvîntul lui fusese hotărîtor. Era cu atît mai mult ascultat în chinuita seară a patimilor, pentru Isus şi Safta, pentru Paler şi Gore.

Tinerii, în timp ce bătrînii îl plimbau pe Dumnezeu printre bucureşteni şi-l obligau să mănînce cu cerşetorii, lămureau o problemă serioasă, cu toată neseriozitatea pasiunii lor iscoditoare : Christos o iubise în adevăr pe Maria Magdalena ? O dată răs-

punsul dat, se impusese de la sine o altă întrebare: cum o iubise Mîntuitorul pe prostituata blondă? Toate privirile, în acest moment, se întoarseră — ca la o comandă — spre Bimbirică. Desculţ, supt de muncă şi trai prost, curelarul lăsase ochii în pămînt, copleşit de gloria cu care-l încununau tovarăşii de mizerie şi de *Internaţională*.

Isus se ridica în el înalt şi pur, ca un lujer de crin.

Răsărise luna, plină, strălucitoare, de dincolo de bariera Griviţei. O haimana — cum se trîntise în iarba de pe madianul cu basculă şi se uita în sus — era sigură că dacă ar zvîrli o piatră cu praştia şi ar lovi cerul albastru, l-ar auzi sunînd ca un clopot mic. Discul lunar risipise, peste locuri virane şi acoperişuri, peste suflete şi dureri, o lumină de vis unanim.

În această atmosferă de linişte şi de limpezire a gîndurilor, zvonul a speriat ca o goarnă de pompier în plinul nopţii. La început a fost un gest de nedumerire generală. În cîteva momente, însă, tot cartierul începuse să se agite. Se întreba felurit şi nu se da nici un răspuns precis. Prin curţi şi în faţa porţilor era un neastîmpăr curios, prea tîrziu înţeles: cînd s-a auzit, lămurit, cîntecul de mort al lăutarilor.

Haimanalele, plecaseră în fugă, prin mijlocul străzii, spre podul gării. În urma lor veneau cumetrele şi vecinii, tropăind bocancii şi lipăind papucii.

Bimbirică, mai repede la picior, le luase înainte tovarăşilor, aflase de ce şi pentru cine cîntau ţiganii

de mort şi se întorsese în mijlocul mahalagiilor cu o veste ce-i înmărmurise, în primele clipe.

Paler băuse cu Gore, în cîrciuma din bariera Griviţei, pînă seara.

Hamalul, după ce-i spusese slăbănogului necazul tot, în cîteva cuvinte, se mulţumise să bea, să plîngă, să asculte muzicanţii, să urle laolaltă cu ei şi, în cele din urmă, să adoarmă, căzut la picioarele lor. Turnătorul, dimpotrivă, convins că numai aşa va răuşi să afle cum se întîmplase isprava de neînţeles a ţigăncii, muşcase paharele şi spărsese sticlele de pereţi, se tăvălise pe jos şi gemuse, lovindu-se cu pumnii în cap. Se oprise lîngă lăutari, de cîteva ori, să-i întrebe :

— Bine-bine, înţeleg să-l înşele pe Gore cu mine, da' să mă-nşele şi pe mine cu portarul de la gară ? Cum vine asta, nenişorule ?

Ţiganii, doi viorişti bătrîni, un ţambalagiu adolescent şi un muscalagiu voinic, cu albeaţă la un ochi, ridicau din umeri, plini de respect şi de frică în faţa omului înnebunit şi de vin.

În timpul chefurilor, beţivanilor li se întîmplă, deseori, să trăiască clipe şi uneori ore întregi de totală uitare de sine, ca o scufundare în nefiinţă. Nu mai licăre nici un gînd sub frunte. Se rupe orice contact între oficiul de control al conştiinţei şi făptura împleticită printre scaune, pe care o animă acum, ca pe un manechin, sufletul diabolic — ca o flacăre verde — al alcoolului. În aceste răstimpuri de moarte a sufletului se petrec, de cele mai multe ori, scandalurile şi întotdeauna vărsările de sînge şi crimele.

A doua zi, deşteptat în cătuşa din beciul prefecturii, ucigaşul nu-şi mai aduce aminte de nimic. Pus în faţa cadavrului, nu arareori al unuia din cei mai buni prieteni, el se uită lung, cu spaimă şi nedumerire. I se pare totul un vis rău, sau o glumă sinistră. Strigă, disperat, că n-a omorît el şi cade, plîngînd, lîngă trupul neînsufleţit al tovarăşului de băutură.

Nici Paler nu şi-a mai adus aminte, a doua zi, în arestul comisariatului, cînd a plecat din cîrciumă şi cum ajunsese, cu Gore şi lăutarii în trăsuri, pe podul gării. Ascultînd, se uita la Tănăsică lung, cu o privire umedă şi pierdută de condamnat la moarte. Sluga de la birtul economic — pe care turnătorul o întrebase repetat, mirat, ce caută alături de el, în arest — văzuse tot, din momentul cînd convoiul funebru şi hilar intrase în mahala.

Paler se cocoţase, în prima trăsură, pe capră. Birjarul ducea calul de căpăstru şi se uita în urmă, din cînd în cînd, să vadă dacă nu i-a căzut cumva muşteriul, legat cu biciuşca — pentru orice eventualitate — de scăunel.

Slăbănogul striga, tresărind din timp în timp şi agitînd braţele :

— Safta... Stîrcu... Safta... s-a dus... colivă... cruce... balang !

Ultimul cuvînt era însoţit de un gest de totală renunţare şi flăcăul se lăsa moale pe capră, cu bărbia în piept şi clătinîndu-se într-o parte şi alta, dezarticulat. Peste cîteva clipe urma o nouă tresărire şi

strigăte la fel, cu ştiuta gimnastică dementă a braţelor prin aer :

— Safta... Stîrcu... Safta... s-a dus... colivă... cruce... balang !

Gore dormea în trăsura următoare, ghemuit, ca o grămadă de boarfe. Numai capul îi atîrna în jos şi se bălăbănea, cu fiecare zdruncinătură. Lăutarii mergeau pe jos — vioristul prim şi muscalagiul în stînga, secundul şi ţambalagiul în dreapta.

În trăsura a treia era pălăria lui Paler, aşezată cu grije, între cîteva legături de ceapă verde, iar în ultima numai bocancii hamalului, cu obielele deasupra.

— Păi... cum — întrebase slăbănogul bîlbîit, abia acum îngrozit în adevăr de fapta din ajun — ce căutau... cepele cu bocancii şi obielele cu pălăria... ?

Tănăsică n-ar fi putut să-l lămurească. Un singur lucru era sigur : că mahalagiii primiseră convoiul cu urale şi-l petrecuseră, pînă la pompa de apă, ţopăind ca sălbaticii în jurul focurilor. Haimanalele chiuiau, zvîrlind şepcile în sus şi strigînd măscări la adresa ţigăncii, în timp ce lăutarii — loviţi de femei cu papucii în cap, pentru că se încăpăţînaseră, la început, să nu le asculte îndemnul — schimbaseră marşul lamentabil într-o sîrbă îndrăcită.

Şoseaua Basarab avea acum aspectul unei alei de ospiciu, pe care se adunaseră, în procesiune de sfîrşit de lume şi în lumina bizară a discului lunar, toţi nebunii oraşului cu biserici, cu bordele şi maidane.

Cînd a venit Fana să ne spună ce se petrece afară, bătrînii jucau cărţi, cuminţi, tacticoşi şi numărînd punctele băbeşte.

— Of, că blestemată săptămînă a mai fost asta.

Tata rămăsese, cu ochii în gol, mut.

Sărisem de pe scaun, cu o nelinişte nouă în mine, dar în prag am şovăit. Nu era nimeni în curte. Luminile, la vecini, se stinseseră una cîte una. Ştiam sigur că uşile sunt încuiate. Presimţiseră, toţi, că se va întîmpla ceva cu totul neobişnuit.

Mama mă strigase, mă implorase să nu mă duc la poartă, dar era prea tîrziu. Făcusem primii paşi. O auzeam pe Mădălina, bocănind cu piciorul ei de lemn prin odaie, agitată. Lenora începuse să plîngă. Mă înfuriasem că nu-mi pot stăpîni clănţănitul dinţilor. Nu ştiusem niciodată ce-i frica, dar zbura demenţa, cu aripi reci, în jurul meu.

În faţa gangului şi pe maidanul cu basculă se revărsase vermina mahalalei. Femeile ţipau măscări şi batjocuri, bărbaţii înjurau şi fluierau, haimanalele se alergau de colo pînă colo, purtînd în mîini facle aprinse, confecţionate rapid din paie, hîrtie şi cîrpă. O fugă de flacări şi nori de fum înecăcios, plutind peste marea de capete ca o ameninţare.

Mă mirase şi mă supăra laşitatea chiriaşilor din casa Salomiei. În definitiv, afară se desfăşura, în toată cruda ei goliciune, o mascaradă ca oricare alta. Ca o ţigăncuşe beată, veselă că-i liberă să-şi dezgolească şi să-şi bată bucile în faţa mea, viaţa se strîmba în gesturile lui Paler şi îşi striga — prin sute de guri,

sub cerul tuturor neruşinărilor şi splendorilor — prostia şi ura şi păcatele fără vină. De ce se ascunseseră vecinii, de cine voiau să scape? Viaţa asta era a lor, se frămînta şi urla în ei, deşucheată şi demnă de iertare. În nebunia de la poartă şi de pe maidan ţipau toate necazurile Mădălinei picior-de-lemn, deplina animalitate din existenţa erotică a ţigăncii şi se revărsa tot veninul din inima oloagei, laolaltă cu tristeţea lui Tănăsică, cu prostia senină a domnişoarei Domnica şi cu umilinţa pe care Sultana n-o uitase...

Cum mă oprisem, atunci, în mijlocul curţii: clocotind, cu pumnii strînşi, îmi venea să arunc cu pietre în geamuri şi să-i chem afară pe cei ascunşi, să-i îndemn să se dezbrace, să se scalde în lumina lunii ca strigoii şi să se boteze încă o dată, sub semnul şi în apa verde a realităţii din traiul lor la fel...

Nu aveam, întîia oară, impresia că mă aflu în faţa balaurului din poveste şi nu mă apropiam de el, pentru prima dată, fără frică. Învăţasem, de mult, să înfrunt primejdia. O vară întreagă mă pasionase un joc nebunesc. Cînd eram singur pe maidan şi auzeam semnalele de la cantonul podului de peste Dîmboviţa, tresăream ca la o chemare de trîmbiţă şi urcam, în fugă, spre linia ferată. Mă opream între şine, drept, cu mîinile la spate şi capul ridicat cu un gest de voinţă, aşteptînd să vină trenul. Mecanicul mă observa de departe, dar fluierul locomotivei, din ce în ce mai repetat, în loc să mă sperie şi să mă gonească din drumul bestiei negre, mă pironea între traverse.

Rîdeam, în timp ce maşina duduia, cu botul înecat în aburi. Îmi plăcea, pînă la lacrămi, această neclintire în faţa morţii ce se apropia. Simţeam cum mi se răsucesc şi oţelesc muşchii, cum îmi tresaltă sufletul şi cum cresc, în mine şi din mine, ca o colonadă. Îmi chiuiau, în sînge şi gînduri — privind cum vine namila cu mînia scuipată în fum şi scîntei, să mă rupă în bucăţi şi să mă amestece cu ţărîna şi cu pietrişul — toate bucuriile.

Uneori, abia aveam vreme să săr în lături.

Trenul trecea şuierînd.

Săritura, calculată, mă arunca întotdeauna în iarba de pe mal. Ascultam cîteva momente, întins pe spate, uruitul roţilor pe şine. Era o muzică barbară, pe care mi se părea că viteza vagoanelor o adună şi-o smulge din mine, cu toate nedumeririle şi dezgusturile, cu oboseala toată, ca să mă lase apoi — între buruieni — liniştit, renăscut, purificat.

Aveam suflet de rîndunică şi auzeam — cum mi se aplecau pe frunte şi-mi îngropau tîmplele — respirînd firele de iarbă.

Jocul acesta revelator, de copil smintit, prin care izbutisem, de atunci, să mă regăsesc în orice faptă şi să mă stăpînesc cu mînă sigură, în împrejurări grele, hotărîtoare, îmi crescuse aripi. Aveam conştiinţa că sunt cineva. Strigam, în mijlocul haimanalelor de pe maidan : „eu şi voi“, aşa cum mă bucuram, de cîte ori aveam prilejul să spun : „eu şi locomotiva“ sau : „eu şi viaţa“. Mă desprinsesem din turmă, nu mai eram un glas din miile de glasuri la fel. Trăsesem un

hotar între mine şi ceilalţi. Trăiam un destin numai al meu, mai presus sau alături de al celorlalţi. Eram fericit numai atunci cînd răuşeam să fiu în adevăr singur : printre mărăcini, ascuns prin pod sau urcat pe acoperiş, ca să pot privi cum clocote şi se revarsă, de la magaziile de mărfuri ale gării la depoul de maşini, de la cenuşiul triajului la bariera Regiei şi de la maidane — peste toată mahalaua cu nume ruşinos — pînă la podul gării, existenţa de muncă istovitoare şi de frămîntări mici.

Un întreg oraş îmi sta la picioare, în aceste clipe rare de înălţare pe acoperiş, acelaşi oraş pe care-l ascultam acum fremătînd, urlînd — privitor şi măscărici totodată — în spectacolul rar de la poartă.

Aşteptam, de astă dată şi nu ştiam de ce, un joc mult mai frumos ca la cantonul de la podul de fier şi o nouă regăsire în adevărul vieţii...

Cînd l-am văzut pe Paler intrînd în gang, am înţeles că nebunia de afară, pe care o dorisem crescînd pînă la paroxism, se va termina cu o păruială banală. Slăbănogul călca nesigur, cu pasul mare şi în străchini şi ameninţa, învîrtind un baston pe deasupra capului. Mă speriasem de el. Era desfigurat. Părul i se ridicase vîlvoi în creştet, ochii i se bulbucaseră, roşii iar gura îi era o rană : şi-o tăiase în cioburile paharelor. Oprit între ferestre, a lovit orbeşte. Geamurile s-au sfărîmat şi au căzut la picioarele lui, ţăndări.

— Ieşi afară, fă, să te omor !

Safta apăruse în prag, dar turnătorul a şovăit, cu bastonul ridicat.

Ţiganca se arcuise toată, ca un animal la pîndă şi-i scăpărau privirile. Strînsese barda în mînă şi-i juca tăişul alb în lumina lunii.

— Ce vrei, mă, şi ce pofteşti ? Cine eşti tu, să-mi spargi geamurile ? Cu ce drept vii tu să mă omori ? Mă, scîrbă lungă şi udă-ochi, cine eşti tu şi cu ce drept... ?

Convinsă că Paler nu venise la masă pentru că se întîlnise cu hamalul şi presimţind primejdia ce se apropia, femeia se încuiase în odaie, să-şi plîngă singură de milă, că nu avusese noroc în lume şi să-şi recapituleze viaţa, din noaptea cînd plecase cu prăvăliaşul din cîrciumă şi pînă la ultima ispravă cu portarul de la gară.

— Să zicem că nu mă lăsam răsturnată în pat de Stîrcu, atunci cînd m-am dus la el să-l rog să facă ceva pentru dînsu, ca să cîştige mai uşor un codru de pîine. Tot noi am fi fost în pagubă — asta e sigur — că năşicu ar fi zis : „păi, dacă ai bărbat şi te încăpăţînezi să faci pe cinstita, ce mai cauţi la mine, cu ce sunt eu dator să stric o vorbă bună pentru el ? Fugi la dracu d-aici şi lasă-mă-n pace...“

Aşadar, în fapta din casa portarului de la gară, Safta se sacrificase, în primul rînd, pentru Gore.

— Şi dacă nu mă culcam cu Pompilică-Şontîc, îl da şontorogu afară din sirvici ori nu-l da ? Ba vezi că i-ar fi fost ruşine de el, să nu-l arunce pe scări...

Ea crestase pe răboj al doilea mare sacrificiu făcut pentru soţ şi — în egală măsură — pentru tihna şi bunastare a căsniciei.

Ţiganca nu putuse răspunde tot aşa de senină şi la a treia întrebare ce şi-o pusese : aventurile nocturne cu slăbănogul. Invocase, oricum, circumstanţe atenuante. Ea nu-l înşelase pe Gore cu Paler. Se dăruise pîntecului lui cu gîndul la meşterul de la turnătorie, care o robise. Fireşte, acum nu i se mai ceruse nici o jertfă. Chiriaşul, prin urmare, n-ar fi avut nici un motiv să-i fie recunoscător, dar nici bărbatul nu putea s-o condamne, din moment ce el singur o rugase să se ducă la Lică Păun. Dacă o lăsa în pace, să-şi vadă de treburi şi fierturi, nu l-ar fi cunoscut pe meşter, iar flăcăul ar fi putut să doarmă, mult şi bine, cu pîntecul gol — că ispita lui de ţăran slăbănog şi bleg n-ar fi fost în stare s-o tulbure aşa de mult încît să nu mai ştie ce face.

Tot soţul era vinovat.

— Şi la urma urmei — se înciudase ea, încercînd să prindă o muscă abia înviată, cu mersul împletit pe luciul oglinzii — cum m-am culcat, pentru Gore, cu Stîrcu şi Şontîc, de ce să nu-mi fac şi eu o dată gustul cu — să zicem — Lică Păun ? Ba vezi că m-o fi luat Gore de pomană, să mă culc numai cu cine are el interese...

Supărată că musca nu se lasă prinsă de aripioare, ca un flutur, Safta o strivise cu o lovitură de palmă. Fapta, mică şi crudă, îi smulsese de pe buze o înjurătură de şatră. Ar fi fost capabilă, în momentul

acela, să-l ucidă — cu o lovitură la fel — pe ibovnicul slăbănog şi mai ales pe hamal. Nevasta îl ura. El fusese cauza tuturor nenorocirilor, pentru el îndurase ea toate umilinţele şi tot el rămăsese marele nerecunoscător.

Bărbat ca oricare altul, Gore, se gîndise să-i spintece ţigăncii capul cu barda, în prima lui noapte de frămîntare şi de regăsire, în loc să încerce să spulbere zvonul lansat de fata de la bordel. Ar fi fost dator să-şi apere tovarăşa cu vorba şi cu pumnul. Din nefericire, nu era el omul unui gest aşa de cavaleresc. Nu se purtase mai frumos nici în seara cînd o prinsese cu portarul de la gară. Datoria lui de ins care se crede mai deştept ca meşterul ungur şi mai serios ca ofticosul cu catastiv şi fotă verde ar fi fost să bată în geam, să aştepte la uşe pînă s-o aprinde lampa în casă şi să intre, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat, zîmbitor şi dornic de petrecere. După ce pleca Stîrcu, nu-l împiedica nimeni s-o întrebe ce căutase naşul şi de ce rămăsese cu el pe întuneric. Fără îndoială, în faţa unei atitudini aşa de demne, ea n-ar fi şovăit o clipă să-i spună adevărul tot. Generoasă, fireşte că nu l-ar fi lăsat pe Gore să cadă în genunchi, plîngînd şi s-o roage să-l ierte pentru toate sacrificiile ce i le ceruse — aşa cum plînsese şi-o rugase întîiul ibovnic, cu mulţi ani în urmă, după ce-i furase şi vînduse salba de galbeni, pentru o noapte de chef cu scandal, cu harmonică şi muscal. Acum — ca şi atunci — ea s-ar fi priceput să împace, în sufletul bărbatului, minciuna cu adevărul şi

să-i şteargă orice urmă de amărăciune din amintire, cu un chef de pomină şi cîteva ore de iubire împinsă pînă la ţipăt şi extenuare.

Gore rămase, însă, în ciuda anilor trăiţi alături de o femeie cu maniere alese, cum se bănuia ţiganca şi a uniformei cu care se mîndrise deseori, prăvăliaşul prost şi sălbatic de totdeauna. Ştia, ca un bou, să împungă cu coarnele şi altceva nimic. În loc să se prefacă, în seara cînd năvălise în sală ca un scos din minţi, că nu-l vede pe Stîrcu sau — în orice caz — că n-a înţeles de ce se încuiase în casă şi stau pe întuneric, el urlase, ameninţase, se tăvălise pe jos şi se lovise cu capul de duşumele. Mai mult : fugise ca un cîine turbat, să nu se mai întoarcă...

— Se întîmplă multe la casa omului ! Că dacă nu s-aprinde coşul, se sparge sticla de lampă ori degeră cartofii în pivniţă ! N-o să-ţi iei lumea-n cap, pentru atîta pagubă. Atunci de ce să plece el în lume, pentru ceva care nu i-a fost de pagubă, cel puţin...

Safta ştersese lacrima ce i se rostogolise pe obraz, dar necazul nu trecuse. Dimpotrivă îl crescuse gîndul că Paler se întîlnsie cu Gore şi se duseseră împreună la cîrciumă, să-şi spună unul altuia păsurile şi să afle, unul de la altul, de ticăloşiile ei fără număr şi fără vină.

Fosta cîntăreaţă nu primise o palmă, în toată glorioasa ei carieră.

Oftase, deseori, povestindu-le vecinelor din sobor viaţa de vis la care renunţase — după opinia de acum — ca o proastă.

— Mă culcam pe garoafe, soro, mă îndopam cu copane de curcan, sugeam „mandaline“ şi ronţăiam dulciuri...

Ţiganca înţelesese să dea cu piciorul la renume şi la belşug, de dragul flăcăului cu fotă verde şi să se sacrifice — ca să-i asigure, omului ales, o existenţă pe care o credea frumoasă şi fericită — dezvelindu-se, o dată pe lună, sub piciorul bont al domnului Pompilică şi — săptămînal — sub trupul plin de dorinţi al portarului de la gară, dar nu fusese şi nu era dispusă — îndeosebi în după-amiaza aceea tristă, cu tot soarele sărbătoresc de afară — să renunţe la ultimul ei pic de demnitate.

Ibovnicii de altădată o uitaseră, poate, şi erau liberi să nu-şi mai aducă aminte de ea toţi muşteriii grădinilor de vară din cele patru părţi ale oraşului. Gore, însă, era dator să nu uite cine fusese Safta, nu cu mulţi ani în urmă şi cum trăia el, sluga dîrloagelor de la toate barierele bucureştene.

Aflase toată mahalaua că — după fiecare petrecere cu domnul Stîrcu — e scandal la hamal în casă. Primele palme, însă, le da întotdeauna nevasta, iar bătaia o suferea obişnuit slăbănogul. Ea se mulţumise să provoace şi să ţipe, ca să se dăruie braţelor puternice ale bărbatului — după fiecare păruială — cu mai mare pasiune.

Gore nu aflase încă taina asta. Consoarta plănuia să i-o spună mult mai tîrziu, în nopţile lungi şi sterpe ale bătrîneţii, cînd vor retrăi amîndoi, cu ochii umezi, tot ce a fost frumos şi trecător...

— Dacă mai ajungem pînă atunci...

Vorbind, ea pusese barda pe masă, s-o aibă la îndemînă în clipa cînd l-o vedea pe hamal intrînd pe uşe, împleticit şi cornic de scandal.

Aşteptase, cu tăişul de oţel alături, pînă se înserase.

Spărgînd geamurile, slăbănogul o scosese din fire şi-o smulsese afară, cu arma ce trebuia să despice capul cutezătorului strînsă în mîna cu voinicia crescută de ură şi de spaima din primul moment.

Surprins, sfredelit de ochii duşmani, Paler se fîstîcise şi scăpase bastonul. Răuşise să întrebe, totuşi, cu ultimul licăr de mînie în el şi bălăbănindu-se ca pe capra trăsurii :

— Dacă... cu mine, fă... de ce şi cu... ăla... gară ?

A fost picătura pe care paharul plin cu venin din inima Saftei n-a mai încăput-o. Femeia i-a sărit în piept, ca o Gaşperiţă uriaşe, l-a prins cu stînga de haină, l-a smucit spre ea şi l-a repezit, cu un singur pumn dat în plină figură, peste cap.

Mă rezemasem de casa lui Ivan, mut.

Totul se petrecuse ca în lumina unui fulger.

Ameţit de băutură şi de lovitură, turnătorul rămăsese lungit lîngă coteţe. Cîinele ciobănesc din lanţ se apropiase de el, îi mirosise sîngele prelins din nas şi mîrîise, punîndu-i o labă pe gură, cu gust de joacă şi de sfîşiere.

Mahalaua, atrasă de păţania flăcăului, intrase în curte şi se urcase pe gardul dinspre maidanul cu basculă, să vadă ce se întîmplase. Isprava înmărmurise gloata năpustită în gang şi cocoţată pe şipci, dar

reculeasă după o clipă, mulţimea a început să murmure. Măscările haimanalelor se amestecau, din nou, cu ocările ţaţelor şi înjurăturile căruţaşilor. Toţi se înfuriaseră că o femeie avusese curajul să bată un bărbat.

Paler era, în adevăr, de plîns.

— Cum ai îndrăznit, fă, să dai într-o cruce de voinic ?

Singură, în faţa balaurului cu sute de guri, prin care urla, fluiera şi ameninţa o lume de nebuni, Safta nu se întimidase.

— Da' cu voi, găsi-v-ar, ce-o mai fi ? Ce căutaţi aici, de ce vă amestecaţi unde nu vă fierbe oala ? Acasă ! Acasă ! !

Strigase, căutînd cu mîna pe jos, orbeşte.

Piatra, zvîrlită cu toată furia, vîjîise.

Lovită, o fetişcană s-a clătinat şi a căzut pe spate, cu o floare roşie în frunte. Gardul a rămas gol, într-o clipă, dar cineva — în tăcerea grea de presimţiri, ce urmase — a ţipat pe maidan, cu disperare :

— Săriţi, săriţi c-a omorît-o !

A fost un moment de panică, de drumuri întretăiate în fugă, de flacări aruncate peste capetele copiilor, ca nişte torţe ale durerii şi de şoapte sărind din om în om, cînd s-a aflat, în sfîrşit, ce păţise adolescenta prăbuşită în ţărînă. Un urlet de revoltă şi mînie a cutremurat geamurile şi ceata a început să înainteze tălăzuitoare, prin gang, spre ţigancă.

Sufletul colectiv — saltimbancul gătit odinioară în culorile crude ale răutăţilor şi în zorzoanele tutu-

ror intrigilor cu venin şi scos în atmosfera de bîlci a înserării, să facă tumbe în hazul plozilor şi să scoată, pe nas, panglicile minciunilor spuse în gura mare, de la o poartă la alta — trăia liber acum şi gol, ameninţa şi urla în deplina lui animalitate, în figurile fără număr şi fără nimic omenesc în ele, unele colţuroase, strîmbe de ură ori schimonosite de încordare, altele buhăite şi cu buzele groase, respingătoare în inconştienţa cu care scuipau blesteme şi măscări, toate adunînd în ochii fioroşi jocuri repezi de lumină roşie, suptă din neastîmpărul faclelor aprinse...

Trăiam la rîndu-mi, alături de Safta, o clipă rară, de mare încercare. Îmi închipuiam că spre mine vine monstrul acela înfricoşetor şi mă întrebam ce voi face.

Jocul dintre traverse se schimbase.

Acum n-ar mai fi fost posibilă o săritură abilă în lături. Copilul ştia că va învinge ori va muri. Oricum, era dator să rămînă drept, între şine şi să înfrunte pericolul, cu orice risc, convins că va cîştiga — murind — o mare victorie asupra fratelui cu slăbiciuni şi spaime, din el.

Gîndul acesta îmi umezise ochii şi-mi înflorise surîsul pe figură. Mă regăsisem, stăpîn pe mine. Urmăream pînda ce începuse, atent, pasionat. Calculam, cu fiecare pas în apropiere al mulţimii, gesturile ţigăncii şi încercam să-i aflu gîndurile şi să-i ghicesc intenţiile.

— Iată omul în faţa oamenilor...

Safta ridicase barda.

Mahalagiii se opriseră, muţi.

Ea aştepta, neclintită, în faţa lor.

A urmat un moment de încordare.

Duşmanii se măsurau, pieziş şi aşteptau — o aşteptare ce-mi răsucise nervii şi mi-i vibrase.

O dispreţuisem întotdeauna pe vecina cu garoafă. Acum o adoram. Parcă-mi împrumutase clocotul sîngelui şi voinţa, inima şi gîndurile. Sfida, fără surîs dar şi fără tresărire pe figură, bestia cu sute de priviri injectate de ură, dornică de răzbunare. Se realiza, integral, într-un gest de voinţă — era *cineva*...

Ar fi putut spune, ca mine odinioară : „eu şi ceilalţi, eu şi viaţa"...

Mă hotărîsem să n-o las singură, să lupt — alături de ea — împotriva tuturor.

Fana, trimisă de bătrîni să mă cheme în casă, încremenise lîngă mine. Mi s-a părut că-i aud dinţii clănţănind şi-am prins-o de braţ, strîns, cu ciudă.

— Astă-vară urcai parapetul de la stăvilar cîntînd şi acum tremuri...

Nu voiam s-o văd mică şi slabă, în faţa ţigăncii.

— Hai înăuntru a — scîncit fata, cu mîna durută în strînsoare — hai înăuntru, copil rău ! Puica se vaită că eşti nebun şi nu mai ştie ce să facă cu tine, iar Puişor-mare a zis că iar o să te bată...

Am simţit cum clocoteşte şi se ridică ţipătul în mine, ca o flacăre. Tata — care mă lovise pentru prima oară, în seara cînd o umplusem de sînge pe sora mică, pentru că în furia ei oarbă nu ar fi şovăit să le destăinuiască bătrînilor ce făcusem şi ce

văzusem în pod, în noaptea de pomină — mă ameninţa din nou.

Palma lui nu mă duruse. Mă rănise adînc, însă, gîndul că Puişor dintre maşini şi curele, din toate presimţirile mele, putuse să ridice mîna şi să dea în mine: mîna lui aspră, pe care-o mîngîiasem, o sărutasem, o scăldasem în lacrimi şi o adorasem — mîna ce-mi netezise de atîtea ori părul pe frunte, cu dragoste...

Ascunsesem rana în inimă, ca pe-o infirmitate şi-i tăcusem usturimile. Eram sigur că nimeni n-o să le poată înţelege şi alina. Simţisem că s-a prăbuşit ceva lăuntric, dar nu avusesem tăria, ca Ivan, să-mi caut sufletul şi să-l pipăi. Mă mîngîiam cu speranţa că am să-i îndur, fără murmur, zbaterile — că am să uit, poate, cu timpul...

Ameninţarea ce mi-o adusese Fana, însă, îmi descoperise rana şi mi-o adîncise, mă azvîrlise — gol şi schilod — alături de statua superbă de voinţă şi curaj a ţigăncii. Mă regăsisem, în faţa ei şi-a oamenilor, un Iacov ce primise palme...

Unde rămăsese Ciuf, nebunul înfipt între traverse şi aşteptînd trenurile rîzînd nepăsător şi unde copilul ce sfidase de atîtea ori moartea pe maidane şi în vîrtejul apelor? Tremuram, un Iacov oarecare, lîngă o Fană cum mai erau multe în mahala, amîndoi palizi şi ruşinaţi, neputincioşi şi strîmbi, triste nimicuri sub ochii mici şi plini de dispreţ ai gloatelor.

Ne umilise şi ne răzbunase, în acelaşi timp, rîsul batjocoritor cu care Safta făcuse un pas spre turma ce se oprise, prostită, în gang.

— Mă, scîrnăviilor, mult o să mai căscăm gura unii la alţii ?

Haimanalele au rîs dar — din spatele lor — au pornit din nou huiduieli şi măscări. O voce surdă a avertizat-o pe vecina cu garoafă că Oiţa, fetişcana lovită în frunte, rămăsese lungită lîngă uluci, cu lumînarea strînsă în mîna ca de mort, iar Tănăsică i-a strigat, peste umerii tuturor şi cu panică, în hazul general, că ţaţele şi cumetrele de afară l-au despuiat pe Gore şi-l poartă pe stradă, cu două coarne de bou — furate dintr-un vagon de triaj — legate la gît.

Safta aruncase barda. Disperată, şi-a înfipt degetele în păr. Uitase de bărbat. Isprava slăbănogului îi tulburase gîndurile, iar mahalaua adunată împrejur, cu pumni, cu zbierete şi priviri scăpărătoare, o zăpăcise cu desăvîrşire. Se cramponase, cu toată nebunia momentului, într-o atitudine de sfidare oarbă, gata să lovească, să muşte sau să sfîşie cu unghiile şi să ucidă, convinsă o clipă că viaţa ei a început şi se va sfîrşi — poate — o dată cu această întîmplare neaşteptată.

Fusese, pînă atunci, un animal cu sălbăticia puterii crescută de spaimă. Se hotărîse să se apere, împotriva unor animale la fel, cu un eroism de care numai frica de moarte poate fi capabilă.

Glasul lui Tănăsică, însă, o trezise şi-o dezarmase. Safta ţipase, deznădăjduită :

— Aoliu, ce-a ajuns Gorică al meu ! Ce-a ajuns, lume ? Batjocura muierilor ! Sărac de maica lui şi de mine, că l-am uitat pînă acum ! Lăsaţi-mă, lăsaţi-mă oameni buni, să mă duc să-l caut pe dînsu...

Cînd am văzut-o făcîndu-şi loc cu coatele prin mulţime, am vrut s-o chem, să fug după ea, s-o conving să nu iasă din curte. Presimţisem că-i pierdută, dacă trece pragul gangului. Îmi aduc aminte că mi-a tremurat mîna într-un semn vag, dar n-am mai avut timpul şi nici forţa să mă smulg de lîngă Fana sau să articulez un cuvînt.

Slab, o prinsesem pe fată după mijloc şi-am încercat s-o strîng lîngă mine, ca să-mi dau iluzia puterii şi a stăpînirii de sine. Mă scutura, totuşi, un frig lăuntric şi stam cu ochii rătăciţi în noapte şi inima zvîcnind, fără să am curajul să-mi mărturisesc gîndul.

Aveam intuiţia clară, în clipa aceea, că mascarada pe care Safta o ţinuse în loc, cu o voinţă de stăpînă pe gestul ei imperativ, începuse să intre în vîrtej, să lunece pe panta unei nenorociri. Nu se mai întreba nimeni ce face. Ultimul licăr de conştiinţă fusese stins de vijelia ce înfierbîntase sîngele şi aplecase sufletele ca pe nişte sălcii cu crengile încurcate şi frînte.

Acum dicta numai stupizenia — eterna mare stupizenie a gloatelor demente de atunci şi de pretutindeni.

Totul s-a petrecut, de altfel, foarte repede şi nespus de simplu.

Bestia umană de afară aştepta de mult o pradă. Glumele tari şi grotescul din ţopăielile cu cari condusese cele patru trăsuri, de la podul gării şi pînă la pompa de apă, îi dăduse animalului acesta iluzia eliberării din cuşcă şi a tăvălirii prin iarbă, în căldura unui soare mult dorit. Safta, care ameninţase să-i fure libertatea şi să-i strice jocul — răspunzînd la glume cu ocări şi la huiduieli cu piatra ce-o prăbuşise pe Oiţa de pe gard, cu sîngele gîlgîind din rana de la frunte — îl înfuriase.

Jivina înfricoşată de bardă, lovită în Paler şi sîngerată în trupul codanei ce se rostogolise pe maidan, intenţiona să se răzbune cu o batjocură la fel şi poate cu o moarte mult mai sălbatică.

Renunţînd la armă şi plecînd să-l caute pe Gore, în infernul de glasuri şi de lumini călătoare, vecina nu făcuse altceva decît să se arunce singură în gura flămîndă.

Ţiganca se pomenise înconjurată de mahalagii, înjurată, îmbrîncită de colo pînă colo, trasă de păr, trîntită jos şi călcată în picioare.

Nici nu mai avusese timp să ţipe.

Cînd am ieşit afară, cu Fana, amîndoi surprinşi de tăcerea ce se făcuse neaşteptat, strada era goală. Haimanalele, nevestele şi oamenii cumsecade dispăruseră. Lăutarii fugiseră de mult, iar birjarii, fără să mai ceară plata şi speriaţi de întorsătura pe care o luase petrecerea, dăduseră bice cailor, bucuroşi că scapă numai cu o pagubă de cîţiva gologani.

Niciodată nu mi se păruse şoseaua Basarab aşa de pustie şi de moartă.

Numai roşcovii şi stîlpii de la uzina electrică rămăseseră, încremeniţi, sub lună.

Safta căzuse în mijlocul drumului. Abia mai respira, iar figura îi era o pată de sînge. Mîinile negre, umflate, strivite sub bocanci şi zdrelite sub potcoavele cizmelor, căutau orbeşte, lunecînd palmele încet, nesigur, pe albul de praf al pietrelor din caldarîm. Făptura, sub zdrenţe, se scutura arareori : parcă-i era frig.

Fana se aplecase, s-o vadă mai bine şi se speriase.

— Moare ! Veniţi că moare...

Creştin, Tănăsică se apropiase de nevasta hamalului cu o lumînare aprinsă şi încercase să i-o pună în pumnul adus la piept, dar braţul lunecase, moale, în lungul trupului iar feştila se stinsese. Flăcăul clăpăug, enervat, înjurase mîna că nu vrea să păstreze lumina pentru drumul din urmă. Reaprinsă, lumînarea a fost înfiptă lîngă tîmpla ţigăncii, într-un morman de ţărînă. Oricum, sora mică trebuia să fie atentă.

— Ai grije, fato, că-i ia cucoanii păru foc.

Băiatul a rîs, cu gura lui mare de slugă la dîrloagă şi cu voia lui bună de prost ce înţelege mult şi tace.

— Mori, coană ? Las-o dracului, că asta nu se face...

Încremenisem cu ochii la el.

— Ce inimă ai, să glumeşti cînd... ? Tu n-ai văzut ce-a fost, tu nu-nţelegi că, dacă moare... ?

Tănăsică a scuipat în sus, spre luna plină şi strălucitoare şi-a ridicat din umeri, nepăsător.

— Şi dacă plîng, dreg ceva ? O învii c-o lacrimă pe Oiţa, care a dat ortu' popii adineauri, pe maidan sau o scol pe Safta ? Aiurusum ! Vorba aia : „cîntă, dascăle, veşnica pomenire şi ţine prescura". Acum nu se mai drege nimic, Puişor-nenicule...

Îngînase ultimele cuvinte cu glas umed, tremurat. Uitase de glumă. Rîsese, poate, în silă — cu cîteva clipe mai înainte — ca să-şi poată stăpîni şi ascunde plînsul. Îl înduioşase numai moartea Oiţei (Fana şi începuse s-o bocească, soră, cum sta aplecată lîngă Safta) îl întristase — în egală măsură — suferinţa din ultimele zbateri, prologînd finalul din destinul aşa de curios al ţigăncii sau îl duruse, ca pe mine — pînă la muţenie şi dăstrămare sufletească — mascarada la care asistasem neputincioşi, copleşiţi, cu toate gîndurile îngenuncheate şi tot dezgustul de noi şi de lume adunat în scuipatul alb, cules de pe buze cu două degete şi aruncat spre lună şi în praful străzii, ca un ban al tuturor scîrnăviilor ? Tănăsică spusese adevărul : acum nu se mai putea repara nimic...

— Ce să le fac eu, dacă-s aşa de proşti şi de nebuni — întrebase el, oftînd cu ochii la cer — ce putem noi să facem ? Pupe-i bufniţa cu pliscul în lumina ochilor ! Vecina asta trage să moară, Oiţa a zis numai : „of, mămica" iar Gore umblă pe maidan, în pielea goală şi cu coarnele atîrnate de gît, ca un strigoi. Nu mai vorbim de Paler ! Turnătorul doarme lîngă dulău, bolborosind — cu gura plină de sînge — fel de

fel de înjurături. Asta-i lume, puştiule? Ptiu, pupam-ar — aşa lume — unde nu mă arde soarele...

Aşteptam să-l aud din nou rîzînd, nepăsător şi clăpăug în toată prostia lui aşa de înţelegătoare acum, dar vibrase în el, fără veste, o coardă de umanitate şi mi-l apropiase. Lacrămile îi lunecau în bărbie şi-i tremurau buzele. Îl simţeam alături pe Tănăsică din seara primei lui spovedanii către Safta, cînd fusese întrebat de ce suferă toate mizeriile ce i le face birtaşul ofticos şi-l ascultam, îi îngînam cuvintele şi le rostogoleam sub frunte ca pe nişte adevăruri hotărîtoare, implacabile:

— Aşa ne-a fost scris, coană... scara de mătase pe care urcă sufletul mă-sii la cer...

Fana, la picioarele noastre, o plîngea pe Oiţa, mîngîind mîna din ce în ce mai rece a ţigăncii.

CAPITOLUL XV

Gînd nou, între lumini

Chiriaşii din casa cu nebuni, încurajaţi de liniştea ce se făcuse şi convinşi că periolul trecuse, priviseră în curte cu precauţiune, dînd la o parte un colţ al perdelei.

Singur dulău mîrîia, scormonind ţărîna cu labele dinainte în jurul slăbănogului, ca şi cum ar fi vrut să-i sape o groapă pe dedesubt. Paler se adîncise în somn fără vise şi nu mai era în stare să simtă ce se petrece cu el. Cîinele ar fi putut să-l desfigureze cu colţii, în furia cu care se repezise la lunganul rostogolit pînă la culcuşul lui de pumnul atletic al ţigăncii, sau să-i rupă ţoalele murdare cu ghearele. Se mulţumise numai să-i lingă sîngele de la gură şi să-l ude apoi, ridicînd leneş un picior dinapoi.

În zbuciumul din lupta lui cu oboseala ce începuse să-i toarne plumb pe pleoape, turnătorul îndoise mîna şi-o lăsase să cadă moale, grea, în neştire. Lovit, dulău sărise scurt în lături şi se înfuriase din nou.

Vecinii, din fericire, interveniseră la timp.

Paler fusese ridicat pe sus şi dus la adăpost în patul din sală.

— Ce s-o fi întîmplat cu creştinii ăştia — întrebase Mădălina picior-de-lemn, crucindu-se şi făcînd gura mică de nedumerire şi spaimă — ce minune a dracului l-a adus pe ofticos în halul ăsta de plîns ? Unde-o fi Safta şi unde Gore ?

Nu putuse nimeni să răspundă. Oameni de înţeles, vecinii stabiliseră — fără multă vorbă — un adevăr elementar : nici unul din ei nu auzise ce se petrecuse în curte, pe maidanul cu basculă şi la poartă, pentru că — întîmplător, în seara aceea — toţi se culcaseră devreme şi dormiseră greu.

Oricum, spălătoreasa nu se putuse stăpîni să nu-l ocărască pe Paler, fiindcă se îmbătase ca un porc şi venise să facă tămbălău, speriind astfel somnul chiriaşilor, spre deosebire de Pascu şi Tinca oloaga, care o blestemau pe ţigancă, pricina tuturor scandalurilor din casa cu nebuni şi din toată mahalaua cu nume niciodată spus tare.

— De cînd s-a mutat pîrţotina asta de Safta la noi — strigase bătrîna, agitînd bastonul ameninţătoare — nu mai avem clipă de odihnă şi de voie bună. Ne-a-nduşmănit unii cu alţii, a-ncercat să ne fure bărbaţii, ne-a bălăcărit fetele şi nu ne-a lăsat, noaptea să dăm geană-n geană, cu chilomanele şi desfrîurile ei — ca să nu mai vorbim că şi-a făcut odaia traftir, cînd cu turnătoru, cînd cu Stîrcu şi cu mai ştiu eu cine...

Bela, dimpotrivă, era de părere că Safta n-ar fi o femeie tocmai aşa de rea şi-i asigurase pe vecini că nu-l supăra faptul că un flăcău ca Paler se îmbăta din cînd în cînd. Un om muncitor şi el, un rob al vieţii şi-al fabricii, şi nu-i poate nimeni cere să renunţe la unica şi amara fericire a unui pahar plin. băut după zece ore de trudă istovitoare. Vinul înviorează, limpezeşte sufletul şi curăţă gîndurile de zgură, cum ai curăţa ţevile din pîntecul unei locomotive vechi. Meşterul afirmase cu convingere că numai Gore abătuse nenorocirea asupra noastră. Ungurul nu voia să se laude că e conducător de atelier. Asta, adăogase el modest, nu avea o prea mare importanţă. Orice meseriaş strein vine şef în ţara românească, unde industria abia începe să se înfiripe şi se simte nevoia specialiştilor. El, însă, se mîndrea că e lucrător, aşadar un om cu o profesiune determinată, cu însemnătatea ei primordială în angrenajul social, în timp ce Gore rămăsese un hamal, adică un individ fără rost, un servitor cu o sută de stăpîni pe zi şi cu nici unul anume, un ins ce întinde mîna în faţa oricui, după bacşiş şi pe care oricine poate să-l înjure. Tata încercase să-l apere. Gore nu era o haimana sau un borfaş ci un creştin sărac, cîştigîndu-şi pîinea cea de toate zilele prin munca lui, grea şi cinstită. Bela, fireşte, nu ar fi fost de altă părere şi l-ar fi respectat şi iubit ca pe-un tovarăş de jug, dacă fostul prăvăliaş şi-ar fi cunoscut lungul nasului. Cînd eşti hamal la gară, nu te porţi cu cei din jurul tău — toţi

meşteşugari calificaţi — cu atîta îngîmfare şi brutalitate.

Bărbaţii recunoscură că meşterul are dreptate în felul lui. Pascu, mai ales (mic slujbaş pe vremuri) fusese entuziasmat de opiniile şefului de la „Lessel" şi-l felicitase călduros. Mădălina, însă, se înfuriase. Toţi sunt oameni respectabili, cîtă vreme luptă cinstit, să-şi ducă traiul şi nenorocul de azi pe mîine.

— De ce să facem pe simandicoşii — strigase ea, demnă şi într-un picior, spre ceilalţi — de ce să ne credem mai ceva ca Gorică ? Face fiecare ce poate şi cum i-a fost scris. Şi dacă spăl rufe, ce-i cu asta ? V-ar place mai mult să-mi trimet fata la bordel ?

Tinca oloaga primise lovitura fără murmur, dar Pascu începuse să vocifereze şi s-o ameninţe pe unguroaică. Scandalul ar fi izbucnit din nou, mai ales că vecinii se împărţiseră în două tabere şi se apostrofau, tot mai înverşunaţi.

Tănăsică a intervenit la timp. Aflînd de la el tot ce se întîmplase afară, chiriaşii Salomiei răuşiseră, pentru a doua oară, să pară cît mai surprinşi şi — în cele din urmă — să se cutremure sincer de oroare. Năvăliseră cu strigăte mici de mirare şi panică, de durere şi compătimire, unii prin spărturile gardului, s-o plîngă pe Oiţa, iar alţii spre poartă, să-i dea ţigăncii primele ajutoare — dacă i-ar mai fi folosit la ceva...

Tinca — dusă pe maidan cu căruciorul — s-a grăbit să urle şi să se tragă de păr, cînd a zărit copila moartă. Oamenii buni, implorați de oloagă să vadă

şi să înţeleagă, aveau acum un prilej minunat să se convingă de primejdia ce-o constituia Safta pentru viaţa tuturor.

— Duşmancă de moarte, ucigaşe ! Scăpaţi-mă, scăpaţi-vă repede de cioropină, că altminteri o să ne omoare şi-o să ne-ngroape pe toţi ! Am avut o pisică şi mi-a otrăvit-o ! Am trei fete, cu meseria şi cu norocul lor şi pe toate trei a încercat să mi le ucidă, cum a ucis-o — în noaptea asta — pe Oiţa, săraca...

Vecinii îşi simţiseră în adevăr ochii plini de lacrimi, în clipa cînd bătrîna a avut fantezia să se întrebe — bocind — ce-o să se facă Priboi mălăierul şi ce-o să zică, cum o să plîngă şi la ce bun o să mai plîngă Natalia, cînd au să-şi găsească odrasla întinsă în ţărînă, cu mîna încremenită pe lumînare.

Bela şi Pascu îngenuncheaseră lîngă victimă şi-i cercetau faţa, atenţi.

— Adică să fi ucis-o cu piatra ?

Ungurul tăcuse. Nu cunoştea împrejurările şi nu ştia ce să spună. Era sigur numai atît : că fata lui Priboi nu murise din cauza loviturii din frunte. Mai avea una la tîmplă. Urma să se precizeze, cînd va veni procurorul, care-i rana pricinuită de Safta. Numai aşa i se va putea stabili precis vinovăţia.

Pascu nu înţelesese şi nici nu făcea efortul să despice, în patru, firul de păr din gîndul încă nelămurit al meşterului. El ştia un singur lucru : ţiganca asasinase un copil, intrase prin urmare într-un bucluc din care n-au s-o mai scape toţi sfinţii din cer.

— Baldîra înfundă ocna, maistore dragă, cum te văd şi mă vezi! Bine că se duce dracului, să mai putem răsufla...

Se bucurase, frecîndu-şi palmele şi rîsese, cu gura ştirbă în lumina lumînării.

— Şi adică, nenicule, ce mare haz te găsi şi ce pricină, de te fasoleşti aşa, ca la nuntă? Că aici e Oiţa moartă şi dincolo, lîngă pompă, trage Safta să moară...

Pascu se ridicase şi întorsese capul, surprins şi deopotrivă supărat de amărăciunea muşcătoare din glasul celui ce vorbise.

— Da' tu, musiu, ce te strîmbi aşa la mine, ca o...

Rel, frate cu Isus întru haimanalîc, sta drept, în faţa bătrînului, cu pumnii în şolduri şi se uita la el de sus. Feciorul grăjdarului de la fabrica de bere era slab şi osos, cu tricoul în dungi desfăcut la gît şi părul căzut pe ochi. Lumina lunii îl crescuse şi-i adîncise trăsăturile figurii.

Intimidat, pricoliciul uitase ce avea de spus. Îngînase altă întrebare, regăsit după un moment, cu o voce îndulcită de astă dată:

— Mătăluţă ai fost, Rel? Păi de ce nu spuseşi, bată-te să te bată norocul...

Tinca se grăbise, de frică, să muzicalizeze un compliment.

— Da' de unde răsărişi lîngă noi, ca un Făt-Frumos, flăcăiaşule?

El a răspuns scurt, direct, tăios, cu o măscară. Pascu şi oloaga amuţiseră. Tănăsică, însă, a rîs cu

poftă, despicînd gura pînă la urechi. Rel a rînjit numai, într-un tîrziu, cu mîinile adînc înfipte în buzunare şi privind, peste umăr, la omul mic şi la pacostea din sicriul cu roate.

— Şi acuma, că ştiţi de unde răsării, să vă spui una şi bună : mi se pare mie, hodorogilor, c-o să mă ia cu supărare pe voi. Trei ceasuri m-am uitat, liniştit, cum face lumea balamuc. Cum s-a liniştit lumea, mi-a sărit mie ţîvna. Nu ştiu cum, mi-a venit gust să fac panoramă cu voi pe maidan, că tare vă văd ai dracului pe amîndoi...

Rel, ca orice haimana din mahalaua cu nume ruşinos, era un suflet cinstit. Bucuria de animal scărpinat pe burtă, cu care bătrînul înhămat la cărucior îl anunţase pe meşterul ungur că vecina n-o să mai scape de bucluc, îl dezgustase, aşa cum îl revoltase rîsul lui ca un behăit de ţap în trei picioare. Pascu uitase, mărturisind gîndul duşman, că e la căpătîiul unei moarte şi că vorbeşte de o Saftă ce-o să scape, în curînd, de toate buclucurile şi gurile rele, cuminte cum sta acum — ca şi Oiţa şi tot aşa de vînătă — în praf şi în lumina mică şi slabă a unei lumînări de cinci parale...

Rel, aşadar, nu mai avea nici un motiv s-o apere pe ţigancă, mai ales în faţa unor oameni de nimic. Le făcuse impresia, ascultătorilor, că se ambiţionase totuşi să povestească — în amănunt — în ce împrejurări nefericite murise fiica lui Priboi, numai ca să-i facă oloagei sînge rău şi să-l convingă pe pri-

colici de ce i-a „venit gust să facă panoramă cu el pe maidan...“

— Eu nu zic că aia de la pompă n-a lovit-o, da' nici nu pot să jur că ea a ucis-o...

Feciorul grăjdarului de la fabrica de bere se urcase pe gard o dată cu Oiţa. Stau unul lîngă altul şi erau veseli că văd, de aproape şi de sus, mascarada din casa cu nebuni.

Cînd a dat Safta cu piatra, fata tocmai rîdea...

Rel nu ar fi putut spune precis de ce făcea haz. Îl zărise pe slăbănog trimis peste cap de pumnul unei femei sau se bucurase, copil şi nevinovată, că dulăul îl linge pe beţivan la gură? La urma urmei, tot ce se petrecea atunci în curte, la poartă, pe stradă sau pe maidan, te făcea să rîzi. Oiţa era frumoasă, cum sta lîngă el, cu surîsul pe figură şi în lumina neastîmpărată a ochilor, iar piatra a izbit neaşteptat, în plin şi colţuroasă.

Băietanul n-a înţeles, în primul moment, ce se întîmplase.

Adolescenta a dus repede mîna la frunte. Sîngele din rană ţîşnise printre degete. El a dezlipit buzele, să spună ceva, să întrebe singur nu ştia ce sau să ţipe dar n-a mai avut putere să articuleze. Oiţa s-a clătinat şi, mai înainte ca tînărul s-o poată prinde cu braţul pe după mijloc, s-a îndoit şi a căzut pe spate.

— Stai să vezi, că asta n-ar fi fost nimic...

Istorisind, Rel începuse să se încurce în amănunte pe cari Bela le considera de importanţă secundară:

saltul ce-l făcuse fata prin aer, în cădere — provenienţa bolovanilor de pe maidan — felul cum se precipitase nefericita, cu capul în jos şi braţele întinse...

Parcă o vedeam pe Fana, cînd se arunca în gîrlă de pe parapetul de la stăvilar...

Tănăsică înţelesese, mai bine ca toţi ceilalţi, tîlcul din cuvintele prietenului.

— Să spui eu cum a fost, coană şi fraţilor : alivanta, cu zgaiba-n sus ! Pe urmă : pac, cu tîmpla de un pietroi şi gata, a zis aleluia, adio şi n-am cuvinte, să ne mai scrii pe-o cărămidă poştală, că eu mi-am luat tălpăşiţa de pe pămînt...

Haimanaua confirmase...

— Aşa a fost...

Bela era sigur, acum, că ar fi fost imposibil să moară cineva numai din cauza rănii de la frunte şi se mira, alături de Rel, că Pascu putuse să se bucure de o întîmplare aşa de tragică. Oameni răi ca în mahalaua cu „nume ruşinos" — îi asigura el pe cei ce voiau să-l asculte — nu întîlnise în nici unul din oraşele mari pe cari le colindase. Pricoliciul dispăruse la timp, printr-o spărtură a gardului, iar Tinca, părăsită şi parcă presimţind ce-o aşteaptă, se făcuse mică în cărucior şi începuse să plîngă de mila ţigăncii.

— Sărăcuţa, o să moară supărată pe mine...

Acum n-o mai ura. Se jura că niciodată n-o duşmănise. Aşa e viaţa : ca să mai uiţi de supărările tale, te cerţi cu vecinii, strigi ocări, ameninţi, faci o intrigă sau scorneşti o minciună. După scandal, intri

în casă şi te simţi uşurată. Sufletul s-a limpezit, gîndurile nu te mai frămîntă şi-ai uitat de tot ce a fost necaz.

— Ne bălăcărim unii pe alţii, ca smintiţii, iar dracu pe toţi şi la rînd, ca la moară...

Tănăsică, auzind-o pe Tinca plîngînd, rîsese nestăpînit, cu faţa în lumină şi se dăduse tumba prin iarbă, în derîdere. Feciorul grăjdarului, însă, clătinase capul, trist, învăluind-o pe oloagă cu ochii lui albaştri şi umezi.

— Poate că ai dreptate şi matale.

Sluga de la birt rămăsese întinsă între cucute, cu mîinile în lături, ca o cruce. Rîsul cu care încercase, pentru a doua oară, să-şi mintă jalea, duruse şi mai mult. Haimanalele, în hazul ce-l făcuseră de lacrămile bătrînei şi de tumbele flăcăului clăpăug, se simţiseră mici, stîngace. Strîmbaseră gura într-un rînjet sec, ce nu era al lor. Bela se rezemase de zid şi fuma absent, cu ochii pierduţi în gol. Rel sta în picioare, încovoiat, cu braţele grele în lungul trupului, între Oiţa şi oloagă şi se uita în pămînt, oftînd din cînd în cînd.

Lumina lumînării de la căpătîiul moartei se micşorase şi ameninţa să se stingă.

Se făcuse linişte şi plutea, peste oameni şi umbre, o tristeţe de drum pustiu, fără cumpene de fîntînă în zare şi fără soare.

— Viaţă de cîini — îngînase cineva, sugrumat. Să nu credeţi că pe noi ne paşte o soartă mai bună! Cum dracu se face, că nu ne mai vine minte la cap

de loc ? Adică nu ne omoară destul trenurile, transmisiunile şi maşinile din fabrici, bolile şi sărăcia ? Mai e nevoie să ne ucidem şi-ntre noi, ca fiarele ? Viaţă de cîini, fraţilor, viaţă de cîini ! Asemeni dobitoacelor, nu ştim şi nu pricepem nimic. Nu vine nimeni să ne deschidă capul şi să ne înveţe că — la urma urmei — putem şi noi să fim oameni...

Nu cercetase şi nu era nimeni curios să vadă cine vorbise. Fusese un glas ascultat lăuntric, de fiecare.

Rel ridicase fruntea cu un gest frînt, chinuit, nestăpînit.

— Staţi, că eu o iau anapoda şi-ajung la balamuc ! Poate ştie cineva din voi să-mi spună. Trei ceasuri m-am uitat la ce s-a petrecut. Trei ceasuri, mă, mi-am dogit tărtăcuţa cu pumnii, de necaz că-s huidumă şi nu-nţeleg. Acum aştept de la voi o lămurire : ce-a fost, ce tîlc a avut toată nebunia asta ce-a vînturat mahalaua şi mi-a ucis-o pe Oiţa ?

Ascultătorii se priviseră lung, cu ochii mari, nedumeriţi că tovarăşul în tricou a putut să întrebe ceva la care nu se află răspuns şi-au ridicat din umeri.

Fana năvălise în mijlocul nostru, plîngînd. O văzuse pe Safta murind şi se înspăimîntase, ca o proastă mică...

CAPITOLUL XVI

Un noroc care nu surîde oricui

Numai meşterul şi feciorul grăjdarului rămăseseră lîngă Oiţa.

Se împrieteniseră repede.

Bela se bucurase că tatăl lui Rel a venit din ţara de peste munţi. Se mira numai că adolescentul nu învăţase limba ungară şi se revoltase, auzind că bătrînul nu se învrednicise încă să-l dea la un meşteşug.

— Un băiat voinic ca tine ar fi ajuns un lucrător fain sau poate... ceva mai mare !

— Am să-ţi spui eu o dată, dumitale, ce-a fost cu mine.

Vorbise şovăielnic, cu ochii în pămînt.

Bela a înţeles că e o taină, poate o dramă la mijloc şi-a schimbat repede vorba, despre cer şi moarte. Era sigur că numai în patria lui se mai poate vedea o lună atît de mare şi strălucitoare. E păcat, cînd eşti tînăr, să mori pe-o noapte aşa de minunată. Oiţa era un copil aproape. Frumoasă fată. O fi orfană ? Nu venise nimeni s-o plîngă...

Rel răspunsese, tîrziu, simplu.

Meşterul nu auzise de Priboi şi de Natalia ? Toată mahalaua îi cunoştea. Stau în casele mici, bătrîneşti, cu pălimar şi salcîmi la poartă, de lîngă fabrica de bere. Peste drum de depozitul de cărbuni. Priboi e un om cumsecade. Are o brişcă nouă şi-un cal murg, cu o pată albă la ochiul stîng. Lumea cumpără mălai numai de la el, că e galben şi curat ca aurul. Îl aduce de departe, de la o moară pe care nu o spune nimănui, să n-o afle băcanii şi să-i facă, la preţ şi calitate, concurenţă. Dacă nu apăruse pînă atunci lîngă Oiţa, s-o plîngă şi să se tragă de păr de disperare, e semn că nu-i acasă. S-o fi dus la măcinat.

Natalia e bolnavă de un an şi mai bine. Nici doctorii nu ştiu ce are, că n-o doare nimic. Dacă ar mînca şi-ar dormi, ar fi sănătoasă. Dar nu poate să ia ceva în gură şi stă toată noaptea cu ochii mari în tavan. Se jură că nu se gîndeşte la nimic. Rel se mai mira încă : s-o fi putînd aşa ceva, să fii viu şi să n-ai nici un gînd în cap ? El bănuia, însă, că Natalia nu vrea să spună ce tristeţi şi ce presimţiri o frămîntă, în ceasurile ei de nesomn, ca să nu-l îndureze pe Priboi şi să n-o facă pe Oiţa să plîngă. Acum, fata a scăpat de lacrămi şi de taina ce o s-o îngroape, în curînd, pe mamă-sa. Fireşte că n-a avut nimeni curaj să se ducă să-i spună ce s-a întîmplat pe maidanul cu basculă. Nici băiatul în tricou n-o să poată face una ca asta. Bolnava ar muri sau ar înnebuni. Cînd s-o întoarce mălăierul de la moară, au să vadă ce e de făcut. De-ar veni mai curînd. După ce-o vorbi cu el, o să aibă Rel un cuvînt şi

față de conștiința și de sufletul lui, care intrase, vorba lui Pascu, în mare bucluc. Numai moartea o să-l scape, cum a scăpat-o și pe Safta...

Bela aflase tîrziu, prin întrebări puse cu rost anume, ce judecată avea prietenul cu conștiința și cu sufletul lui de adolescent.

— Eu am adus-o de acasă pe Oița, să vadă tărăboiul de astă seară și tot eu am urcat-o pe gard. Va să zică, meștere, eu am împins-o spre piatra țigăncii! Asta nu pot să mi-o iert. Să știi că ori mă culc pe linie, să mă facă trenul bucăți, ori mă stropesc cu gaz și-mi dau foc. Adineauri, cînd am vorbit cu oloaga, am țipat și-am făcut fel de fel de fițe, să nu afle frații ce mă doare. Acum nu mai pot să rabd. Simt că mă strînge ceva de gît...

Bela, speriat, îl prinsese de umeri și-l scuturase puternic, să-l smulgă din robia gîndului acela nebunesc. O nenorocire nu poate fi ocolită. Nu știe nimeni ce-i e scris să i se întîmple. Acolo, pe maidan și așa a fost destinul fetei să moară. Dacă n-o aducea el, se găsea altcineva s-o cheme la mascaradă sau venea singură, cum veniseră și celelalte codane din mahala.

— Cînd e moartea în urma lui, omul stă și-o așteaptă. Dacă-i înainte, fuge s-o ajungă. Trece peste orice piedică și-o ajunge tocmai în locul unde trebuie să cadă, neînsuflețit...

Rel, în ciuda argumentelor invocate de meșter, fluturase palma: semn mut de renunțare. Știind ce-a fost între el și fata mălăierului, ungurul n-ar mai

vorbi cu atîta uşurinţă de destin şi nu l-ar mai certa că are gînduri negre. N-a spus el că fiecare om are un blestem scris în frunte ? Atunci de ce nu pricepe că nici prietenul nu poate fugi de soarta lui, mai ales acum ?

Cînd ai optsprezece ani şi faci un jurămînt de haimana — legămînt de dragoste şi moarte — nu mai poţi să şovăi. Fireşte că Bela nu aflase că adolescenţii în tricou au o lege a lor şi nici nu ştia că viaţa Oiţei se împletise, de mult, cu norocul băietanului ce nu mai era capabil să smulgă din el o lacrimă.

Rel îngenunchease lîngă cadavru şi-i dezgolise braţul stîng. Şeful de la „Lessel" văzuse o inimă cu contururile arse în carne, cu acul înroşit. O inimă la fel descoperise şi pe mîna voinică şi tot aşa de albă încă a tînărului.

Feciorul grăjdarului se uitase, cu ochii lui albaştri şi îndelung, la meşter şi-l întrebase în şoaptă, scuturat de un fior lăuntric :

— Acum... acum nu-i aşa că înţelegi ?

Bela n-a mai răspuns. Tăcuse, privind prostit la inima de pe braţul gol...

Chiriaşii din casa cu nebuni se adunaseră în acest timp în jurul trupului neînsufleţit al ţigăncii. Fiecare-i aprinsese o lumînare la căpătîi. Văzut de pe maidanul cu basculă, cercul de umbre încovoiate era în adevăr impresionant. Feştilele îşi jucau luminile galbene pe figurile mai prelungi acum, mai slabe şi mai îndurerate. Mădălina şi Lenora, Fana şi Tinca — adusă cu căruciorul de Pascu — plîngeau laolaltă

şi se legănau, despletite. Spălătoreasa îi blestema pe duşmanii ce-o striviseră pe Safta cu picioarele şi se ruga la sfinţi să nu-i mai rabde pe pămînt pe cei ce se bucurau de nefericirile altora. Oloaga îi ţinea isonul cu bocetul ei spart şi generos în lacrămi, afurisind viaţa ce ne strepezeşte sufletele cu necazuri şi-o implora pe moartă s-o ierte.

— Surioară, dăduşi ortu' popii supărată pe mine, scumpo ! Să nu te faci strigoi, soro, c-o să-nţepenesc de spaimă cînd o să te văd...

Fana şi Lenora, scîncind, se prinseseră de mînă. Uitaseră că se urau...

— Săraca ţaţa, săraca...

Tănăsică avea grije să nu se stingă lumînările, plecînd de lîngă nevasta hamalului pe maidan şi de la Oiţa la pompa de apă. Îngîna, clătinînd capul, cu un glas ce nu mai semăna cu al lui — pentru cei ce-o păzeau de cîini flămînzi pe fata lui Priboi sau pe înţelesul celor strînşi în jurul ţigăncii :

— Acu, coană, la ce să mai bocim ? Le înviem ? Aiurusum ! Vezi să nu le-nviem ! Mai bine alergam afară să împiedicăm nenorocirea. După ce s-a făcut drăcovenia, n-avem decît să ne stoarcem ochii mult şi bine ! Să ne ia domnu dracu pe toţi, că de altceva nu mai suntem buni. Pupa-m-ar, cine ştiu eu, unde...

Fana se mira că nu sînt trist. Mă luam la întrecere — fugeam — cu umbra ce mi-o conturase luna pe zidul fabricii de alături şi nu ştiam de ce îmi vine să rîd, să cînt şi să mă dau tumba prin praf. Acum

nu-mi mai păsa că murise Oiţa şi mă amuzau bocetele femeilor adunate în sobor, la căpătîiul Saftei.

Era ultimul ei sobor...

Mă forţam să hohotesc — poate ca să nu le mai aud ţipetele. Uimită, fata îmi dăduse un pumn — mic şi nu mă duruse — în piept, să mă readucă la realitate.

— Ce-i cu tine, Puişor ?

Am rîs din nou şi nu i-am răspuns. Era ceva cu mine sau se prostise ea la fel cu toţi ceilalţi ? Supărasem pe cineva ? Alergam pe lîngă zid pentru că îmi plăcuse să văd cum fuge umbra, în pas cu mine. În definitiv, de ce să nu zburd şi să nu fiu vesel, dacă aşa-mi vine ? Cine-i întreba, pe cei de lîngă Safta, de ce plîng ? Ar fi putut sora mică să-mi explice de ce erau trişti vecinii din casa cu nebuni şi de ce boceşte Tinca oloaga ? Nu erau ei mai ridicoli ca mine ? Să mă lase în pace : Fana şi oamenii din cartier şi din oraş. Să-i scuipe mîţele pe toţi ! Oricum, să nu mă supere nimeni, că-l iau la goană cu pietre. Să ţină minte tovarăşa de jocuri, că a doua oară nu-i mai spun : mă hotărîsem să plec în lume ! Unde ? Nu ştiam. Am să merg pe-o stradă — oricare-o fi — şi pe urmă pe alta. N-o să mă opresc undeva anume. Am să umblu pe drum, neobosit, ani întregi. Poate am să fac un popas, o săptămînă, în oraşul din poza lui Ivan, cu podul de fier, cu copilul din trăsură şi cu porumbeii albi zburînd în jurul turlelor de piatră fumurie. După asta am să mă duc mai departe — mereu mai departe — pînă o să uit c-a fost o dată un Iacov, în mahalaua cu nume ruşinos...

Fana, ca ori ce fată proastă, nu știa ce spune.

Pleci singur în lume sau nu mai pleci de loc ! Vrei să fii cum e plopul din poarta cimitirului și cum e curcubeul ! Să nu porți grija nimănui, să nu te-ntrebe și să nu-ți aducă nimeni aminte de ce-a fost. Nici grija ta să n-o ai ! Să nu știi unde ai să ajungi, peste-o oră sau o săptămînă și să nu-ți pese ce-ai să mănînci și unde-ai să dormi.

— Ai să mori de foame și de frig !

Nu mă speriasem ! O să rabd orice, numai ca să văd minunile de departe și-o să crăp neștiut, într-un șanț, dar bucuros că n-o să mă plîngă nici Tinca oloaga și nici Mădălina picior-de-lemn.

Fana se rezemase cu un umăr de zid, ca un copil nebunatic pus la colț și mă amenințase.

— Nici eu n-am să te plîng !

— Bine ! Mare pagubă...

O răutate pe care mi-a plătit-o prompt.

— Nu ești nici frumos și nici deștept ca Rel !

Am rîs. Voiam s-o conving că opinia ei, despre mine, mă lasă cu totul indiferent. Adevărul e că mă supărase rău comparația ce-o făcuse între mine și feciorul grăjdarului de la fabrica de bere. Am recunoscut că meritam ofensa, dar nu m-am putut stăpîni. Toată ziua o șicanasem, o provocasem, o umilisem. Mă bucurasem de cîte ori o văzusem plîngînd. O uram din seara cînd o lovisem cu pumnii în figură, pînă o umplusem de sînge ? Nu știam, nu mă întrebasem încă. Dacă n-o vedeam lîngă mine, plecam s-o caut. Cînd o găseam, întrebuințam toate mijloacele

s-o gonesc. Singur, gîndindu-mă la ea, o închipuiam frumoasă şi mă certam că am fost rău. Nu şovăisem, totuşi, de cîte ori o întîlnisem, să-i spun vorbe urîte. Mă miram că trecuse ziua şi încă n-o luasem la palme sau n-o trăsesem de păr cel puţin. Continuam s-o provoc, mai ales acum, cînd mă hotărîsem să le zic adio tuturor...

— Numai eu singur... în lume! Tu ai să rămîi cu Tănăsică, să fii nevasta lui şi sluga ofticosului cu catastiv, dacă n-o să ajungi cumva — ca Sultana şi Domnica — la gîrlă...

Fana s-a năpustit în mine cu pumnii mici şi repezi, m-a tras de păr şi m-a muşcat — supremă răzbunare — de sfîrcul urechii. Am ţipat de durere şi-am prins-o în braţe. Ea se zbătuse, încercînd să scape, mă lovise din nou cu pumnii şi mă trăsese de păr. Am strîns-o puternic — cu fiecare pumn al ei mai puternic — pînă cînd am simţit cum se frînge de la mijloc, în mîinile mele, învinsă.

Încercam, pentru prima oară, o senzaţie nouă, ca o ceaţă în priviri şi ca o răscolire în carne. Fata se lipise strîns de mine, cu spatele — cum o înlănţuisem — de la umeri şi pînă la glezne.

Tremuram, amîndoi, cu răsuflarea întretăiată. Îmi adusesem aminte de Fana din noaptea de pomină a dezgolirilor, de scenele erotice din odaia simigiului, pe care le privisem împreună, poate nu tot aşa de vinovaţi. Sora mică mi se dăruia, ca atunci, neruşinată şi pură în graba cu care se părăsise în braţele mele şi-mi şoptise c-ar fi bine să mergem la ei în casă, că nu-i

nimeni. Vedeam — cum stam cu capul pe umărul ei şi cu pleoapele întredeschise — corpul sculptural al grecoaicei, îngropat în părul blond ce-l învăluise în tîrziul acela plin de dezgust, de legănare a sufletului sub aripa unui vis transfigurător şi mă întrebam, tulburat, clocotind în mine, ce taine ascunde trupul mic şi neastîmpărat, cu formele crude încă, pe care-l robisem în cătuşa mîinilor ? Încercam — nu pentru întîia oară — să mi-l reamintesc gol, strălucind în soare, pe parapetul de la stăvilar, dar imaginile păstrate în suflet erau, ca şi odinioară, frînte, şterse, imprecise. Am înţeles, cînd i-am simţit unduirea şoldului, că nu mai am nevoie de aduceri aminte. Făptura căutată în gînd era strîns lipită de mine, a mea, cu toate darurile, întreagă şi înfiorată sub palmele ce începuseră să-i caute coapsele, să lunece şi să dezmierde.

Mi-am auzit sufletul, ca un pui de rîndunică piuind în somn.

— Nu plec singur în lume, n-am să mai pot să plec fără tine...

Fana a întors capul şi şi-a lunecat fruntea pe obrazul meu, ca o mîngîiere pe care era sigură că i-o dărui, deplină.

— Ştiam — o să mergem împreună...

— Adineauri, toată ziua, am fost rău cu tine. Iartă-mă ! N-am crezut nimic din tot ce-am spus şi tot ce-am făcut n-a fost d'adevărat. Mă prinsese scîrba de mine şi de tot, mă uram şi mi s-a părut că te urăsc. Nu mai ştiu ce-i cu mine...

Ajungeau, pînă la noi, bocetele Mădălinei şi plînsul piţigăiat al Lenorei. Lumînările îşi tremurau luminile, printre gleznele celor adunaţi în priveghi.

— Niciodată, Fano, n-am simţit ce simt în noaptea asta, pe care n-o s-o uităm...

Văzusem în mine, pentru întîia dată, lămurit.

Fata se mirase că fug cu umbra pe zid, că sunt vesel şi cînd ? Nu înţelesese că-l imitam pe Tănăsică de la birt, care rîdea numai atunci cînd îi venea să plîngă, pentru că nu vrea să afle alţii ce se petrece în sufletul lui ? Nu-i spusesem, la început, ce-i cu mine, fiindcă nici eu singur nu ştiam. Abia acum se risipiseră negurile. Toate întîmplările din Săptămîna Patimilor, toate mascaradele şi toate scandalurile, ca să nu mai vorbim de nenorocirea cu Oiţa şi Safta, parcă numai pe mine mă dureau. Mă apăsa ceva pe umeri, pe inimă şi nu-mi da pace să răsuflu, cînd mă uitam la lumînările de la căpătîiul moartelor. Parcă le-aş fi ucis eu...

Cînd mergeam, aveam impresia că duc în spinare mahalaua, cu toate casele şi fabricile, iar cînd mă uitam spre triaj, mă înfioram. De cîte ori vedeam un tren trecînd şi erau oameni la barieră sau pe linie, îmi venea să ţip, ca şi cum — în fiecare din ei — pe mine şi numai pe mine m-ar fi ameninţat.

— Eşti un prost, Iacov... De ce să-ţi faci oftică pentru alţii ? Tu nu vezi că ai păsărică la cap ? Acum un an şi mai demult, te smiorcăiai că laşi mărăcinii pe maidan, să tremure de frig. Atunci erai un copil...

Fata, ca să mă convingă de importanţa adevărului ce mi-l spusese, împrumutase o figură serioasă, gravă, de bunică ştirbă, cu ochelari şi gură strînsă. Altădată eram mici şi mi se ierta să plîng de mila bălăriilor de pe coclauri. Acum începusem să fiu om mare, un bărbat cu nelinişti în carne şi cu semne pe trup. Tinca oloaga o sfătuise pe sora mică să fugă de mine, că pot să-i fac rău şi-o să încep, oricum, să-i spun porcării. Mama strigase de cîteva ori, exasperată de toate năzdrăvăniile mele : „ce focului, acum nu mai eşti copil !" Îmi venea să ţip, de cîte ori o auzeam vorbind aşa. De ce nu mai eram ca înainte ? Scorpia din cărucior mă ocărîse odată : „haimana bătrînă, acum ţi-au dat tulee pe burtă"...

Fana ştia, simţise că nu mai sunt copil. Mi se dăruia, pentru a doua oară, în braţe şi mă îndemna, mă chema în casă, unde vom fi singuri, să ne spunem porcării şi „să-i fac rău". Era şi ea, în clipa aceea, o femeie ca oricare alta şi mă aştepta — poate aşa cum mă visase — un mascul brutal, feroce, neobosit, nesăturat — animal...

Ea, în adevăr, nu mai era copil.

Îndurerat, i-am prins capul în palme şi-am căutat, în adîncul ochilor ei de ciută speriată acum, o urmă din seninătatea de odinioară, dar fata se lipise de mine, fremătînd de dorinţi şi mi-a readus aminte că nu-i nimeni la ei. Mă regăsisem, în braţele calde, cu toate neliniştile ce mi le adunase primăvara în suflet.

— Mi-e dor, Fano, şi nu ştiu de ce mi-e dor...

Ciuf nu murise încă în mine şi nu creşteau mără-

cini numai în necuprinsul cu jocuri şi isprăvi, de pe cele două maluri ale gîrlei. Viaţa toată nu era altceva decît un maidan cu buruieni şi neruşinări, cu jocuri crude şi măscări, cu lacrămi şi rînjete.

Abia atunci mi-am adus aminte de blestemul din gluma ce-o făcuse mama, în seara cînd o rugasem să-mi spună — în palmă — norocul.

— Să plîngi pentru toţi mărăcinii...

Luna îmi crescuse umbra pe zid dar fata plecase de lîngă mine, bombănind.

JOI, CÎND A FOST BĂTUT ISUS ŞI FRATELE LUI, REL

CAPITOLUL XVII

Virugă, soldat prost şi ţăran

Ştiam că vor veni cît de curînd, în anchetă : un gardist, un comisar şi-un procuror, să întrebe vecinii din casa cu nebuni ce se întîmplase la pompa de apă, să înjure porcos, obligînd-o pe Maica Precista — alături de sfintele din calendar — să se supună tuturor capriciilor din fantezia lor erotică şi să ameninţe hiiar, cîteva babe scuturate de spaimă şi-o turmă de curioşi încremeniţi, prostiţi, nedumeriţi, cu bătăi pe bucile goale şi cu spînzurarea de limbă — poate să aresteze pe brodite un ins sau doi, ca să nu se spună că nu sunt capabili de o ispravă demnă de prestigiul lor de matadori ai ordinii publice şi să telefoneze, în cele din urmă, din biroul unei fabrici şi cu tot tămbălăul fatal în asemenea împrejurări, după duba de la Morgă.

Aceste trei rare exemplare ale oficialităţii au jucat un rol covîrşitor în viaţa tuturor plebeilor din mahalaua cu nume ruşinos, încă de pe vremea cînd nu răuşisem să înţeleg bine ce deosebire poate fi — excep-

tînd tunica, trabucul şi tesacul — între un gardist, un comisar şi-un procuror.

Simpli muritori, nu ne întrebasem încă dacă tiranii aceştia aveau un nume şi un destin al lor, cu satisfacţii şi nemulţumiri, cu dureri şi înfrîngeri. Singura trăire logică pe care le-o admisesem era aceea a uniformei ce-o purtau şi-a cercetărilor la faţa locului. Tustrei formau — pentru noi, cei de atunci — o singură fiinţă, cu o existenţă unică şi mai presus sau — oricum — dincolo de hotarele lumii noastre. Omul cu tesac semăna cu procurorul, iar comisarul avea ochii bulbucaţi ca ai superiorului cu trabuc şi fruntea îngustă ca subalternul cu galon de fir pe umăr. Apăreau împreună în cartier şi plecau laolaltă, victorioşi, după ce urlau cîteva ore şi loveau orbeşte, în cine le sta în cale, împrumutînd unul de la altul excesul de zel, prostia şi dezinvoltura.

Un monstru tricefal de care se speriau copiii şi bătrînii, o singură inimă sub două tunici şi un fular, un animal întîmpinat de mahalagii cu privirile scăpărînd sub sprîncene şi pumnii strînşi în buzunare.

Acum nu mă mai interesa ce se va petrece afară.

Repetasem îndărătnic, să mă pot convinge, că nu mai am nici un rost pe stradă sau la poartă şi plecasem în casă. M-am surprins, însă, furişîndu-mă cu paşi de răufăcător pe lîngă zid. Minciuna, de care încercasem să mă prind, nu rezistase. Adevărul mă duruse ca un ghimpe înfipt. Mă mustrau gîndurile şi plopii, luna şi sufletele două, de curînd eliberate şi rămase pasări cu zborul alb, peste mahala. Mă în-

vinuiau, cu glasurile unite şi numai de mine auzite : „Fugi, Iacov, te vedem cum fugi...“

Slab cum nu mă cunoscusem pînă atunci, intenţionam — pentru întîia oară — să ocolesc un pericol presimţit tot mai aproape.

Avusesem deseori prilejul să-mi dau seama ce însemna o cercetare la faţa locului şi eram sigur că oamenii legii nu se vor mulţumi — mai ales acum — să înjure, să ameninţe şi să telefoneze după duba de la Morgă.

Mascarada fusese prea mare, ca să poată fi epilogată aşa de simplu. Nu mă îndoiam că procurorul se va convinge fără efort, în faţa celor două cadavre, că-i dator să procedeze drastic. Comisarul şi subalternul lui n-au să aştepte decît formula sacramentală : „ascultă, mă, voi ăia cu uniformă, pozitiv — în doi timpi şi trei mişcări“, ca să-i acorde tot concursul, cu o pasiune profesională rară.

Anchetă în doi timpi şi trei mişcări însemna, firește, arestări la întîmplare, grindină de pumni în fălcile celor fără apărare şi fără vină, lovituri cu tesacul date orbeşte şi icnit, în grămadă, ţipete de spaimă şi urlete inumane de durere — grozăvii dezlănţuite asupra mulţimii cu furia elementară a cutremurelor, a inundaţiilor şi-a molimelor...

Mă simţisem, în faţa prăpădului ce se apropia, mic, singur, nevolnic. Mi se făcuse frică de mine. Adunasem în suflet prea multe revolte şi dezgusturi, sugrumasem lăuntric prea multe ţipete de oroare, ca să mai am putere să mă stăpînesc, să tac, să-mi calc din

nou pe inimă şi sa-mi ţin gîndurile în frîu, în clipa cînd voi fi zvîrlit, brutal, în faţa asupritorilor.

Căutasem un reazim, oricare, ca să pot aştepta în linişte furtuna...

Fana îmi ascultase spovedania cu ochii mari de nedumerire şi zîmbetul fluturat în colţul gurii. Voiam să mi-o fac tovarăş, să mă simt alături de cineva, să-i smulg un cuvînt de înţelegere şi să-mi fac din el cîrje şi scut. Mi-ar fi fost de ajuns un semn, să-l cresc în mine luminos, înviorător şi eram bucuros să mă pot prinde, cu tot preaplinul sufletului şi de-o minciună a ei — minciuna firului de iarbă, spre care întinzi mîna cu disperare, cînd simţi că se cască adîncul sub tine şi te fură apa rostogol.

Fana, însă, nu mă pricepuse.

Fată cu dezgoliri şi dorinţi, îmi întorsese spatele, bombănind şi mă lăsase mai singur şi mai slab, pe strada goală sub lună.

Tremurînd, plecasem cu umbra la spinare, încovoiat, să mă ascund în sală şi să plîng — abia acum să plîng — pentru Oiţa şi Safta, pentru oameni şi pentru mine. Căzusem în pat îmbrăcat, obosit, ameţit. Jucau stele, în întuneric şi în erupţii de culori. Nu mai eram capabil să-mi adun minţile. Uitasem tot ce lăsasem afară şi mă uitasem pe mine. Amorţisem, ca după o băutură tare. Mă cocoloşisem tot în conştiinţa — ca o lumină între vînturi — că plîng şi că-mi face bine plînsul...

Cînd am deschis ochii, a doua zi, era soare. Priveam în tavan şi nu ştiam ce-i cu mine şi unde mă aflu. Viaţa

mi se aduna şovăielnică în trup, ca o furnicare şi, o dată cu ea, întîiul gînd : am adormit şi acum e linişte ! Se răsucise ceva în suflet, poate acelaşi refuz de întoarcere în casa cu nebuni. La ce bun mă deşteptasem ? Braţul pe care încercasem să-l ridic, îmi rămăsese alături, moale.

— Am adormit şi-acum e linişte...

Vorbisem cu buzele uscate. Gura, amară, se descleştase. Tîmplele, zvîcnind, îmi stîrniseră sub frunte o huruială de atelier mecanic — şi iarăşi lumina sub pleoape, ca o sticlă pisată...

Atunci am simţit o mîngîiere uşoară, ca o adiere.

— Dormi — mai dormi, Puişor...

Fana zîmbise, lîngă mine. Îi căutasem mîna mică, subţire şi i-o dezmierdasem, îi recunoscusem glasul. Mă întorsesem în aşternut, ca s-o văd mai bine. Sta pe scaun, la căpătîiul meu, cu faţa palidă, prelungă, de neodihnă dar cu ochii mari, strălucitori. Nu-mi aduc aminte ce am întrebat-o. Ea m-a liniştit cu un surîs — poate surîsul ce i-l cerşisem inutil, azi-noapte, fetei cu neruşinări şi dorinţi răscolite în carne.

Acum înţelesesem ce-i cu mine. Sărisem în picioare, să fug afară, să aflu ce se întîmplase dar — cu primul pas — m-am clătinat. Prins de uşe, să nu cad, mă uitam la Fana speriat, mut. Mă străduisem să-i citesc pe figură, să întrezăresc, în adîncul privirilor ei, grozăvia pe care cuvîntul, poate, n-ar fi fost capabil s-o spună.

— Lasă că am să-ţi povestesc tot. Numai să nu faci zgomot. Puica, săraca, abia a adormit. Te-am

păzit, amîndouă, toată noaptea. La început nu ştiam ce-oi fi avînd. Ne era frică să nu mori sau să pleci, ca nebunii, pe acoperişuri ! Să vezi cum a fost.

Procurorul venise cu trăsura. Se lăfăia alături de comisar. Gardistul se cocoţase pe capră. Vecinii din casa cu nebuni, adunaţi în jurul celor două moarte, au auzit de departe trapul cailor şi-au fugit. Poliţaiul s-a ridicat în picioare şi-a tras un foc de armă, strigînd : „Staţi, în numele legii, că vă împuşc !“ Nu-l ascultase nimeni. Numai Tănăsică rămăsese lîngă Safta iar Rel lîngă Oiţa. Bela se ascunsese în gang, curios să vadă ce-o să se întîmple. Din fericire, cu cîteva clipe mai înainte, Pascu o dusese pe Tinca în casă. Altminteri, Fana era sigură că dezmeticii în uniformă ar fi fost în stare s-o trimeată, în cărucior, la închisoare. Lenora şi Mădălina intraseră în birt. Nu mai nimeriseră poarta, de spaimă.

Omul cu tesac sărise primul din birje, cu revolverul încărcat şi se repezise la flăcăul clăpăug, care aşteptase în picioare, drept, neclintit, cu mîinile la spate.

— Stai că te-mpuşc — urla gardistul la el şi-l prinsese de piept, înjurînd.

— Nu vezi că stau ?

Sluga îl întrebase liniştit şi-l lovise peste braţ.

— Ia laba de pe mine !

Procurorul se apropiase.

— Ce-i cu ăsta ?

— L-am găsit lîngă acest cadavru — răspunse subalternul, serios — şi l-am arestat în numele legii ! A zis că : „ia laba de pe mine“ şi mi-a dat o palmă.

Şeful îl măsurase pe delicvent atent, de aproape, luminîndu-i figura cu felinarul pe care-l purta comisarul după el. Se edificase repede.

— Cum te cheamă ?

— Tănăsică.

— Şi mai cum ?

— Tănăsică de la birt.

Poliţaiul se edificase de asemeni.

— Individul e suspect, coane !

Procurorul făcuse un gest scurt, ca să-l asigure pe colaborator că nu are nevoie să-i spună el dacă individul e suspect sau nu.

— Ce-i cu tine, mă, aici ? Să nu minţi, că mătur strada cu tine şi te spînzur de limbă !

Flăcăul nu se speriase de ameninţare.

— Am venit s-o văd pe coana Safta, că murise, după ce i-am adus lumînare şi i-am aprins-o. Pe urmă am stat, că am zis : de ce-or fi fugind vecinii, cînd vine procuroru ? Că n-o fi dînsu sperietoare de ciori ! Oameni proşti, săracii ! Că tocmai îi spuneam la un preten. Zic : „aşa lume, să mă pupe unde nu mă arde soarele“...

Sluga de la birt răspunsese serios, clătinînd capul cu amărăciune şi scuipînd printre dinţi, ţîşnit şi departe, pe lîngă reprezentanţii autorităţilor.

Surprins şi în egală măsură revoltat că o haimana desculţă are o atitudine aşa de obraznică faţă de şef, comisarul se holbase de cîteva ori la arestat, cu pumnul strîns, gata să-i înece cuvintele în sînge, ca să-l înveţe minte să nu-şi mai ia nasul la purtare.

Procurorul, însă, avea gust tocmai acum să experimenteze, pe teren, o metodă nouă de cercetare. El îl lăsase pe individ să spună ce i-o place, în primul rînd ca să-şi dea seama în ce ape se scaldă, să-l cunoască.

Pălăvrăgind, omul se demasică singur, îşi dezbracă sufletul şi-l ridică în vîrful prăjinii, să-l vadă ascultătorii.

Să-l vadă, mai ales, un tartor cu fular, cu trabuc şi şoşoni.

— Şi... cum a fost cu asta, pe care-ai... omorît-o ?

Tănăsică n-a tresărit. S-a uitat lung la civil, măsurîndu-l cu ochii mici de sus pînă jos şi-a început să rîdă tare, hohotit, ca de o glumă cu haz.

Comisarul nu s-a mai putut stăpîni.

Lovit cu pumnul sub bărbie, flăcăul şi-a muşcat limba şi s-a pomenit cu capul izbit de pompa cu apă. Stătuse, o clipă, nemişcat. Nu înţelesese ce se întîmplase. Cînd a vrut să deschidă gura, să protesteze poate, a bolborosit şi-a scuipat sînge.

Gardistul n-a rămas mai prejos.

Nu aştepţi ordin special, cînd e vorba de „pozitiv — în doi timpi şi trei mişcări"...

Pumnul, dat cu sete acum, l-a repezit — pentru a două oară — cu capul de zid. Maxilarul îi amorţise şi-i urlau, în urechea stîngă, toate locomotivele din triaj, de la barieră şi din depoul de maşini.

Flăcăul clăpăug pricepuse, în sfîrşit, în faţa cui se află. Nu s-a revoltat şi nici n-a plîns. N-a încercat, cel puţin, să se apere, în momentul cînd l-a văzut pe comisar ridicînd din nou mîna. S-a îndreptat, cu o

încordare de voință și l-a privit în ochi, fără dușmănie. Nu-l ura nici pe omul cu tesac. Simțise numai că i se cască un gol în suflet și i se-nfipsese o întrebare sub frunte, ca o lipitoare flămîndă din borcanul bărbierului de lîngă pod.

— De ce ?

Sîngele i se prelinsese pe buze și se scursese, în dîre subțiri, pe gît. Numai procurorul i-a ghicit, sub gîlgîiala roșie și caldă, surîsul amar.

— ... că, la urma urmei, cînd am găsit-o pe coana Safta aici, i-am zis : „las-o dracului, coană, nu muri" și i-am cumpărat lumînare de la jupînu, cu banii mei. Am aprins-o și-am plîns, că tare suntem proști și amărîți, dacă am ajuns să ne ucidem unul pe altul și să ne bată un vardist !...

— Lasă gura — se înfurie comisarul — că n-avem vreme de taifas ! Spune, mai bine, de ce-ai omorît-o pe moartă. Spune cu frumosu, mă, că — dacă mă superi — te duc la mine la-ntinzătoare și-o să fie vai de cozonacu mătăluță...

Sluga de la birt n-a mai răspuns. S-a mulțumit să-i întoarcă spatele. Se supărase crunt. Începuse să înjure, în gînd, de papucii cu fluturași, pe cari-i poartă Maica Domnului cînd se plimbă prin rai și de clopoțeii, mici ca ghioceii, din aripele îngerilor. Pumnii nu-l duruseră și nici nu-l revolta ideea că fusese bătut. Nu era, pentru întîia oară, lovit. Ofticosul cu catastiv avea o mînă mult mai mare, mai osoasă și mai grea, poate mai neîndurătoare. Se resemna, după fiecare cotonogeală, să îngîne : „așa mi-a fost scris !" Asta

rămăsese singura lui mîngîiere. Dar îl revoltase şi-l îndurerase, deopotrivă, uşurinţa cu care civilul şi ajutorul lui în uniformă voiau să-i arunce în spinare o faptă aşa de odioasă. Se întorsese spre ei, clocotind şi strigase nestăpînit cu ochii plini de lacrămi şi de obidă.

— Să nu-ncerci, carecumva, să joci musca-n gaură cu mine, comisarule! Să nu crezi că mi-e frică! Numai de sfîntul adevăr tremur. Aşa cap, aşa căciulă, dacă poţi să zici că eu am omorît-o pe moartă, cînd ţi-am spus că i-am zis: „las-o dracului, coană, nu muri" şi i-am cumpărat lumînare şi-am plîns-o. Dac-o omoram, la ce era să-i aduc lumînare la cap şi la ce s-o plîng? Aşa prost mă crezi? Oho, nenicule, o luam la sănătoasa, nu aşteptam să stau la o parolă cu voi...

Poliţiştii n-aveau vreme să se înduioşeze. Procurorul, însă, le făcuse semn să se astîmpere şi se uita fix la flăcăul clăpăug, atent să nu-i scape nici o mişcare. Captura era interesantă. Individul era un mare prefăcut, servit de o inteligenţă deosebită, caracteristică răufăcătorilor din marea familie lombroziană. Tipul, de altfel, avea toate stigmatele unui criminal înnăscut. Intenţiona tocmai să-l întrebe, prin surprindere: „nu-i aşa că taică-tău a murit alcoolic şi mamă-ta sifilitică, la balamuc", convins că răspunsul va fi afirmativ, cînd s-a pomenit — fără veste — cu Gore alături.

Hamalul adormise la cîrciumă şi continuase sforăitul în trăsură şi pe maidanul cu basculă, în şanţul liniei ferate, unde-l lăsaseră — căzut cu faţa în jos — femeile ce-l dezbrăcaseră, ca să-l poarte în urmă prin mahala, în pielea goală şi în batjocură.

Se trezise abia acum, învineţit de frig, într-o băltoacă de păcură.

Buimac, cu ochii tulburi şi capul greu, neînţelegînd încă bine ce-i cu el şi incapabil să vadă, să simtă halul în care se afla, se ridicase şi pornise orb, automat, printre cucute. Coarnele, în zdruncinul paşilor lui nesiguri, împleticiţi, se ciocniseră — clopote cu cîntec surd şi uscat.

Omul se oprise, instinctiv, lîngă luminiţa de la căpătîiul Oiţei. Se lăsase pe vine, tremurînd, ca un cărăuş lîngă un foc de vreascuri şi întinsese mîinile spre lumînare, să le încălzească. Rel, însă, îl îndreptase spre pompa de apă, ţipîndu-i aproape că ţiganca îl caută de mult şi plînge.

Gore făcuse un efort vizibil, cu fruntea strînsă în palme, ca să poată îngîna : „Safta, nevastă-mea“ şi cu acest unic licăr de conştiinţă în el, plecase spre cealaltă luminiţă.

— Hai să ne culcăm, fă, că-i frig şi întuneric...

Procurorul se speriase de năucul despuiat. Gardistul se dăduse un pas înapoi şi scosese tesacul, ţipînd : „stai, în numele legii“, în timp ce comisarul rămăsese răscăcărat, cu genunchii îndoiţi şi mîna uitată în buzunarul de la spate, încleştată pe revolver. De unde apăruse, în faţa lor, fantoma cu neruşinările goale, cu trupul tăvălit prin noroi şi coarne de bou atîrnate de gît ? Cine şi ce farsă sinistră încerca să le joace ? Să fi avut oare mahalagiii curajul să-i atragă într-o cursă, ca să-i facă în urmă de rîs la jurnal ? Safta era moartă în adevăr ? Poliţaiul îşi culcase urechea pe

sînul cadavrului, să se convingă, iar gardistul, crezînd că hamalul e nebun, întinsese braţul cu tesacul spre el, ca să-l ţină la distanţă.

Procurorul se stăpînise repede şi ordonase, înjurînd printre dinţi, cu necaz — convins că a descoperit firul unei afaceri ce va face vîlvă mare în oraş şi în presă — să se procedeze drastic.

Subalternii au prins curaj, în cele din urmă, iar Gore a fost culcat, în doi timpi şi trei mişcări, vînăt şi însîngerat de pumni şi sub lovituri de tesac, lîngă Safta. .

— Tu, ăla cu galon, leagă-l pe golănet de victimă şi de musiu Tănăsică — strigase şeful — şi hai cu mine, comisar, să vedem ce-i cu moarta de pe maidan. Te pomeneşti că mai găsim un deştept ca urecheatul ăsta şi-un porc sau un nebun ca ăla despuiat. Ascultă-mă pe mine, mă : sîntem în faţa unei crime misterioase, de care o să se ducă pomina pînă în jurnalele nemţeşti ! Dacă n-o să procedăm pozitiv şi fără multă vorbă, ne rătăcim în iţele afacerii şi nu ne mai descurcăm zece ani. Stai, băiatule, să lucrăm cu cap. Dă fuga la un regiment şi cere o patrulă de zece soldaţi. Parcă văd c-o să facem o captură numeroasă. Numai tu cu mine n-o să putem duce o haită de arestaţi. Mai bine ia-o la picior, puiule, şi cere o patrulă. Să fie una călare, cu carabine şi lănci, pentru orice eventualitate, amice...

Comisarul salutase scurt şi plecase, fugind pe linia tramvaiului, spre una din cazărmile de pe calea Plevnei, în timp ce gardistul se descinsese de centură şi-şi

dezlegase brăcinarul să aibă cu ce-i reduce la nemişcare pe cei trei arestaţi în numele legii şi în interesul cercetării la faţa locului : cadavrul, omul gol şi sluga de la birt...

Procurorul îl găsise pe Rel lîngă Oiţa.

Feciorul grăjdarului apăra, cu palmele făcute cuib, flacăra mică a lumînării, să n-o stingă vîntul. Se concentrase tot în grija cu care încerca să păstreze, la căpătîiul dragostei moarte, lumina vie a durerii lui de dincolo de cuvînt şi de lacrimă.

— Ce-i cu tine, mă, aici ?

Repetase întrebarea, de astă dată mai tare şi mai autoritar :

— Mă, n-auzi, cerul şi sfinţii cui te are, ce-i cu tine aici ?

Adolescentul ridicase ochii spre el, încet şi-l privise vag. Se uita la insul ce-l înjurase şi parcă nu pe el îl vedea. Răspunsese tîrziu, simplu, cu nepăsare :

— Tu nu vezi ? Vine vîntul să stingă lumina şi eu nu-l las, că vîntul e prost...

Alt nebun, se întrebase procurorul, alt farseur sau un nou exemplar de criminal lombrozian, servit de inteligenţă şi cu cel puţin unul din părinţi mort de delirium tremens ? Rel nu-l lăsase mult, din fericire pentru amîndoi, să se frămînte cu probleme aşa de grave. Îi făcuse semn să se apropie, ca să-i poată spune ceva în taină şi-i şoptise fără tremur în glas, fără şovăială :

— Eu am omorît-o pe Oiţa ! Să ştii şi să nu mai spui la nimeni...

Procurorul se înviorase.

— Bravo, ţîncule ! îmi placi. Ai scăpat de păruială. Sîntem amici ! Ştii tu cine sunt eu, mă ? Te-ai învîrtit de regim special ! Să fii băiat deştept, să recunoşti pînă la urmă crima şi dacă nu ţi-o place cum am să mă port cu tine, să nu-mi mai dai bună ziua pe stradă ! Eu sunt om de cuvînt...

Rel continua să apere lumina lumînării de prostia vîntului. Nu-l interesase şi puţin îi păsa, acum cînd aflase, că insul din faţa lui e un reprezentant al autorităţii. Se spovedise meşterului ungur dar acesta nu-l pricepuse. Streinul, dimpotrivă, îl crezuse şi-l bătuse pe umăr. O dovadă că-i preţuise şi-i respecta durerea. Tînărul oftase uşurat. Găsise, în sfîrşit, un om milos, providenţial, cu o fărîmă de înţelegere pentru suferinţa lui mută şi fără drum în uitare. Nu se întreba ce va mai urma, din moment ce-şi alesese şi hotărîse destinul : în flacări sau sub locomotivă ! Aştepta numai să vină Priboi de la moară, să-i povestească ce se întîmplase şi să-l ajute să-şi ducă fata acasă.

Pe urmă : trenul era aşa de aproape...

Rel zîmbise vag, cu ochii la lumînare. Vîntul era zburdalnic iar lumina i se risipise, ca o mîngîiere, pe figură. Poate-l săruta Oiţa, în visul ei de dincolo de viaţă.

— Să nu uiţi ce ţi-am spus — tresărise el la un moment dat, ridicînd ochii spre omul din faţa lui, cu un început de îngrijorare pe figură — să nu uiţi şi nici să nu-ţi iei vorba înapoi ! Să ştii că eu am omo-

rît-o ! Safta a dat cu piatra şi a izbit-o în frunte. Fata s-a lovit, căzînd de sus, cu tîmpla de bolovanul de colo, dar eu am ucis-o, cu mîna asta — cu mîna asta pe care-a fost arsă, în carne, inima...

Procurorul se încruntase.

Bela, Fana şi Lenora (erau în curte atunci, lîngă spărtura din gard) îl văzuseră strîngînd pumnii şi-l auziseră ţipînd :

— Ce, mă, criminal odios, nici n-ai apucat să fii cinstit şi ai şi început să faci pe nebunu cu mine ? Ori te-am luat repede şi cu doxă şi-ţi pare rău că mi-ai mărturisit adevărul ? Crezi că dacă-mi îndrugi povestea cu piatra şi cu bolovanul, ai să scapi ? Las-o încurcată, mă, c-o descurcăm noi la beci ! Nu umbla, mă, cu minciuni, că la mine nu merg, puişorule ! Eu sunt curvă bătrînă. Ştiu una şi bună. Ai spus că tu ai ucis-o ? Bravo şi la mai mare ! Muncă silnică pe viaţă, deocamdată...

Rel a avut putere să rîdă.

— Lasă, că nu ajung eu pînă acolo...

Comisarul adusese, în pas alergător, sub comanda unui sergent spîn şi osos, o patrulă de zece artilerişti, găligani mai voinici în mantale lungi. Procurorul prinsese curaj şi se fîstîcise de emoţie, cînd s-a văzut înconjurat de pinteni şi de carabine în bandulieră. Nu ştia ce ordin să dea mai întîi şi de unde să continue cercetarea. Fireşte că lîngă Rel urma să rămînă două sentinele cu săbiile scoase şi armele încărcate.

Sergentul Varvaru se uitase lung la haimana şi clătinase capul. Nu era nevoie decît de un singur soldat,

fără şpangă şi fără carabină, ca să păzească un criminal aşa de subţirel şi plăpînd.

Procurorul nu se împotrivise.

Soldatul, un ţăran cu maxilare puternice şi ochii mici, spălăciţi, îl măsurase la rîndu-i pe arestat, cu o privire dispreţuitoare. Convins că nu are nici un motiv să fie prea atent cu un flecuşteţ de surtucar, pe care-ar fi putut să-l sfărîme cu un pumn dat în joacă, se aşezase pe un bolovan rostogolit, cu piciorul, pînă lîngă fata moartă.

Ceilalţi nouă oşteni şi cu sergentul zece făcuseră cerc, la comandă şi bătînd pintenii, în jurul captivilor de la pompa de apă.

Gore adormise din nou, alături de cadavrul nevestei. Sforăia, cu faţa în sus.

Militarii se uitau, minunaţi şi blegi, la omul gol şi la moartă şi nu ştiau dacă-i ceva de rîs sau ar trebui să se descopere şi să se închine, pentru sufletul celei duse.

Tănăsică, însă, legat cot la cot cu Safta, se trîntise cu fruntea de pămînt şi se lamenta.

— La asta nu mă aşteptam ! Vedeţi-mă, fraţilor, vedeţi-mă legat de-un hoit şi de-un nebun în pielea goală, sărăcuţ de maica mea, pe unde i-o fi putrezind oscioarele ! Ce-am ajuns fraţilor, tocmai eu care zic „coană“, în loc de „fă“ şi „salut“, în loc de „hai sictir“ ! Ce-am ajuns şi ce-o să zică jupînu, cînd o da cu ochii de mine...

Se lovea cu pumnii în cap şi urla, să audă şi să afle oamenii toată durerea lui de flăcău clăpăug adînc ultragiat.

— Of, lume, scuipa-mi-aşi sufletul într-o troacă de borhot, să-l ciugule ciorile şi să-l mănînce porcii — că nu mai am ce face cu el, de azi încolo...

Sergentul Varvaru oftase.

— Mă, săracu, da ce mare păcat o fi făcut ?...

Omul cu tesac se uita în pămînt. Soldaţii fumau tăcuţi, îngînduraţi. Comisarul aştepta, rezemat în sabie şi cu chipiul pe ceafă, ordinul superiorului, care-şi înnoda şi desfăcea mereu fularul, rînd pe rînd tranpirat şi scuturat de frig.

— Ce facem, conaşule, să trăiţi, că la ora cinci sună gornistul şi-avem ordin să ne întoarcem la cazarmă ?

Sergentul vorbise, somnoros şi cavernos.

Procurorul tresărise.

— Cum ce facem ? Nu vezi că suntem în cercetare la faţa locului ? Poliţai, să... ascultă, în doi timpi şi trei mişcări ! Criminalul de dincolo, ăla cu fata, mi-a spus tot. Acum să...

Se bîlbîise, ridicol şi autoritar, neştiind ce să facă mai întîi cu ţiganca şi hamalul, cu sluga şi artileriştii, toţi muţi şi uriaşi. Comisarul înţelesese încurcătura şefului şi — ca să-i fie de folos — s-a aplecat spre Tănăsică şi l-a certat blînd.

— De ce ne fierbi, mă tinerelule, ca-n smoală ? Spune, mă, că tu ai omorît-o şi gata : scăpăm şi noi şi scapi şi tu de năpastă...

Flăcăul clăpăug ofta şi se lovea cu pumnii în cap.

— Cum o să spui ce n-am făcut, păcatele mele? Să povestesc cum a fost! Asta-i tot ce pot să fac. Dezlegați-mă de stîrvu ăsta, dați-mi o cană cu apă, să mă spăl în gură, că mi s-a năclăit sîngele pe limbă și ascultați-mă, nenișorule, că n-am de ce să vă mint...

Comisarul așteptase zadarnic ordinul procurorului.

— La urma urmei, coane, ar fi și asta ceva! Că, să zicem: el e criminalul, da' unde sunt complicii? Că, fără complici, așa crime, n-am mai pomenit.

Șeful încuviințase, cu un gest voit de nepăsare pentru o idee dată de un subaltern, deși — în fond — o considera admirabilă.

— Sunt absolut edificat dar admit o nouă audiere a criminalului, numai ca să vezi că mi-ești simpatic! Dar să nu mă ții în picioare, în sectorul tău, că mă supăr și-i prăpăd.

Polițistul a mulțumit, salutînd și s-a întors, cu un ordin în șoaptă, spre omul cu tesac. Acesta a salutat, la rîndu-i și s-a repezit cu pumnii în obloanele birtului economic, în timp ce comisarul îl dezlega pe Tănăsică. În cîteva clipe, gardistul s-a întors cu două scaune pentru șefii lui și cu o căldare plină cu apă, să aibă arestatul cu ce să se spele de sînge.

— Mai sunt niscaiva bănci, de unde le-ai adus pe astea — întrebase Varvaru — că n-o să-mi țiu răcanii înfipți în front ca luminările, după ce i-am sculat din somn.

— Sunt berechet, camarade, că-i un fel de cîrciumă...

— Dacă-i aşa — se înviorase sergentul — cîrciumă să facem şi noi ! Fuga marş, soldat şi adu fiecare pe ce să stai ! Care ai parale, cumpără tu ţigări şi pentru mine... că afară de tutiun, cu mare scofală n-o să ne alegem, vascrisu ei de viaţă de soldat artilerist, cînd îl faci vardist de noapte....

Scena audierii flăcăului clăpăug, descrisă de Fana în cuvinte puţine şi obosite, îl impresionase pînă la lacrămi şi dezgust pe Bela şi speriase acarii de la trenurile de marfă din triaj.

Tănăsică istorisise tot romanul din căsnicia vecinilor, rezemat cu spatele de pompa de apă. La picioarele lui erau întinşi Safta şi Gore. Comisarul şi procurorul stau pe scaune, unul la stînga cadavrului, celălalt la dreapta. Lîngă ei se trîntise, într-o rînă, omul cu tesac. Sergentul artilerist se aşezase aproape, să audă mai bine. Patrula, în semicerc.

Lumina luna, felinarul adus de la secţie, lumînarea nouă de la căpătîiul ţigăncii şi amintirile slugii de la birt.

Tănăsică începuse simplu, cu ochii în gol, o poveste cu haz amar, de pe vrema cînd era Safta mierla mahalalelor bucureştene.

Ascultătorii erau sceptici. Oştenii se uitau unii la alţii, cu nedumerire iar procurorul începuse să regrete că acordase o importanţă nemeritată unei iniţiative ce nu lămurea nimic. Gardistul căscase o dată şi molipsitor iar sergentul spîn şi osos îşi bătea pintenii, nervos.

Comisarul s-a simţit dator să-l avertizeze pe informator, energic şi holbat, că el nu-i om să se lase dus de nas de un pîrlit. Aşadar, dacă are ceva de spus, să nu-i mai facă şefului capul calendar cu baliverne de pe timpul malacovului. Să declare, în doi timpi şi trei mişcări, adevărul şi nimic altceva decît adevărul, că — altminteri — îi mănîncă, fără milă, coliva şi-l aruncă, fără popi şi bocitoare, în groapa cu gunoi.

Tănăsică a surîs, modest şi-a făcut, spre magistrat, un semn mic, prin care-l întreba amical: „vezi ce ajutor prost ai?" Se supărase în urmă, crunt.

— Pot să vă spun, pe înţeles, ce-i cu mascarada de astă-seară, dacă nu vă povestesc, mai întîi, ce-a fost cu Safta şi Gore, cu Stîrcu de la gară şi cu Pompilică Şontîc, cu Paler şi cu soborul ţaţelor, ca să nu mai vorbim de salonul meu din pivniţă, unde veneau muierile să le potolesc? Nu pot, că se rupe firul. Proştii ăştia au trăit o viaţa, ca să ajungă cum îi vedeţi şi voi nu vreţi să staţi un ceas de vreme pe scaun şi să ascultaţi? Păi atunci ce cercetare la faţa locului mai facem? Las-o dracului, comisarule...

— Dobitocu-ăsta are dreptate — constatase procurorul şi se aşezase mai comod, dispus să asculte atent.

Poliţistul, inteligent, intervenise c-o întrebare ca o cursă. Dacă nu avea, în adevăr, nici un amestec în crimă, de unde ştia tînărul de la birt atîtea amănunte din viaţa intimă a victimei? Omul cu trabuc nu şi-a putut stăpîni un gest de enervare iar flăcăul a rîs, mirat că poate fi aşa prost un domn cu sabie şi mustăţi. Crede el că se află un ins, pe stradă, căruia

să nu-i fi aflat vecinii şi laptele pe care l-a supt ? Ţaţele şi nevestele din mahalaua cu nume ruşinos se bucurau, din acest punct de vedere, de-o faimă cu drept cuvînt rîvnită de cumetrele de prin alte părţi ale oraşului...

— Mi se pare mie că-mi răcesc gura fără folos — se întristase el, învăluindu-l pe comisar cu o privire dojenitoare — dacă, din tot ce-am spus eu, nu v-a rămas nimic în minte, cum nu rămîne apa într-o putină spartă. N-ai auzit de la mine, nenicule, cum îşi dezgoleau trupurile şi sufletele la taifas ? Păi atunci la ce mai vii să mă-ntrebi cum şi ce fel le aflasem tainele, cînd am fost — ca să zic aşa — armăsarul soborului ? Las-o dracului, că rîde moarta de noi...

— Te cred !

Procurorul se încruntase la subaltern şi se încruntaseră la fel — sergentul spîn şi soldaţii, supăraţi că mustăciosul în uniformă oprise o poveste ce începuse să-i pasioneze, cu o vorbă fără rost.

— Spune, băiete, spune.

Tănăsică, încurajat, continuase spovedania, după ce se jurase pe viitor şi pe sufletul părinţilor, că n-o să declare nimic altceva decît adevărul.

Fraţii — cum îi numise el pe cei de faţă — aflaseră toate aventurile ţigăncii şi nu se sfiiseră, rînd pe rînd, să scuipe spre „scroafa bătrînă" cu dezgust, să plicie palmele de genunchi, cu uimire sau să se cutremure de oroare.

Urecheatul se înfierbîntase.

Ridicase, cu mîna sigură, fermă, vălul de pe viața de cocină a cartierului și scuipase, laolaltă cu ceilalți, se uimise și se cutremurase, ca să termine întîia parte a mărturisirii cu glasul tremurat și cu ochii umezi, plin de scîrbă și scuturat de frigul cuibărit în suflet o dată cu gîndul că, așa lume nu merita altceva decît „să-l pupe unde nu-l arde sfîntul soare"...

Oricum, era un semn de întrebare, o taină pe care nici el nu avusese timp s-o dezlege : ce făcuse hamalul, de la plecarea lui de acasă și pînă se întîlnise cu turnătorul, pe unde fusese și ce se petrecuse în inima lui de om prost și sărac ? Numai el o să poată răspunde, mîine, cînd s-o deștepta și i-o place mustăciosului să-l descoasă.

Unul din ascultători intervenise : în acest caz, Paler va fi un informator tot așa de prețios. Sluga de la birt a rîs. Nici o nădejde din partea slăbănogului. El adormise lîngă dulău, fericit — în sufletul lui cu funingine — că iar o s-o viseze pe Truda, codana văcarului.

Firele povestirii, rupte un moment, s-au legat din nou, ca să poată presupusul criminal să precizeze cînd și cum intrase în mahala convoiul cu lăutari, cu cei doi bețivi și cu legăturile de ceapă verde.

Procurorul a avut impresia, la un moment dat, că-i pe deplin lămurit și a ridicat mîna.

— Stai, tărtăcuță proastă, nu mai da cu gura, c-am înțeles. Furios că nevasta îl înșelase, porcul ăsta gol se îmbată, vine acasă aiurit de vin și de gelozie și

— în complicitate cu musiu... ăla, chiriaşul — îşi omoară soţia infidelă.

Vorbind, se uitase triumfător la comisar.

— Este, amice, sau nu este ?

Aşteptase, nerăbdător, un moment favorabil de revanşare. Cînd un subaltern are curajul, în prezenţa ta, să formuleze o opinie separată şi să ia o iniţiativă, te simţi imperios dator să reacţionezi inteligent şi rapid, ca să nu se spună, ulterior, că un mustăcios în uniformă poate fi mai deştept ca tine. În definitiv, el afirmase că ar fi bine să se procedeze la o primă audiere a individului pe teren, fapt ce ar fi putut duce la imediata identificare şi arestare a complicilor, deoarece era exclus ca o ispravă aşa de odioasă să fie comisă numai de sluga de la birt. Aşadar, repetase un adevăr elementar, la îndemîna oricărui poliţist provincial. Dar, în ciuda acestei păreri oarecum lăudabile, făcuse — după opinia de ultimă clipă a superiorului — o gravă eroare judiciară : îl considerase pe flăcăul clăpăug autor principal al îndoitului asasinat.

— Te-am lăsat dinadins, comisar, să stărui în greşeală, ca să pot, la momentul oportun, să te conving c-ai face bine, altădată, să nu te mai amesteci unde nu te pricepi. Nu ai, comisar, nici inteligenţă suplă, nici perspicacitate şi nici competenţă, ca mine. Rămîi, amice, cu toată protecţia ce ţi-o acordă conu Alecu, un funcţionar inferior, un auxiliar al forţei publice şi nimic altceva, că a doua oară mă superi şi te scuip, cu un simplu raport, tocmai la Calafat ori la Iţcani. Sau

poate tot mai ţi se pare că nu eşti prost ? Bine mă, comisarule, cum l-ai crezut tu pe flecuşteţul ăsta de Tănăsică autor principal al crimei, cînd ştia toată mahalaua că ţiganca are numai un bărbat şi nenumăraţi amanţi — care bărbat, la un moment fatal, află că-i e soaţa infidelă şi cum era şi logic, gîndul răzbunării începe să-l frămînte ? Acum începi să vezi firul misterioasei afaceri ? Este sau nu este ?

Subalternul se ridicase şi apropiase călcîiele, milităreşte dar n-a mai avut timp să salute şi să recunoască, supus, că un superior are şi o să aibă întotdeauna dreptate. Sluga de la birt a ridicat mîna, tocmai atunci, cu un gest autoritar şi-a răspuns direct, tare, la întrebarea ce nu-i fusese pusă, cu un : „nu este, coane" aşa de energic şi de neaşteptat, că artileriştii încremeniseră iar civilul a rămas perplex cîteva clipe, frînt de la mijloc pe scaun şi cu pămîntul legănat sub picioare.

— Cum nu este, mă — grijania...

Comisarul zîmbise sub mustaţa stufoasă, numai pentru el şi-l îndemnase pe temerar, imitînd glasul procurorului şi întorcîndu-i ironia, cu toată obrăznicia de care era capabil, acum un sfert de secol, un protejat cu partidă dublă de drepturi şi îndatoriri, în condica de casă şi de club a conului Alecu :

— Spune, băiete, spune... !

Se declarase şi ameninţa să se desfăşure, în plin ridicol şi sub clar de lună, eternul conflict dintre cele două mari puteri de stat, menite să asigure cu pumnul, cu tesacul şi cu ocna, armonia socială.

Singur Tănăsică, dintre toţi muritorii plebei şi puţini, martori la această scenă, a înţeles că monstrul tricefal nu e tocmai aşa de puternic, mai ales cînd îl prinzi la strîmtoare...

— Spune, băiete, spune... !

Robul de la birt n-a simţit nevoia unei inteligenţe suple şi cu atît mai puţin a perspicacităţii şi-a competenţei, ca să istorisească o întîmplare trăită adînc, cu tot zbuciumul şi cu toate dezgusturile. Descriind nebunia ce cuprinsese mahalaua adunată în jurul convoiului hilar care coborîse podul gării, el se lăsase furat de înduioşare şi le explicase ascultătorilor ce rol covîrşitor jucase prostia nevinovată a oamenilor în această ciudată aventură cu moarte şi măscări. Mai mult, se încăpăţînase să-l convingă pe magistrat că — în ticăloşenia din seara aceea blestemată — erau toţi culpabili şi nici unul anume.

— Curva de viaţă, coane pricurorule — hotărîse el, cu lacrămile lunecînd pe umerii obrazului — numai tîrîtura asta de viaţă e de vină...

Stăruise îndeosebi asupra momentelor principale ale dramei : cum sfărîmase Paler geamurile cu bastonul, cum îl repezise Safta peste cap, cu un singur pumn, provocările mulţimii şi moartea Oiţei, dezbrăcarea şi batjocorirea lui Gore, uciderea ţigăncii, care sărise să-şi scape soţul — ca să ajungă în final, cu un gest de descurajare şi totuşi de adîncă înţelegere, la concluzia că domnul de la tribunal şi gealaţii lui nu au altceva mai bun de făcut decît să aresteze „curva de

viață" și să ocolească, atenți, „ceasul rău", ca să nu se mai ajungă și la altă nenorocire...

Spovedania impresionase.

Vecinii prinseseră curaj. Părăsind ascunzătorile, se apropiaseră tiptil de grup și ascultaseră. Ofticosul cu catastiv își confirmase sluga. Era un negustor, deci un om demn de încredere. Bela, de asemeni, se simțise dator să dea cîteva amănunte în plus, asupra scenelor din casa cu nebuni. Lămurise, mai ales, cazul cu Rel și fata mălăierului.

Se făcuse o liniște apăsătoare, sfîșiată rar de un țipăt ascuțit de locomotivă.

Procurorul își mușca buza, nervos. Blestema în gînd pacostea ce-i căzuse pe cap și se bucura, totuși, că a pus mîna pe-o afacere menită să producă senzație în presă și în cercurile bucureștene competente, deci să-i asigure gloria și incontestabil o avansare de altfel binemeritată.

Comisarul se cocoloșise pe scaun și întrebase cu sfială, aproape scîncit :

— Cum procedăm, coane, că așa încurcătură n-am mai pomenit de cînd sunt...

Șeful se plimba cu pași mărunți și repezi, în semicercul soldaților. Tîrziu, cînd și-a adus aminte de întrebare, a răspuns răstit, mototolind fularul.

— N-o să mă-nveți tu pe mine ! Ți-am spus că ești în subordine și n-ai înțeles...

Adevărul e că nici el singur nu știa. Era pus la grea încercare. Simțise că momentul e critic. Tocmai acum se aștepta de la el o inițiativă, mai mult ca oricînd era

obligat să dea, în faţa tuturor, un examen de competenţă, inteligenţă suplă şi perspicacitate. Orice clipă de întîrziere era penibilă şi ameninţa să-l compromită în faţa celor doi inferiori. Ideea salvatoare, în sfîrşit, a scăpărat sub frunte.

— Cum procedăm, ai întrebat, comisar ? Stai să vezi, că asta-i meserie grea şi ai ce-nvăţa de la mine, ori ce ar zice conu Alecu al dumitale. Gardist ! Tu, cu doi soldaţi, îl păzeşti pe porcu-ăla şi-l arestezi şi pe ălălalt, care... Turnătorul, mă, ce te uiţi la mine ca la mă-ta ? Tănăsică ăsta şi domnii care au dat relaţii, birtaşul şi meşterul, reţinuţi şi invitaţi la comisariat, să facă o declaraţie în sensul celor auzite şi văzute de ei. Aşa ! Şi... duba de la Morgă ! S-a telefonat ? Bun ! Acum să...

Subalternul asculta zîmbitor. Saluta şi se înclina, cu un respect dinadins exagerat, după orice frază a superiorului. Procurorul se ambiţiona să nu-l vadă, se întorsese cu spatele dar luna îi crescuse umbra pe zidul pompei de apă — o umbră satanică, uriaşe, ce se încovoia şi ducea două degete răscăcărate la cozoroc, batjocoritor. Avea impresia c-o aude îngînînd, rînjit, după fiecare ordin :

— Foarte mersi, coane ! Aşa ceva ştiam şi eu...

El încercase să rămînă stăpîn pe gest şi faptă şi se apropiase, pocnind degetele, de comisar.

— Să continuăm, amice ! Hai cu mine, să înveţi cum se procedează în asemenea împrejurări dificile, pe cari le domină numai inteligenţa şi competenţa. Ce-am spus pînă acum au fost lucruri de nimic. Şi

tu erai capabil să le ordoni ! Adevărata misiune a inteligenţei abia acum începe...

Pornise clocotind spre maidanul cu basculă, urmat — la un pas — de mustăcios.

Rel sta de vorbă, liniştit, cu santinela.

Haimanaua şi soldatul se împrieteniseră aşa :

— Mă, io sunt artilerist şi ţăran. Îmi zice : soldatu Virugă.

— Mie-mi zice Rel.

— Mă, nu-ş cum sa face, da' mă uitai şi mă tot uit la tine, mă Ler, şi cum mă uit, iaca mă şi-ntreb : ce ceas rău şi-al dracului fu, mă camarade, să omori tu cadră dă codană — că te văd, vericule, iaca om în fire şi domol la gură şi cu obraz de fată mare, să-l tai c-un păr din coada calului, de plăpînd ce-i...

Rel îi povestise împrejurările în cari murise Oiţa şi-l rugase să fie bun ca domnul procuror : să-l creadă pe cuvînt şi să-i promită munca silnică pe viaţă.

Suflet cinstit de rural sănătos, Virugă încercase, dimpotrivă, să-l convingă pe surtucar că aşa i-a fost scris fetei să moară. Nu era nimeni vinovat şi cu atît mai puţin adolescentul ce-o adusese de mînă, să vadă mascarada.

Soldatul filozofase, ca şi meşterul ungur, clătinînd capul şi scuipînd des, într-o parte.

Avea un glas blajin şi o privire umedă, de cîine care se gudură sub mîna ce-l loveşte. Istorisise şi el o întîmplare la fel, cu un flăcău din satul lui şi-o codană chipeşă, cu cozi groase şi lungi pe spate.

Vîntul se astîmpărase. Lumînarea de la căpătîiu' Oiţei ardea frumos. Rel se lăsase într-o rînă, în iarbă şi-l asculta, pierdut, pe artilerist. Trăiau, orăşeanul şi ţăranul, sub semnul morţii şi-al predestinării, o clipă rară, odihnitoare pentru amîndoi, de pace lăuntrică şi de regăsire.

— Pe toţi ne paşte, la fel, nenorocul...

Cînd l-a văzut pe procuror venind, cu braţele bălăbănind nervos şi călcînd în cadenţa pasului mare şi apăsat al subalternului, oşteanul a tresărit iar feciorul grăjdarului, fără voia lui, s-a ridicat în picioare.

— Care eşti ăla, mă — strigase omul legii, de departe — şi de ce-ai vrut să mă induci în eroare?

Rel nu pricepuse bine întrebarea. Nici Virugă n-o înţelesese dar presimţise — cu instinctul lui de rob bătut de stăpîni şi de soartă — că se apropie năpasta pentru băietanul cu tricou şi cu ochi albaştri. S-a uitat lung la el, cu spaimă şi cu milă şi-a şoptit repede, cu rugă aproape :

— Şterge-o, mă frăţioare, că vine duşmanu ! N-ai grije, că : fie ce-o fi, n-am să trag după tine !

Rel a coborît privirile, tot aşa de repede, la moartă şi şi-a dat seama că nu poate să plece. Îl legase pămîntul, acolo şi poate nenorocul de care vorbiseră pînă atunci. Cum era să fugă de lîngă Oiţa şi în grija cui ar fi putut, mai ales, să lase lumina ? Scuturase capul cu un gest îndărătnic, răsucit în el, de nepăsare în faţa pericolului ce se apropia. Acum nu mai avea nici un motiv să tremure, nu-i mai era frică de nimeni şi de nimic.

Procurorul se oprise în faţa lui, înverşunat şi holbat.

— Tu eşti ăla care mi-ai spus c-ai omorît-o pe asta ? De ce mi-ai spus mă, pogribania cui te are, dacă n-a fost adevărat ? De ce m-ai minţit, mă şi de ce să mă induci în eroare, mă, tocmai tu şi tocmai pe mine, care...

Năucit de pumni, Rel îngenunchease, mut şi-şi ascunsese figura, încovoiat, sub crucea braţelor.

Comisarul şi-a adus aminte că-i în subordine, ca atare obligat — să-i acorde superiorului său tot concursul — mai ales într-o împrejurare aşa de delicată.

Adolescentul a fost prăbuşit la pămînt şi călcat în picioare.

Mustăciosul urla şi da în haimanaua ce ferise lumina de zburdălnicia vîntului, cu o sete crescută de zel subaltern.

— Să nu mai ne minţi, să nu mai încerci, altădată, să induci în eroare justiţia şi poliţia...

Rel nu se apărase şi nu ţipa.

Căzut cu faţa în sus şi cu mîinile în lături, ca o cruce zvîrlită peste Oiţa, primise loviturile fără murmur şi fără zbatere. Procurorul îl prinsese cu stînga de păr şi-l izbea cu pumnul în nas, în fălci, în ochi, înjurînd, cu spume la gură şi necaz din necazul ce-l stîrnise în el obrăznicia protejatului politic — în timp ce comisarul, cu potcoava de la cizmă strivea degetele adolescentului, ca să-l convingă pe civilul cu trabuc că el, finul conului Alecu, nu mai e dispus să

suporte bobîrnace peste nas, mai ales de la un prost cu fular şi şoşoni.

Dar Rel nu se apărase şi nu ţipa.

Se adunase, mic şi plăpînd, ca un pui de rîndunică în cuib sau ca un strop de soare închis în bobul de strugur, în învelişul sufletului. Nu mai erau ale lui : palmele strivite sub potcoavă, trupul călcat în picioare, figura de nerecunoscut acum. Numai ochii luminau, mai mari şi mai albaştri, între vînătăi şi umflături — ochii sărutaţi de Oiţa o singură dată şi în eternitate.

Soldatului i s-a părut, la un moment dat, că-l aude suspinînd.

— Măi, camarade ! Măi, frate Virugă ! Ai grijă, frăţioare, să nu stingă ăştia lumina...

Lumina vie a dragostei şi a durerii lui de dincolo de cuvînt...

Artileristul se descoperise, cu un gest de evlavie şi îngenunchease lîngă lumînare, făcînd — din mîinile mari şi aspre — un cuib pentru flacăra sfioasă.

Virugă privea sălbăticia mut, răscolit de înduioşare şi răsucit de revoltă. Palmele ce apărau feştila începuseră să tremure.

El învăţase că militarul are o lege a lui, aspră, care face din inimă o roabă şi nu iartă lacrima. Îmbrăcînd haina oştirii, simţise cum îi cade, peste suflet, o lespede.

— Mut ai să fii de azi încolo, leat şi orb...

Sub lespede, însă, sufletul se zbătuse pentru întîia oară şi crescuse, ca o floare.

Artileristul s-a ridicat în picioare, mătahàlos, cu o poruncă în el şi în ceasul acela de năpastă, a scos carabina din bandulieră, a dat piedica la o parte şi-a început să tragă, cu o linişte ce-l încremenise pe comisar, în globurile electrice din barieră şi în macazurile cu semnale verzi şi roşii, din pustiul triajului. Gloanţele, pfiuind în întuneric ca duhurile rele şi sfîşiind depărtările, becurile pocnind orb şi ca în vată, zgomotul geamurilor căzute ţăndări în pietriş şi pe traverse, ţipau laolaltă — în noapte — revolta lui Virugă, soldat prost şi ţăran...

CAPITOLUL XVIII

Călătoare, sufletele...

O implorasem pe Fana, cu palmele lipite sub bărbie ca în ruga îngerilor din icoană, să nu-mi mai spună nimic, că nu mai sunt în stare s-o ascult şi să înţeleg.

Fata s-a mirat, frumoasă în soare şi palidă, clipind repede. Nu ştiam, în adevăr, ce se petrecuse afară, la pompa de apă şi pe maidanul cu basculă, după ce venise procurorul sau o silisem să-mi povestească, în amănunt, păţania lui Tănăsică şi chinul îndurat de Rel, ca să pot controla, în urmă, întîmplările din vis cu cele din realitate? Nu reţinusem isprăvile din somn ori nu mai voiam să mi le-aduc aminte, ca să nu deştept în mine mustrările? Cum era posibil să uit, cu desăvîrşire, o faptă ce-l disperase pe bătrîn şi era s-o ucidă pe mama? Fana mă prinsese de umeri şi mă scuturase cu putere, convinsă că nu mă dezmeticisem încă din zbuciumul curios al nopţii...

Acum era rîndul meu să mă mir, cu o cută adîncă între sprîncene şi să întreb, clipind tot aşa de repede în lumină, cu o nedumerire egală. Cum era să ştiu ce

se întîmplase afară, la pompa de apă sau pe maidan, dacă dormisem ? Nu m-a văzut cînd am plecat de la poartă ? Mai mult : nu-mi răvăşise ea părul, înciudată şi nu strigase după mine că sunt prost, pentru că nu am vrut să ne furişăm în întunericul din casa în care nu era nimeni să ne vadă întîia mare neruşinare ? Era devreme, cînd am lăsat-o singură în gang. Oricum, nu venise procurorul. Intrasem în sală, cu sufletul greu de presimţiri şi mă întinsesem în pat, istovit, ameţit, ca să mă trezesc sub plapumă, orbit de razele soarelui, tot aşa de ameţit şi mai slab. Ce taină era cu aiurările din vis, de cari îmi vorbise şi ce făcusem în somn, ce răutăţi de necrezut, dacă-l disperaseră pe bătrîn şi erau s-o ucidă pe mama ? Aşteptam un răspuns, strîns în mine, vinovat mai înainte de a-mi fi aflat vina.

Fana m-a tras de perciuni, cu milă şi m-a certat, blîndă.

— Nebun ! Eşti un mare nebun ! Zăpăcilă ! Puica, săraca, a plîns şi pe urmă, speriată că mori, a leşinat iar Puişor-mare, disperat că n-o mai scoate la capăt cu voi, a strigat spre icoană, cu pumnii întinşi : „of ! unde-o fi Dumnezeu, să ne vadă ?“ Am stat toată noaptea lîngă tine. Ne-a fost frică să nu crăpi sau s-o iei razna — ca zăltaţii — pe acoperişuri...

Ascultam, mic la picioarele ei, cu un sentiment nelămurit de spaimă şi de apărare zadarnică în mine, incapabil cîteva momente să despic cuvintele şi să le lămuresc. Mă copleşise gîndul că tata ameninţase icoana şi întrebase unde-i Dumnezeu, cu obidă, poate

cu ură în priviri — icoana mare, mută şi colorată, ce se răzbunase în clipa cînd îl căutasem şi eu pe stăpînul cerului şi-al pămîntului, printre animale şi sfinţi, de pe malul apei ce aduna răposaţii la judecata din urmă şi pînă în vama de sus, unde trona Isus, între capete blonde cu aripioare, ca în pozele ce le cumpăram de la librarul Frăţilă de lîngă biserica săracă şi cenuşie a Sfintei Vineri — cinci îngeraşi la cinci parale...

Uitasem s-o rog pe Fana să-mi spună de ce era să mor sau să plec, nebun, pe case. Îngînam cu buzele arse şi tîmplele zvîcnind, fără sens sau poate apropiat de marele adevăr al nefericirii ce împletise destinele umane din mahalaua cu nume ruşinos — muzicalizînd cip-ciripul dureros şi protestatar al vrăbiei sfîşiate de pisică şi c-o imagine adînc întipărită în minte : copilul cu mîna întinsă în urma trenului ce plecase cu sufletul mamei prins de coşul locomotivei, ca un steag cucerit — acelaşi cuvînt tainic, fără înţeles şi plin de toate înţelesurile, urmat de-o întrebare mereu răscolitoare şi poate fără răspuns :

— Dumnezeu ! Cum o fi şi pe unde-o fi Dumnezeu... ?

Fana s-a aşezat lîngă mine, cu fusta trasă cuminte peste pulpe, mi-a şters lacrima şi mi-a dat o palmă, uşoară şi lunecată pe obraz, ca o mîngîiere.

— Lasă, nu mai plînge, c-a trecut acum...

Fata, cum rămăsese cu ochii mari la mine, aduna în priviri o lumină nouă. Înviorată neaşteptat de un gînd abia atunci limpezit, care-o ajuta să întreză-

reascá misterul întîmplărilor de peste noapte, şi-a trecut palma pe frunte, ca mine parcă deşteptată dintr-un vis cu neguri şi a surîs, regăsitá în gest şi stăpînă pe taine.

— Uite cum a fost.

Bătrînii, cînd au intrat în casă — fugiseră de la poartă o dată cu ceilalţi vecini, auzind că vine procurorul — m-au găsit culcat. Aveam un somn agitat. Mă zbătusem peste plapumă. Mă speriaseră, au bănuit ai mei, ororile pe cari le văzusem afară. Erau convinşi că nici odihna lor, dacă au să poată adormi, n-o să fie mai liniştita. Nici nu se dezbrăcaseră. Intrase năpasta în mahala şi aşteptau să se abată şi alte nenorociri pe capul lor. Ştiau, ca şi mine, ce înseamnă o cercetare la faţa locului — mai ales o cercetare în doi timpi şi trei mişcări...

Puica, după ce-mi închinase perna — să nu mai visez urît — se ruga la icoană pentru cei ce vor pătimi fără vină. Aşezat pe pat, tata îşi lăsase capul pe braţele aduse cruce peste tablie şi mă asculta suspinînd şi zbătîndu-mă, ca şi cum mă apăsa ceva pe inimă.

— Să vezi, nevastă — presimţise el — c-o să-i fie rău băiatului.

— Ce să-i fac — se căinase mama — de ce s-a dus să vadă grozăviile de la pompa de apă şi de pe maidan ? Aşa viaţă, s-o ardă focul ! Copilărie ca a lui, mai ales...

Puişor oftase.

— Cine ştie ale cui şi ce păcate ispăşim — şi noi şi el...

Afară, la un moment dat, începuseră să se amestece glasuri speriate.

Mădălina umbla prin curte, bocănind cu piciorul ei de lemn pe caldarîm, sugrumată de plîns şi de spaimă, în timp ce Tinca oloaga şi Lenora se văitau şi ţipau că „îl omoară, săracu"...

Puica încremenise cu ruga uitată în gînd şi mîna, cu cele trei degete unite pentru semnul crucii, rămasă pe umărul stîng. Tata, vrînd să iasă în prag, să afle de la femei ce s-a întîmplat, se lovise de mine — în întunericul din sală — şi se speriase.

Larma de la poartă mă ridicase din pat. Dibuiam prin beznă — dormind, afirma Fana cu convingere — căutînd uşa cu palmele lunecate pe zid şi încurcate printre lucruri.

— Voi nu auziţi, voi nu vedeţi cum îl bat pe Tănăsică ?

Ţipasem, încercînd să mă eliberez din braţele bătrînului şi să fug, năuc. Puişor, ca să mă liniştească, mă asigura că nu-i nimic la pompa de apă, că sluga de la birt e liberă şi cîntă, dar minciuna lui nu mă împăcase. Suspinam, cutremurat şi căutam să-mi ascund ochii.

— Văd, îl văd, îi văd cum dau cu pumnii în el...

Mă rugam de tata să mă lase să plec afară, strigam la vecinii din casa cu nebuni să sară în ajutorul flăcăului şi-l imploram pe comisar, plîngînd, ca si cum ar fi fost lîngă mine, să nu mai bată oamenii...

— Tu dormeai — îmi explica fata acum — da' parcă era cineva în tine, poate alt Iacov, rămas neadormit, care asculta şi vedea tot ce se petrece...

Puişor mă prinsese de mîini şi încerca să mă readucă în pat. Mama îl încurca şi-l enerva şi mai mult, cu lamentările şi cu mîngîierile ei inutile. Cînd nu s-au mai auzit glasurile de la poartă : semn că Tanăsică scăpase de prigoană — m-am potolit ca la o poruncă şi mi-a căzut capul, greu, pe umărul bătrînului.

Somnul îmi era mai liniştit acum. Numai lacrămile îmi rămăseseră în gene, mari. Rar, se da cîte una rostogol, spre gît. Tata se aşezase pe scaun, lîngă mine şi-mi răcorea tîmplele, în răstimpuri, cu o pană muiată în apa tulbure în care Puica stinsese cîţiva cărbuni — descîntec nou, să se ducă pe pustii locuri duhurile rele ce mă torturau.

Dar duhurile stăruiau afară, în cercetare la faţa locului.

— Cînd m-am întors în sală, să văd ce mai faci — continuase fata — procuroru îl ascultase pe Tănăsică şi plecase, înjurînd, spre maidanul cu basculă, cu comisarul după el. Mustăciosu, tot aşa : înjura ! Pe maidan era soldatu cu carabina şi Rel. Mi s-a năzărit mie aşa, că nici el n-o să scape de cotonogeală...

Fana intrase în casă în vîrfuri. Bătrînii îi făcuseră semn, din prag, să vorbească în şoaptă, ca să nu mă trezească.

— Abia răsuflai şi mă uitam prostită la tine, Iacov, că erai alb, cum ţi se îngropase capul în pernă — o figură de mort, nu altceva...

Mama, tot aşa de albă, muta priviri înspăimîntate de la sora mică la tata, parcă ar fi vrut să afle de la ei răspuns la o întrebare chinuitoare, pe care nu avea curaj s-o îngîne. Puişor a înţeles de ce se zbuciumă şi-a asigurat-o că nu-i nici un pericol.

— Fii pe pace! Bine că doarme! Numai de s-ar duce noaptea asta blestemată mai repede...

Fata, însă, presimţise că primejdia nu trecuse încă.

— Nu ştiu de ce, mă uitam la tine şi mi-era frică de procuror, pe care-l ştiam pe maidan, cu Rel şi soldatu Virugă...

Puica lăsase aprinsă, în odaia mare, numai candela de sub icoană. Micşorase lampa din sală şi-i învelise sticla cu o foiţă colorată, să nu mi se adune prea multă lumină pe pleoape şi să mă deştepte. Era, în toată casa, un semiîntuneric dezolant, de spital provincial în amurg de toamnă cobitoare şi se făcuse o linişte bizară, apăsătoare.

— Parcă aşteptam să mai moară cineva, afară sau aici — poate să murim toţi, de spaimă şi de aer puţin...

Fana, înfiorată, se ghemuise lîngă mama, pe scăunel. Îşi adusese aminte de Safta şi Oiţa şi o cutremura gîndul că amîndouă sunt moarte şi numai la cîţiva paşi de noi. A avut impresia, o clipă, că le vede: desfigurate şi ţepene, întinse alături de mine. Puica o simţise tremurînd şi-a prins-o de mînă, cu o

înfiorare la fel în febra aceluiaşi gînd robitor: îngerul negru îşi aruncase aripa peste mahala, ca un giulgiu şi intrase, cu paşi de răufăcător, în casa cu nebuni...

Scuturate de un frig lăuntric, se luaseră în braţe, strîns şi ascultaseră atente, cu ochii mari în gol. Nu ştiau ce ascultă şi ce şoaptă vor prinde în auz, din linişte şi beznă, dar erau sigure că sunt aproape de un mister, de un oftat al nopţii sau numai de-un suspin al unuia din cele două suflete eliberate. Parcă se furişase o umbră în casă, prin uşe. Bătrîna o bănuise umblînd cu paşi imateriali, în jurul patului meu. Fetei i s-a părut c-o vede aievea, că seamănă cu Rel şi nu şi-a putut stăpîni un ţipăt.

Puişor, care picota pe scaun, a tresărit şi-a scăpat din mînă cana cu apă descîntată. Mama a plîns, că-i semn rău şi-a smuls foiţa de la lampă, să fie mai multă lumină.

— Atunci a început alt balamuc afară. Cum stam unul lîngă altul, muţi, privind cioburile, am auzit-o din nou pe pacostea de Mădălina bocănind în fugă şi şontîc iar Bela a făcut numai o dată, parcă l-ar fi împuns cineva cu ace în ochi sau l-ar fi muşcat dulău de inimă: ioi, Istenem, ioi! Îl văzuse pe Rel, prin spărtura gardului, îngenuncheat sub pumnii procurorului.

Geamătul meşterului ungur a fost ca un semnal de alarmă, ajuns pînă în lumea de fantasme a visului chinuit ce mă furase. Tresărisem — afirma Fana — cu cîteva clipe mai înainte, prins în somn de nelinişte

şi agitasem braţele prin aer, parcă luptam să mă desfac de ceva, să mă eliberez. Cînd a ţipat Bela în curte, am ţipat şi eu, cu o durere la fel şi-am dus la nas, apoi la frunte, palma deschisă ca o pavăză. Fata rămăsese convinsă că mă apăram de bătăuşul de la tribunal. Mai tîrziu îmi ascunsesem mîinile în sîn.

— Ca să le fereşti de potcoava de la cizmele comisarului...

Sora mică nu se îndoia că umbra ce intrase prin uşe era sufletul lui Rel, venit să-mi ceară ajutor sau numai să caute un adăpost, ca să scape de năpasta ce-o presimţise în apropiere. Singură ea înţelesese, de asemeni, că — după ce-l văzuse pe Tănăsică umplut de sînge şi se zbătuse să-l salveze — celălalt Iacov, rămas neadormit în mine, îndura loviturile în locul lui Rel şi încerca să se apere sau să fugă, desfigurat de o suferinţă pe care feciorul grăjdarului nu mai avea putere — martirizat cum era, tocmai atunci, pe maidanul cu basculă — s-o simtă şi s-o strige.

Jocul cu sufletul evadat din haimanaua cu stigmatul dragostei şi-al morţii ars în carne şi trecut — ca raza de soare şi ca zvonul — printre oameni şi prin ziduri, nu era nou sau de necrezut, pentru noi şi cu atît mai puţin pentru Fana, a cărei fantezie fusese înfierbîntată, de timpuriu, de poveştile fantastice ale oloagei şi de credinţa oarbă în viaţa de apoi şi în avatarul spiritelor, pe pămînt şi dincolo de prag.

Săracii din mahalaua cu nume ruşinos, proşti şi bezmetici cum erau şi gata să se ia de piept cu Dumnezeu pentru toate nedreptăţile şi necazurile, se mîu-

gîiau cu speranţa că după ce vor scăpa de bulgărul lor de lut, blestemat să poarte crucea tuturor nefericirilor, vor începe altă existenţă, într-un văzduh fără bariere, fără foame şi împilări, fără lacrimă şi jug. Vorbind de suflete ca de nişte tovarăşi nedespărţiţi în lupta cu nevoile, vecinii erau convinşi că ele sunt ca aburii dar că se arată, uneori, şi-n umbra ce ţi-o joacă luna împrejur, după cum mergi sau te mişti. Trăind în om, mai au o viaţă — numai a lor — pe care-o încep cînd doarme insul, în visul lui trudit ori mincinos de frumos sau după moartea trupului, cînd se urcă duhul la cer, să-l judece Isus şi îngerii. Deseori, cînd e blestemat, se face strigoi şi-atunci e o nenorocire : pentru el, că nu-şi mai găseşte astîmpăr şi umblă prin cimitire, printre ruine, prin bălării şi întunecimi, laolaltă cu liliecii, cu bufniţele şi cu toate iasmele, ţopăind ca berbecii şi urlînd a cobe şi pentru călătorii întîrziaţi şi slabi din fire, pe cari-i prinde noaptea prin locuri rar călcate de picior omenesc.

— De ce judecă sufletele Isus şi îngerii — îl întrebasem odată, mirat, pe un bătrîn. Nu-i Dumnezeu mai mare peste tot şi toate şi mai puternic ? Isus e copilul Lui iar pe îngeri îi face poştari, cînd vrea să afle ce se mai petrece pe pămînt...

— Aşa o fi, arşica moşului — a surîs el, blînd şi înţelept în vorba domoală — da' vezi că... vine Hristos la tartorul cu barbă, într-o înserare cam ca asta şi nici una nici alta, îl ia la rost : „Tătucule — îi zice — o să Te cam scarpin, cît eşti Tu de Dumnezeu, că prea eşti rău cu fraţii mei !“ „Cum vine asta, Hris-

toase — se miră Atotputernicul — şi ce-i cu necazul ăsta orb, ce te face să uiţi pe cine ameninţi în aşa hal, ca un beţiv de pe coclaurile pămîntului ?“ „Ba să avem iertare“ — a răspuns Mîntuitorul, dîrz ca un grevist în faţa patronului. „Am schimbat apa în vin, la nunta de la Cana, şi nu zic că nu mi-a plăcut picuşul, ca bărbat şi creştin ce m-am aflat, laolaltă cu ucenicii şi cu păgînii cumsecade (că sunt şi păgîni buni să intre în rai...) da' beţiv n-am fost şi nici nu sunt, de cînd mă aflu, cum spune în cărţi şi cum cîntă popii pe nas : la dreapta Ta. Asta-i una la mînă, şi necazul meu, că eşti nedrept cu muritorii, e alta. Stai şi-ascultă, că ce spun eu acum, e cu tîlc adînc. N-ai făcut oamenii după chipul şi asemănarea Ta ? Nu le-ai scris Tu o soartă în frunte ? Atunci de ce-l zvîrli în flacările iadului pe Stan, pentru că a ucis femeia pe care Tu ai rupt-o din coapsa lui şi i-ai pus-o alături, frumoasă, ademenitoare şi ticăloasă, ca să nu mai vorbim de Năstase, atîrnat de limbă de toarta cerului, fiindcă — săracu Năstase — s-a înfuriat şi i-a spart capul, cu un sifon, nemernicului de cîrciumar ce nu mai voia să-i dea vin, deşi am spus : luaţi şi beţi, acesta e sîngele meu, ce se varsă pentru voi şi pentru iertarea păcatelor... Prin urmare, ca să nu mai lungim vorba : Te poftesc să nu mai osîndeşti suflctele pămîntenilor ! Să stăm strîmb şi să judecăm drept, că suntem în cer şi atotputernici, stăpîni pe stele, pe pămînt şi pe broaşte şi n-o să ne coste un colţ de rai, nici n-o să aibă cine să ne certe, dacă o să judecăm şi noi o dată drept : cum poţi să-i

osîndeşti Tu, care ai pus în ei şi binele şi răul şi cu ce inimă colţuroasă şi acră, cum e mărul pădureţ, îi arunci atunci în iad, cînd ei n-au făcut altceva, în ticăloşia lor, decît să-Ţi facă pe plac, trăindu-şi viaţa aşa cum le-ai ales-o Tu şi urmînd porunca pe care Tu le-ai scris-o în frunte ?" Ziditorul, îngîndurat cum rămăsese, a ucis cîţiva melci în barbă şi-a întrebat : „Ce-i de făcut, Fiule, că mă secaşi la inimă cu adevărul ce mi l-ai spus ?" Isus n-a stat mult pe gînduri, că învăţase răspunsul pe dinafară : „Să Te dai la o parte şi să mă laşi pe mine să-i judec pe oameni, c-am fost om ca ei ! Am ştiut să mă rog, da' am învăţat şi să mă răzvrătesc. I-am îndemnat pe muritori să fie curaţi la trup şi la suflet, da' nu i-am oprit să se bucure de carnea Magdalenelor, binecuvîntate fie acum şi pururi, că m-am avut şi eu bine cu una din ele şi nu ştiu cum s-a întîmplat că tot sfînt am rămas. Pe scurt : numai eu, care-am cunoscut viaţa, pot s-o judec ! Ar mai fi ceva : Tu i-ai blestemat pe oameni, pentru un flecuşteţ de măr şi-o îmbrăţişare, eu am suferit crîncen şi m-am lăsat crucificat, ca să-i mîntui de afurisenia Ta"... Tartorul ăl bătrîn a tăcut, ca un peşte în saramură, că altceva n-ar fi avut ce face şi de-atunci a-nceput Hristos să judece sufletele morţilor, după altă lege, pentru că le ascultă spovedaniile şi le înţelege cu altă inimă...

Adevărul acesta plin şi dur, din pilda bătrînului cu fantezia temerară şi păgînă, în libertinajul ei nu fără haz, fusese imediat controlat în icoana mare de la noi. Singur Isus tronа în ultima vamă, peste valea

plîngerilor. Prin el şi în numele lui se dau pedepsele şi recompensele. Pe Dumnezeu îl căutasem o dată şi-l strigasem pe nume dar mă pomenisem rostogol în pat, cu rama peste mine. Nici sfinţii, poate, n-ar fi ştiut să-mi arate unde li s-a ascuns multslăvitul stăpîn...

Fără îndoială că avatarul spiritelor nu începea în cerul cu flacări şi flori, cu fericiri şi suferinţi eterne.

Tinca ştia o mulţime de întîmplări ciudate, cu morţi şi cu semne misterioase, pe cari le ascultam după împrejurări : uneori tremurînd şi albi, adunaţi pe scăunele în jurul sicriului ei pe roate, iar alteori cu un sentiment de împăcare şi de odihnă în noi. Mă mirasem că o cotoroanţă neputincioasă ca ea, cu bărbia ascuţită şi adusă spre nasul coroiat şi cu figura de vrăjitoare, poate să scoată din gura strînsă, creaţă peste gingiile fără dinţi, cuvinte aşa de muzicale şi pline de înţelepciune şi-am înţeles mult mai tîrziu, cînd am aflat că şi oloaga era o rătăcită în cartier, o epavă aruncată pe un canal cu scursori, prin ce miracol rămăsese în ea o fărîmă de omenesc dornic de întraripare, de evadare din infernul scandalurilor zilnice. Meşteră în ocări şi blesteme, era neîntrecută şi fermecătoare în momentele ei rare, de popas în fantastic şi în viaţa cu umbre şi lumini a sufletelor.

— Cînd dormim, duhul nostru pleacă să se plimbe, să-şi trăiască tainul lui de necazuri şi bucurii. Pleacă, vezi bine, dar între el şi noi rămîne o legătură, ca o aţă întinsă şi nevăzută de oricine. Uite de ce, noi ştim tot ce face el şi zicem că am visat...

Aşadar, spiritul meu trăia în adevăr, alături de Fana şi mama, de cîte ori călătoream prin oraşul din poza lui Ivan. Nu şovăisem, odată, s-o asigur pe oloagă că aveam impresia, cum mă plimbam prin cetatea înfiripată în somn, că mai trecusem o dată pe străzile cu case mari, de piatră şi pe podul de lîngă catedrala cu porumbiei albi zburînd în jurul turlelor cu dantelă de marmură. Vecina mi-a spus (şi am crezut-o) că sufletul meu mai avusese o existenţă, cîndva — un destin pe care nu-l împlinise şi fusese nevoit să-l reînceapă în mine. Mă bucurase pînă la lacrămi gîndul că — în viaţa de atunci a spiritului meu — s-ar fi putut să fiu copilul cu pălărioară din poză, dar Fana mă întristase adînc, mărturisindu-mi că n-a mers niciodată cu mine, în trăsura ce ne dusese — de atîtea ori — la grădina publică, unde ne aştepta mama : cucoană, bună şi frumoasă.

— Cînd moare un om — continuase Tinca — duhul lui, dacă mai are de ispăşit păcate pe pămînt, intră ori în pîntecul unei femei, şi asta în clipa cînd plodul dinăuntru mişcă întîia dată, sau în trupul unui bolnav cu duhul vechi gata să zboare la cer, că şi-a făcut osînda şi nu-l mai leagă nimic de ţărîna în care el singur a cuibărit boala, ca să-şi ia mai curînd tălpăşiţa. Atunci se zice că bolnavul a scăpat — ca prin minune — de moarte, dar nu ştie oricine cum şi ce fel a fost.

Sora mică o ascultase pe bătrînă cu privirile umede de uimire şi întrebase nestăpînită, curioasă, fremătînd :

— Al cui a mai fost sufletul meu ?

Baba zîmbise.

— Am să te lămuresc, fato, dar mai întîi să-mi spui cu jurămînt : ce-ai vrea tu să fii, în clipa asta ?

Fana răspunsese fără şovăială :

— Regină, să am palat de cleştar şi să mă fure Făt-Frumos, da' să fie şi stăvilarul de la Ciurel aproape, să mă scald la vară, cu Iacov...

Bună şi mamă, oloaga o asigurase că regină şi nimic altceva fusese odinioară, dar ascultătorii au rîs ca dezmeticii iar fata a plîns de ciudă, că sunt aşa de proşti şi fac haz de lucruri sfinte — pentru că erau sfinte, pentru ea, cuvintele ce-o încoronau, acum şi-e urcau pe un tron ce nu existase, poate, decît în fantezia generoasă a bătrînei.

Oricum, sub tavanul scund, afumat de lampa cu petrol şi între cele patru ziduri cu spoiala de var coşcovită de igrasie, se făcuse o atmosferă de vis iar vecinii, plutind încă între realitate şi fantastic, cu tot hohotul lor nestăpînit de mai înainte, începuseră să se întrebe în gînd ce vor să fie, ca să afle ce-au fost, sigur, în viaţa de altădată. Mizeria din odăiţa strîmtă se îmbrăca în lumină. Tinca nu se îndoia că a moştenit sufletul împărătesei Caterina cea Mare şi că-i ispăşeşte toate păcatele, prin existenţa ticăloasă la care fusese condamnată, dar Pascu — cu toate insistenţele Semiramidei din cărucior — refuza îndărătnic să accepte că ar purta în el, ca pe-un pitpalac în colivie, duhul lui Napoleon Bonaparte. Modest, pricoliciul declarase cu evlavie că-l simte în inimă pe

Valter Mărăcineanu, un erou al războiului româno-ruso-turc, şi regreta profund că n-a avut un băiat, cu oloaga lui, să-l boteze cu numele romantic al căpitanului mort pe reduta cetăţii de dincolo de Dunăre, sub faldurile tricolorului. Flăcăul clăpăug clipise repede spre nevestele tinere din sobor, cu înţeles, bucuros c-a fost cîndva armăsar arăpesc şi ne-a convins, fără efort, sugîndu-şi buzele mari şi umede, că fecundase toate iepele din grajdul lui Baiazid, stăpînul turcilor. Fireşte că eu visam să fiu revoluţionar rus, să mă împuşte soldaţii la zid şi să-mi cînte Fana la mormînt, ca Fofoloanca : *„Bate-i Doamne pe ciocoi, cum ne bat şi ei pe noi“*, ori *„salcie pletoasă, surioara mea...“*

— Se întîmplă, uneori, să plece sufletul din noi fără să dormim. Nu vi s-a întîmplat să staţi aşa, cu ochii mari înainte şi să nu vedeţi nimic sau să vi se pară că vă ia cineva de mînă şi vă scoate din casă ori din mahala ? Vă plimbaţi cu gîndul printr-un loc frumos sau staţi de vorbă c-un prieten sau o rudă, care la cine ştie ce mare depărtare, să zicem în Obor sau la Mogoşoaia. Duhul tău plecat vede şi umblă prin locul frumos şi tot el stă la taifas cu insul de departe... Se mai întîmplă şi alta : să te caute un suflet. Mergi pe stradă sau croşetezi în casă şi parcă simţi o fîlfîire pe lîngă tine. Atunci se zice că ţi-ai adus aminte de cineva şi-ncepi să-l simţi alături, ba — de multe ori — stai cu el de vorbă. Sufletul te-a căutat să-ţi ceară un sfat sau un ajutor ori numai să te-ntrebe ce mai faci, că-i era dor de tine...

Povestind, acum, cum venise spiritul lui Rel să afle în mine un cuib ocrotitor şi să mă facă să sufăr, în vis, toată durerea lui, Fana îmi împrumutase şi cuvintele şi glasul. Aveam impresia că mă ascult singur sau — mai precis — că prin ea mi se spovedeşte celălalt Iacov, despre care îmi pomenise fata — duşmanul ori fratele rămas neadormit, în noaptea aceea şi în calea tuturor încercărilor mari...

Nu mă mirasem că duhul adolescentului mă urmărise în somn şi-mi ceruse un adăpost şi mi se păruse natural să împart cu el o suferinţă îndurată fără vină. Mai mult, mă bucuram că mă alesese tovarăş tocmai pe mine, în clipa crucificării lui. Mă întristase pînă la lacrămi, însă, numai gîndul că bătrînii — obosiţi cum erau de munca lor trudnică de peste zi, speriaţi de scandalul stîrnit în jurul convoiului hilar şi înspăimîntaţi de moartea fetei lui Priboi şi-a ţigăncii — n-au mai fost capabili să suporte pînă la sfîrşit, cu stoicism, stăpîni pe ei, furtuna ce prefăcuse mahalaua cu nume ruşinos în balamuc şi-o lăsase — sub cupola cerului înstelat — cimitir fără cruci. Singuri în întuneric şi între ziduri reci, cu nervii slăbiţi de toate întîmplările neaşteptate de pînă atunci şi răsuciţi în atmosfera de spital şi de ceas rău, ce le apăsa umerii şi le tremurase pe pleoape o negură ca o aripă prevestitoare, Puişor şi mama, îndeosebi, au văzut în zbuciumul meu semnele altei nenorociri şi-au plîns, cuprinşi de panică, au ameninţat cu pumnii spre icoană, cu disperare şi-au apelat la ajutorul celorlalţi chiriaşi.

— Cum te apărai, în vis, de procuror şi comisar, te învineţiseşi, ţi se umflaseră vinele în tîmple şi te răsturnai în aşternut. Puica încercase fel de fel de leacuri şi descîntece iar bătrînul, convins că numai visul rău te frămîntă aşa, te chema pe nume, blînd şi te scutura cu putere, să te deştepte. Nu ţiu minte, ce-a mai fost, în goana ce ne cuprinsese, da am auzit-o pe Puica ţipînd că mori. Pînă să mă duc s-o sprijin, a căzut leşinată.

Fîstîcit, neştiind ce să facă mai întîi : să rămînă lîngă mine sau s-o ridice pe nevastă de jos, tata a gemut o înjurătură cu sfinţi, întrebînd unde-i Dumnezeu, să ne vadă.

Atunci a apărut Atotputernicul, în chip de spălătoreasă cu picior de lemn...

Vecinii năvăliseră în sală, buluc, atraşi de plînsul Fanei şi de zgomotul lucrurilor răsturnate. Mădălina, Bela şi Varlam au urcat-o pe mama în pat şi-au doftoricit-o cum s-au priceput, în timp ce Neicu — convins că o să mor — îl scosese pe Puişor afară, să nu ne mai vadă cum ne chinuim şi poate să-l îmbărbăteze, împăcîndu-l cu gîndul că oricare din noi, tînăr sau în vîrstă, e dator c-o moarte de care nu scapă, orice-ar face, dacă i-a bătut ceasul. Criste, cealaltă slugă de la birt şi Pascu, rămaşi înăuntru, se uitau la mine prostiţi, convinşi şi ei că am să mor şi fără îndoială miraţi că nu-mi aprinsese nimeni o lumînare în mînă. Fana singură, în toată casa cu nebuni, era limpede la cap, pentru că numai ea înţelesese — după cum mă asigura a doua zi — ce

minune se petrecuse în mine. Muiase batista în apă şi mi-o apăsa pe tîmple, rugîndu-se sfinţilor din cer să-l scape mai repede pe Rel de prigoană.

— Ştiam că, dacă nu mai bat, te linişteşti. Şi, aşa a fost! Cînd s-a auzit prima împuşcătură a soldatului Virugă, ai tresărit şi-ai ascultat. Cu fiecare răbufnitură de glonţ te înviorai mai mult, pîn-ai început să surîzi. Pe urmă, ai suspinat o dată şi adînc — parcă suspina Rel în tine — şi ai cerut apă...

Somnul îmi era, acum, de prunc în faşe, după baia caldă. Vecinii plecaseră, minunaţi că nu murisem. Pascu îl asigura pe tata că sufletul meu vechi, ispăşind ultimul păcat din tolba cu care venisem pe pămînt, zburase la cer. Avusesem noroc, însă — dacă o întoarcere din moarte poate fi noroc, pentru un Iacov din mahalaua cu nume ruşinos — să fiu înviorat de un spirit nou, eliberat tocmai atunci şi bucuros că se poate înfrăţi cu alt bulgăr de lut călător, prin care să-şi ducă mai departe crucea unui destin deopotrivă de tragic. Bătrînul nu-l ascultase. Fericit că mă liniştisem şi extenuat de spaima ce-l cutremurase, se trîntise — dezarticulat — lîngă patul meu şi-mi mîngîia mîna, cu zîmbetul alb şi cuvintele înecate de plîns. Adormise curînd, cu obrazul ud de lacrămi culcat în palma mică şi dezmierdată, făcută căpăţîi. Mama, în odaia ei, era palidă, avea cearcăne vinete şi abia respira. Rămasă singură, în tăcerea dezolantă din casă, Fana îşi aruncase un şal pe umeri, mărise lumina lămpii — să nu mai joace umbra prin colţuri — şi se ghemuise pe un scaun —

deseori scuturată de fiori dar ferm hotărîtă să nu plece de lîngă mine, pînă n-o răsări soarele.

— Ca să nu adorm, îmi ridicam pleoapele cu degetele ori mă frecam cu batista udă pe frunte. Trebuia să rămîn ! Mi se bătuse ochiul stîng . semn că năpasta nu trecuse...

Fata nu se înşelase.

Afară, în pustiul adînc al stràzii, s-au auzit — în zori — glasuri speriate, ţipete scurte, implorări cu ruga stinsă, înjurături şi paşi repezi de bocanci cu ţinte.

CAPITOLUL XIX

Casa suspinelor

Lăsîndu-l pe Rel leşinat, plin de sînge, de vînătăi şi cu palmele strivite, în braţele lui Virugă, cu ordin să-l spele, să-i lege rănile cu fîşii din şorţul Oiţei şi să plîngă soldatul, dacă i-o place, procurorul se întorsese la pompa de apă, urmat la un pas de comisar — amîndoi surîzători şi convinşi că-şi îndepliniseră misiunea cu perspicacitate, competenţă şi inteligenţă suplă.

Le rămăsese, oricum, pe figură, urma unei tresăriri de spaimă.

— Ia ascultă, mă... sergent Varvaru, ce-i lipsa asta de disciplină la oamenii dumitale? Ce mi se apucase adineauri, domnule, bruta aia de santinelă, tipul ăla lombrozian, să tragă cu carabina după lilieci, în geamurile de la macaze şi în cristelniţa măsii? Asta-i curată barbarie, vandalism şi altceva nimic, mă... sergent Varvaru! A stricat somnul cetăţenilor cumsecade. Te invit să mi-l scoţi mîine la raport, pe măgaru-ăsta de Virugă şi să-i spui, domnului ofiţer respectiv, că am zis eu să-i aplice o co-

recţiune drastică, să-l înveţe minte să nu mai strice muniţia ţării, altă dată, ochind becurile şi alte obiecte luminoase de la faţa locului...

Fără să mai aştepte răspunsul sergentului, care-l ascultase cu pumnii uriaşi puşi unul peste altul pe cartuşieră şi cu scăpărări de amnar în ochii ascunşi sub sprîncenele stufoase, mult mai fioroase ca ale soldatului de pe maidanul cu basculă, procurorul se întorsese spre subaltern şi-i ceruse o confirmare, cu un semn profesional, categoric, de şef ce nu admite să fie contrazis.

— Este, amice sau nu este ?

Comisarul, cu un gest în care era mult adevăr dar şi exces de zel, îşi apăsase palma stîngă pe inimă, ca să-l convingă pe Varvaru că nici acum nu-i trecuse spaima.

— Este, coane, că mi se muiaseră picioarele, cînd am auzit carabina...

Militarii au rîs tare, în batjocură, dar omul cu trabuc se încruntase. Avea motive temeinice să se supere pe mustăcios şi pe artileristul cu galon de fir pe umăr.

Poliţistul răuşise, prin gafa ce-o făcuse, să compromită — în faţa unor răcani — ideea de autoritate civilă. Dobitocul, în loc să răspundă scurt, precis şi tot aşa de profesional la întrebare sau să protesteze, alături de superior, că un leat nedisciplinat tulburase somnul cetăţenilor paşnici, declarase sincer — cu o sinceritate revoltătoare la un om în uniformă — că i se îndoiseră ciolanele de frică.

Dăduse, astfel, o dovadă în plus că e prost şi incapabil să se menţină la nivelul misiunii pe care i-o încredinţase destinul şi protecţia politicianului cu poreclă de patruped grohăitor.

Procurorul se speriase, de asemeni, auzind prima împuşcătură şi tremurase lîngă subaltern, la gîndul că soldatul Virugă ar fi capabil — lombrozian cum era şi ţăran — să-i sfărîme capul cu un singur glonţ, dar se stăpînise repede ca să poată salva — o dată cu prestigiul personal — blazonul puterii absolute. În loc să-şi apese palma pe inimă, el protestase, energic, în numele principiului de ordine civică şi-l admonestase, sever, pe sergent.

Fapta, eroică în sine, salvase însă numai aparenţele. Varvaru nu se impresionase. Încleştase pumnii pe cartuşieră, cu un gest mic, nervos, semnificativ şi-l ascultase cu un surîs acru, care-i descoperise, numai într-o parte a gurii, dinţii puternici de sălbăticiune voinică. Rîsese, mai tare şi mai batjocoritor, după gafa comisarului şi nu se sfiise să afirme, în auzul tuturor, poate ca sá motiveze indisciplina camarazilor în subordine, că ei sunt artilerişti şi se pricep să tragă cu tunul la semn sau în inamic, cînd o suna goarna, nu să facă pe dădacele pe lîngă civili — asta fiind datoria răcanilor cu vipuşcă albă, porecliţi „colivari" de surtucari, nu fără motiv şi nici fără haz.

Procurorul a fost convins, în sfîrşit, că ar fi ridicol să solicite, mai departe, concursul unor elemente dubioase, deşi în uniformă, minate de încli-

nări subversive şi cu morbul răzvrătirii în sînge. Observase la soldaţi, de altfel, de cînd se întorsese de pe maidanul cu basculă, o atitudine ostilă. Era sigur că — dacă mai continua să-l bată pe Rel — s-ar fi pomenit cu toţi vlăjganii din patrulă dispuşi să împuşte felinarele, cotoii de pe acoperişuri, stelele căzătoare şi discul lunar.

— Bestii — scrîşnise el — bestii socialiste şi altceva nimic...

Era în preajma revoluţiei ţărăneşti.

Procurorul avea un motiv mai mult să afirme — în convorbirile de la bodegă, de pe coridoarele tribunalului şi de la club — că sătenii sunt răi, puturoşi şi hrăpăreţi, aşa — dar buni de jug, azi ca şi ieri, ori carne de tun, de vor îndrăzni cumva — cum s-a zvonit — să întindă mîna spre latifundiile strămoşilor cu iştic.

Deocamdată, între aceşti puturoşi ce învăţaseră să tragă cu tunul la semn sau în inamic, cînd o suna goarna şi insul cu monoclu, cu principii solide şi puternice aversiuni sociale, sta flăcăul clăpăug. Tănăsică vrea să pară nepăsător. Se rezemase de zidul pompei cu apă şi se uita în gol, fără clipire. Lumina de la felinarul comisarului şi de la lumînări îl desfigura şi mai mult. Era o împietrire, în el, pe care procurorul o înţelesese nu fără tresărire.

— Hotărît, orăşenii sunt mult mai naţionalişti, mai harnici şi mai supuşi — constatase omul legii, uitîndu-se pe furiş şi nu fără simpatie, la sluga în-

vineţită de pumni — au alt respect faţă de lege, pentru că (săracii !) sunt mai deştepţi...

Luna se lăsase dincolo de fabrica de mobile Lessel. Stivele uriaşe de scînduri, din curte, aruncau pe maidanul cu basculă şi pe stradă, de la barieră spre mogîlda pompei de apă, umbre geometrice. Se făcuse frig şi se adunau neguri, plutind pe lîngă uluci ori prinse de frunzişul rar al roşcovilor sălbatici, ca nişte pasări cu aripele răsucite în jos. Se deşteptase undeva un cocoş. Pe sub streşini şi pe zidurile mari ale întreprinderilor industriale erau petice de lumină albă, rece, ireală. Manevra un tren de marfă iar locomotiva speria liniştea din ceasul ultim al nopţii, cu semnale stridente. Scînteile, răbufnind pe coşul înalt o dată cu aburii ce se învolburau în supapele pistoanelor, se stingeau repede şi sus. Plecau cîinii pe coclauri, după pradă şi intrau lăptarii în oraş, în faetoane sîrbeşti, trase de cai mici cu trupul mărunt şi repede.

Procurorul observase, pe figuri şi simţise, în atmosferă, ceva suspect, pe care nici el singur nu-l putuse defini. Îl înconjurau soldaţi tăcuţi, cu gîndul duşman şi cîţiva vecini din casa cu nebuni, cu pumnul strîns în buzunar. Mai mult, avusese impresia — la un moment dat — că după fiecare copac e ascuns un răufăcător, că stau la pîndă — dincolo de garduri haimanale cu şişul în mînecă. Trecuse un liliac, în zbor frînt de rîndunică. Gore şi Paler, întinşi lîngă moartă, oftau în somnul lor de pomină. Gardistul căscase. Comisarul, palid de neodihnă şi

zornăind sabia pe lîngă el, muta povara trupului cînd pe un picior, cînd pe altul. Pe maidanul cu basculă era fierbere. Mădălina şi Lenora, Pascu şi cele două slugi de la birt, meşterul ungur şi Neicu, plecînd de la noi, după ce mă liniştisem, se adunaseră în jurul lui Rel. Glasurile lor ajungeau pînă la pompa de apă, ca un murmur. Deodată, în clocotul acela surd de văicăreli cu mîna la gură şi de blesteme scăpate printre dinţi şi cu frică, a scăpărat o sudalmă cruntă. Soldaţii, înţelegînd cine-a fost insultat, au rîs din nou, tare şi în batjocură. Prestigiul autorităţii era din nou în joc. Procurorul a ridicat fruntea, semeţ şi cu ultima fărîmă de energie în el a pornit spre maidan, să afle cine înjurase, să-l umple de sînge cu pumnii, să-l calce în picioare şi pe urmă să-l aresteze dar — după cîţiva paşi — se oprise încurcat, înfiorat. Subalternul nu-l mai urmase. În locul lui, însă, trecuse altcineva, poate o haimana, oricum o matahală cu cozorocul de la şapcă tras prea mult pe figură, ca să i-o poată distinge. În mersul lui ca în vatră, în atitudinea ce-o împrumutase, stînd în umbră şi în nepăsarea prefăcută cu care începuse să fluiere o frîntură de cîntec, reprezentantul ordinii publice a înţeles cu ce intenţie venise necunoscutul în urma lui şi ce gînd rău ascunde. Speriat, se întorsese repede lîngă comisar şi gardist, să se simtă în siguranţă şi cît mai departe de grupul format, într-un amestec suspect, de artilerişti şi mahalagii. Nu mai rămăsese în el nici un pic din forţa cu care începuse cercetarea la faţa

locului, în doi timpi şi trei mişcări, deşi abia acum îi venise adevărata mare idee salvatoare, pentru descoperirea principalului autor al dublului asasinat.

— Nu-i nimic, ne continuăm ancheta la secţie! Acolo, oricum, suntem mai în larg şi scăpăm şi de scîrbele de tunari. O să telefonăm după un pluton de jandarmi. Ia, amice: să procedăm legalmente cu domiciliul victimei şi să plecăm cu martorii, cu indivizii surprinşi pe teren şi cu porcii-ăia beţi! Lasă c-o să ştim noi cum să-i dezmeticim...

Mustăciosul, în timp ce şeful sigila — cu ajutorul omului cu tesac — uşa de la sala ţigăncii, formase convoiul. Sergentul Varvaru, asigurat că va fi liber să plece cu oamenii lui la cazarmă, după ce vor ajunge cu presupuşii criminali la arestul poliţienesc, i-a dat tot concursul, bucuros să scape cît mai curînd de-o corvoadă nepotrivită cu uniforma şi cu inima unui artilerist. Cînd s-a întors din casa cu nebuni, murdar şi ars de ceară pe degete din vina gardistului, care nu învăţase, în zece ani — de cînd mînca pîine şi sare de la stat — cum se aplică o pecete, procurorul găsise totul aranjat. Mulţumit de devotamentul subalternilor şi încîntat de sine, s-a urcat în trăsură şi rămas în picioare, plin de el şi convins de importanţa sacerdotală a momentului — ca un prefect în fruntea unui cortegiu regal — a făcut un gest lung de plecare. Convoiul pornise după birja lui, alene, tîrîndu-se ca o rîmă uriaşe, cu doi soldaţi în frunte şi doi în urmă. Gore şi Paler, prinşi de glezne şi de subsuori, erau purtaţi de patru răcani,

ca niște trofee smulse de pe meterezele unei cetăți ce rezistase eroic și ceruse sacrificii imense și legănați cînd într-o parte, cînd în alta ca în jocul de copii cu „hai la groapa cu furnici". Rel, încă leșinat, cu mîinile numai o rană înfofolite în cîrpe și figura de nerecunoscut, fusese luat în brațe de Virugă. Artileristul se jurase, schimbînd încărcătorul la carabină, că nu-l mai lasă pe băietan în prada civililor, orice i-ar face domnul sergent și la oricîte nopți de carceră o fi pedepsit. Rînjind, procurorul îl bătuse pe obraz, lăudîndu-l că are inimă bună și slabă de leliță cu scurteică și papuci și se obligase în fața tuturor, pe cuvînt de onoare, să nu-l mai atingă pe adolescent în tot cursul cercetării. Tănăsică, arestat deocamdată ca autor principal al dublului asasinat, era dus mai mult pe sus de meșterul ungur și de birtaș amîndoi invitați la comisariat să confirme în scris și sub semnătură, în fața crucii — dacă o fi cruce acolo —, lămuririle date la pompa de apă.

Gardistul rămăsese de pază, pînă o veni duba de la Morgă, lîngă Safta și Oița. După ordinul mustăciosului, fata mălăierului fusese adusă de militari de pe maidanul cu basculă și întinsă alături de țigancă — doi bulgări de lut însîngerat...

Cînd au văzut convoiul plecînd pe calea Plevnei, haimanalele și cumetrele din cartier, cari priviseră în adevăr — pînă atunci — scena de la pompa de apă prin spărturile din garduri și din umbra roșcovilor sălbatici — femeile cu inima ticăind de spaimă iar flăcăii cu mîna încleștată pe boxul din

buzunarul de la spate —, respiraseră adînc. Parcă li se lua o povară de pe umeri.

Mahalaua, însă, nu scăpase aşa uşor, cum bănuiau ţaţele ce începuseră să şoşotească pe la porţi, înviorate. Prigoana se amînase numai, pentru clipa cînd o veni — în pas alergător — plutonul de jandarmi pe care procurorul n-o să uite să-l ceară telefonic, ca să poată realiza pe teren magnifica idee salvatoare ce i se limpezise sub frunte. Dar, cu cît avea să fie mai pustiitoare furtuna, cu atît mai luminoasă li se păruse, celor tineri şi nevestelor, minciuna cu care îşi legănau sufletele.

Altădată, anchetele în doi timpi şi trei mişcări lăsau urme mult mai adînci...

Nepoftiţi ca şi acum, reprezentanţii ordinii publice apăreau la faţa locului întotdeauna prea tîrziu, să încurce lucrurile şi mai rău cu întrebări ce nu ştiau de unde pornesc şi unde vor ajunge, să agite din nou spiritele abia domolite în urma unui scandal epilogat obişnuit cu o vărsare de sînge şi se înhaţe la noroc, din grămadă, cîţiva inşi purtaţi în urmă — din mahala şi pînă la comisariat — în pumni ori tîrîţi de mădulare, cu capetele lovite şi însîngerate de toţi bolovanii de pe stradă şi tăvălite prin toate gropile cu noroi sau praf. Arestaţii urlau de durere şi ne rugau, întinzînd mîinile spre noi : „nu ne lăsaţi, fraţilor, fie-vă milă de noi, oameni buni, că ne omoară“, în timp ce acelaşi gardist, din ordinul cunoscutului om cu trabuc şi cu concursul devotat al nelipsitului mustăcios — mare şi sfîntă treime a du-

hului civilizator — ţipa ca un scos din minţi şi lovea orbeşte.

„Oamenii buni“ se baricadau în case, laşi sau numai cuminţi, oricum cu sufletul muşcat în dinţi de o revoltă mai adînc înfiptă în ei, cu cît era mai stăpînită. Plozii tremurau, ascunşi prin poduri sau bălării, neînţelegînd încă bine ce năpastă a cerului se abătuse asupra mahalalei. Singure femeile şi îndeosebi nevestele tinere şi codanele, superbe în eroismul lor inutil, se culcau una lîngă alta, ca o barieră, în faţa alaiului şi-i implorau pe cerberii legii, cu suspinele, cu văicărelile şi cu blestemele lor, să se îndure de nevinovaţi. Dacă unul din cei prigoniţi era însurat, soţia şi progeniturile lui se încleştau de braţul cu tesac ori de picioarele comisarului, cu toată disperarea şi cu ultima lacrimă plînsă o dată cu cel din urmă scîncet al copiilor. Supărat că nişte făpturi aşa de josnice au curajul să-i încurce drumul, mustăciosul le rostogolea în ţărînă cu latul sabiei sau cu vîna de bou, tot aşa de orb ca şi subalternul lui şi nu arareori călca şi sîngera trupurile slabe cu potcoava de la cizmă, sub ochii bulbucaţi şi complici ai superiorului.

Convoiul, în urmă, pleca mai departe, trecînd peste bariera de inimi amuţite, cu acelaşi ceremonial de pumni, de lovituri şi de urlete inumane.

Arestaţii erau puşi în libertate după o săptămînă de cercetare, ca să aibă timp comisarul să-i facă să spună şi „laptele pe care l-au supt“. Cum nu se ştiau cu nimic vinovaţi sau îşi mărturiseau, din primul

moment, păcatul de a fi băut mai mult un pahar cu vin, care le înecase obida dar le furase şi minţile — poveste simplă şi la fel, în destinul tuturor lucrătorilor şi hamalilor din mahalaua cu nume ruşinos — poliţistul se înfuria şi-i tortura de trei ori pe zi, punîndu-le ouă răscoapte la subsuori şi bătîndu-i cu o trestie de mare peste degete sau cu vîna de bou la tălpi, pînă leşinau. Era convins că — în cele din urmă — victimele vor face mărturisiri senzaţionale. Noaptea îi arunca — după ce-i înviora gardistul, silindu-i să stea cu capul sub robinetul cişmelei în mare presiune — într-o pivniţă umedă, plină de guzgani. Prizonierii, strînşi unul lîngă altul în întuneric şi frig, se apărau cu pumnii de animalele flămînde şi temerare.

Mustăciosul, crescut în şcoala vremii lui şi format în cloaca moravurilor de atunci, era robul cîtorva adevăruri elementare, implacabile. Forţă de primă mărime în stat, alături de armată şi biserică, poliţia se bănuia un organ de represiune, moralizantă şi nivelatoare pentru un anumit strat social şi pusă la adăpost de orice responsabilitate. Omul sărac, ticălos din fire, duşman prin naştere al edificiului naţional şi-al moralei pure, era scos din lege, ca orice bulgăr de lut în care colcăia vermina tuturor răutăţilor. Orice individ intrat în comisariat se transforma automat în element periculos sau — cum obişnuia procurorul să spună — în tip lombrozian, cu conştiinţa stropită de sînge şi plină de păcate ascunse. Mustăciosul, ca să-i salveze sufletul putred, prin re-

cunoaştere şi ispăşire, îl lua îndeaproape la cercetare. Profesionist pasionat ca un amant adolescent şi posedînd toate calităţile temperamentale indispensabile misiunii ce-i asigurase faima şi-l decretase stăpîn absolut pe libertatea şi viaţa muritorilor de rînd, el oficia — în întunericul umed al beciului sau în sala de tortură — cu fanatism şi pe îndelete, dozînd suferinţa corporală şi mai ales morală, cu un meşteşug rar. Dacă arestatul rezista, timp de-o săptămînă, la toate chinurile, era chemat în birou, certat cu blîndeţe că nu vrea să se lepede de diavolul din el, mărturisind pe cine a ucis sau ce-a furat şi redat vieţii desfigurat, olog sau aproape înnebunit de groaza prin care trecuse în cele şapte zile şi tot atîtea nopţi.

Gardistul pleca prin mahala din ajun, să anunţe cînd se vor întoarce vinovaţii în cartier. Nevestele şi rudele lor se înşiruiau, spre secţie, în cortegiu mut. După ce erau ţinute ore întregi la poartă, în frig, în arşiţă sau în burniţa toamnelor — ca să aibă timp omul cu tesac să adune bacşişurile şi să se înduioşeze de scîncetele copiilor — femeile erau împinse spre scara de la intrare, ca o turmă. Mustăciosul se îndura, în cele din urmă, să apară în uşe şi să le facă — de la înălţimea celor patru trepte de ciment — morală. Rubedeniile ascultau încovoiate, ghemuite una în alta şi cu figurile ascunse în tulpane. Poliţistul îşi îndepărta picioarele mult, proptit în sabie şi le comunica — după ce-şi săra inima cu cîteva înjurături ce răsuceau morţii în morminte şi violau toate sfintele din calendar — că arestaţii vor fi puşi în li-

bertate, deşi nu l-ar împiedica nimeni să-i zvîrle la ocnă, ca pe nişte ticăloşi cu sufletul şi conştiinţa în cangrenă. Se gîndise, însă — milos din fire cum era — numai la soţii şi la plozi, că rămîn pe drumuri...

Femeile îngînau milog: „săru-mîna, conaşule", binecuvîntîndu-l că se îndură de viaţa şi de norocul lor şi plecau spre casă, ducînd de subsuori şi cîteodată pe targă, un bărbat de nerecunoscut sau un frate dezarticulat, frînt de la încheieturi — toţi la fel de buimaci, în muţenia lor de umbre întoarse din infern.

Comisariatul, mutat din primăvară în toamnă şi de pe o stradă pe alta, în căutarea unei clădiri corespunzătoare menirii sale fatidice de moralizare prin pumni şi vînă de bou, fusese instalat — în cele din urmă — într-o hardughie dărăpănată şi cenuşie, poate un fost han pe vremuri, cu gratii, cu beciuri şi şobolani. Un felinar cu petrol, la poartă (oricine intra pe acolo se îmbrăca, pentru o săptămînă cel puţin, cu cămaşa nefericirii) arunca un petic de lumină murdară pe zid, mărind atmosfera de roman senzaţional ce plutea în jurul acestei case a suspinelor, ocolită de rarii pietoni şi blestemată de cumetre s-o ardă focul pînă în temelii...

Procurorul oprise trăsura şi primise, ca un general, defilarea convoiului. Rel se dezmeticise şi gemea, în braţele artileristului. Trecînd pe sub firma galbenă, birtaşul şi meşterul ungur simţiseră un frig în mădulare şi se prinseseră de mînă. Tănăsică singur era

liniştit şi drept, în tăcerea lui aşa de semnificativă. O dată ajuns la comisariat, sergentul îşi adunase oamenii cu un scurt şi tăios : „la mine, fuga marş“ şi plecase spre cazarmă, fără să mai aştepte cuvîntul civilului de la tribunal sau să-l salute. Virugă îl culcase pe adolescent la picioarele celor doi matadori ai autorităţii şi preamărea acum — mergînd înviorat în cadenţă — haina militară, pentru că-l ferise de mare păcat.

— Varvarule, frăţioare — oftase el, adînc — era să fac moarte de om ! Numai asta m-a împiedicat, mă : că port trenţele statului şi am o lege de soldat...

— Taci leat — ordonase sergentul, întunecat — taci şi scuipă şi pe urmă uită tot... sau ţine veninu-n tine pînă la toamnă, cînd ne liberăm...

Procurorul ordonase, în aşteptarea jandarmilor, continuarea cercetării şi împărţise munca, să se lucreze cu spor.

Rel fusese uitat afară deocamdată, întins pe ciment. Băietanul gemea, legănat între viaţă şi moarte şi-l ruga pe Virugă, bănuindu-l aproape : „apă, mă camarade, apă“...

Nu-l asculta nimeni.

Plantonul de la comisariat îi luase în primire pe beţivi. Gore şi Paler fuseseră trîntiţi, unul peste altul, sub robinetul deschis la presiune maximă, să-i readucă apa rece la realitate.

Mustăciosul trecuse cu Tănăsică în camera de torturi, să-l descoasă şi să-l oblige — prin mijloacele lui personale — să spună şi laptele pe care l-a supt,

în timp ce procurorul îl invitase pe ungur şi pe birtaş — cu o bunăvoinţă suspectă — în birou. Vecinii din casa cu nebuni confirmaseră, de astă dată în scris, cele relatate la pompa de apă. Omul legii le pusese întrebări peste întrebări, încercase deseori să-i încurce, să-i facă să se contrazică sau să-l silească pe negustor — luat prin surprindere şi strîns cu uşa — să adaoge un amănunt pe care meşterul îl uitase ori se încăpăţînase să nu-l divulge. Tip lombrozian şi el, Bela povestise — cum o ştia — toată drama din căsnicia ţigăncii (nici birtaşul, de altfel, nu dăduse informaţiuni mai precise...) şi nu şovăise să afirme că se certase deseori cu hamalul, deoarece îi tulbura săptămînal somnul cu petreceri de cîrciumă.

Procurorul îl ascultase, zîmbind ascuns. Mărturisirea i se păruse preţioasă şi-o reţinuse. Duşman de moarte cu Gore, meşterul ungur ar fi avut motive suficiente de răzbunare sîngeroasă. Nu-i mai puţin adevărat că stabilise motive tot aşa de serioase de răzbunare şi în sarcina soţului şi-a flăcăului clăpăug, ins cu toate tarele criminalităţii şi prin urmare capabil să ucidă numai ca să-şi satisfacă temperamentul sanguinar. O mare întrebare, la care nu s-ar fi putut răspunde pînă una-alta, era dacă Tănăsică înscenase mascarada convoiului hilar în complicitate cu încornoratul sau cu şeful de la „Lessel" ori de comun acord cu amîndoi, jucînd — inteligent ca orice individ din familia vastă a răufăcătorilor — pe două planuri. Era imperios necesară, aşadar, confruntarea slugii cu Bela şi în urmă cu Gore şi Paler,

alt individ c-o existență cert dubioasă în familia Saftei și poate cu un rol nu tocmai secundar, în dublul asasinat de la pompa de apă.

Birtașul, în timp ce era audiat, tresărise de cîteva ori. Tănăsică urlase, în camera de tortură. Ofticosul cu catastiv — în dubla lui calitate de negustor cinstit, la care se ospătau șapte mahalale în cont și mai ales de stápîn — îl rugase pe procuror să-i scape prăvăliașul de chinuri.

— Că, la urma urmii, eu pot să-l bat uneori, da' comisaru nu, că nu-i dă el să mănînce și nici nu-l îmbracă el...

Cerberul se încruntase iar birtașul amuțise, lipit de perete.

— Să zici mersi că n-ai trecut și tu la rînd...

Bucuros în adevăr, cînd s-a văzut din nou afară, că scăpase așa ușor din Casa Suspinelor, ofticosul cu catastiv s-a închinat și mai mult fugind — uitîndu-se mereu în urmă, cu frică, să nu vină careva după el, să-l prindă de gît și să-l readucă la comisariat — ajunsese sub șopron, pe Basarab, lac de sudoare.

Tănăsică îndurase maltratările cu resemnare. Luat în spinare, ca un pachet și trîntit mototol, dezarticulat, cu gleznele umflate și spatele tot o rană, la picioarele șefului, el răsturnase — prin simpla recapitulare a faptelor — eșafodajul ridicat pe baza elementelor formale culese de inteligența și de logica profesională a omului cu trabuc.

— Ceasu' rău, coane pricurorule — gemuse, în ultim efort — ceasu' rău şi curva de viaţă, uite vinovaţii ! Arestează, dacă poţi, ceasu' rău...

Sluga, în urmă, leşinase...

Procurorul şi comisarul se priviseră lung, întrebători.

Bela îi apărase cu eroism pe vecinii din casa cu nebuni. Nici unul nu luase parte la mascarada de afară. Se încuiaseră în casă, ca el, presimţind că are să se întîmple ceva neaşteptat cu ţiganca şi cu turma adunată la poartă şi pe gardul dinspre maidanul cu basculă. În demenţa ce-o cuprinsese, mahalaua — sau cum spusese Tănăsică : viaţa proastă şi fără frîu — o culcase la pămînt pe Safta, ca să răzbune moartea Oţei ori poate — numai ca să-şi sature ura oarbă cu o suferinţă alta, a oricui. Meşterul ungur, deşi nu citise — ca orice magistrat — cîteva volume despre maladiile şi deviaţiunile morbide ale sufletului colectiv, dezlănţuit deseori cu toată furia şi stupizenia de care poate fi capabil, răuşise totuşi să-l convingă pe comisar, cu logica bunului-simţ, că isprava mahalagiilor — a tuturora şi poate a nici unuia din ei — era posibilă. Nu este şi n-ar fi nimic cu neputinţă, într-o lume roasă, sălbăticită de-o existenţă aspră, de muncă trudnică şi fără nici un folos, în bătaia vînturilor şi departe de soare...

Procurorul nu era dispus să filozofeze asupra destinului omenesc şi cu atît mai puţin să asculte un discurs subversiv, de la un individ în bluză albastră. Adevărul, pentru el, în privinţa dublului asasinat de

pe şoseaua Basarab, era din nou simplu. Ucigaşii vor fi căutaţi în cartier, cu metodă. Revenise — aşadar — la unica, mare şi salvatoare idee ce-i scăpărase sub frunte încă de la pompa de apă. Acum era liber s-o traducă în fapt, pe teren — eroic fapt şi sortit să facă vîlvă.

O patrulă de jandarmi aştepta în curte...

— Comisar, în doi timpi şi trei mişcări, să-mi aduci criminalii...

Cînd a fugit Fana la poartă — atrasă de ţipete — să vadă ce pacoste nouă se abătuse pe capul vecinilor, a găsit toată strada plină de militari, de bărbaţi numai în cămăşi, de neveste despletite, zăpăcite de spaimă şi de plozi alergînd de colo pînă colo, încă buimaci de somn, speriaţi, tremurînd, rătăciţi de părinţii împinşi, fără alegere, în cercul larg al jandarmilor cu baioneta la armă.

Mustăciosul şi gardistul intrau din casă în casă, îi apucau pe mahalagii de mîini şi de picioare şi-i dau rostogol de sub plapumă, ca să-i arunce, de la unul la altul şi din pumni în alţi pumni, pînă la cordon.

Oamenii, prinşi fără veste de furtună, uitaseră că pot să protesteze sau să se întrebe ce se petrece cu ei. Se uitau unii la alţii, turmă îndobitocită, cu ochi ce nu mai ştiau să cunoască.

EPILOG PENTRU PRIMĂVARA TRISTĂ

CAPITOLUL XX

Un destin scris pe batistă

— Aşa, în turmă şi între colivari, i-au dus la secţie, să-i deznoade în bătăi...

Fana a plîns — cu ochii ei mari şi frumoşi a plîns lîngă mine :

— Oamenii — săracii oameni...

Gîndul s-a închis apoi — peste revolte şi amărăciuni, ca un pansament nou peste rană veche şi fără speranţă de vindecare.

Mă învăluise — mătase şopotitoare — o tristeţe muzicală, ca o fericire a durerii...

Acum erau de prisos întrebările şi zbuciumul şi lacrimile.

Trăiam — fără mine şi fără gînduri — lîngă sora mică, cu inima ca o fîşie de steag decolorat de vreme, pe care nici vîntul nu se mai îndura s-o fluture.

Fata se înfiorase.

— O auzi cum suspină în somn ?

Am făcut un efort, risipit cum eram atunci, să mă adun fărîmă de suflet lîngă altă fărîmă, ca să pot înţelege de cine-mi vorbeşte.

O uitasem pe mama, cum mă uitasem pe mine. Nu ştiam că mai rămăsese un ultim strop amar şi numai al meu.

Mă apropiasem, în vîrfuri, de pat.

Puica adormise trîntită peste plapumă, cu capul lunecat de pe albul perinei. Avea o paloare de cadavru şi o cută adîncă între sprîncene. Niciodată nu mi se păruse aşa de slabă. Parcă se topise carnea, ca să rămînă — sub mîneci — oasele subţiri şi mai lungi acum, ale braţelor. Tremura lumina de la candelă peste pleoapele vinete, duse afund, în orbitele mari. Mama strînsese în mînă o batistă plină de sînge...

Se adunau — cum rămăsesem înfiorat lîngă bolnavă — amintirile :

— Tu şi ăl bătrîn, doi cîini, am să mă spînzur, ca să scap de voi...

Fana îmi şoptise :

— A scuipat sînge cînd s-a speriat că mori, azinoapte...

Am ridicat ochii spre icoană, cu toate durerile şi revoltele răscolite şi împletite în mine şi-am zburat spre cer o rugăciune fără cuvinte şi înverşunată, scrîşnită, ca o chemare din urmă şi ca un blestem.

Soarele îşi juca lumina toată pe batista plină de sînge — soarele nesimţitor de frumos şi de strălucitor, din primăvara duşmancă.

Destinul tuturor era scris acolo, în peticul de nansuc din mîna ca de var. Se încovoiau în picurii

roşii toate elanurile, ca nişte maci cu trupurile frînte şi murise neştiut — ca un copil în scutec, zvîrlit pe maidan — cel din urmă vis al copilăriei.

Scrisesem pe batistă, ca pe-o unică filă de calendar, întîia mare sărbătoare a îngerului negru.

CUPRINS

II

MARO, IDOLUL DIN VIS

Capitolul I Moartea sta la pândă în barieră 9
Capitolul II Safta s-a dat huţa în leagănul dracului 18
Capitolul III Blestemată zi a mai fost atunci 38
Capitolul IV Casa cu nebuni — casa cu năluci 47
Capitolul V O floare albă şi otrăvitoare 54
Capitolul VI Ivan era un copil uriaş şi altceva nimic 67
Capitolul VII Sunt fericiri pe cari nu le putem înţelege 78
Capitolul VIII Un suflet mare a trecut . 87

SUFLETE CU RUFELE MURDARE

Capitolul IX Mierla şi cucul gălbior . . 103
Capitolul X Maica Precista de pe strada Vespasian 119
Capitolul XI Biserica între bordele . . 148

Capitolul XII Gore era în adevăr fericit . 169
Capitolul XIII Safta se sanctificase prin sacrificiu 181
Capitolul XIV Mascaradă sub clar de lună 203
Capitolul XV Gînd nou, între lumini . . 232
Capitolul XVI Un noroc care nu surîde oricui 243

JOI, CIND A FOST BATUT ISUS ŞI FRATELE LUI, REL

Capitolul XVII Virugă, soldat prost şi ţăran 257
Capitolul XVIII Călătoare, sufletele... . . 289
Capitolul XIX Casa suspinelor 309

EPILOG PENTRU PRIMAVARA TRISTĂ

Capitolul XX Un destin scris pe batistă . 329

Redactor responsabil : TIBERIU AVRAMESCU
Tehnoredactor : ION TUDOR

Dat la cules 23.01.1967. Bun de tipar 24.04.1967. Apărut 1967. Tiraj 70.160 ex. broşate. Hîrtie ziar de 50 g/m². Format 760×920/32. Coli ed. 13. Coli tipar 10,5. A. nr. 17.488/1966. C.Z. pentru bibliotecile mari 8 R. C.Z. pentru bibliotecile mici 8 R—31.

Tiparul executat sub comanda nr. 70 597 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1 — Bucureşti
Republica Socialistă România

g. m. - zamfirescu

CITIȚI ULTIMELE VOLUME APĂRUTE ÎN „BIBLIOTECA PENTRU TOȚI":

392 * * *	*Moartea pelicanului* (Antologia nuvelei neogreceşti)
393 —	*Poezia germană modernă* (De la Stefan
394 * * *	*George la Enzensberger*), 2 vol.
395 Longfellow	*Cîntarea lui Haiavata*, poem
396 Fr. Mauriac	*Thérèse Desqueyroux* - *Cuibul de vipere*, romane.
397 Puşkin	*Evgheni Oneghin*, roman în versuri
398 Lucia Demetrius	*Album de familie*, nuvele
399 Petroniu	*Satyricon* - Seneca *Apokolokyntosis*
400 J. Swift	*Călătoriile lui Gulliver*
401 — 402 Grimmelshausen	*Aventurosul Simplicius Simplicissimus*, roman, 2 vol.
403 —	
404 Ion Pillat	*Poezii*, 2 vol.
405 W. Reymont	*Fiu de nobili*, nuvele
406 I. Babel	*Armata de cavalerie* * *Povestiri din Odesa*

În „Biblioteca pentru toți" apar cele mai valoroase cărți din literatura română și universală, clasică și contemporană.

biblioteca pentru toți bpt

Vol. I şi II lei 9

editura pentru literatură